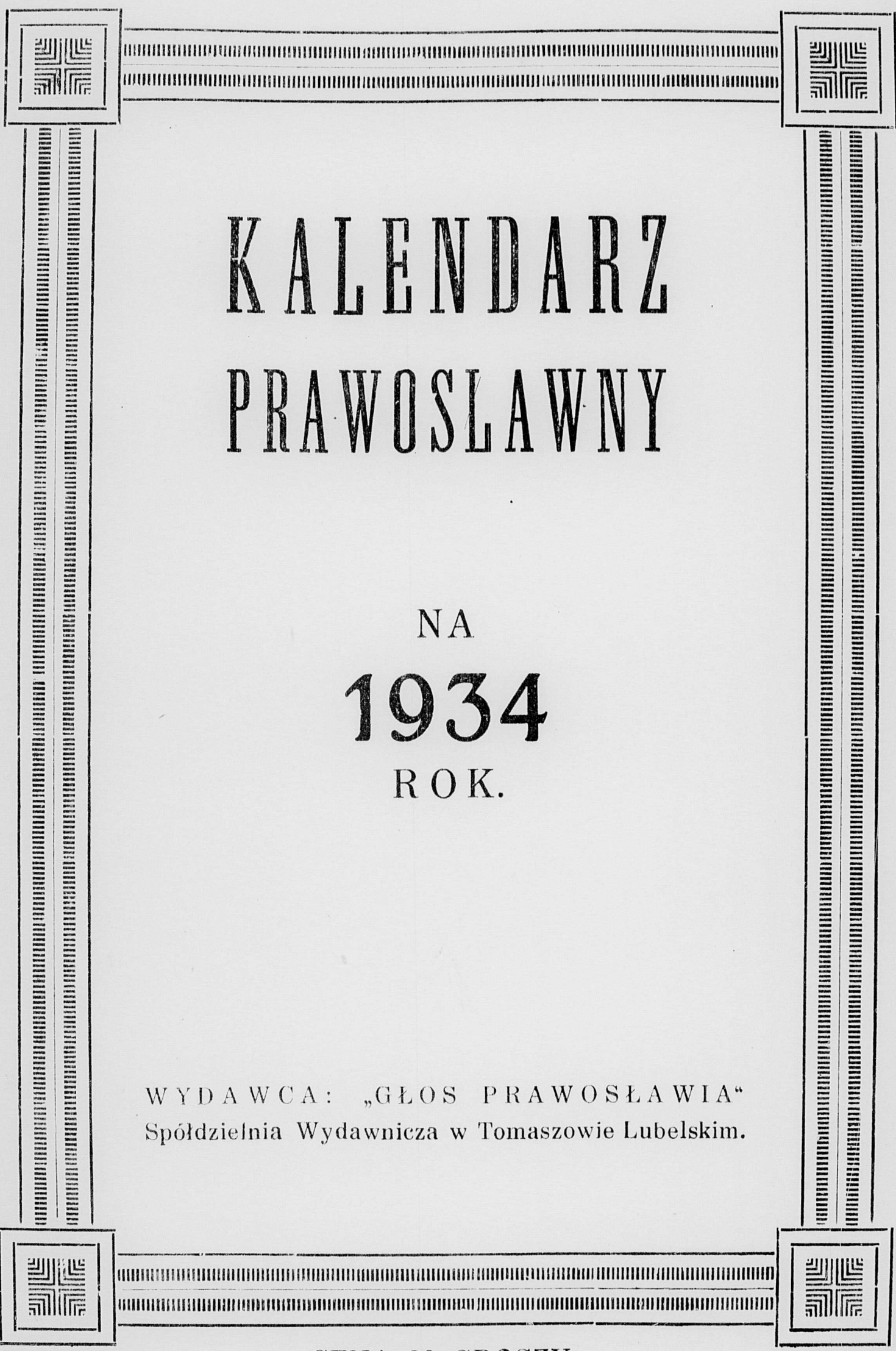

KALENDARZ
PRAWOSŁAWNY

NA

1934

ROK

KALENDARZ PRAWOSŁAWNY

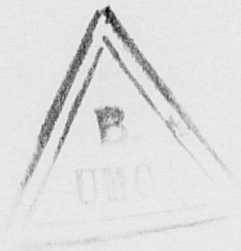
NA
1934
ROK.

WYDAWCA: „GŁOS PRAWOSŁAWIA”
Spółdzielnia Wydawnicza w Tomaszowie Lubelskim.

CENA 80 GROSZY.

12/1 84

Ces. 2020 / 1934

K. 408/54/3

KANCELARJA ŚW. SYNODU
KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO
W POLSCE.

Dn. 7 grudnia 1933 r.

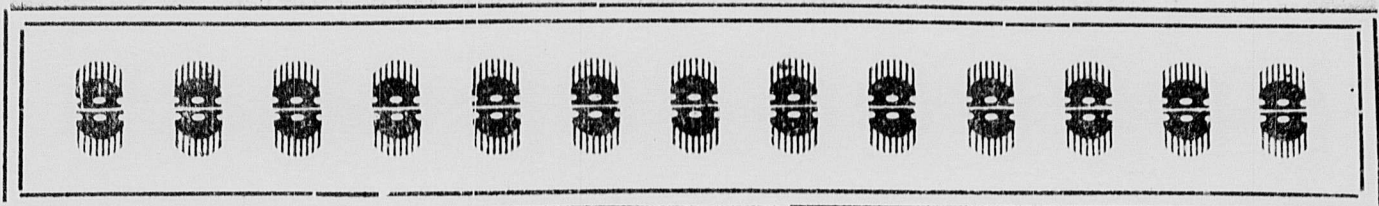
Nr. 11967.

Warszawa (4), Zygmuntowska 13.
Tel. 10-29-07.

Do
Zarządu Spółki Wydawniczej
„Głos Prawosławia“

Z polecenia J.E.Ks. Metropolity Djonizego i w uprzejmej odpowiedzi na pismo z dn. 1 grudnia r.b. na imię P. Redaktora J. Pawłyszyna, Kancelarja Św. Synodu ma zaszczyt zakomunikować, że J.E.Ks. Metropolita Djonizy uznaje pożyteczność wydania kalendarza prawosławnego w języku polskim celem zaspokojenia potrzeb wiernych prawosławnych narodowości polskiej.

Z poważaniem
(—) *J. Ruszezycki*
Sekretarz Św. Synodu.

Do Czytelników

Niniejszy kalendarz, jest pierwszym naszym wydawnictwem, który oddajemy do użytku kochanych czytelników.

Praca była nadzwyczaj trudna, gdyż dotychczas prawosławni Polacy nie mieli żadnych prawie książek w swoim języku.

W przyszłym roku będziemy mogli skorzystać z cennych uwag i wskazówek, nadesłanych nam przez czytelników, którym rozwój Prawosławia będzie leżał na sercu.

Prosimy o przyjęcie tego kalendarza z wielką względnością. Jeśliby kto miał pewne życzenia, by w następnym roku zmienić co, w treści lub układzie kalendarza, prosimy napisać pod naszym adresem

GŁOS PRAWOSŁAWIA

Spółdz. Wydawnicza

W TOMASZOWIE LUB.

skrytka pocztowa 9

Kalendarz na rok 1934.

Dzień.	STYCZEŃ					LUTY					MARZEC					KWIECIEŃ					Dzień.	
P.		2	9	16	23	30		6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24	P.
W.		3	10	17	24	31		7	14	21	28		7	14	21	28		4	11	18	25	W.
Ś.		4	11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	29		5	12	19	26	Ś.		
C.		5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30		6	13	20	27	C.		
P.		6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	31		7	14	21	28	P.		
S.		7	14	21	28	4	11	18	25	4	11	18	25	1	8	15	22	29	S.			
N.	1	8	15	22	29	5	12	19	26	5	12	19	26	2	9	16	23	30	N.			
Dzień.	M A J					CZERWIEC					LIPIEC					SIERPIEŃ					Dzień.	
P.	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28	P.
W.	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	1	8	15	22	29	W.	
Ś.	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	2	9	16	23	30	Ś.	
C.	4	11	18	25	1	8	15	22	29		6	13	20	27	3	10	17	24	31	C.		
P.	5	12	19	26	2	9	16	23	30		7	14	21	28	4	11	18	25	P.			
S.	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	S.				
N.	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	N.				
Dzień.	WRZESIEŃ					PAŹDZIERNIK					LISTOPAD					GRUDZIEŃ					Dzień.	
P.		4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	P.
W.		5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	W.
Ś.		6	13	20	27		4	11	18	25	1	8	15	22	29		6	13	20	27	Ś.	
C.		7	14	21	28		5	12	19	26	2	9	16	23	30		7	14	21	28	C.	
P.	1	8	15	22	29		6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	P.		
S.	2	9	16	23	30		7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	S.		
N.	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	N.			

Kalendarz na rok 1935.

Dzień.	STYCZEŃ					LUTY					MARZEC					KWIECIEŃ					Dzień.	
P.	1	8	15	22	29		5	12	19	26		5	12	19	26		2	9	16	23	30	P.
W.	2	9	16	23	30		6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24		W.
Ś.	3	10	17	24	31		7	14	21	28		7	14	21	28		4	11	18	25		Ś.
C.	4	11	18	25		1	8	15	22		1	8	15	22	29		5	12	19	26		C.
P.	5	12	19	26		2	9	16	23		2	9	16	23	30		6	13	20	27		P.
S.	6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24	31		7	14	21	28		S.
N.	7	14	21	28		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29		N.
Dzień.	M A J					CZERWIEC					LIPIEC					SIERPIEŃ					Dzień.	
P.		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27	P.
W.	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28	W.
Ś.	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25	1	8	15	22	29	Ś.	
C.	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26	2	9	16	23	30	C.	
P.	4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27	3	10	17	24	31	P.	
S.	5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28	4	11	18	25		S.	
N.	6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29	5	12	19	26		N.	
Dzień.	WRZESIEŃ					PAŹDZIER.					LISTOPAD					GRUDZIEŃ					Dzień.	
P.		3	10	17	24	1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31	P.
W.		4	11	18	25	2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25		W.
Ś.		5	12	19	26	3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26		Ś.
C.		6	13	20	27	4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27		C.
P.		7	14	21	28	5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28		P.
S.	1	8	15	22	29	6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29		S.
N.	2	9	16	23	30	7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30		N.

KALENDARZ PRAWOSŁAWNY na rok 1934.

ZAĆMIENIE SŁOŃCA:

W r. 1934 będą dwa zaćmienia słońca: pierwsze 13 lutego, drugie — 10 sierpnia (n. styl). W Polsce zaćmienia te nie będą widzialne.

WIELKANOC

1934	—	26 marca
		8 kwietnia
1935	—	15 kwietnia
		28 kwietnia
1936	—	30 marca
		12 kwietnia
1937	—	19 kwietnia
		2 maja
1938	—	11 kwietnia
		24 kwietnia

ZAĆMIENIE KSIĘŻYCA:

1-sze zaćmienie księżyca — 30 stycznia 1934 r (n. styl). Początek zaćmienia o g. 3 m. 8 dnia w/śr. eur. czasu, koniec zaćmienia o g. 8 m. 17 wiecz. 2-gie części zaćm. księżyca — 26 lipca, w Polsce nie widzialne.

Chronologia główniejszych wydarzeń z Historji Kościoła.

Zesłanie Ducha Św.	— — — — — — —	34 r. p. B.N.
Nawrócenie Ap. Pawła	— — — — — — —	37 "
Sobór Apostolski	— — — — — — —	50—51 "
Pierwsze przebywanie Ap. Pawła w Rzymie	— — — — — — —	61—63 "
Drugie przebywanie Ap. Pawła w Rzymie	— — — — — — —	65—67 "
Trzecie przebywanie Ap. Pawła w Rzymie	— — — — — — —	66—67 "
Zburzenie Jerozolimy	— — — — — — —	70 "
Konstanty Wielki	— — — — — — —	312—337 "
Epoka Soborów Powszechnych	— — — — — — —	325—787 "
Chrzest Rusi	— — — — — — —	988 "
Podział Kościoła na Wschodni i Zachodni	— — — — — — —	1054 "
Apostolska misja wśród Słowian Św. Cyryla i Metodego	— — — — — — —	858—885 "
Początek Ławry Poczajowskiej	— — — — — — —	1240 "
Patriarchat na Rusi	— — — — — — —	1589—1700 "
Synodalny ustrój Kościoła Prawosławnego na Rusi	— — — — — — —	1721—1917 "
Początek Metropolji Prawosławnej w Polsce	— — — — — — —	1921 "
Autokefalia Prawosławnej Cerkwi w Polsce	— — — — — — —	1925 "
Od stworzenia świata	— — — — — — —	7442 rok.

WNIĘBOWSTĄP.

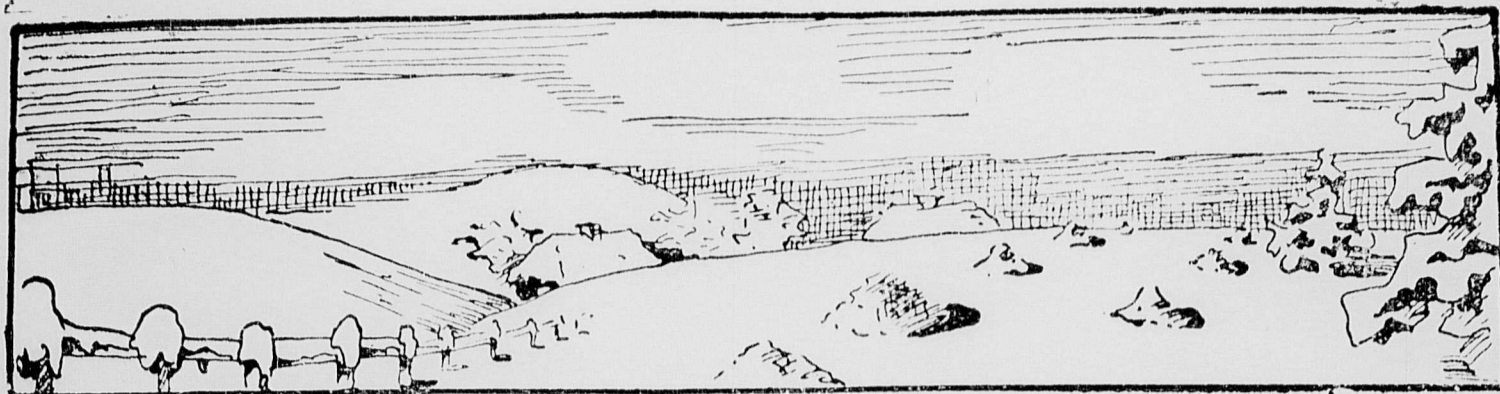
1934	—	4 maja
		17 maja
1935	—	24 maja
		6 czerwca
1936	—	8 maja
		21 maja
1937	—	28 maja
		10 czerwca
1938	—	20 maja
		2 czerwca

Ważniejsze wydarzenia w dziejach Polski

Pierwsze wiadomości pisemne o Polsce	962 r.
Chrzest Polski	966 "
Przyłączenie Rusi Czerw.	1341 "
Bitwa pod Grunwaldem	1410 "
Unja Lubelska	1569 "
Zwycięstwo pod Wiedniem	1683 "
Konstytucja 3 Maja	1791 "
Rozbiory Polski	1772—1795 "
Powstanie listopadowe	1830 "
Powstanie styczniowe	1863 "
Odrodzenie Polski	1918 "
Pokój w Rydze	1921 "

PRZENAJ. TRÓJCA

1934	—	14 maja
		21 maja
1935	—	3 czerwca
		16 czerwca
1936	—	18 maja
		31 maja
1937	—	7 czerwca
		20 czerwca
1938	—	30 maja
		12 czerwca

S T Y C Z E Ń

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
32 Tydzień. O Obrzezaniu Pana Jezusa. Mar. zacz. 1 (1, 1—8); Łuk. 6 (2, 20, 21, 40—52) Łuk. 24 (6, 17—24).							
1	14	N	Obrzezanie Pana Jezusa. Nowy Rok.	7 40	15 51	7 12	14 20
2	15	P	Sylwestra pap. Serafina Sarowsk.	7 39	15 52	7 55	15 34
3	16	W	Małachjasza pr., Gordija mecz.	7 38	15 54	8 23	17 10
4	17	Ś	Sobór 70 apostołów.	7 37	15 55	8 43	18 43
5	18	C	Tepempta i Teony mecz. Wigilja Objaw. P.	7 37	15 57	8 58	20 12
6	19	P	Chrzest P. Jezusa. Objaw. Pańskie. Mat. zacz. 6 (3, 13-17).	7 35	15 59	9 11	21 35
7	20	S	Sobór Jana Chrzciciela.	7 35	16 00	9 24	22 46
33 Tydzień. O Zacheuszu. Mat. zacz. 8 (4, 12—17); Łuk. zacz. 94 (19, 1—10).							
8	21	N	Jerzego prep. Emiljana Dominiki,	7 33	16 02	9 36	— —
9	22	P	Polieukta mecz, Św. Filipa metr.	7 32	16 04	9 50	0 15
10	23	W	Grzegorza, Domicjana.	7 31	16 05	10 07	1 32
11	24	Ś	Teodozjusza W. prep.	7 30	16 07	10 29	2 48
12	25	C	Tacjany mecz., Sabby, arcyb. Serbs.	7 29	16 09	11 —	3 59
13	26	P	Ermila i Stratonika mecz.	7 27	16 11	11 42	5 03
14	27	S	OO. z Synaju i Raify. Oddanie Objaw. P.	7 26	16 13	12 35	5 55
34 Tydzień. O Celniku i Faryzeuszu. Łuk. zacz. 89 (18, 10—14).							
15	28	N	Pawła i Jana prepp.	7 25	16 14	13 39	6 35
16	29	P	Pokłonienie ok. Ap. Piotra	7 23	16 16	14 50	7 04
17	30	W	Antoniego W. prep.	7 22	16 18	16 05	7 25
18	31	Ś	ŚŚ. Atanazego i Cyryla, arcyb. Aleks.	7 20	16 20	17 19	7 41
19	1	C	(N. st. Luty) Makarego W.	7 19	16 22	18 32	7 54
20	2	P	Eufemjusza W.	7 17	16 23	19 46	8 05
21	3	S	Maksyma prep. Eugenjusza mecz. Walerjana.	7 15	16 25	21 01	8 15
35 Tydzień. O Marnotrawnym Sybie. Łuk. zacz. 79, (15, 11—32).							
22	4	N	Tymoteusza Ap.	7 14	16 27	22 18	8 26
23	5	P	Klemensa śmecz.	7 12	16 29	23 38	8 39
24	6	W	Kseni prep., Wawiły mecz.	7 10	16 31	— —	8 54
25	7	Ś	Grzegorza Teologa.	7 09	16 33	1 01	9 14
26	8	C	Ksenofonta i Marji.	7 07	16 35	2 26	9 45
27	9	P	Przeniesienie relikwii Św. Jana Chryz.	7 05	16 37	3 48	10 29
28	10	S	Efrema prep. (Zaduszna sobota)	7 03	16 38	4 57	11 34
36 Tydzień. Mięsopestna. Mat. zacz. 106 (25, 31—46).							
29	11	N	Przeniesienie relikwii Św. mecz., Ignacego Bog.	7 01	16 40	5 47	12 57
30	12	P	Hipolita Św. mecz, i Trzech Św. Bazylego, Grzegorza i Jana	7 00	16 42	6 21	14 30
31	13	W	Cyrusa i Jana Św. bezsz. i cudotw.	6 58	16 44	6 45	16 05

Święta rzymsko-katolickie: 2 lut. M.B. Gromnicznej (nowy styl).

PORADY GOSPODARCZE NA STYCZEŃ.

W gospodarstwach większych po Nowym Roku młocki już niema, wymłono wszystko zboże w listopadzie i grudniu. W mniejszych zaś gospodarstwach w styczniu jeszcze młóca, chociaż trzeba już skończyć, żeby myszy nie niszczyły zboża w stodołach lub w styrkach. Tem większa potrzeba kończyć młockę, gdyż w styczniu ziemia zmarznięta, i w mrozy najlepiej wywozić obornik na pole, a zwłaszcza tam, gdzie na wiosnę dojazd trudny, co się zdarza z różnych przyczyn. Dobrze jest przewietrzać ziarno, aby się nie nagrzało, szuflować, jak to robią na Czechach. Trzymać w ciepłe stajnię, aby bydłu było ciepło, a zwłaszcza cielnym krowom. Nie żałować ściółki, gdyż i bydłu cieplej będzie, nie spadnie mleczność u krów, i dużo obornika będzie. Wiadomo, że w styczniu najdroższe są jaja, dlatego trzeba dobrze żywić kury, żeby niosły jaja i trzymać je w ciepłych kurnikach. Mrozy bardzo szkodzą kurom, a to odbija się najbardziej zwłaszcza wtedy, kiedy kurom odmarzają grzebienie i nogi. W styczniu trzeba naprawić narzędzia rolnicze — pługi, brony, wozy, sporządzić nowe grabie, przygotować koły dla suszenia siana i zboża w lecie, ażeby w lecie na to wszystko nie tracić drogiego czasu.

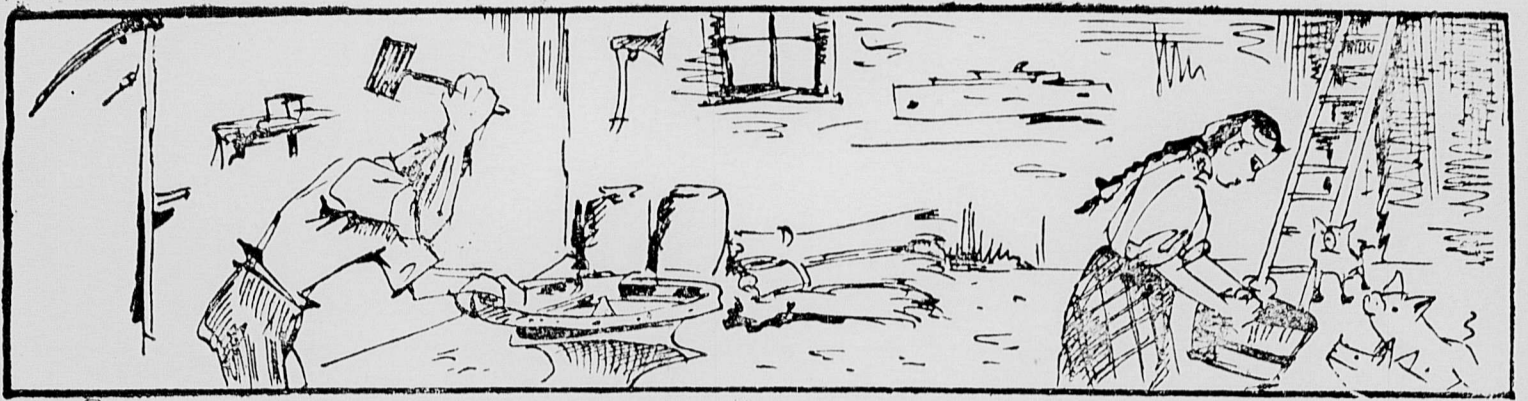
W sadach oczyszczać pnie i koszary celem usunięcia gniazd szkodników, przystąpić do urządzenia inspektów i sprowadzania nasion, oraz do zamawiania drzewek owocowych.

W pasiece. Pszczelarze zwracają pilną uwagę na zimowlę pszczół, chronią pnie przed szkodnikami zimowemi i inne.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

W czasie świąt Nowego Roku i Objawienia Pańskiego zawieje śnieżne. We wschodnich stronach i w całym kraju wielkie mrozy, na Podkarpaciu powietrze łagodniejsze. Od połowy miesiąca do końca łagodny mróz, niekiedy śnieżyce.

L U T Y

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	Nowy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	Ś	Tryfona mcz. Perpetuy mcz	6 56	16 46	7 2	17 34
2	15	C	Spotkanie Pańskie. Łuk. zacz. 7 (2,22—40)	6 54	16 48	7 16	19 04
3	16	P	Symeona bogob i Anny.	6 52	16 50	7 29	20 28
4	17	S	Izydora Pelus pr. Jadora mcz.	6 50	16 52	7 42	21 51

Tydzień Seropustny.

Mat. zacz. 17 (6, 14—22).

5	18	N	Agafji mcz. Św. Teodozjusza Czern.	6 48	16 54	7 55	23 11
6	19	P	Wukoły prep. ŚŚ. niewiast Marty i Marji (<i>Pocz. Wiel. Postu</i>)	6 45	16 56	8 12	— —
7	20	W	Partenjusza prep. Łukasza Pr.	6 43	16 58	8 32	— 30
8	21	Ś	Teodora Stratyl. W.mcz.	6 41	17 —	9 —	01 45
9	22	C	Nicefora mcz., Ś.m. Marcelego	6 39	17 02	9 37	02 54
10	23	P	Charlampjusza i Porfirego mecz.	6 37	17 03	10 26	03 50
11	24	S	Własia mcz., Teodory ces. Wsp. cuda Teodera Tyrona	6 35	17 05	11 27	04 34

1-szy Tydzień Wielk. Postu. Zwycięstwo Prawos. Jana zacz. 5 (1, 43—51).

12	25	N	Św. Meletja, Św. Aleksego, metr. kijowsk. (<i>Iwersk. Obr. NMP</i>)	6 32	17 07	12 36	5 06
13	26	P	Martynjana prep. Św. Eulogjusza.	6 30	17 09	13 50	5 30
14	27	W	Auksentego prep. Cyryla, naucz. Słow.	6 28	17 11	15 04	5 48
15	28	Ś	Onisyma Ap., Euzebjusza pr.	6 26	17 12	16 19	6 02
16	1	C	(<i>Nowy Styl Marzec</i>) Pamfila i Porfilego mecz.	6 24	17 14	17 33	6 14
17	2	P	Teodora Tyrona w.mcz.	6 22	17 16	18 48	6 24
18	3	S	Św. Leona pap. Flawjana. (<i>Zaduszna sobota</i>).	6 19	17 18	20 06	6 35

2-gi Tydzień Wielk. Postu. Św. Grzegorza Palamy.

Mar. zacz. 7 (2, 1—12), Jana zacz. 36 (10, 9—16).

19	4	N	Archipjusza, Filemona App., Wszystkich prepp. Peczerskich.	6 17	17 20	21 25	6 48
20	5	P	Św. Leona, bisk. Katańsk. Aganona pr.	6 15	17 21	22 48	7 02
21	6	W	Tymoteusza pr., Św. Eustachego.	6 13	17 23	— —	7 21
22	7	Ś	Znalez. relikwii męcz. w Eugenji.	6 10	17 25	12	7 47
23	8	C	Polikarpa Św. mcz., Jana prep., Polichronjusza.	6 08	17 27	1 35	8 26
24	9	P	1-sze i 2-gie znalez. głowy Jana Chrzc.	6 06	17 28	2 47	9 21
25	10	S	Św. Tarasa, arcyb. Konstant. (<i>Zaduszna sobota</i>).	6 04	17 30	3 41	10 36

3-ci Tydzień Wielk. Postu. Pokłon. Św. Krzyżowi. Mar. zacz. 37 (8, 39—9, 1).

26	11	N	Św. Porfirego, Sebastjana mcz.	6 01	17 32	4 20	12 02
27	12	P	Prokopa pr., Tytusa pr.	5 59	17 34	4 47	13 33
28	13	W	Bazylego pr., Margaryty i Cyry prepp.	5 57	17 36	5 06	15 04

Święta rzymsko-katolickie: 14 lut. Popielec (według nowego stylu).

PORADY GOSPODARCZE NA LUTY.

Każdy rolnik powinien dobrze zapamiętać sobie, że dobra ściółka polepsza wartość obornika. Większe plony otrzymuje się na oborniku, do którego był użyty torf, jako ściółka. Zła ściółka lub mała ilość ściółki powoduje marnowanie składników pokarmowych. Należy dawać na ściółkę jak najsuchszą słomę, bo wilgotna słoma i siano mniej wchłaniają składników. Najlepszy obornik otrzymuje się od bydła opasowego, dobry obornik dają i zwierzęta robocze.

Krowa trzymana cały rok w oborze może dać do 20 wozów parokonných obornika, krowa trzymana tylko zimą — do 12 wozów, wół roboczy -- do 15, koń — do 10, owca — do $1\frac{1}{2}$ i świnia — do 3. Natomiast dzienne zużycie ściółki: dla konia—2—4 kg. słomy, krowy 3—6 kg., owcy $\frac{1}{4}$ kg. i dla świni $1\frac{1}{2}$ —4 kg.

W lutym już zwierzchu odtaje, a spodem ziemia jeszcze zamrznięta, trzeba na łąkach zdzierać mech bronami. Bydło wypuszczać na świeże powietrze i dobrze karmić woły i konie, gdyż roboty się zbliżają. W sadach, od strony słonecznej, zakładać inspekty, siać w inspektach wczesne warzywa, wietrzyć inspekty i utrzymywać umiarkowanie wilgotno.

W *pasiece*: Dopóki niema jeszcze rojów, trzeba budować ule. Na toczku, w dnie ciepłe, obserwować oblot pszczół, głodniaki podkarmiać i wietrzyć stebniki.

N O T A T K I

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

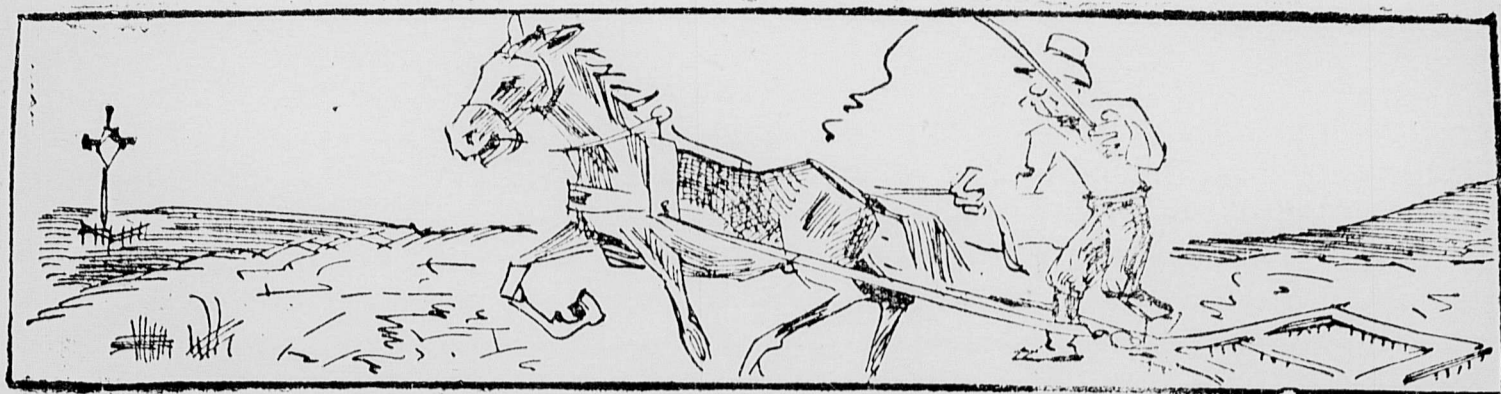
.....

.....

.....

Przepowiednie pogody.

Od 1 — 10 zimno, od 10 — 15 dni ciepłe, nocą przymrozki, do 20 pogodnie i ciepło, rankiem przymrozki. Do końca miesiąca pochmurno i ciepło.

M A R Z E C

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
				wsch.	zach.	wsch.	zach.
St.	No- wy						
1	14	Ś	Eudokji pmcz., Nestora, Antoniny.	5 55	17 37	5 22	16 32
2	15	C	Teodota, Agatona.	5 52	17 39	5 35	17 58
3	16	P	Eutropjusza, Kleonika i Bazyliska mecz.	5 50	17 41	5 47	19 22
4	17	S	Herasyma, Św. Wacław, ks. czesk. <i>Zad. sobota.</i>	5 48	17 43	6 01	20 44
4-ty Tydzień Wielk. Postu. Św. Jana Leśtwicz.				Mat. zacz. 40 (9, 17--31) i zacz. 10 (4,25--5, 1--12).			
5	18	N	Konona mecz.	5 45	17 44	6 16	22 05
6	19	P	42 męcz. z Amorji, <i>Częstoch. obraz M. B.</i>	5 43	17 46	6 35	23 25
7	20	W	Biskupów z Chersonezu.	5 41	17 48	7 00	— —
8	21	Ś	Teofilakta, Teodoryka.	5 38	17 50	7 33	0 37
9	22	C	40 męcz. z Sebastji, (<i>Kanon Andrzeja Kr.</i>).	5 36	17 51	8 19	1 39
10	23	P	Kondrata mecz., Anastazji.	5 34	17 53	9 15	2 29
11	24	S	Sofronjusza, Etymjusza. Chwała M. B.	5 32	17 55	10 20	3 05
5-ty Tydzień Wielk. Postu. Pr. Marji Egipskiej				Mar. zacz. 47 (10, 32--45) i Łuk. 33 (7, 36--50).			
12	25	N	Teofana Wyzn. Św. Grzegorza W.	5 29	17 56	11 32	3 32
13	26	P	Nicefora, Krystyny.	5 27	17 58	12 47	3 53
14	27	W	Benedykta, Teognosta, metr. kijows.	5 24	18 00	14 01	4 03
15	28	Ś	Agapa, Aleksandra, Nikandra męcz.	5 22	18 01	15 15	4 22
16	29	C	Sabina i Juljana mecz., Trofima.	5 20	18 03	16 31	4 32
17	30	P	Aleksego pr. człowieka Bożego.	5 18	18 05	17 48	4 43
18	31	S	Cyryla Jerozolimskiego. <i>Sobota Łazarza.</i>	5 15	18 06	19 08	4 56
Tydzień Palmowy. Wjazd P. do Jerozolimy.				Jana zacz. 41 (12, 1--18).			
19	1	N	(<i>N. st. Kwiecień</i>) Wjazd P. J. do J. Chryzanta i Darji mecz.	5 13	18 03	20 31	5 10
20	2	P	Mecz. z kl. Św. Sabby.	5 11	18 10	21 57	5 27
21	3	W	Jakóba Wyznawcy.	5 08	18 12	23 22	5 51
22	4	Ś	Bazylego Św. mecz.	5 06	18 13	— —	6 26
23	5	C	<i>W. Czwartek</i> Nikona p. mecz. i 200 jego uczniów.	5 04	18 15	0 37	7 01
24	6	P	<i>W. Piątek</i> Zacharjasza, Artemjasza.	5 02	18 17	1 38	8 26
25	7	S	<i>W. Sobota Zwiastowanie N.M.P.</i> (Łuk. zacz. 3 (1, 24--38))	4 59	18 18	2 21	9 48
O Zmartwychwstaniu.				Jana zacz. 1 (1, 1--17).			
26	8	N	Wielkanoc. Zmartwychwstanie Pańskie.	4 57	18 20	2 50	11 16
27	9	P	<i>Poniedz. Św.</i> , Matrony z Salonik.	4 55	18 22	3 11	12 44
28	10	W	<i>Wtorek Św.</i> , Hilarjona Now. pr.	4 52	18 24	3 27	14 11
29	11	Ś	<i>Środa Św.</i> , Marka pr. i Cyryla.	4 50	18 25	3 41	15 35
30	12	C	<i>Czwartek Św.</i> , Jana Le.	4 48	18 27	3 54	16 56
31	13	P	<i>Piątek Św.</i> , Jony, metr. kijows., Ipatja.	4 46	18 29	4 07	18 19

Święta rzymsko-katolickie: 1 kwietnia — Wielkanoc (według now. stylu).

PORADY GOSPODARCZE NA MARZEC.

W marcu budzi się przyroda do życia, dlatego i rolnik bierze się do pracy na polu. Gdy rola tylko trochę obeschnie, trzeba się brać energicznie do orki, lub wrzuszać bronami jesienne orki. Siać koniczykę, wyki, a z końcem miesiąca i zboże. Łąki bronować, rozbijać kretowiska. Ziemniaki przebierać, średnie wybrać i do sadzenia przechować.

Aby zabezpieczyć zboże od śmieci cuchnącej pszenicy, główni zwartej jęczmienia, główni pyłkowej owsa, jęczmienia, prosa i jarej pszenicy, jak nie formaliną i ziarnkiem, to chociażby roztworem siniego kamienia należy ziarno oczyścić. Do zaprawy wystarczy 1°/_o roztworu siarczanej miedzi (siniego kamienia) lub 1/2°/_o roztworu, który rozpuszczamy w niewielkiej ilości wody gorącej. Naprz.: ażeby otrzymać 50 litrów 1/2°/_o roztworu, należy 1/4 kg. siarczanej miedzi rozpuścić 2 — 5 litr. gorącej wody, a później dodać do 47 litrów wody zimnej. Zaprawiamy ziarno przez zanurzanie i przez zraszanie ziarna. W pierwszym wypadku w 1°/_o roztworze trzyma się ziarno 5 minut, w 1/2°/_o roztworze 12 godzin, w drugim wypadku 2 1/2 litra rozpyła się przez rozpylacze na 100 kg. ziarna.

Z końcem lutego i początkiem marca sadzenie drzewek owocowych. Czas już, przy sadzeniu drzewek owocowych, stosować najnowsze metody, oraz wolne chwile, a zwłaszcza w niedziele i święta, zaznajamiać się z literaturą z dziedziny ogrodnictwa. Najgłówniejsze zasady przy wybieraniu drzewek owocowych są: 1) wiek drzewek, 2) co robić, gdy drzewka przyjdą w stanie zmarzniętym, 3) co robić, gdy drzewka przyjdą zasuszone, 4) jak zabezpieczyć drzewka owocowe przed zimą, 5) jaka jest najwłaściwsza pora do sadzenia, 6) uprawa gleby pod sad i zaprawianie dołów.

W pasiece. W dzień ciepłe przeglądać i podmiatać pnie. Wrazie potrzeby pszczoły podkarmiać. Wyloty przesłonić siodełkami (jednak nie siatkować) gdyż pszczoła, zwabiona promieniami wiosennego słońca, wylatuje z ula i może zmarznąć w zimnej jeszcze temperaturze.

N O T A T K I

.....

.....

.....

.....

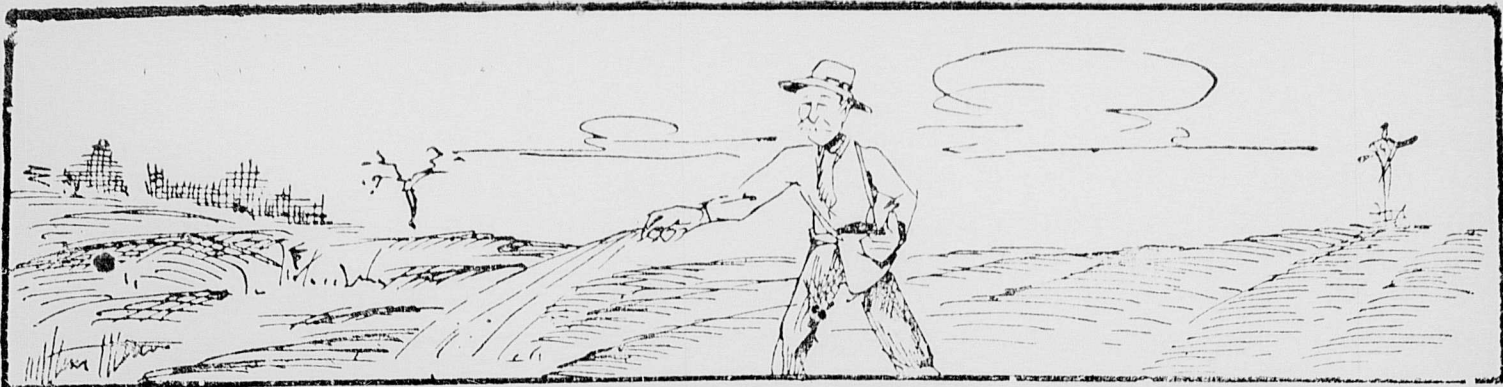
.....

.....

.....

Przepowiednie pogody.

Do połowy miesiąca pochmurno i pogoda, do końca pochmurno i ocieplenie
Noce chłodne.

K W I E C I E Ń

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	S	<i>Sobota Św. Marji Egipsk. prep.</i>	4 43	18 30	4 21	19 40
2-gi Tydzień po Wielk. (Przewodni). O Tomaszu Jana zacz. 65 (20, 19—31).							
2	15	N	Tytusa prep., Polikarpa mecz.	4 41	18 32	4 38	21 —
3	16	P	Nikity prep., Elpidyfora mecz. (Zaduszny dzień).	4 39	18 34	5 01	22 17
4	17	W	Józefa pr., Zosyma prep.	4 37	18 36	5 31	28 25
5	18	S	Teodula i Agatopoda mecz.	4 34	18 38	6 12	— —
6	19	C	Św. Eutycha, Św. Metodego naucz. Słow.	4 32	18 40	7 04	— 20
7	20	P	Grzegorza Wyzn. prep. Rufina mecz.	4 30	18 42	8 08	1 03
8	21	S	App. Irydjona, Agawa i Rufa.	4 27	18 43	9 17	1 33
3-ci Tydzień po Wielk. O Niewiastach Mironos. Mar. 69—70, (15, 43—47, 16, 1—8).							
9	22	N	Eupsychjusza mecz. Wadyma prmez.	4 25	18 45	10 29	1 56
10	23	P	Terencjusza i Pompejusza mecz.	4 23	18 47	11 42	2 13
11	24	W	Antypa, Prokesa i Martynjana mecz.	4 21	18 48	12 55	2 27
12	25	Ś	Bazylego wyzn. prep., Izaaka Syryna prep.	4 19	18 50	14 10	2 39
13	26	C	Artemona Św. mecz.	4 17	18 52	15 26	2 50
14	27	P	Św. Martyna. Antoniego, Jana, Eustachego mecz. wileńs.	4 15	17 53	16 44	3 02
15	28	S	App. Arystarcha, Puda i Trofyma.	4 13	18 55	18 07	3 05
4-ty Tydzień po Wielk. O człowieku chorobą złożonym. Jana zacz. 14 (5, 1—15).							
16	29	N	Agaty, Ireny i Chionji mecz.	4 11	18 57	19 33	3 31
17	30	P	Symeona prep. Akakjusza pr., Św. Agapita.	4 09	18 59	21 01	3 51
18	1	W	(Nowy styl Maj) Jana prep., Św. Kosmy, Auksenejusza pr.	4 07	19 —	22 23	4 25
19	2	S	Jana Starojask.	4 05	19 02	23 30	5 11
20	3	C	Teodora Trych, pr., Gabrijela mecz. młod.	4 03	19 03	— —	6 16
21	4	P	Januarjusza Św. mecz., Św. Maksymjana.	4 01	19 05	0 20	7 36
22	5	S	Teodora Syk. pr., Witalja pr.	3 59	19 07	9 53	9 04
5-ty Tydzień po Wielk. O Samarytance. Jana zacz. 12 (4, 5—42), 52 (15, 17—27, 16, 1—2).							
23	6	N	Wmecz. Jerzego Zw., Aleksandry ces. mecz.	3 57	19 09	1 17	10 32
24	7	P	Sabby Str. mecz., Elzbiety pr.	3 56	19 10	1 34	11 58
25	8	W	Marka Apost. i Ewang.	3 54	19 12	1 48	13 21
26	9	S	Bazylego Am. Św. mecz., Św. Stefana Perms. Oddanie Prepot.	3 52	19 13	2 01	14 41
27	10	C	Symeona Św. mecz., Stefana Peczers.	3 51	19 15	2 14	16 02
28	11	P	App. Jazona i Sozypatra, Św. Cyryla Turow.	3 49	19 17	2 28	17 21
29	12	S	9-ciu męż. w Kizycie.	3 47	19 18	2 43	18 41
6-ty Tydzień po Wielk. O ślepym od narodzenia Jana zacz. 34 (9, 1—38).							
30	13	N	Ap. Jakóba, Św. Donata	3 45	19 18	2 43	18 41

Święta rzymsko-katolickie: 3-go Maja Król. Korony Polskiej. 10 maja Wniebowstąpienie P.

PORADY GOSPODARCZE NA KWIECIEŃ.

Przy końcu marca i z początkiem kwietnia sadzą ziemniaki i buraki na cieplejszych gruntach, kończą siewy, oczyszczają łąki i t.d. Jak w jesieni, tak i teraz, rolnicy mają do czynienia ze sztucznymi nawozami. Ponieważ zdarza się tak, że handlarze-odsprzedawcy sprzedają nieznanym się na sztucznych nawozach różne falsyfikaty, rolnik powinien się wystrzegać takich pośrednictw, a kupować nawozy wprost z fabryki lub od firm odpowiedzialnych. O ile rolnik jest zmuszony kupować sztuczne nawozy od różnych handlarzy, to w takim razie on powinien zaznajomić się z przepisami obowiązującymi o sprzedaży nawozów sztucznych. Ustawa z dnia 12.III 1932 roku (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 300) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie wykonawcze Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, z dnia 5.IX 1932 roku, (Dz. U. R. P. Nr. 108, poz. 890) zawierają szereg przepisów, zabezpieczających rolnika przed kupnem sfałszowanych lub małowartościowych nawozów sztucznych. Przepisy te nakładają na sprzedawców nawozów sztucznych obowiązek używania właściwych nazw nawozów, oraz wyraźnego określenia jakości sprzedawanych nawozów, wydawanych nabywcom, specjalnych pisemnych zaświadczeń. Zaświadczenie takie zawierać winno: nazwę nawozu szt., zawartość składników pokarmowych, wagę nawozów, nazwę przedsiębiorstwa z którego nawóz pochodzi, oraz imię, nazwisko i adres osoby, której nawóz sprzedano. Nadzór nad sprzedażą nawozów sztucznych należy do powiatowych starostów. Nabywca nawozu sztucznego o ile ma uzasadnione podejrzenie, że nawóz nie zawiera wymienionych w pisemnym zaświadczeniu, lub w napisie na opakowaniu, ilości składnika użytecznego, powinien we własnym interesie pobrać próbę nawozu i przesłać ją do jednej z pracowni chemicznych, która wykona analizę i wystawi świadectwo. Jeżeli świadectwo analizy wykazało znaczny brak składnika użytecznego, nabywca powinien przesłać pisemne zaświadczenie do powiatowego starosty.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Do 5 pogodnie i noce zimne, Do 15 deszczowo, do 20 pogodnie i ciepło. W całym kraju pogoda, od 20 do końca miesiąca pochmurno.

M A J

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżyca	
St.	No-wy.			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	P	Jeremjasza pror., Św. mecz. Makarego metr. kijows.	3 44	19 21	3 31	21 09
2	15	W	Św. Atanazego, Borysa i Hliba.	3 42	19 23	4 08	22 10
3	16	Ś	Tymoteusza i Maura mecz. Oddanie Św. Wielk.	3 41	19 25	4 55	22 57
4	17	C	Wniebowstąpienie Pańskie , Pelągji, Sylwana, Erazma.	3 39	19 26	5 55	23 32
5	18	P	Ireny mecz.	3 38	19 28	7 02	23 58
6	19	S	Joba wielcestr., Jowy Poczajowsk. prep.	3 36	19 29	18 14	— —
7-my Tydzień. 1-go Sob. Powszechn.							
Jana zacz. 56 (17, 1—13) i zacz. 60 (19, 6—11; 13—20; 25—28; 30—35).							
7	20	N	ŚŚ. OO. 1-go Soboru Powszechnego.	3 35	19 31	09 26	0 17
8	21	P	Jana Apost. i Ewang.	3 34	19 32	10 38	0 32
9	22	W	Przeniesienie relikwii Św. Mikołaja Cud. z Myr. do Bar.	3 32	19 33	11 50	0 44
10	23	Ś	Ap. Szymona Zil., Taisy.	3 31	19 34	13 04	0 55
11	24	C	ŚŚ. Cyryla i Metodego naucz. Stow.	3 30	19 36	14 20	1 07
12	25	P	Św. Epifanjusza, Germana, Oddanie Wniebowst.	3 29	19 37	15 40	1 20
13	26	S	Glikerji i Laodykja mecz. Rodz. zaduszna sobota.	3 27	16 39	17 04	1 34
Przenajświętszej Trójcy. Zielone Świątki. Jana zacz. 27 (7, 37—52, 8, 12).							
14	27	N	Pięćdz. Dzień Św. Trójcy , Izydora, Serapjona.	3 26	19 40	18 31	1 54
15	28	P	Zesłanie Ducha Św. , Michała pr., Eufrozynji prep.	3 25	19 41	19 58	2 21
16	29	W	Teodora pr., Muzy.	3 24	19 43	21 14	3 01
17	30	Ś	App. Andronika i Junji.	3 23	19 44	22 12	3 59
18	31	C	Teodora Ank. Śwmech.	3 22	19 45	22 53	5 16
19	1	P	(Nowy styl. Czerwiec) Patryka. Śwmech.	3 21	19 46	23 20	6 45
20	2	S	Talaleja i Askalona mecz. Oddanie Św. Trójcy.	3 21	19 47	23 40	8 16
1-szy Tydzień. O dobrych i złych pasterzach.							
Mat. zacz. 38, 79 (10, 32, 33, 37—38, 19, 27—30) Jana 35 (10, 1—9).							
21	3	N	Wszystkich Świętych, Konstantego i Heleny	3 20	19 48	23 55	09 45
22	4	P	Bazylika mecz., Pamięć II-go Soboru Pow. (Pocz. Piotr. P.)	3 19	19 49	— —	11 10
23	5	W	Michała Wyzn. prep., Eufrozynji prep.	3 18	19 50	— 09	12 30
24	6	Ś	Symeona pr.	3 17	19 52	— 21	13 51
25	7	C	3-cie znaleź. głowy Jana Chrzc.	3 16	19 52	— 35	15 06
26	8	P	Karpa Ap., Jerzego Now. Wmech.	3 16	19 53	— 49	16 28
27	9	S	Teraponta, Teodory i Dydyma mecz.	3 15	16 54	01 08	17 45
2-gi Tydzień. Wezwanie Apostołów. Mat. zacz. 9 (4, 18—23).							
28	10	N	Nikity prep., Wszystkich Prepod. z Atosu.	3 15	19 55	1 33	18 58
29	11	P	Teodozji mecz. Pamięć I-go Soboru Powszech.	3 14	19 56	5 02	20 02
30	12	W	Izaaka Dalmat pror.	3 14	19 56	2 50	20 54
31	13	Ś	Ap. Jermeja, Jermija i Filozofa mecz.	3 14	19 57	3 45	21 03

Święta rzymsko-katolickie 20 maja Zielone Świątki, 21 maja Poniedziałek Św., 31 maja (według now. stylu): Boże Ciało.

PORADY GOSPODARCZE NA MAJ.

Wszelkie zasiewy i sadzenia powinny być ukończone. Ziemniaki po wzejściu zbronować i obsypać, oraz wzruszać ziemię między nimi. W sadach i ogrodach niszczyć owady, a głównie gąsiennice. Z końcem miesiąca rolnik powinien przygotować narzędzia do sianokosów oraz żniwa, gdyż zaczynają kosić już koniczynę. Sadzić żywopłoty. Dla żywopłotów najczęściej nadają się: akacje, bez, głóg, grab, lipa, świerk, żywotnik i morwa. Żywopłoty są korzystne dla gospodarstwa, gdyż niektóre z wymienionych roślin są miododajne, niektóre są nietylko wytrzymałym ogrodzeniem, lecz i prawdziwą ozdobą.

Rzodkiewki w każdej porze roku. Nasienie rzodkiewki namoczyć 24 godziny w letniej wodzie, potem włożyć je w woreczek i wystawić na działanie słońca. Po 24 godzinach nasienie zaczyna kiełkować, a zasiane w skrzynce z dobrą ziemią podlewać letnią wodą. W 5—7 dni korzonki nabierają kształtów małych rzodkiewek i rosną bardzo szybko. (Chcąc mieć w zimie rzodkiewkę należy skrzynkę wstawić do ciepłej piwnicy, pokryć szklaną taflą i codzień podlewać zimną wodą).

W pasiece. Z pasieki oka nie spuszczać! W miarę przybytku pszczół rozszerzać gniazda w czasie, gdy pogoda ustali się zupełnie, podkarmiać rzadką sytą, celem pobudzenia matki do silniejszego czerwienia. Podkarmianie—jest to lokata kapitału, który pomnaża dochód. W ramki wlepić zaczątki, stare kawałki plastrów; nie pszczoły mają czekać na mieszkanie, lecz odwrotnie. Jednak należy pamiętać, że zbyt częste rozbieranie pni—szkodliwe. Pszczelarz nie powinien się obawiać poszerzenia pszczelnictwa w okolicy, gdyż takowe w obecnych stosunkach gospodarczych może przyczynić się jedynie tylko do ogólnego podniesienia stanu gospodarczego. Zapotrzebowanie miodu jest wielkie i nawet sprowadza go się z zagranicy.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Z początkiem lekkie opady. Do 12 gorąco, potem deszcze. Do końca miesiąca piękna pogoda i upały.

C Z E R W I E C

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	C	Justyna Filozofa. Agapity Piecz.	3 14	19 58	4 50	22 00
2	15	P	Nikifora. Jana Soczawskiego.	3 13	19 58	6 01	22 02
3	16	S	Łucjana.	3 13	19 59	7 13	22 38
3 Tydzień. „Szukajcie Królestwa Bożego“.				Mat. zacz 18 (6, 22—33).			
4	17	N	Mitrofana. <i>Wszystkich męczenników z Atozu.</i>	3 13	20 00	8 25	22 51
5	18	P	Doroteusza Śwmez. Konstantego, metr. Kijowskiego.	3 13	20 00	9 35	23 02
6	19	W	Wisarjona. Hilarjona Now.	3 13	20 00	10 48	23 13
7	20	Ś	Teodota Śwmez.	3 13	20 00	12 00	23 25
8	21	C	Teodora Stratylaty.	3 13	20 01	13 16	23 38
9	22	P	Cyryla Aleksandryjskiego.	3 13	20 01	14 36	23 54
10	23	S	Tymoteusza i Aleksandra.	3 14	20 01	16 01	— —
4 Tydzień. O setniku z Kafarnaum.				Mat. zacz. 25 (8, 5—13).			
11	24	N	Bartłomieja i Barnaby App.	3 14	20 01	17 27	0 27
12	25	P	Onufrego W.	3 14	20 01	18 50	0 49
13	26	W	Akwiliny.	3 15	20 01	19 58	1 38
14	27	Ś	Jetysego i Metodego.	3 15	20 01	20 47	2 48
15	28	C	Pr. Amosa i Hieronima Stryd.	3 16	20 01	21 20	4 14
16	29	P	Tychona Amatuńskiego.	3 16	20 01	21 43	5 48
17	30	S	Mecz. Manuła, Saweła i Szmała.	3 17	20 01	22 01	7 22
5 Tydzień. O uzdrowieniu dwu opętanych.				Mat. zacz. 22 (8, 28—9, 1).			
18	1	N	(<i>Now. styl. Lipiec</i>). Leontja, Ipacego i Teodula.	3 17	20 02	22 15	8 50
19	2	P	Ap. Judy, brata Pańsk.	3 18	20 02	22 28	10 16
20	3	W	Metodego. Mecz. Inny, Pinny i Rimmy.	3 15	20 01	22 42	11 38
21	4	Ś	Juljana, Terencjusza.	3 20	20 00	22 56	12 58
22	5	C	Euzebjusza.	3 21	19 59	23 14	14 18
23	6	P	Agrypiny.	3 22	19 58	23 36	15 36
24	7	S	Nar. Św. Jana Chrz. Łuk. zacz. 1—4 (1, 1—25, 57—68, 76-80)	3 23	19 57	— —	16 49
6 Tydzień. O uzdrowieniu powietrzem ruszonego.				Mat. zacz. 29 (9, 1—8).			
25	8	N	Fewronji, Piotra i Fewronji Muzomskich.	3 24	19 57	0 06	17 56
26	9	P	Dawida. Djonizego Suzdalskiego.	3 25	19 56	0 46	18 50
27	10	W	Samsona.	3 26	19 55	1 38	19 33
28	11	Ś	Przeniesienie relikwii Cyrusa i Jana.	3 27	19 55	2 41	20 04
29	12	C	ŚŚ. Piotra i Pawła App. Mat. zacz. 67 (16, 13—19).	3 28	19 54	3 50	20 28
30	13	P	Sobór Św. 12 Apostołów.	3 29	19 53	5 02	20 45

Święta rzymsko-katolickie : 29 czerwca Św. Piotra i Pawła App., 1 lipca Najśw. Krwi P. Jezusa, 2 lipca Nawiedzenie N.M.P.

PORADY GOSPODARCZE NA CZERWIEC.

Nastały sianokosy. Koszą koniczynę, która zaczęła kwitnąć. Koszą i łąki, i to w ten czas, gdy trawy zaczynają kwitnąć. Jak koniczynę tak i trawę trzeba suszyć szybko, Obowiązkowo trzeba zaopatrzyć w stodołach mury przed myszami, aby ochronić jak zboże zwiezione, tak i koniczynę. Jednym z najlepszych środków w niszczeniu myszy jest mięta pieprzowa, którą należy kłaść przy mysich norach. Dobrze jest również nasycić olejkami miętowymi kawałki waty, gałganów it.p., by następnie rozrzucić je w pobliżu nor i tych miejsc, które te szkodniki odwiedzają, Myszy nie znoszą zapachu mięty tak dalece, iż uciekają przed nim, opuszczając zagrożone dla nich miejsca.

Na bydło uważać przy spasanii świeżych koniczyn, by się nie wzdymały. W razie wzdęcia należy natychmiast zastosować środki zaradcze—salmiak, wodę wapienną, alkohole z mlekiem, w cięższych wypadkach użyć rurę przetykową i trokar. Gnojowisko w upalne dni trzymać w porządku, obornik ubijać silnie i zlewać wodą albo gnojówką, aby zbyt nie przesychał. Dobrze jest przykryć obornik cieńką warstwą gliny.

W sadach tępić szkodniki, a cenniejsze odmiany owoców chronić przed uszkodzeniem grzybka (czarne plamy), skrapiając je cieczą bordoską (1%). Ciecz bordoska składa się ze 100 litrów wody, 1 kg. siarczanu miedzi i 1 kg. świeżego niegaszonego wapna. Rozpuszczać siarczan miedzi i zagasić wapno należy oddzielnie. Następnie płyn należy dobrze zmieszać. Ciecz bordoską należy stosować zaraz po przyrządzeniu.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Do 10 deszcz i pochmurno. Do 20 pogoda. Do 27 pochmurno, miejscami deszcze. Nastają upały.

L I P I E C

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	S	Kosmy i Damjana.	3 30	19 52	6 14	20 59
7-my Tydzień. Ślepi oświeceni. Mat. zacz. 33 (9. 27—35) i Łuk. zacz. 53 (10, 38—42, 11, 21—28).							
2	15	N	Pol. ryzy. <i>N. M. B. Włachernie.</i>	3 32	19 51	7 25	21 10
3	16	P	Jacentego. Filipa, metr. Moskiewskiego.	3 33	19 50	8 36	21 21
4	17	W	Andrzeja Kryckiego.	3 34	19 49	9 47	21 32
5	18	Ś	Atanazego z Atosu, Sergjusza Radon.	3 35	19 48	11 00	21 44
6	19	C	Sysoja, Lucji, Obrazu M. B. z Włacherny.	3 37	19 47	12 16	21 58
7	20	P	Tomy i Akak.	3 38	19 46	13 36	22 18
8	21	S	Prokopa, <i>Kazańskiego obrazu M. B.</i>	3 39	19 44	15 00	22 44
8-my Tydzień. O nakarmieniu 5000 ludzi. Mat. zacz. 58 (14, 14—22)							
9	22	N	Pankracego śwmez.	3 41	19 43	16 25	23 23
10	23	P	45 męcz. Nikopolskich, Antoniego Piecz.	3 42	19 42	17 37	— —
11	24	W	Eufymji mecz. Olgi Wks. Kijows.	3 43	19 41	18 35	0 21
12	25	Ś	Prokła i Hilarjona.	3 45	19 39	19 16	0 40
13	26	C	Sob. Arch. Gabriela.	3 46	19 38	19 44	3 11
14	27	P	Ap. Akily, Justa, Onysyma.	3 47	19 36	20 04	4 47
15	28	S	Włodzimierza Wks. Kijows.	3 49	19 35	20 21	6 21
9-ty Tydzień. O sile wiary. Mat. zacz. 59 (14, 22—34) i Jana zacz. 56 (17, 1—13).							
16	29	N	Antynohena Śwmez. <i>Pamięć Św. Ojców 6-ciu Sob. Powsz.</i>	3 51	19 33	20 35	7 51
17	30	P	Maryny, Łazarza.	3 52	19 32	20 48	9 17
18	31	W	Emiljana, Jana Piecz.	3 54	19 30	21 02	10 40
19	1	Ś	(<i>Now. styl. Sierpień</i>). Maksyny, Serafina Sarowsk,	3 55	19 28	21 19	12 03
20	2	C	Eljasza pr. Atanazego Brzeski.	3 57	19 27	21 40	13 22
21	3	P	Simeona i Jana.	3 58	19 25	22 08	14 39
22	4	S	Marji Magdal.	4 00	19 23	22 44	15 49
10-ty Tydzień. O uzdrowieniu lunatyka. Mat. zacz. 72 (17, 14—23) i Łuk. zacz. 54 (10, 38—42, 11, 27—28)							
23	5	N	Trofyma, Teofila. <i>Pamięć cuda M. B. na górze Poczajow.</i>	4 1	19 22	23 32	16 47
24	6	P	Borysa i Hliba, Krystyny, Polikarpa Piecz.	4 3	19 20	— —	17 34
25	7	W	Zaśn. Św. Anny, Pamięć 5-go Soboru Powszech.	4 5	19 18	0 32	18 08
26	8	Ś	Jermołaja, Paraskiewy.	4 6	19 16	1 39	18 34
27	9	C	Pantelejmona wmez.	4 8	19 14	2 51	18 52
28	10	P	Prochora, Nikandra.	4 9	19 12	4 03	19 07
29	11	S	Kałyka, Serafimy mecz.	4 11	19 10	5 15	19 19
11-ty Tydzień. O niemiłosiernym słudze. Mat. zacz. 77 (18, 23—35).							
30	12	N	Siły i Siłuana App.	4 13	19 09	6 26	19 30
31	13	P	Jeudokima.	4 14	19 07	7 37	19 41

Święta rzymsko-katolickie: 16 lipca N.M.P. Szkapleczej. 24 lipca Bł. Kunegundy Król P.
(według nowego stylu) 55 lipca Jakuba Apostoła. 26 lipca Anny Matki N. M. P.
6 sierpnia Przemienienie Pańskie.

PORADY GOSPODARCZE NA LIPIEC.

W lipcu rozpoczęły się już żniwa i, zamiast złotego zboża na polach, pojawiają się szare ścierniska. Korzystnie jest przeorywać niegłęboko ścierniska i na zaoranych niwach siać rzepę, jak również najwcześniejsze zielone nawozy, tak, aby jeszcze w tym roku przyorać je. Tym sposobem nie tylko ulepsza się ziemię, lecz i gruntownie oczyszcza się ją od chwastów, gdyż, przeorywując rolę w październiku—listopadzie głęboko na siewy wiosenne, nie dajemy tym chwastom ponownie wyrastać. W Ameryce albo na Czechach wypędzają na ścierniska ptactwo, żeby pozbierało pozostałe ziarna zbóż i chwastów i na orki, by niszczyło robactwo. Doradzamy i naszym rolnikom to samo czynić.

Gospodynie podlewają starannie gnojówką, lub wodą, ogórki, gdyż w tym miesiącu bywają największe posuchy. W końcu miesiąca kiszenie ogórków na zimę.

W pasiece. W tym miesiącu przypada główne miodobranie. Zaopatrzyć ule w nadstawki, które zakładać należy przed głównym pożytkiem, na gniazda, całkowicie już rozszerzone. Miód wytrząsać tylko dojrzały i gdy przynajmniej w $\frac{1}{3}$ -ciej jest zaszyty. Trzymać miód należy w naczyniach czystych, specjalnie na miód przeznaczonych, zabezpieczonych przed szkodnikami i w miejscu suchym. Jednocześnie trzeba kontrolować czerwienie matki, a rójkom należy uzupełniać gniazda przez dodawanie sztucznej węzy. Wyrabiać sztuczne miody piwne.

N O T A T K I

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przepowiednie pogody.

Do 10 upały. Do 20 deszcze, a zwłaszcza na Podkarpaciu. Do 25 deszczowo i pochmurno. Do końca miesiąca ładna pogoda.

S I E R P I E Ń

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	W	Pochodz. drzewa krzyża Pańsk. Braci Mak. (Pocz. postu. Wniebowzięcia N. M. P.)	4 16	19 05	08 50	19 53
2	15	S	Przen. ciała Św. Stefana.	4 17	19 03	10 04	20 06
3	16	C	Izaaka, Antoniego Ryml.	4 19	19 01	11 21	20 23
4	17	P	7 z Efezu.	4 21	18 59	12 42	20 45
5	18	S	Eusygnja.	4 22	18 57	14 03	21 17
12 ty Tydzień. O Przemienieniu Pańskim.				Mat. zacz. 70 (17, 1—9).			
6	19	N	Przemienienie Pańskie.	4 24	18 55	15 19	22 05
7	20	P	Dometja, Pimena Piecz.	4 25	18 52	16 22	23 12
8	21	W	Emiljana, Grzegorza Piecz.	4 27	18 50	17 10	— —
9	22	Ś	Macieja Ap.	4 29	18 48	17 43	— 36
10	23	C	Wawrzyńca, Syksta mecz.	4 30	18 46	18 06	02 08
11	24	P	Eupła, Bazylego i Teodora Piecz.	4 32	18 44	18 24	03 44
12	25	S	Fotja i Anikity	4 34	18 41	18 40	05 16
13 Tydzień. O winnicy i winiarzach.				Mat. zacz. 87 (21, 33—42).			
13	26	N	Maksyma wyz. Tychona Zadoń. <i>Oddanie Przemien.</i>	4 36	18 39	18 54	06 46
14	27	P	Micheasza pr. (Koniec postu Wniebowz. N. M. P.)	4 37	18 37	19 08	08 13
15	28	W	Wniebowzięcie N.M.P. [Łuk. zacz. 54 (10,38-42. II,27-28)]	4 39	18 34	19 24	09 38
16	29	Ś	Przeniesienie obr. P.	4 41	18 32	19 44	11 02
17	30	C	Mirona mecz.	4 43	18 30	20 09	12 21
18	31	P	Flora i Ławra.	4 44	18 28	20 42	13 36
19	1	S	(<i>Nowy styl, Wrzesień</i>), Andrzeja Stratylata	4 46	18 25	21 27	14 40
14 Tydzień. O godach królewskich.				Mat. 89 (22, 1—14).			
20	2	N	Samuela	4 48	18 23	22 24	15 31
21	3	P	Tadeusza ap. Wasy.	4 49	18 21	23 29	16 09
22	4	W	Agatonika.	4 51	18 18	— —	16 37
23	5	Ś	Łupa mecz. <i>Oddanie Wniebowz. N. M. P.</i>	4 52	18 16	— 39	16 59
24	6	C	Eutycha Śwmech. Piotra, metr. kijowskiego.	4 54	18 14	— 51	17 15
25	7	P	Bartłomieja Ap. Tytusa.	4 56	18 12	03 03	17 28
26	8	S	Hadrjana i Natalji.	4 58	18 09	04 14	17 39
15 Tydzień. O największem przykazaniu.				Mat. zacz. 92, (22, 35—46).			
27	9	N	Pimena.	4 59	18 07	05 27	17 50
28	10	P	Mojżesza. <i>Odnalezienie relikwii Prep. Jowy Poczaj.</i>	5 01	18 04	06 39	18 02
29	11	W	Ścięcie głowy Św. Jana. Mar. zacz. 24 (6,14-30).	5 02	18 02	07 53	18 15
30	12	Ś	Aleksandra, Jana i Pawła, ks. Aleksander Newski.	5 04	18 00	09 10	18 30
31	13	C	Przen. Dziewicy. Cyprjana Karłageń.	5 06	17 58	10 28	18 51

Święta rzymsko-katolickie: 16 sierpnia Joachima Ojca N.M.P., 26 sierp. N.M.P. Jasnogórskiej, 29 sierp. Ścięcie głowy Św. Jana Chrz., 8 września Narodzenie N.M.P., 12 września Imienia N.M.P.

PORĄDY GOSPODARCZE NA SIERPIEŃ.

Zbiórka zbóż już się skończyła, dlatego trzeba się pośpieszyć z przygotowaniem ziarna na siew. kosić koniczynę i trawę, póki pogoda sprzyja. U zastarzałej trawy łodyga twardnieje i traci na wartości. Podorywać ścierniska.

Gospodynie powinny zapamiętać, że pod koniec lipca i w pierwszych dniach sierpnia są najładniejsze ogórki. Wobec tego należy przystąpić do kiszenia ogórków na zimę. Wybierać ogórki zielone, bez plam, obetrzeć je na sucho i, nie obcinając końców, układać je w czystej beczółce dębowej. Dno beczki wysłać koprem i liściem dębowym i wiśniowem. To samo kładzie się na każdą warstwę ogórków, dodawać po kilka ząbków, nieco zmiażdżonych, czosnku i ostruganego chrzanu. Na jedną kopę bierzemy $\frac{1}{2}$ kg. soli, zalewamy przegotowaną wodą i wynosimy zazwyczaj do piwnicy. Po paru dniach dolewamy wody, aby wyrównać ubytek, i szpuntujemy beczkę na zimę.

Kto zarządza majątkiem żony? O ile między małżonkami nie było przedślubnej umowy (interczyzy), sporządzonej u notariusza i zaznaczonej w akcie ślubu, mąż zarządza majątkiem żony, i jemu służy użytkowanie majątku żony, gdyż on ponosi ciężary małżeństwa. Ale, jednak, małżonek jest ograniczony w prawach zarządzenia majątkiem żony, i, jeśli nie opiekuje się należycie żoną i dziećmi, żona ma prawo żądać przez sąd pozbawienia męża praw zarządu jej majątkiem.

W pasiece. Zbyteczne zapasy miodu usunąć z ula i podać tym, które mają zamało.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Do Wniebowzięcia N.P.M. pogoda i chłodno. Do 20 suche wiatry i posucha. Do końca pochmurno i deszcze.

W R Z E S I E Ń

Styl	Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca					
			wsch.	zach.	wsch.	zach.				
1	14	P	Symeona i Marty.				5 07	17 55	11 50	19 20
2	15	S	Mamanta mcz.				5 09	17 53	13 06	20 01
16 Tydzień. O talentach.			Mat. zacz. 105 (25,14—30).							
3	16	N	Antyma. Domny.				5 11	17 51	14 13	20 59
4	17	P	Wawiły, Mojżesza pr.				5 12	17 48	15 04	22 14
5	18	W	Zacharjasza i Elżbiety. Atanazego Brzesk.				5 14	17 46	15 41	23 41
6	19	Ś	Cud. Arch. Michała.				5 16	17 44	16 07	— —
7	20	C	Sozonta.				5 17	17 41	16 27	01 12
8	21	P	Narodzenie Przenaj. Bogarodzicy.							
			Łuk. zacz. 54 (10,38—42, 11,27—28).				5 19	17 39	16 44	02 43
9	22	S	Joachima i Anny, Teodoz. Czern. <i>Pamięć 3 Soboru Powsz.</i>				5 20	17 36	16 59	04 12
17 Tydzień. O uzdrowieniu córki niewiasty Chananejskiej.			Mar. zacz. 62 (15, 21—28); Jana zacz. 9 (3, 13—17).							
10	23	N	Menodory, Meteodory i Nimfodory.				5 22	17 34	17 13	05 40
11	24	P	Teodory, Serg. i Germana Walaamskich.				5 24	17 32	17 28	07 06
12	25	W	Awtonoma. <i>Oddanie N.P.B.</i>				5 25	17 38	17 47	08 33
13	26	Ś	Pam. odnowienia świątyni Zmartwychwst. w Jerozolimie.				5 27	17 27	18 10	09 56
14	27	C	Podwyższenie Św. Krzyża. Jan zacz. 60 (19,6-11, 13-20, 25-28, 30-35).				5 29	17 25	18 41	11 16
15	28	P	Nikity wmez.				5 30	17 22	19 22	12 26
16	29	S	Eufemji, Ludmiły.				5 32	17 20	20 14	13 28
18 Tydzień. O powinności sług. O połowie ryb.			Łuk. zacz. 17 (5, 1—11) i Mar. zacz. 37 (8, 34—38. 9, 1)							
17	30	N	Wiery, Nadzieji, Luby i Zofji.				5 34	17 18	21 17	14 07
18	1	P	<i>(Now. styl. Październik).</i>				5 35	17 16	22 26	14 38
19	2	W	Eumenja.				5 37	17 13	23 37	15 02
20	3	Ś	Mcz. Eustachego. Michała i Teodora mczcz.				5 39	17 11	— —	15 21
21	4	C	Konrada. Dymitra Rostowsk.				5 40	17 09	— 49	15 34
22	5	P	Foki. Męczennikow Zografskich.				5 42	17 06	02 —	15 47
23	6	S	Pocz. Św. Jana Chrz.				5 44	17 04	03 12	15 58
19 Tydzień. O miłosierdziu.			Łuk. zacz. 26 (6, 31—36).							
24	7	N	Tekli mcz.				5 45	17 02	04 24	16 11
25	8	P	Eufrozyny.				5 47	17 —	05 39	16 23
26	9	W	Jana Bogosł. Jana zacz. 61 (19, 25—27. 21, 24—25).				5 49	16 58	06 55	16 38
27	10	Ś	Kalistrata.				5 50	16 55	08 15	16 58
28	11	C	Charytona. Ks. Wacława Czeskiego.				5 52	16 53	09 36	17 24
29	12	P	Kiryka, Teofana pr.				5 54	16 50	10 55	18 02
30	13	S	Grzegorza, Michała, metrop. Kijowsk.				5 56	16 48	12 05	18 15

Święta rzymsko-katolickie: 14 września Podwyższenie Krzyża Św. (według nowego stylu) 29 września Michała Arch aniola.

PORADY GOSPODARCZE NA WRZESIEŃ.

Siać zboża wcześniej, żeby miały czas się rozkrzewić, gdyż wtedy łatwiej znoszą ostre zimy.

Przygotować doły pod sadzenie drzewek.

W poszczególnych województwach najlepiej udają się następujące odmiany jabłoni: *Lubelskiem*—Antonówka, Titówka, Oliwka Żółta, Kosztela; *Wileńskiem* — Oliwka Żółta, Antonówka, Glogierówka, Malinowe, Kosztela; *Wołyńskiem* — Oliwka Żółta, Kronselskie, Antonówka, Kosztela, Zorza, Oberlandzkie, Glogierówka; *Poleskiem* — Oliwka Żółta, Kronselskie, Antonówka, Kosztela; *Nowogródzkim* — Oliwka Żółta, Grafsztynej Inflandzkie, Titówka, Antonówka, Kosztela.

We wrześniu zbiorów owoców. Ogrodnik doświadczony dobrze wie, że owoce należy obrywać, a nie trząść. Najlepsze gatunki przeznaczają się na sprzedaż, średnie pozostawia się dla siebie do użytku, zaś z lichszego gatunku wyrabia się dobre wino, które w zupełności może zastąpić napoje alkoholowe. Każdy gospodarz może wyrabiać takie wino na swój użytek bez opłacenia akcyzy.

W pasiece. Lato się skończyło i należy się spoczynek dla pracowitej pszczołki, i dlatego trzeba kończyć przygotowania do zimowli. Poranki, wieczory i noce chłodne, pszczoła słabo leci w pole, a zresztą miodobranie już skończone. Na zimę zostawić dostatek pożywienia i zostawiać tylko silny i zdrowy pień, bo tylko silny i zdrowy łatwo zimuje i mniej zjada miodu.

N O T A T K I

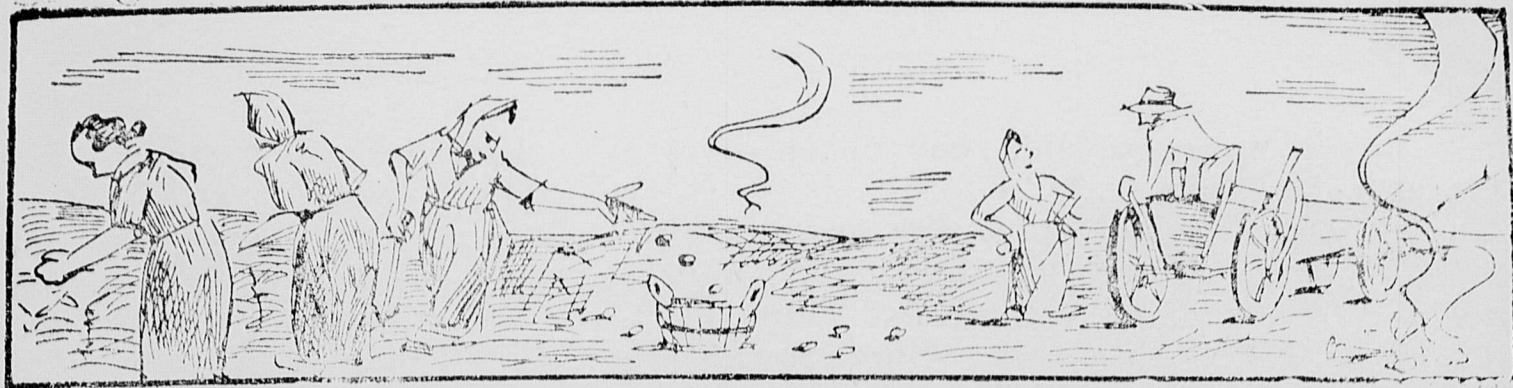

Przepowiednie pogody.

Do 10 ładnie, ciepło, prawdziwe babie lato. Do 20 deszcze i pochmurno. Do końca miesiąca pogoda.

P A Ź D Z I E R N I K

Styl	Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca		
			wsch.	zach.	wsch.	zach.	
		20-ty Tydzień. O wskrzeszeniu młodzieńca z Naim. Łuk. zacz. 30 (7, 3—16)					
		i zacz 54 (10, 38—42. 11, 27—28).					
	1 14 N	Pokrow. N. M. B.	5 57	16 46	13 —	20 04	
	2 15 P	Cyprjana Śwmez., Justyny.	5 59	16 44	13 41	21 26	
	3 16 W	Djonizego Areopagity.	6 01	16 42	14 10	22 53	
	4 17 Ś	Eroteja.	6 03	16 40	14 31	— —	
	5 18 C	Mez. Charytymy, Piotra, Aleksego, Jony i Filipa.	6 04	16 37	14 49	0 21	
	6 19 P	Tomasza Ap.	6 06	16 35	15 04	1 48	
	7 20 S	Sergjusza.	6 08	16 33	15 18	3 13	
		21 Tydzień. O nasieniu i roli. Łuk. zacz. 35 (8, 5—15).					
	8 21 N	Pelagji.	6 10	16 31	15 33	4 38	
	9 22 P	Jakóba Ap.	6 11	16 29	15 50	6 04	
	10 23 W	Eulampjusza.	6 13	16 26	16 11	7 28	
	11 24 Ś	Filipa Ap. Pam. 7 Soboru Powsz.	6 15	16 24	16 39	8 49	
	12 25 C	Prowa, Taracha i Andronika.	6 17	16 22	17 15	10 05	
	13 26 P	Karpa i Papjusza.	6 19	16 20	18 03	11 10	
	14 27 S	Nazareusza.	6 21	16 18	19 04	12 —	
		22-gi Tydzień. O bogaczu i Łazarzu. Łuk. zacz. 83 (16, 19—39)					
		i Jana zacz. 56 (17, 1—13).					
	15 28 N	Lucjana. Pam. 7 Soboru Powsz.	6 23	16 16	20 11	12 37	
	16 29 P	Longina set. męcz.	6 25	16 14	21 22	13 03	
	17 30 W	Ozjasza.	6 27	16 12	22 33	13 23	
	18 31 Ś	Łukasza Ewang.	6 28	16 10	23 44	13 39	
	19 1 C	(Nowy styl. Listopad). Joela pr.	6 30	16 08	— —	13 53	
	20 2 P	Artemjusza wmez.	6 32	16 06	0 55	14 05	
	21 3 S	Hilarjona W. Zaduszna sobota Dymitra Św.	6 34	16 05	2 07	14 16	
		23-ci Tydzień. Uwolnienie opętanego od diabła. Łuk. zacz. 38 (8, 26—39)					
		i zacz. 54 (10, 38—42, 11, 27—28).					
	22 4 N	Abercjusza. Kazan. obrazu M. B.	6 36	16 03	3 20	14 29	
	23 5 P	Św. Jakóba, brata Pańsk.	6 37	16 01	4 35	14 43	
	24 6 W	Arety i Synklity męcz. Obr. M. B. Wszyst. Sk. Rad.	6 39	15 59	5 54	15 01	
	25 7 Ś	Marcjana i Martyrjusza.	6 41	15 58	7 16	15 26	
	26 8 C	Wmez. Dymitra Solun.	6 43	15 56	8 39	16 —	
	27 9 P	Nestora.	6 45	15 54	9 54	16 49	
	28 10 S	Terencjusza, Paraskiewy, Pam. śmierci Pr. Jowa Poczaj.	6 47	15 53	10 55	17 55	
		24 Tydzień. Wskrzeszenie córki Jaira. Łuk. zacz. 39 (8, 41—56).					
	29 11 N	Anastazji mez.	6 48	15 51	11 41	19 15	
	30 12 P	Zenobjusza i Zenobji męcz.	6 50	16 49	12 13	20 41	
	31 13 W	Stachija i Amplusza App.	6 51	15 48	12 36	22 08	

Święta rzymsko-katolickie: 18 października Łukasza Ewang. 24 października Rafała Archaniola. 1 listopada Wszystkich Świętych. 2 listopada Dzień Zaduszny. 13 listopada Stanisława Kostki.

PORADY GOSPODARCZE NA PAŹDZIERNIK.

Już czas kończyć kopanie ziemniaków i zbiórkę buraków. Ważnem jest zadanie, aby rolnik umiał odpowiednio te okopowizny spieniężyć. Spieniężyć—znaczy nietylko sprzedać, ale zużytkować tak, aby uzyskać wzamian za nie jak najwyższą cenę. Najlepiej część produkcji swoich pól przeznaczyć dla inwentarza, by za mleko czy za inne zwierzęce wytwory osiągnąć cenę wyższą, niż by osiągnął rolnik za słomę, siano czy ziemniaki.

Okopowiznę z gruntów wilgotnych, lub która nie zdążyła jeszcze należycie dojrzeć trudniej przechowywać, powinno się brać wszystkie okoliczności pod uwagę, aby później nie stracić. Nie sypać drobnych bulw i uszkodzonych do jednej jamy lub kopca na użytek dla trzody, bo uszkodzone zaczynają gnić, a drobne zarażają się od nich i też zaczynają gnić. Na użytek dla trzody wybierać ziemniaki najmniej wytrzymałe, a w jamach powinny pozostać pod wiosną najmniej podlegające zepsuciu. Wszelkiej okopowiznie najbardziej szkodzi nadmiar wilgoci i brak przewiewu. Trzeba czuwać, aby okopowizna się „nie pocila“, nie tyle mróz może zaszkodzić, ile brak powietrza. Okopowe muszą oddychać, a jeśli im brakuje powietrza, to się duszą i gniją. Aby okopowizna nie była zaskoczona tęgimi mrozami w następnych miesiącach, trzeba mieć w zapasie mierzwę, by w razie mrozów przykryć wierzchy jam lub kopców.

W sadach sadzić młode drzewka. Sadzić w czasie całkowitego uśpienia drzewka, t. z. od czasu zrzućcia liści, aż do wiosny, póki się drzewka nie rozwiną. Nawet w zimie, jeśli ziemia nie jest zmarzniętą, sadzić drzewka można z powodzeniem. Zrywać ostatnie owoce, wyrabiać wina jabłeczne. W ogrodach zbierać warzywa.

W *pasiece*. Ostatni termin opatrzenia gniazd. Nadstawki powinny być zdjęte. Gniazdo powinno być zwężone do tylu ramek, ile obsiada ich pszczoła. Oczka ścieścić na jedną pszczołę. Z nastaniem mrozów ustawiać w stebnikach pnie i zaopatrzyć ule w maty.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Do 10 częste opady. Do 20 zimne wiatry. Do 22 sucho. Do końca miesiąca zimne deszcze.

L I S T O P A D

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	Ś	Kosmy i Damiana.	6 54	15 46	12 55	23 34
2	15	C	Akindyna, Pygasa, Aftona i in. męczcz.	6 55	15 45	13 10	— —
3	16	P	Akepsymy mcz.	6 57	15 44	13 24	0 57
4	17	S	Joannikija W.	6 59	15 42	13 39	2 19
25-ty Tydzień. O miłosiernym Samarytaninie.				Łuk. zacz. 53 (10, 25—37).			
5	18	N	Halaktjona i Epistymy mczcz.	7 01	15 41	13 54	3 43
6	19	P	Pawła wyzu. Warłaama Chutyńskiego.	7 02	15 40	14 14	5 05
7	20	W	33 męczcz. Meletyńskich.	7 04	15 38	14 38	6 27
8	21	Ś	<i>Sobór Michała Arch.</i> Łuk. zacz. 51 (10, 16—21).	7 06	15 37	15 10	7 45
9	22	C	Onezyfora i Porfirego	7 07	15 36	15 55	8 54
10	23	P	Erasta, Olimpa i Rodiona.	7 09	15 35	16 50	9 50
11	24	S	Miny i Wiktora.	7 11	15 34	17 55	10 33
26-ty Tydzień. O postępkach bogatego.				Łuk. zacz. 66 (12, 16—21).			
12	25	N	Jana Miłościwego.	7 12	15 33	19 06	11 03
13	26	P	Jana Złotoustego.	7 14	15 32	20 17	11 26
14	27	W	Filipa Ap. Zapusty przed postem Boż. Narodz.	7 15	15 31	21 28	11 43
15	28	Ś	Hurja, Samona, Awiwa. Pocz. postu Boż. Narodz.	7 17	15 30	22 38	11 58
16	29	C	Mateusza Ap.	7 19	15 29	23 49	12 10
17	30	P	Grzegorza Cudotw. Nikona.	7 20	15 29	— —	12 12
18	1	S	(<i>Now. Styl. Grudzień</i>). Platona i Romana.	7 21	15 28	1 00	12 34
27-my Tydzień. O uzdrowieniu w sabbat niewiasty.				Łuk. zacz. 71 (13, 10—17).			
19	2	N	Awdja, Warłaama i Joasafa.	7 23	15 27	2 13	12 48
20	3	P	Prokła i Grzegorza.	7 24	15 27	3 29	13 06
21	4	W	Poświęcenie N.M.P. Łuk. zacz. 54 (10, 38—42. 11, 27—28)	7 26	15 26	4 50	13 25
22	5	Ś	Filemona Ap. Michała Twerskiego	7 27	15 25	6 13	13 55
23	6	C	Amfilochija, Mytrofana Wor.	7 28	15 25	7 33	14 38
24	7	P	Katarzyny, Augusty i Merkurego mczcz.	7 30	15 25	8 42	15 38
25	8	S	Klemensa Rzym. Oddanie Poświęcenia N. M. P.	7 31	15 24	9 36	16 56
28-my Tydzień. O uzdrowieniu ślepego.				Łuk. 18, 35—43.			
26	9	N	Alypja, Inocentego Irk.	7 32	15 24	10 14	18 23
27	10	P	Jakóba Pers.	7 33	15 24	10 40	19 53
28	11	W	Stefana Now. Irynarcha.	7 34	15 24	11 00	21 20
29	12	Ś	Paramona, Akakja.	7 35	15 23	11 17	22 46
30	13	C	Andrzeja Ap.	7 36	15 23	11 31	— —

Święta rzymsko-katolickie: 21 listopada Ofiarowanie N.P.M. 30 listopada Andrzeja Ap.
(według nowego stylu) 10 grudnia N.M.P. Loretańskiej.

PORADY GOSPODARCZE NA LISTOPAD.

Przeorywać rolę na siewy wiosenne aż do mrozów. Obornik wywozić w pole. Zabezpieczać gospodarstwo na zimę. Przygotować zapasy drzewa opałowego na zimę. Obkładać ściany, żeby trzymały ciepło. Nawozić drzewa owocowe. Zabezpieczyć drzewka przed zającami i mrozem.

W listopadzie, a zwłaszcza w porze, gdy śnieg grubszą warstwą pokryje ziemię, zające, kozy i inne gryzonie objadają korę młodych drzewek. Należy przeto drzewa okrecać słomą lub gałązkami drzew iglastych, a te chronią drzewka od zajęcy, mrozów i nawet od zdradliwych wiosennych promieni słonecznych. Drzewka świeżo posadzone jesienią oraz wszystkie drzewka uszlachetnione, należy obsypać, robiąc kopczyki do wysokości 50—65 centymetrów, w zależności od wysokości drzewka. Często widzimy na pniach podłużne rany, nazywane zgorzelinami. Zgorzelinie te powstają na skutek silnego mrozu lub też raptownego odmarzania. Rany te nierzadko bywają powodem śmierci nie tylko drzewka, lecz i drzewa, a wobec tego tembardziej należy zrozumieć wielkie znaczenie zabezpieczenia drzew owocowych na zimę od mrozów i szkodników.

W *pasiece*. Zabezpieczyć ostatecznie ule na zimę. Okruchy woszczyzny, plastry połamane przetopić. Większe kawałki woszczyzny, plastry zapasowe starannie przechować, zabezpieczając je przed motylicą.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Mniejwięcej do 15 zimne deszcze. Ocieplenie, potem do 15 sucho i mroźno. Prawie do końca miesiąca śnieżnie i mroźno.

GRUDZIEŃ

Styl		Dni	Święta prawosławne według starego stylu.	Słońca		Księżycyca	
St.	No- wy			wsch.	zach.	wsch.	zach.
1	14	P	Nauma. Filareta Miłość.	7 37	15 23	11 45	0 08
2	15	S	Abakuma. Anastazego Piecz.	7 38	15 23	12 00	1 31
29 Tydzień. O uzdrowieniu 10 trędowatych. Łuk. zacz. 85 (17, 12—19).							
3	16	N	Sofonji. Sabby.	7 39	15 24	12 18	2 51
4	17	P	Barbary wmcz. Jana Damasc.	7 40	15 24	12 40	4 12
5	18	W	Sabby.	7 41	15 24	13 09	5 30
6	19	Ś	<i>Mikołaja Cudotw.</i> Łuk. zacz. 24 (9, 17—23).	7 41	15 24	13 48	6 41
7	20	C	Ambrozego z Medjolanu.	7 42	15 25	14 39	7 42
8	21	P	Potapjusza. Anfisy.	7 43	15 25	15 41	8 29
9	22	S	Poczęcie Św. Anną Najśw. Marji.	7 43	15 26	16 51	9 04
30 Tydzień. O otrzymaniu żywota wiecznego. Łuk. zacz 9 i (18, 18—27).							
10	23	N	Miny.	7 44	15 26	18 02	9 30
11	24	P	Daniela Stołp. Nikona Piecz.	7 44	15 27	19 13	9 49
12	25	W	Spirydjona, Aleksandra, Razumnika mecz.	7 45	15 27	20 24	10 04
13	26	Ś	Eustrata, Auksentego i inn. mecz.	7 45	15 28	21 34	10 17
14	27	C	Tyrsa, Filemona i in.	7 45	15 29	22 43	10 28
15	28	P	Eleterjusza, Pawła.	7 45	15 30	23 54	10 40
16	29	S	Aggeusza. Błog. Teofanji.	7 46	16 30	—	10 52
31 Tydzień. O zaproszonych na ucztę wielką. Łuk. zacz. 76 (14, 16—24).							
17	30	N	Daniela, Ananjusza.	7 46	15 31	1 07	11 06
18	31	P	Sebastjana, Modesta.	7 46	15 31	2 23	11 25
19	1	W	(<i>Now. styl. Styczeń</i>). Bonifacego. Iljasza Muromca.	7 46	15 34	3 34	12 02
20	2	S	Ignacego Bogonosca.	7 45	15 34	4 40	14 02
21	3	C	Juljanny. Piotra, metr. Kijow.	7 45	15 35	5 51	15 32
22	4	P	Anastazji.	7 45	15 36	7 08	17 00
23	5	S	10 męczenników Kret.	7 45	15 37	7 50	18 43
32 Tydzień. O Narodzeniu Chrystusa Pana. Mat. zacz. 1—2 (1, 1—25).							
24	6	N	<i>Św. Ojców.</i> Eugenji.	7 45	15 38	8 40	19 01
25	7	P	Narodzenie Chr. Pana. Mat. zacz. 3 (2, 1—12).	7 44	15 39	9 52	19 34
26	8	W	Sobór Najśw. Bogarodzicy. Eutymjusza. Józefa Obl.	7 44	15 39	10 59	20 12
27	9	Ś	Arch. Szczepana pmez.	7 43	15 40	11 42	21 35
28	10	C	20.000 męczenników w Nikomydji.	7 43	15 41	12 51	22 46
29	11	P	14.000 dzieci, zabitych w Betlejem.	7 42	15 42	13 04	23 05
30	12	S	Anyzji. Zotyka mecz.	7 41	15 43	14 21	23 40
33 Tydzień. Mat. zacz. 4 (2, 13—23).							
31	13	N	Melanji. Oddanie Boż. Narodz.	7 40	15 44	15 32	—

Święta rzymsko-katolickie: 25 grudn. Narodz. Chr. Pana. 26 grudn. Szczepana I Męczen.
(według nowego stylu) 1 stycznia Obrzezanie Pańskie.

PORADY GOSPODARCZE NA GRUDZIEŃ.

W grudniu zwykle młócimy, w śpichrzach mieszamy ziarno i przygotowujemy doborowe nasiona na zasiew. Opatrzyliśmy stajnie przed mrozami, inwentarz dobrze odżywiamy; w sadach wyrąbaliśmy niepotrzebne drzewa owocowe, wyniszczyliśmy przez oskrobywanie i bielenie szkodniki na drzewach owocowych i cieszymy się, że już zbliżyły się święta Bożego Narodzenia i Nowego Roku, i przez ten czas świąteczny, po całorocznej pracy, nareszcie wypoczniemy.

Podstawą naszego istnienia jest rola. Za kilka lat, albo za kilkadziesiąt, na tej samej ziemi, gdzie dzisiaj jest panem jeden rolnik, będą już dziesiątki, i oni zechcą czerpać z tej samej niwy dziesięciokrotnie. W przeciwnym bowiem razie będą umierać z głodu. Dlatego dzisiejszy rolnik, który ma syna lub córkę w szkolnym wieku powinien poradzić się z żoną, czyby nie oddać syna lub córki do jakiegokolwiek szkoły rolniczej. Szkoły te przygotowują samodzielnych gospodarzy i gospodynie dla mniejszych warsztatów rolnych. Są szkoły zimowe, 2-zimowe i 3-semesterne. Uwzględniając trudności gospodarcze już w tym roku niektóre szkoły przechodzą na nowy typ o skróconym normalnym kursie. Szkoły męskie rozpoczynają rok szkolny 15 stycznia, a kończą 15 listopada, szkoły żeńskie natomiast od 15 listopada.

Bliższych informacji udzielają Dyrekcje szkół męskich:

Województwo Lubelskie: 1) Dęblin, Hodowlano-Rolnicza, poczta Irena; 2) Janowice, p. Zamość; 3) Krasnystaw, Hodowlano-Rolnicza, p. Krasnystaw, 4) Nałęczów, p. loco; 5) Okszków, p. Chełm.

Wojew. Nowogródzkie: 1) Berdówka, p. Lida, 2) Grzybów, p. Słonim, 3) Kuszelewo, p. Nowogródek, 4) Łazduny, p. Juraciszki.

Wojew. Poleskie: 1) Kołpin, p. Kodeń; 2) Turokanie, p. Antopol,

Wojew. Wołyńskie: 1) Wiśniowiec, p. Krzemieniec, 2) Szubków, p. Tuczyn, 3) Trościeniec, p. Kiwerce; *i szkół żeńskich — Województwo Lubelskie:* 1) Sittno, p. Zamość, 2) Teodorówka, p. Biłgoraj; *Wojew. Nowogródzkie:* 1) Bereźno, p. Mir, 2) Różanka, p. Różanka Pacowska; *Wojew. Poleskie:* 1) Dubica, p. Dubica. 2) Planta, p. Kobryń; *Wojew. Wołyńskie:* Horyńgród, p. Tuczyn.

N O T A T K I

Przepowiednie pogody.

Do 5 odwilż i deszczownie, do 15 lekkie mrozy, do końca miesiąca silny mróz.

Dni, w których śluby są niedozwolone. (st. styl).

1. W czasie całego roku — przed środą i piątkiem.
2. Od niedzieli Mięsopestnej do niedzieli o Tomaszu (Przewodniej) — Wielki Post i Tydzień Wielkanocny.
3. W posty Piotrowy i Wniebowzięcia N.M.P.
4. Przed dniami świątecznymi i niedzielami.
5. Przed dniem i w dzień Ścięcia Głowy Św. Jana Chrzciciela i Podwyższenia Św. Krzyża.
6. Od 14 listopada do 6 stycznia w czasie postu i świąt Bożego Narodzenia.

P o s t y (st. styl).

Styczeń	5	Wigilia przed Objawieniem Pańskim.
Luty	6	Początek Wielkiego Postu.
Marzec	25	
Kwiecień	—	— — — —
Maj	22	Początek Piotrówki (postu przed świętem Apostołów Piotra i Pawła).
Czerwiec	28	
Lipiec	—	— — — —
Sierpień	1	Początek Postu Wniebowzięcia. } Post Uspieński.
„	14	
„	29	Ścięcie głowy Św. Jana Chrzciciela.
Wrzesień	14	Podniesienie Krzyża Pańskiego.
Październik	—	— — — —
Listopad	15	Początek Postu—Filipówki. } Post przed świętami Bożego Narodzenia.
Grudzień	24	

Święta narodowe niektórych państw. (nowy styl).

St. Zjedn. Am. Półn.	— 4 lipca.
Anglja	— 22 czerwca.
Włochy	— pierwsza niedziela czerwca.
Rumunja	— 27 marca.
Francja	— 14 lipca.
Polska	— 11 listopada.
Czechosłowacja	— 28 października.
Szwajcarja	— 1 sierpnia.

Święta obchodzone przez urzędy w r. 1934.

(nowy styl)

Wszystkie niedziele całego roku.

Nowy Rok (1 stycznia).

Trzech Króli (6 stycznia).

Matki Boskiej Gromnicznej (2 lutego).

Drugi dzień Wielkanocy (2 kwietnia).

Rocznica Konstytucji 3 Maja (3 maja).

Wniebowstąpienie Pańskie (10 maja).

Drugi dzień Zielonych Świąt (21 maja).

Boże Ciało (31 maja).

ŚŚ. Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca).

Wniebowzięcie N. Marji Panny (15 sierpnia).

Wszystkich Świętych (1 listopada).

Rocznica Niepodległości Polski (11 listopada).

Niepokalane Poczęcie N. Marji Panny (8 grudnia).

Narodzenie Chrystusa Pana (25 grudnia).

Szczepana I Męczennika (26 grudnia).

Epoki główne.

Rok 1934 ery chrześcijańskiej jest.

5694 ery żydowskiej.

2687 od założenia Rzymu.

6647 okresu julijańskiego.

1627 od ostatniego prześladowania chrześcijan przy Deoklecjanie.

1622 od wstąpienia na tron Konstantego Wielkiego.

1352 ery tureckiej.

494 od wynalezienia sztuki drukarskiej.

461 od urodzenia Mikołaja Kopernika.

442 od odkrycia Ameryki przez Kolumba.

ŚWIĘTA ŻYDOWSKIE

(nowy styl)

Styczeń: dn. 17 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Szekat.

Luty: dn. 16 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Adar, dn. 28 post Estery.

Marzec: dn. 1 Purym (ostatki), dn. 2 Szuszan Purym, dn. 17 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Nisan, dn. 31 Pesach.

Kwiecień: dn. 1 Pesach, od 2 — 5 wolne św. Wielkanoc., dn. 6 i 7 ostatnie dni urocz. św. Wielkanoc., dn. 16 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Ijar.

Maj: dn. 3 Łag-Beomer, dn. 15 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Sywan, dn. 20 i 21 Szowuos.

Czerwiec: dn. 14 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Tamuz.

Lipiec: dn. 1 Szewo-Osor betamuz, post (na pamiątkę oblężenia Jerozolimy), dn. 13 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Ab, dn. 22 Tysze-Beab, post (na pamiątkę zburzenia świątyni w Jerozolimie).

Sierpień: dn. 12 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Elul.

Wrzesień: dn. 10 i 11 Rosz-Haszana, Nowy Rok, 5695 od stworzenia świata, dn. 11-go 1-szy dzień m-ca Tyszry, dn. 12 post Gedalji, dn. 19 Iom-Kipur, post (Sądny dzień), dn. 24 i 25 Sukos, dn. 30 Hoszana Raba.

Październik: dn. 1 Szemini-Aceres, dn. 2 Symchas Tora, dn. 10 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Marcheszwan.

Listopad: dn. 8 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Kisleiw.

Grudzień: od 2-8 Chanuka (św. Makabeuszów), dn. 7 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień m-ca Tebet, dn. 16 post (Asorobetebet).

ALFABETYCZNY SPIS ŚWIĘTYCH

W BRZMIENIU POLSKIM I CERKIEWNO SŁOWIAŃSKIM.

Oznaczenie dnia i miesiąca według starego stylu.

Objaśnienia: st. styczeń; lt. luty; m. marzec; k. kwiecień; mj. maj;
cz. czerwiec; lp. lipiec; s. sierpień; w. wrzesień; p. październik;
l. listopad; g. grudzień.

IMIONA MĘSKIE.

- Aron—Aaron w niedz. ŚŚ OO.
Abakum—Awwakum 6 lp, 2 g
Abercysz—Awierkij 26 mj, 22 p
Abraham—Awraam 4, 14 lt, 28 w, 9 p
Adam—Adam 14 st, w niedz. ŚŚ. OO.
Adrian—Adrijan 3 lt, 3 m, 17 k, 5 mj
Afrykan—Afrikan 13 m, 10 k, 28 p
Agafangel—Agafangel 23 st
Aggeusz—Aggej 9 m, 16 g
Agap—Agapij 24 st, 1, 15 m, 19, 21 s,
20 w, 3 l
Agapit—Agapit 3, 18 lt, 17 k, 21 mj,
1 cz, 10 s
Agatodor—Agafodor 7 m, 13 p
Agaton—Agafon 20 lt
Agatonik—Agafonik 22 s
Akakysz—Akakij 2, 9 m, 12, 17 k,
1, 7, 19 mj, 7, 25 lp, 15 w, 29 l
Aleksander—Aleksandr 25 st, 23 lt,
9, 13, 15, 16 m, 10, 20 k, 13, 20,
26, 29 mj, 2, 8, 10 cz. 3, 9, 10 lp,
1, 11, 12, 30 s, 28 w, 22 p, 9, 23 l,
12 g
Aleksy—Aleksij 12 lt, 17 m, 20 mj,
9 s, 23 w, 5 p, 23 l
Ambroży—Amwrosij 7 g
Amos—Amos 15 cz
Amfiloch—Amfilochij 23 m, 28 s,
10, 12 p, 23 l
Andronik—Andronik 4 st, 17 mj,
13 cz, 30 lp, 9, 12 p
Andrzej—Andrej 18, 29 mj, 12, 29,
30 cz, 4 lp, 19 s, 21, 23 w, 2, 10,
17, 24 p
- Ananysz—Ananija 4, 26 st, 17 k,
17 cz, 1 p, 1, 17 g
Anatol—Anatolij 23 k, 3 lp, 30 p,
20 l
Anikita—Anikita 12 s, 7 l
Antjoch—Antioch 23 lt, 16 lp
Anastazy—Anastasij 8, 21, 22, 24 st,
20 k, 2, 9 s, 25 l, 5 g
Antoni—Antonij 8, 17, 19 st, 5, 10,
15 lt, 1 m, 14, 18 k, 4, 7 mj,
23 cz, 6, 10 lp, 3, 9, 10 s, 10, 17 p,
9 l, 7 g
Antonin—Antonin 23 lt, 19 m, 7 cz,
1, 4 s, 23 w, 22 p, 7, 13 l
Antymysz—Antfim 3 w, 17 p
Antynogen—Afinogen 16 lp
Apolinary—Apollinarij 23 lp
Apolonysz—Apołton 5 cz
Apolos—Apołos 4 st, 30 m, 21 k,
10 w, 8 g
Archipysz—Archip 4 st, 19 lt, 6 w,
22 l
Arkadysz—Arkadij 26 st, 6 m, 21 cz,
18 w, 13 g
Arsenysz—Arsienij 19 st, 2 m, 8 mj,
12 cz, 24 p
Artemysz—Artiemij 4 st, 24 m, 29 k,
23 cz, 20, 30 p
Artemon—Artiemon 24 m, 13 k
Atanazy—Afanasij 4, 18 st, 22 lt,
8, 9 m, 2, 4 mj, 20 cz, 5, 20, 24 lp,
22 s, 4, 5, 8, 12 w, 2, 24 p, 7 l,
2 g
Audysz—Audij 5 w, 19 l

Auksensjusz—Auksientij 25 st, 14 lt,
18 k, 12 cz, 13 g

Arystarch—Aristarch 4 st, 15 k, 27 w

Azarjusz—Azarija 3 lt, 17 g

Barnaba—Warnawa 4 st, 11 cz, 18 s

Bartłomiej—Warfołomiej 11, 30 cz,
25 s

Bazyli—Wasilij 1, 30 st, 4, 10, 28
lt, 4, 7, 22, 26 m, 12, 26, 29, 30 k,
17 cz, 3, 6, 10, 15 lp, 2, 11 s, 28 l

Bazyłko—Wasilko 4 m

Benedykt—Wenedikt 14 m

Benjamin—Wenjamin 14 st, 31 m,
13 p, 29 g

Boholip—Boholep 22 s

Bonifacy—Wonifatij 19 g

Borys—Boris 2 mj, 24 lp

Charłamp—Charłampij 10 lt

Charyton—Chariton 11 k, 1 cz, 9, 28 w

Chrystoduł—Christoduł 16 m, 27 lp

Chrystofor—Christofor 19 k, 9 mj,
25 lp, 18, 30 s

Chryzant—Chrisant 19 m

Cyprjan—Kiprijan 10 m, 10, 27 mj,
5 lp, 17, 31 s, 16 w, 2, 10 p

Cyrus—Kir 31 st, 28 cz

Cyryl—Kiriłł 18 st, 4, 14 lt, 9, 18,
21, 29 m, 28 k, 4, 11 mj, 9, 17 cz,
5, 9 lp, 6, 7 w, 10, 29 p, 7 l,
2, 8 g

Damaskin—Damaskin 16 st, 13 l

Damjan—Damijan 23 lt, 1 lp, 5, 17 p,
1, 20 l

Daniel—Danijił 16 lt, 4 m, 7 k, 7 cz,
1 lp, 28, 30 s, 21 w, 11, 17, 20 g

Dawid—Dawid 26 st, 5 m, 12 k, 2,
7, 8, 18 mj, 25, 26 cz, 24 lp, 5, 6,
19, 24 w, 2, 18 p, 23, 31 g

Dometyj—Dometij 8 m, 7 s

Diodor—Diodor 31 st, 3 lt, 10, 19 m,
29 k, 6 lp, 11 w, 20 l

Diomyd—Diomid 3 lp, 16 s, 11 w

Djonizy—Dionisij 10, 15 m, 21 k,
6, 12, 18 mj, 1, 3, 26 cz, 4, 18 s,
3, 5, 22 p, 17 g

Donat—Donat 30 k, 4 w

Doroteusz—Dorofiej 5 cz, 3, 16 w,
7 l, 28 g

Dorymedont—Dorimedont 19 w

Dozyteusz—Dosifej 19 lt, 28 s, 8 p

Dymitr—Dimitrij 27, 29 st, 11 lt,
19 m, 13 k, 15, 28 mj, 2, 3 cz,
9 s, 11, 21 w, 26, 28 p, 15 l

Efrem—Jefrem 28 st, 7 m, 16 mj,
8, 11, 15 cz, 21 s

Eleazar—Jeleazar 4 cz, 1 s

Eleuterjusz—Jeleuferij 4, 8 s, 3 p,
15 g

Eljasz—Ilja 8, 14 st, 16 lt, 9 m, 20
lp, 13, 17 w, 19 g

Emiljan—Jemilian 8 st, 7 m, 18 lp,
8, 18 s

Epifanjusz—Jepifanij 12 mj, 25 s, 7 l

Erast—Jerast 4 st, 10 g

Erazm—Jerazm 24 lt, 4, 10 m

Ermil—Jermił 13 st

Ermjusz—Jermij 4 st, 8 k, 31 mj,
6 lp, 4 l

Esper—Jesper 2 mj

Eufemjusz—Jeufimij 20 st, 11 m,
1 k, 13 mj, 4 cz, 3 w, 10 p, 15 l,
26, 28 g

Eufrozym—Jeufrozim 2, 20 m, 15 mj,
11 w

Eugenjusz—Jeugenij 21 st, 12, 19 lt,
7 m, 7 l, 13 g

Eugraf—Jeugraf 10 g

Eulaljusz—Jeulalij 30 s, 11 l

Eulampjusz—Jeulampij 5 m, 3 lp,
10 p

Eulogjusz—Jeulogij 13 lt, 5 m

Eumenjusz—Jeumenij 5 s, 18 w

Eupsichjusz—Jeupsichij 9 k, 7 w

Eustachy—Jeustafij 4 st, 21 lt, 29 m,
14 k, 31 mj, 28, 29 lp, 20, 23 w,
20 l, 13 g

Eustracjusz—Jeustratij 9 st, 28 m,
13 g

Eusygnjusz—Jeusigniej 5 s

Eutyech—Jeutichij 20 st, 9 m, 6, 21 k,
28 mj, 23, 24 s, 7 l

Euzebjusz—Jeusiewij 14, 20 st, 15 lt,
24, 28 k, 22 cz, 21 w, 4 p

Erotej—Ijerofiej 4 p

Faustyn—Faust 21 k, 24 mj, 3 s,
6 w, 4 p

Feliks—Feliks 25 st, 6 lp

Filaret—Fiłariet 1 g

Filemon—Filimon 4 st, 19 lt, 29 k,
22 l, 14 g

Filip—Filip 4, 9, 25 st, 30 cz, 3 lp,
17 s, 5, 11 p, 14, 15 l

Filoteusz—Fiłofiej 29 st, 15 w

Flawjan—Fławijan 16, 18 lt

Flawjusz—Fławij 9 m

Flegont—Flegont 4 st, 8 k

Flor—Fłor 18 s, 18 g

Focjusz—Fotij 27 mj, 2 lp, 9, 12 s

Foka—Foka 28 mj, 2, 22 lp, 22 w

Fortunat—Fortunat 4 st.

Gabriel—Gawrijil 15, 22 st, 2, 10,
11 lut, 26 m, 2, 22 k, 8 mj, 12,
13 lp, 27 l, 3, 13 g

Gedeon—Gedieon w niedz. praoj.

Geront—Gerontij 1 k

Gerwazy—Gerwasij 14 p

Glikerjusz—Glikierij 28 g

Gorgonjusz—Gorgonij 9 m, 3 w, 28 g

Grzegorz—Grigorij 5, 8, 10, 25, 30 st,
19, 26 lt, 4, 12 m, 5, 6, 11, 20 k,
15 cz, 8 s, 30 w, 1, 5 p, 5, 14,
17, 20, 23, 28 l, 7, 19 g

Halaktjon—Gałaktion 22 cz, 24 w,
5 l

Hamaljusz—Gamaliil 2 s

Harasym—Gerasim 29 st, 4 m, 1 mj,
22 p

Heljodor—Ilijodor 28 w, 19 l

Henadjusz—Gennadij 23 st, 31 s, 4 g

Herakljusz—Iraklij 9 m, 13, 18 mj,
22 p.

Hieronim—Ijeronim 15 cz, 23 w

Hermogen—Germogen 17 lt, 1 w, 10 g

Herman—German 4, 10 lt, 12 mj,
28 cz, 7, 30 lp, 11, 25 w, 6, 13 l

Hilary—Harij 12 lp

Hilarjon—Harijon 28 m, 6 cz, 18 s,
20 w, 10, 21 p, 7, 19 l

Hipolit—Ippolit 30 st, 13 s

Hlib—Gleb 2 mj, 20 cz, 24 lp, 5 w

Horazd—Gorazd 27 lp

Hordjusz—Gordij 3 st, 5 cz

Hurij—Gurij 1 s, 4 p, 15 l, 5 g

Ignacy—Ignatij 29 st, 1, 19, 28 mj,
26 cz, 27 w, 8, 23 p, 20, 28 g

Igor—Igorj 25 mj, 5 cz

Innocenty—Innokentij 19 m, 6 lp,
26 l

Ireneusz—Iriniej 26 m, 13, 23 s

Irydjon—Irodion 4 st, 8 k, 28 w, 10 l

Irynarch—Irinarch 13 st, 17 lp, 28 l

Ipaty—Ipatij 14 st, 31 m, 3, 18 cz,
21 w, 20 l

Izaak—Isakij 14 st, 14 lt, 22 m, 12,
21 k, 4, 18, 30 mj, 17 cz, 3 s, 16,
21 w, 20 l, 9 g

Izajasz—Isaia 14 st, 16 lt, 9, 15 mj,
3 lp

Izydor—Isidor 3 lut, 7, 14 mj, 28 s

Jan-Ioan 4, 7, 15, 22, 24, 26, 27, 30,
31 st, 4, 23, 24, 26, 29 lt, 5, 9,
20, 27, 29, 30 m, 8, 11, 12, 14, 18,
19, 27 k, 7, 8, 12, 19, 22, 24, 25,
26, 29 mj, 2, 4, 10, 12, 13, 19, 24,
26, 28, 30 cz, 3, 12, 18, 21, 30 lp,
3, 4, 9, 18, 25, 29, 30, 31 s, 2, 3,
7, 14, 15, 20, 23, 26 w, 1, 3, 12,
15, 19, 22, 28 p, 1, 9, 12, 13, 20,
28 l, 2, 3, 4, 7, 10, 20, 29 g

Jakób—Jakow 4, 13, 29 st, 4, 21,
24 m, 10, 11, 22, 30 k, 24, 30 cz,
9, 30 s, 9, 10, 21, 23 p, 1, 26, 27 l

Januarjusz—Iannuarij 25 st, 21, 28 k

Jacenty—Iakinf 3 lp, 24 g

Jaropołk—Jaropołk 25 mj, 21, 22 l

Jeladjusz—Jełładij 8 st, 28 mj, 23 w

Jełysy—Jelisiej 14 cz

Jermołaj—Jermołaj 26 lp

Jeudokim—Jeudokim 31 lp, 4 p

Jerzy—Georgij 8, 22 st, 4, 11, 14,
21 lt, 11 m, 4, 7, 19, 23 k, 13, 16,
26 mj, 5, 14, 27 cz, 18, 24 s, 2 p,
3, 10, 26 l, 29 g

Joachim—Ioakim 10 lt, 16 s, 9 w

Jeremjasz—Jeremija 14 st, 16 lt, 6 k,
1 mj, 5 p

Jezekia—Iezekiil 21 lp

Joannyk—Ioannikij 26 k, 30 s, 3 w,
10 p, 4 g

Jowa—Iow 6 mj, 6, 28 s, 10, 28 p

Jona—Iona 29 st, 28, 29, 31 m, 27 mj,
6, 12, 15 cz, 22 w, 5 p, 5 l

Józef—Iosif 4, 14, 26 st, 4 lt, 20,
31 m, 4, 6 k, 7, 20 mj, 17, 23 cz, 9,
15, 16, 21 w, 3, 20 l

Joasaf—Ioasaf 4, 20 lt, 27 lp, 4,
10 w, 10, 26 p, 19 l, 10 g

Juda—Iuda 19, 30 cz

Juljan—Iulijan 8, 12 st, 6, 16 lt,
16 m, 3, 21 cz, 13, 28 lp, 9 s 4, 12,
13 w, 7, 18 p

Juljusz—Iulij 21 cz

Justyn—Iustin 1 cz

Justynjan—Iustinijan 14 g

Kaljop—Kalliopij 7, 8 k

Kalikst—Kallist 6 m, 20 cz, 22 l

Kalistrat—Kallistrat 27 w, 31 g

Kałynyk—Kallinik 24 mj, 29 lp, 23 s,
7 l, 14 g

Kapiton—Kapiton 7 m, 12 s

Karp—Karp 4 st, 26 mj, 13 p

Kassjan—Kasijan 29 lt, 21 mj, 15 cz,
28 s, 2 p

Klaudjusz—Kławdij 31 st, 9, 10 19 m,
3, 7 cz, 11 s, 29 p, 18 l

Kleonik—Kleonik 3 m

Klemens—Kliment 4, 23 st, 22 k,
4 mj, 1 cz, 27 lp, 10 w, 22, 25 l

Kleopa—Kleopa 4 st

Kiryk—Kiriaak 28 k, 2 mj, 7, 24 cz,
1 s, 6, 29 w, 28 p

Konon—Konon 5, 6 m

Konkordjusz—Konkordij 4 cz, 13 s

Konrad—Kodrat 4 st, 4, 10 m, 21 k,
21 w

Konstanty—Konstantin 5, 6 m, 11,
21, 30 mj, 5 cz, 3, 29 lp, 4 s, 19 w,
2, 22 p, 10, 13 l, 26 g

Korneljusz—Kornilij 20 lt, 19 mj,
22 cz, 21 s, 13 w

Ksenofont—Ksienofont 26 st, 28 cz

Kosma—Kosma 18 lt, 18 k, 29 lp,
3 s, 10, 12, 14, 17 p, 1 l

Larencjusz—Ławrientij 29 st, 10 s

Laur—Ławr 18 s

Leon—Lew 18, 20 st, 1 cz

Leoncjusz—Leontij 22 st, 4 lt, 9 m,
24 k, 4, 23 mj, 18 cz, 10, 18 lp,
1, 9 s, 11, 13 w, 17 p, 11 g

Leonidas—Leonid 5, 10 m, 16 k,
5 cz, 17 lp, 8 s

Loljusz—Łollij 23 cz

Longin—Łongin 10 lt, 24 k, 24 cz,
3 lp, 16 p, 7 l

Lucjan—Łukijan 3 cz, 6, 7 lp, 23 s,
8 w, 15 p

Łukasz—Łuka 4, 29 st, 7, 10 lt,
23 m, 22, 24 k, 30 lp, 7 w, 18 p,
6, 24 l, 11 g

Łazarz—Łazarj 8, 17 28 m, 23 k, 15 cz,
17 lp, 17 p, 7, 17 l

Łukij—Łukij 4 st, 1, 20 cz, 10 w

Małachjasz—Małachija 3 st

Mamant—Mamant 2 w, 7 l

Makary—Makarij 14, 19, 22 st, 5, 19 lt,
17 m, 1 k, 1, 13, 25, 26 mj, 25 lp,
9, 14, 18, 30 s, 6, 7, 14 w, 6, 12 p,
23 l

Macedonjusz—Makiedonij 24 st

Maksym—Maksim 16, 21 st, 6, 19 lt,
10, 28, 30 k, 14 mj, 30 lp, 11, 13 s,
5, 15 w, 9, 28 p, 11, 22 l, 6 g

Maksymjan—Maksimian 21 k, 7 l

Maksymiljan—Maksimilian 4 s, 22 p

Manuil—Manuil 22 st, 15, 27 m, 17 cz

Marceli—Markiel 9 lt, 1 m, 7 cz, 1 s,
15 l, 29 g

Maciej—Matfij 30 cz, 9 s

Marcjan—Markian 10, 18 st, 5 cz,
13 lp, 9 s, 25, 30 p, 2 l

Marcin—Martin 14 k, 27 cz, 12 p
Marek—Mark 4, 14 st, 5, 29 m, 5,
25 k, 14 mj, 3 lp, 27, 28 w, 7, 27,
30 p, 18, 29 g
Martyńjan—Martinian 12 st, 13 lt,
11 k, 4 s, 7, 10, 22 p
Martyrjusz—Martirij 10 lt, 1 m, 25 p
11 l
Mateusz—Matfiej 4 lt, 30 cz, 5 p, 16 l
Maur—Mawr 19 m, 7 cz
Maurycy—Mawriki 22 lt, 10 lp
Meletij—Meletij 2 lt, 24 mj, 21 w
Meliton—Mieliton 9 m
Melchisedek—Melchisedek w niedz.
Praoj.
Merkury—Mierkurij 4, 24 l
Metody—Mefodij 6 k, 11 mj, 4 cz,
14, 20 cz
Michał—Michaił 11 st, 14 lt, 7, 21,
23 mj, 12, 29 lp, 6, 20, 30 w, 1 p,
8, 22 l, 18 g
Micheasz—Michej 5 st, 5 mj, 14 s,
10 p
Miljusz—Milij 4 lt, 8 mj, 10 l
Mina—Mina 5 st, 17 lt, 12 k, 25 s,
10, 11 l, 10 g
Miron—Miron 8 cz, 8, 17 s
Mikołaj—Nikołaj 4, 28 lt, 9 m, 24 k,
9 mj, 27 lp, 14 p, 6, 24 g
Misaił—Misaił 17 g
Mitrofan—Mitrofan 4 cz, 7 s, 23 l
Modest—Modiest 16 mj, 15 cz, 18 g
Mojżesz—Mojsiej 14 st, 23 lt, 28 cz,
26 lp, 28 s, 4 w
Mokij—Mokij 29 st, 11 m, 3 lp
Mścisław—Mstisław 15 k, 14 cz
Mardarjusz—Mardarij 13 g
Narcyz—Narkis 4 st, 31 p
Natan—Nafanaił 22 k
Nahum—Naum 27 lp, 1, 23 g
Nazarjusz—Nazarij 4 cz, 14 p
Nifont—Nifont 8 k, 23 g
Nil—Nił 7 k, 27 mj, 17 w, 12 l, 7g
Nikander—Nikandr 15 m, 5, 29 cz,
24 w, 7, 4 l

Nikanor—Nikanor 4 st, 9 k, 28 lp
28 g
Nektarjusz—Nektarij 3 k, 17 mj, 11 p,
29 l, 5 g
Neofita—Nieofit 21 st, 4 mj, 22 s,
28 p, 9 l
Nestor—Niestor 28 lt, 1 m, 27, 28 p
Nicefor—Nikifor 3 st, 9 lt, 10 m,
9 k, 4 mj, 2, 17 cz, 13 l
Nikodem—Nikodim 11 mj, 3 lp, 2,
16, 30 s, 31 p
Nikon—Nikon 4 lt, 23 m, 30 cz,
28 w, 7, 17, 26 l, 11 g
Nikita—Nikita 3 st, 20 m, 3, 4, 30 k,
4 14, 20, 21, 28 mj, 17, 24 cz,
9, 15 w, 3 p
Oleg—Oleg 20 w
Olimpjusz—Olimpij 31 lp
Onisym—Onisim 4 st, 15 lt, 10 mj,
14, 21 lp
Onufry—Onufrij 4 st, 12 cz, 21 lp,
21 w
Orest—Oriest 10 l, 13 g
Pachomij—Pachomij 23 m, 4, 15,
21 mj, 29 g
Pafnucy—Pafnutij 15 lt, 27 m, 1 mj,
25 w
Palladjusz—Pałładij 28 st, 4 lt, 28 l
Pamfil—Pamfil 16 lt, 12 s
Pankracy—Pankratij 9 lt, 9 lp
Pantaleon—Pantieleimon 27 lp
Paramon—Paramon 29 l
Parmenjusz—Parmienij 30 lp
Partenij—Parfjenij 7 lt, 10 p
Ptryk—Patrikij 20 m, 19 mj, 9 s
Patrokles—Patrokl 17 s
Pimen—Pimien 7, 27 s
Piotr—Piotr 9, 12, 13, 16, 22, 26,
30 st, 1, 22 lt, 24 m, 3, 18 mj, 5,
12, 24, 25, 29, 30 cz, 1 lp, 9, 24 s,
3, 5, 10, 13, 22, 23 w, 4, 5, 9 p,
22, 25 l, 21, 28 g
Pityrym—Pitirim 29 st, 28 lp, 19, 29 s
Platon—Płaton 5 k, 18 l
Polikarp—Polikarp 23 lt, 2 k, 24 lp

Polieukt—Polijewkt 9 st, 19 g
Porfiry—Porfirij 10, 16, 26 lt, 15 w,
9, 24 l
Paweł—Pawieł 10, 14, 15 st, 16 lt,
4, 7, 10, 17 m, 3 k, 18 mj, 3,
28, 29 cz, 16, 28 lp, 17, 30 s, 10,
23 w, 4 p, 6 l, 7, 15, 23 g
Paulin—Pawlin 23 st, 18 mj, 31 g
Pausjusz—Paisij 8 st, 23 mj, 6, 19 cz,
28 s
Potapjusz—Potapij 8 g
Prochor—Prochor 4, 15 st, 10 lt, 28 lp
Prokl—Prokł 14 st, 12 lp, 20 l
Prokop—Prokopij 27 lt, 25 cz, 8 lp,
16 w, 22 l
Protazy—Protasij 14 p
Pud—Pud 4 st, 15 k
Rafał—Rafał 8 l
Rodjon—Rodion 4 st, 8 k, 10 l
Roman—Roman 6, 29 st, 3, 17, 24 lt,
2 mj, 19, 24, 29 lp, 10 s, 1 p, 18,
19, 27 l
Romul—Romił 16 st, 15 m, 6 w
Rościsław—Rostisław 14 m
Ruf—Ruf 4 st, 8, 29 k, 6 lp
Rufin—Rufin 10 m, 7 29 k, 6 lp
Rymma—Rimma 20 st, 20 cz

Sabba—Sawwa 12, 14 st, 8 13 lt,
2, 28 m, 15, 24 k, 13 cz, 27 lp,
27, 28, 30 s, 1, 10 p, 1 l, 3, 5 g
Sabbaty—Sawwatij 2 m, 19, 27 w
Sadok—Sadok 20 lt, 19 p
Samson—Sampson 25 m, 27 l, 31 g
Samuel—Samuël 16 lt, 20 s, 9 g
Sebastjan—Siewastian 26 lt, 18 g
Serafin—Sierafim 2 st, 19 lp, 4 g
Serapjon—Sierapion 31 st, 10, 16,
21 m, 7 k, 14, 15, 24 mj, 27 cz,
12, 13 lp, 18 s, 8, 11, 13 w
Sergjusz—Siergij 14 st, 20 m, 19 mj,
28 cz, 5 lp, 27 s, 11, 25 w, 7,
10 p, 16 l
Sewerjan—Siewierijan 9 m, 18 k,
4 cz, 22 s, 9 w
Seweryn—Siewierin 4 cz

Smaragd—Smaragd 9 m, 7 cz
Sofronjusz—Sofronij 11 m, 28 mj,
18, 28 s, 9 g
Sokrates—Sokrat 21 k
Solomon—Sołomon 2 g
Sozypatr—Sosipatr 4 st, 28 k, 10 l
Sozont—Sozont 7 w
Spirydjon—Spiridon 30 s, 31 p, 12 g
Stachjusz—Stachij 4 st, 31 p
Stefan—Stefan 4, 14 st, 13 lt, 24,
28 m, 26, 27 k, 7, 17, 24, 25 mj, 12 cz,
13, 14, 19 lp, 2 s, 15, 24 w, 4, 9,
28, 30 p, 11, 28 l, 2, 9, 10, 15,
17, 27 g
Stratonik—Stratonik 13 st, 13 w
Sykstus—Sikst 10 s
Sylwan—Silwan 4, 18, 25, 29 st, 4,
15, m, 10, 30 lp, 14 p
Sylwester—Silwiestr 2 st, 15 k
Siła—Siła 4 st, 26 m, 10 lp
Symeon—Simieon 4, 26 st, 3, 10, 3 lt,
12 m, 5, 17, 27 k, 18, 24 mj, 3, 12,
21 lp, 14 s, 1 w, 8 l
Sysoj—Sisoj, 6 lp, 22, 25 w
Szymon—Simon 10 mj, 30 cz, 10 p,
4, 24 l, 28 g

Tadeusz—Faddiej 4 st, 7 mj, 30 cz,
21 s, 29 g
Tałałej—Fałałej 27 lt, 20 mj
Taras—Tarasij 25 lt, 8 m
Teofan—Fieofan 12 m, 17 mj, 8, 10
cz, 9, 22, 29 w, 11 p
Teofil—Fieofil 8, 30 st, 6 lt, 6, 9 m,
12 cz, 8, 23, 24 lp, 3 w, 10, 21,
26 p, 7 l, 2, 28, 29 g
Teofilakt—Fieofilakt 8 m
Teodor—Fieodor 26 st, 4, 8, 11, 14,
17, 22 lt, 5, 6 m, 16, 21, 24 mj, 5,
8, 15 cz, 4, 9, 12 lp, 11 s, 4, 5,
12, 19, 20, 22 w, 22 p, 7, 11, 23,
28 l, 3, 27 g
Temistokles—Fiemistoklij 21 g
Teodot—Fieodot 19 lt, 2 m, 29 k,
18 mj, 7 cz, 4 lp, 2, 15 w, 7 l
Teodoryt—Fieodorit 8 m

Teodul—Fieoduł 14 st, 16 lt, 9 m,
5 k, 2 mj, 18 cz, 12 w, 28 p, 7 l,
3, 23 g
Teognost—Fieognost 14 m
Teokstyt—Fieoklist 4, 23 st, 6 s,
3 w, 2 p, 23 g
Teona—Fieona 5 st, 4 lt, 5, 19 k
Teodozjusz—Fieodosij 11, 28 st, 5,
17 lt, 27 m, 3 mj, 9 lp, 14 s, 9 w,
12 p
Terapont—Fierapont 25, 27 mj, 12 g
Terencjusz—Tierientij 13 m, 10 k,
21 cz, 28 p
Tercjusz—Tiertij 4 st, 30 p, 10 g
Tomasz—Foma 21 m, 24 k, 30 cz,
7 lp, 6, 10 p, 10 g
Trofym—Trofim 4 st, 16, 18 m, 15 k,
23 lp, 19 w
Tryfon—Trifon 16, 26, 30 cz, 13 s
Tychon—Tichon 1 lp, 19 k, 8 p, 15 g
Tymołaj—Timołaj 15 m
Tymon—Timon 4 st, 28 lp, 30 g
Tymoteusz—Timofiej 4, 22, 24 st,
21 lt, 3, 20 m, 10 cz, 19 28 s, 19 g
Tytus—Tit 4, 27 st, 27 lt, 2 k, 25 s,
27 w
Urban—Urwan 4 st, 23 cz, 4, 5 w,
31 p
Wadym—Wadim 9 k
Walenty—Walentin 24 k, 6, 30 lp
Walerjan—Walerian 21 st, 4 mj, 1 cz,
13 w, 22 l

Walery—Walerij 9 m, 7 l
Warłaam—Warłaam 19 cz, 6, 19 l
Warsonofjusz—Warsonofij 2 m, 11 k,
4 p
Wawyla—Wawila 24 st, 22 lt, 4 w
Wassjan—Wassijan 4, 10, 12 cz,
12 w, 10 p
Wiktor—Wiktor 31 st, 10 m, 18 k,
16 w, 11 l
Wiktoryn—Wiktorin 31 st, 10 m, 18 g
Wincenty—Wikientij 11 l
Witalis—Witalij 25 st, 22, 28 k
Wissarjon—Wissarijon 6 cz
Wacław—Wjaczestaw 4 m, 28 w
Władysław—Władisław 24 w
Włodzimierz—Władimir 22 mj, 15 lp,
4 p
Własij—Własij 3, 11 lt
Wsewołod—Wsiewołod 11 lt, 22 k,
27 l
**Zacharjasz—Zacharij 8 lt, 24 m, 22,
28 mj, 5 w, 5 g**
Zacheusz—Zakchiej 18 g
Zenobjusz—Zinowij 30 p
Zenon—Zinon 30 st, 10 lt, 3 m. 10,
12, 18, 28 k, 7 mj, 19, 22 cz, 3,
6, 17 w, 28 g
Zosym—Zosima 4 st, 30 m, 4, 17 k,
4, 8, 19 cz, 19 w, 6 l
Zotyck—Zotik 18 k, 22 s, 13 w, 21 p,
23, 30 g

IMIONA ŻEŃSKIE.

Agata—Agapija 3, 16 k
Agafja—Agafija 5 lt, 3 k, 28 g
Agatonika—Agafonika 13 p
Agnieszka—Agnija 21 st
Agyrypina—Agyryppina 23 cz
Aglajda—Aglaida 19 g
Akwilina—Akilina 7 k, 13 cz, 27 w
Aleksandra—Aleksandra 18, 20 m,
23 k, 18 mj
Aleutyna—Alewtina 16 lp

Alla—Alła 26 m
Anastazja—Anastasija 10 m, 15 k,
29, 30 p, 22 g
Anatolja—Anatolija 20 m
Aniela—Angielina 1 lp, 10 g
Anna—Anna 3, 10 lt, 26 m, 12, 13 cz,
5, 12, 25 lp, 28 s, 9 w, 4, 22, 29 p,
3, 20 l, 9 g
Antonina—Antonina 1 mj, 10, 13 cz
Anfisa—Anfisa 27 lp, 27 s, 8 g

Anfusa—Anfusa 12 k, 22 s
Apolinarja—Apollinarija 5 st
Arjadna—Ariadna 18 w
Artemja—Artemija 7 cz
Atanazja—Afanasija 31 st, 12 k, 9 p,
6 l
Anyzja—Anisija 30 g
Augusta—Awgusta 24 l

Barbara—Warwara 4 g
Bazyliśa—Wasilisa 8 st, 10, 22 m,
15, 16 k, 3 w

Charyta—Charita 1 cz
Charytyna—Charitina 5 p
Cecylja—Kikilija 22 l
Chionja—Chionija 16 k, 16 cz
Cyra—Kira 28 lt

Darja—Darija 19 m
Domina—Domna 3 w, 28 g
Dominika—Domnika 8 st, 28 lt, 4,
12 p, 28 g
Dominina—Domnina 1, 20 m, 4 p
Dorota—Dorofieja 6 lt

Elżbieta—Jelisawieta 24 k, 5 w, 22 p
Estera—Jesfir w niedz. Praoj.
Eudokja—Jewdokija 1 m, 1 lp, 4 s,
11 w
Eudoksja—Jewdoksija 31 st
Eugenja—Jewgienija 24 g
Eulalja—Jewłalija 22 s
Eulampja—Jewłampija 10 p
Eufimja—Jewfimija 20 m, 11 lp, 16 w
Eufrazja—Jewfrasija 19 st, 20 m,
18 mj
Eufrozyna—Jewfrosinija 15 st, 17,
23 mj, 25 cz, 7 lp, 25 w, 6 l
Eupraksja—Jewpraksija 12 st, 25 lp,
17 p
Euzebja—Jewsiewija 24 st
Ewa—Jewa w niedz. Praoj.

Faina—Faina 18 mj
Fausta—Fawsta 6 lt, 16 lp

Felicjanna—Fielicata 25 st
Felicytata—Fielikitata 1 lt
Filipja—Filipija 21 k
Fotyna—Fotina 13 lt, 20 mj
Feuronja—Fiewronija 25 cz

Głafira—Głafira 27 k
Glikerja—Glikierija 13 mj, 22 p, 28 g

Halina—Galina 10 m, 16 k
Hilarja—Harija 19 m
Helena—Jelena 21, 26 mj, 11 lp, 30 p

Ija—Ia 11 w
Irena—Irina 16 k, 5 mj, 18 w
Iryda—Irida 5 m, 23 w

Joanna—Ioanna w niedz. niew.
miron.
Judyta—Iudif w niedz. Praoj.
Julja—Iulija 18 mj, 16 lp
Juljanna—Iulianija 2 st, 4, 20 m,
25 mj, 2, 22 cz, 6 lp, 17 s, 1 l, 4,
21 g
Julita—Iulitta 15, 31 lp
Justyna—Iustina 2 p

Kallista—Kałlista 6 lt, 1 w
Kapitolina—Kapitolina 27 p
Katarzyna—Jekaterina 24 l
Kasynja—Kasinija 7 l
Kiryeja—Kirijakija 7 cz, 7 lp
Klaudja—Kławdija 20 m, 18 mj, 7 l,
24 g
Kleopatra—Kleopatra 19 p
Konkordja—Konkordija 13 s
Ksenia—Ksienija 24 st
Krystyna—Christina 6 lt, 13 m, 18 mj,
25 lp

Larysa—Łarisa 26 m
Leonilla—Leonila 16 st, 28 p
Lidja—Lidija 23 m
Lija—Lija w niedz. Praoj.
Luba—Lubow 17 w
Ludmiła—Ludmiła 16 w

Lucja—Łukija 6 lp, 13 g

Marja—Marija 6 st, 6, 12 lt, 12 m,
1 k, 4, 23 mj, 7, 9, 19 cz, 12,
22 lp, 9 s, 29 p

Marjanna—Marjamna 17 lt, 9 cz,
30 w

Makryna—Makrina 19 lp

Margaryta—Margarita 28 lt, 17 lp

Marta—Marfa 6 lt, 9 cz, 4, 6 lp,
1 w, 8 l

Matrona—Matrona 20, 27 m, 18 mj,
20 p, 6, 9 l

Maura—Mawra 3 mj, 31 p

Melanja—Mielanija 31 g

Milica—Milica 19 lt (Serb.)

Minodora—Minodora 10 w

Muza—Muza 16 mj

Nadzieja—Nadieżda 17 w

Natalja—Natalija 17 w

Nimfodora—Nimfodora 10 w

Nina—Nina 14 st

Neonila—Nieoniła 28 p

Nonna—Nonna 5 s

Olga—Olga 11 lp

Olimpja—Olimpjada 25 lp

Paraskewja—Paraskiewa 26 lp, 14,
28 p

Paula—Pawła 10 lt, 3 cz

Pelagja—Piełagija 25 m, 4 mj, 7,
8 p

Perpetua—Pierpietuja 1 mj

Platonida—Płatonida 6 k

Poliksenia—Poliksienija 23 w

Pryska—Priskilla 7 cz

Pulcherja—Pulchierija 10 w

Rachela—Rachil w niedz. Praoj.

Raisa—Raisa 5 w

Rebeka—Rewwieka w niedz. Praoj.

Rypsynja—Ripsimija 30 w

Rufina—Ruf w niedz, Praoj.

Salomea—Sołomonija 1 s

Sara—Sarra 20 k, 13 lp

Sebastjanna—Siewastiana 16 w

Serafina—Sierafima 29 lp

Stefanida—Stiefanida 11 l

Synklicja—Sinklitikija 5 st, 24 p

Tacjanna—Tatiana 12 st

Taisja—Taisija 10 mj, 8 p

Tamara—Tamara 9 k, 1 mj

Tekla—Fiekła 6, 9 cz, 19 s, 24 w, 20 l

Teodora—Fieodora 11 lt, 10 m, 5,
16 s, 27 mj, 11 w, 14 l, 30 g

Teodota—Fieodotija 2, 31 st, 4, 29
lp, 17 w, 29 p, 1 l, 22 g

Teodozja—Fieodosija 20 m, 3 k, 29 mj

Teodulja—Fieodulija 5 lt, 25 w

Teofanja—Fieofanija 16 g

Teofila—Fieofiła 28 g

Teokstyta—Fieoktista 31 st, 9 l

Tryfonja—Trifienna 31 st

Walentyna—Walentina 10 lt, 16 lp,
27 p

Walerja—Walerija 7 cz

Wassa—Wassa 21 s

Weronika—Wieronika 4 p

Wiera—Wiera 17 w

Wirginja—Wirinieja 4 p

Zenobja—Zinowija 30 p

Zenajda—Zinaida 11 p

Złota (Chryza)—Złata 13, 18 p (Bułg.)

Zofja—Sofija 17, 18 w, 16 g

Zoja—Zoja 13 lt, 2 mj, 18 w

Zuzanna—Susanna 9 k, 6 cz, 11 s

Co to jest Polska?

RÓŻNIE na to pytanie odpowiedzieć można. Polska — to kraj, w wiadomych granicach zamknięty, ze swojemi miastami i wsiami, polami, lasami górami, rzekami, jeziorami i morzem. Polska — to państwo nikomu, prócz własnych władz, nie podlegające, rządzące się swojemi prawami, bronione przez własne wojsko. Polska — to nasz naród, wszyscy mieszkańcy naszej ziemi, mówiący wspólnym językiem i poczuwający się między sobą do wspólnoty narodowej.

Czujemy w sobie wybornie, bez objaśnień, co to jest Polska, i wydaje nam się to takie proste, że właściwie niema o czem mówić. Tymczasem może dobrze będzie nad tem się zastanowić i odpowiedzieć sobie na to pytanie. Wtedy i nam jaśniej w głowach się zrobi, i innym w razie potrzeby objaśnić będziemy mogli.

Polska powstała nie dziś, nie wczoraj, ale przed wiekami. Dlatego, aby należycie zrozumieć, czemu jest taka, a nie inna, trzeba przedewszystkiem znać jej dzieje.

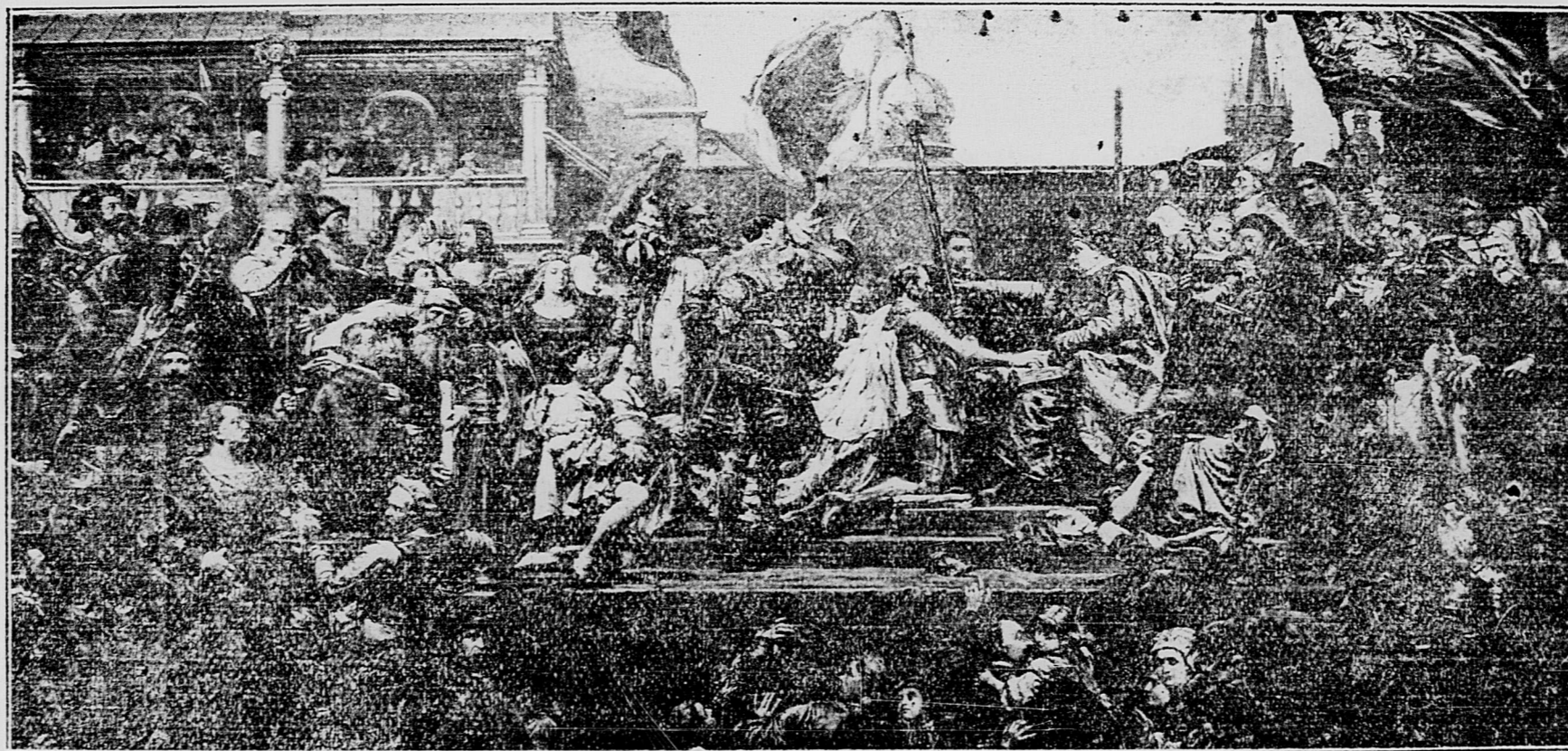
WŁADYSŁAW ŁOKIETEK
ojciec Kazimierza Wielkiego,
zwanego królem chłopów.

My, Polacy, należymy, jak wszystkie prawie ludy Europy do rasy białej, a stanowimy część wielkiego szczepu słowiańskiego. Do tego samego szczepu należą, mówiący pokrewnemi naszemu językami: Rosjanie, Rusini i Białorusini, Bułgarzy, Jugosłowianie oraz Czesi, Słowacy i Łużyczanie.

Polska za królów z rodu Piastów objęła najbliższe sobie krwią plemiona; w porównaniu z dzisiejszą granicą sięgała znacznie dalej na zachód. Za panowania Jagiellonów połączyła się z Litwą, do której wówczas należało i wiele ziem ruskich, przez co rozszerzyła swe panowanie na wschód, na zachodzie zaś utrwaliła tylko mniej więcej obecną granicę. Za królów obieralnych rozszerzała się jeszcze ku południo-wschodowi. Zatrzymana została w swym rozwoju przez rozbiory w drugiej połowie 18 stulecia i odtąd przez

półtora wieku była w niewoli. Wolność odzyskała po wojnie światowej, za naszych czasów.

W ciągu dziejów Polska walczyć musiała głównie z Niemcami, którzy parli na wschód i zajmowali słowiańskie ziemie, później — z Tatarami,

J, MATEJKO

HOŁD PRUSKI

Książę Pruski Albrecht przysięga Królowi Polskiemu w roku 1525,
że Prusy zawsze i wszędzie będą wierne władzy polskiej.

Moskwą i Turkami, oraz ze Szwedami. Jeszcze za naszej pamięci, w roku 1920, rozegrał się jakby ostatni akt naszych wojen z Rosjanami. Wiadomo także, że Niemcy nadal roszcżą sobie pretensje do naszych ziem, z których ustąpić musieli.

To wszystko trzeba mieć, choćby zgrubsza, w pamięci, jeżeli się chce zrozumieć, czemu Polska ma obecne granice i czemu w państwie naszym, prócz ludzi, mówiących w domu po polsku, jest pewna ilość takich, co mówią po rusku, białorusku, czasem—po litewsku i niemiecku. Pochodzi to stąd, że w ciągu wieków w skład naszej Ojczyzny wchodziły stopniowo różne ludy, przeważnie nam pokrewne. Polska dawała im opiekę, chroniła je przed barbarzyńskimi najazdami; część ludności kresowej mieszała się z Polakami, stała się polską z języka i uczuć narodowych. Należy zaznaczyć, że Polska, w większości rzymsko-katolicka, nikomu wiary nie narzuca i każde wyznanie otacza opieką. Tak było zawsze i tak jest obecnie. Najlepszym tego dowodem są cerkwie lub

synagogi, zbudowane kosztem dawnych naszych królów i magnatów w wielu miastach, jak np. w Żółkwi, gdzie fundowali je hetman Stanisław Żółkiewski oraz król Jan III.

Polska oddawna już, bo od XVI wieku, była Rzeczpospolitą. t. j. państwem, rządzonym nie przez jednostkę, lecz przez sejm, obrany przez ogół. Dawniej, przed rozbiorami, nie wszyscy mieli prawo wyborcze, ale w porównaniu do innych państw Polska rządzona była bardzo demokratycznie. Po odzyskaniu niepodległości, nadała sobie Polska ustrój wyraźnie ludowładczy, t. zn. taki, w którym każdy obywatel ma głos przy wyborach do sejmu Rzeczypospolitej. Wszelkie przywileje rodowe czy majątkowe zostały zniesione. Rozbudowa sieci szkolnej prowadzona jest w ten sposób, aby każde dziecko, o ile jest zdolne, iść mogło do najwyższych szkół i zajmować potem najwyższe stanowiska.

Na czele Rzeczypospolitej Polskiej stoi, jak wiadomo, Prezydent, obierany na okres 7-letni. Ciało ustawodawcze składa się z dwóch izb: sejmu i senatu. Władzę wykonawczą sprawuje rząd, mający na czele radę ministrów, powoływanych przez prezydenta Rzeczypospolitej. Obioru prezydenta dokonuje Zgromadzenie Narodowe, składające się z posłów do sejmu i senatorów

WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO
który połączył Litwę z Polską

J. MATEJKO

UNJA LUBELSKA

Zygmunt August w r. 1569 doprowadził do zaprzysiężenia przez Polaków i Litwinów,
że oba kraje wiecznie będą jednym państwem.

Połączenia tego żądała przedewszystkiem ludność z Wołynia i Kijowszczyzny.

Ustrój ten jest zabezpieczony konstytucją, czyli ustawą zasadniczą o ustroju państwa. Ustawa ta, jak widzimy, jest bardzo wolnościowa i zapewnia obywatelowi polskiemu znacznie więcej swobód, niż w innych krajach.

Wzamiem obywatel ponosić musi na rzecz państwa pewne ciężary i spełniać obowiązki. Musi więc opłacać podatki, aby rząd mógł prowadzić ogólną gospodarkę państwową, musi być posłuszny prawom i przepisom, aby nie przeszkadzać żyć innym współobywatelom, musi spełniać obowiązek służby wojskowej i t. d.

Dla łatwiejszego zarządu naszym wielkiem państwem, jest ono podzielone na województwa, województwa zaś — na powiaty. Zkolei miasta mają swoje zarządy, a wsie albo stanowią oddzielne gminy, albo są łączone po kilka wsi w jedną gminę.

Dla ulżenia rządowi i pozwolenia obywatelom, aby mogli rozstrzygać sami najbliżej obchodzące ich sprawy, istnieje samorząd gminny (wiejski oraz miejski) i powiatowy. Pewne zatem sprawy, o znaczeniu miejscowym, rozstrzygane są i przeprowadzane przez te samorządy.

Jak wewnątrz kraju trzeba się zrzeczać, aby pewnych dzieł dokonać, tak i nazewnątrz państwo musi szukać porozumienia z innymi państwami. Polska związana jest przymierzami, porozumieniami i umowami, przede-

wszystkiem z Francją, Rumunją i Cze-

i przemysłowe. Z najważniejszych — na Śląsku Górnym i w Zagłębiu Dąbrowskim ma węgiel, w Małopolsce — sól i naftę.

Jeżeli posiada się bogactwa, stanowiące przedmiot wywozu i handlu z innymi krajami, to rzeczą bardzo ważną są drogi handlowe. Jedyną naprawdę wolną drogą jest droga morska, bo powietrzem wielkich ciężarów przewozić nie można (nie opłaciłoby się), a jeżeli trzeba przewozić towar

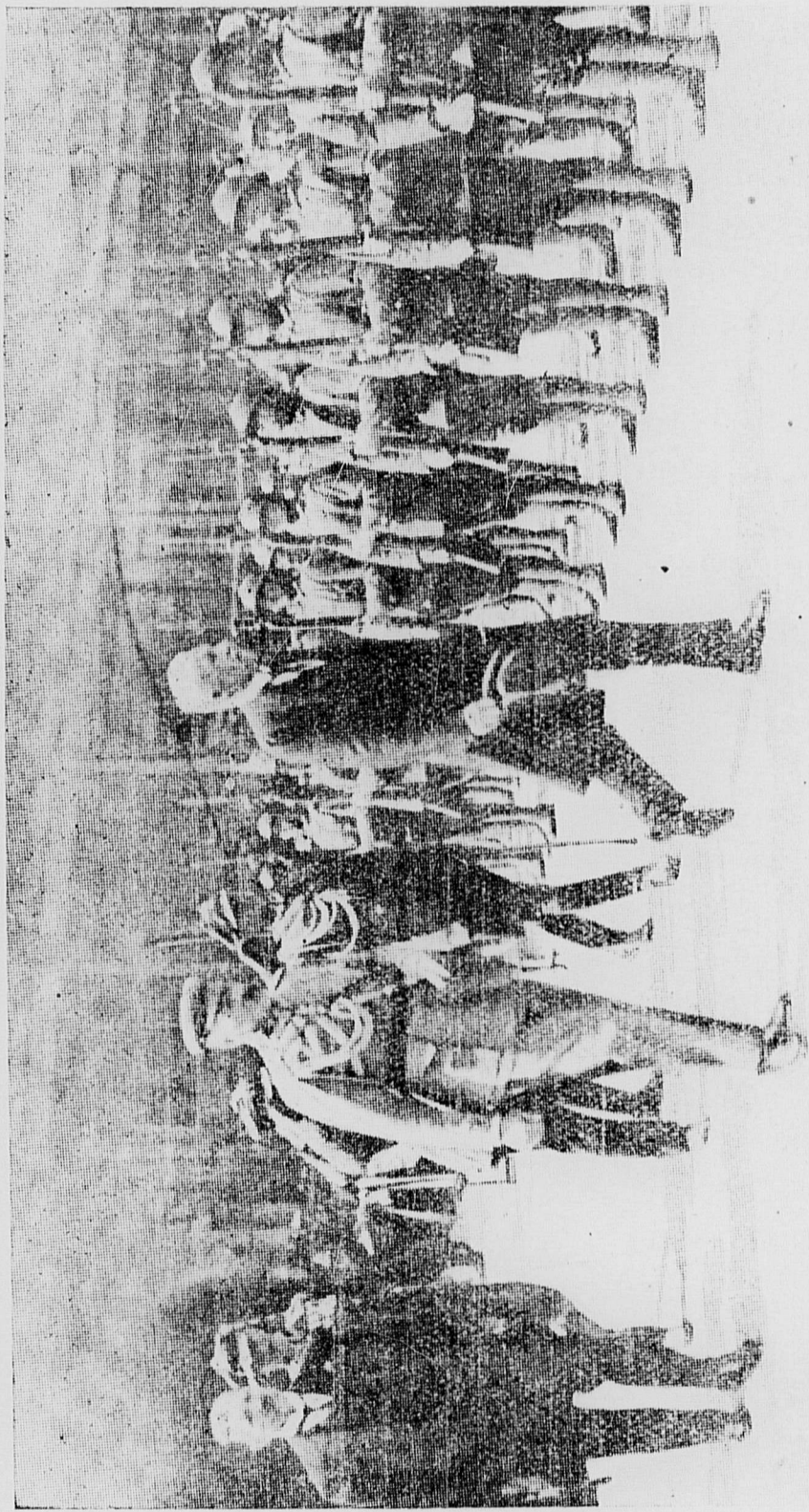

STEFAN BATORY

rozumiał, że na kraj bez wojska każdy może bezkarnie napadać, więc zorganizował polskie wojsko stale będące pod bronią.

chosłowacją, jako mającemi w Niemcach wspólnego wroga, — z wielu innymi państwami, zwłaszcza, gdy chodzi o sprawy handlowe, przemysłowe i prawne. Bierze także Polska czynny udział w obradach Ligi Narodów, utworzonej po wojnie, aby na przyszłość do wojen nie dopuszczać.

Polska jest głównie krajem rolniczym i leśnym, ale posiada również znaczne bogactwa kopalniane

Po złożeniu przysięgi na wierność Rzeczypospolitej Polskiej Pan Prezydent w towarzystwie Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego odbywa przegląd kompanji honorowej na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie.

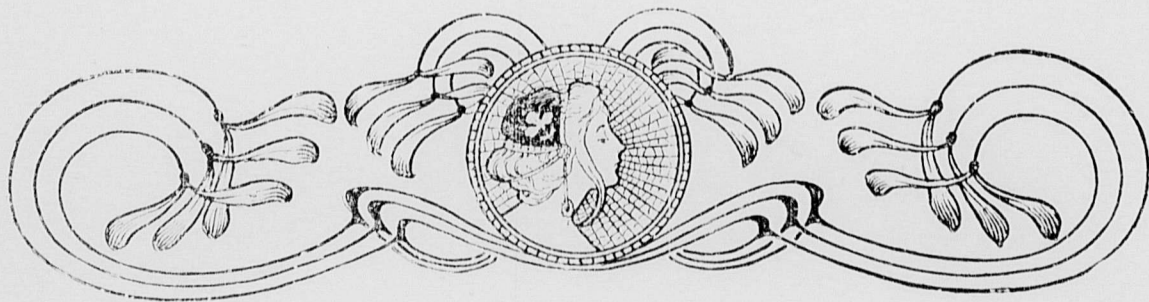
przez obce granice, to płaci się cło i przez to koszt znacznie wzrasta. Zrozumiałe więc jest, czemu Polska dbać musi o morze i całą dzielnicę, do morza przylegającą.

Wszystkie sprawy, które tu poruszyliśmy, są może niejednemu z czytelników znane. Staraliśmy się jednak podkreślić to, co w życiu Polski obecnie jest najważniejsze: jej ustrój i ludność, jej bogactwa i największe troski. Nie byłby Polakiem, zasługującym na to miano, ktoby o tem wszystkim nie wiedział.

Ojczyzna nasza, powstając z niewoli, w ciężkim trudzie i wielką ofiarą krwi wyrąbała sobie granice. Dziś wre praca, aby granice utrwalić, aby utrwalić wogóle moc i potęgę naszego państwa. Wtedy tylko możemy być pewni, że nie i nikt wolności naszej nie zagrozi. W tym trudzie wszyscy świadomi obywatele muszą brać udział, nie zwalać na barki rządu całej troski o byt Rzeczypospolitej. Dlatego nie dosyć u nas być dobrym fachowcem — uprawiać sumiennie swój zagon lub robić dobre buty; trzeba jeszcze brać żywy udział w życiu społecznem, zawsze z tą myślą, by działać na korzyść Polski.

Długoletnia niewola podzieliła nas na trzy dzielnice, ale nie zdołała wypłenić z naszych serc poczucia jedności narodowej. Dlatego, w chwili właściwej, zdołaliśmy szybko odbudować własne państwo i obronić się przed różnemi napaściami. To jest dowodem wyższości naszego narodu nad wielu innemi. Powierzchowne różnice, jakie się wskutek rozbioru Polski wytworzyły, zatarły się prawie doszczętnie w ciągu piętnastolecia, a ci Polacy, którzy za granicami ojczyzny zostali lub są na emigracji zarobkowej, mają teraz oparcie o własne nasze Narodowe Państwo.

Gdy wiemy, co to jest Polska, to wiedzmy jeszcze, że aby jej służyć, trzeba ją nad wszystko ukochać, trzeba — jak nakazywał wielki nasz poeta Wyspiański — patrzeć we własne serce, bo w jego drgnieniach jest „Polska właśnie“.

Z ZIEMI ŚWIĘTEJ.

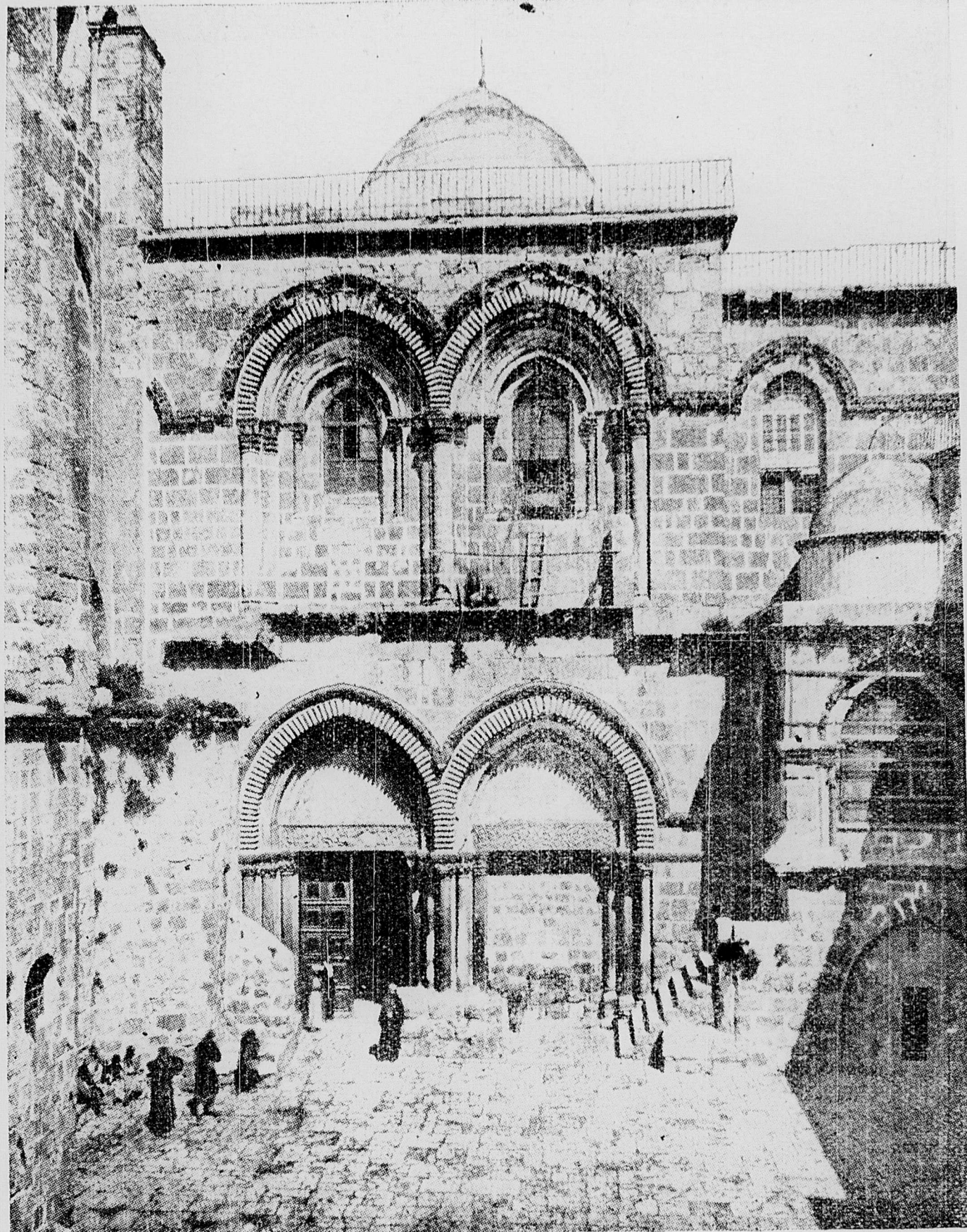
PALESTYNA — BETLEEM.

W miastach Świętej Ziemi, prawie wszystkie domy mają równe, płaskie dachy, zbudowane z kamienia, cementu, lub wysuszonych na słońcu cegieł. Nie w budowie szukać tu należy piękności miast, jeno w położeniu. Betleem leży w żyznej okolicy, a nazwa miasta pochodzi od hebrajskiego bethlehem, co znaczy „skład żywności“. Powszechnie wiadomem jest, jak wybitną rolę odegrało Betleem w biblijnej historii; tu rozegrała się wzniosła historia Ruty, a jako siedziba rodziny Dawida, miasto cieszyło się szczególnymi względami proroków i poetów. Od narodzenia Chrystusa jest Betleem miastem pielgrzymów; z całego świata schodzą się pielgrzymi, by pomodlić się w miejscu, gdzie Chrystus ujrzał światło dzienne.

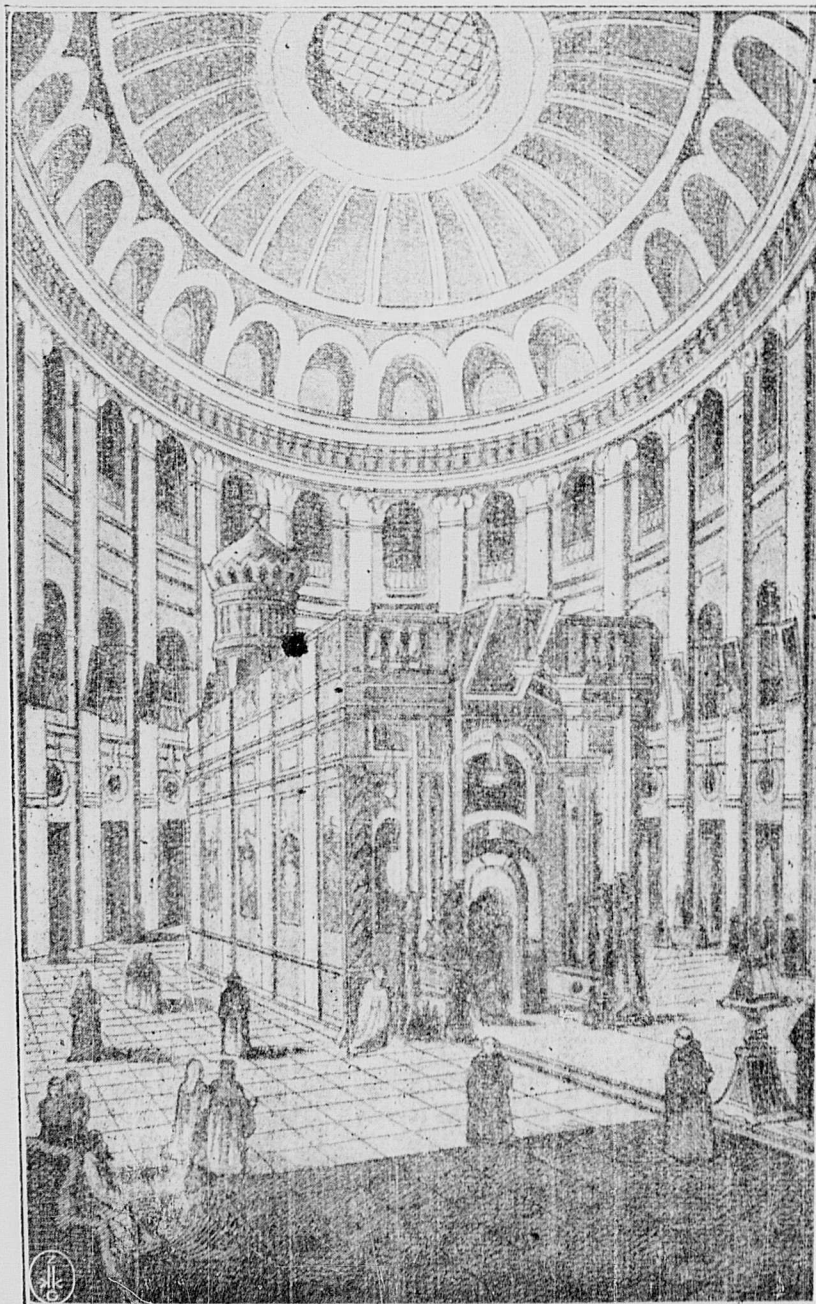
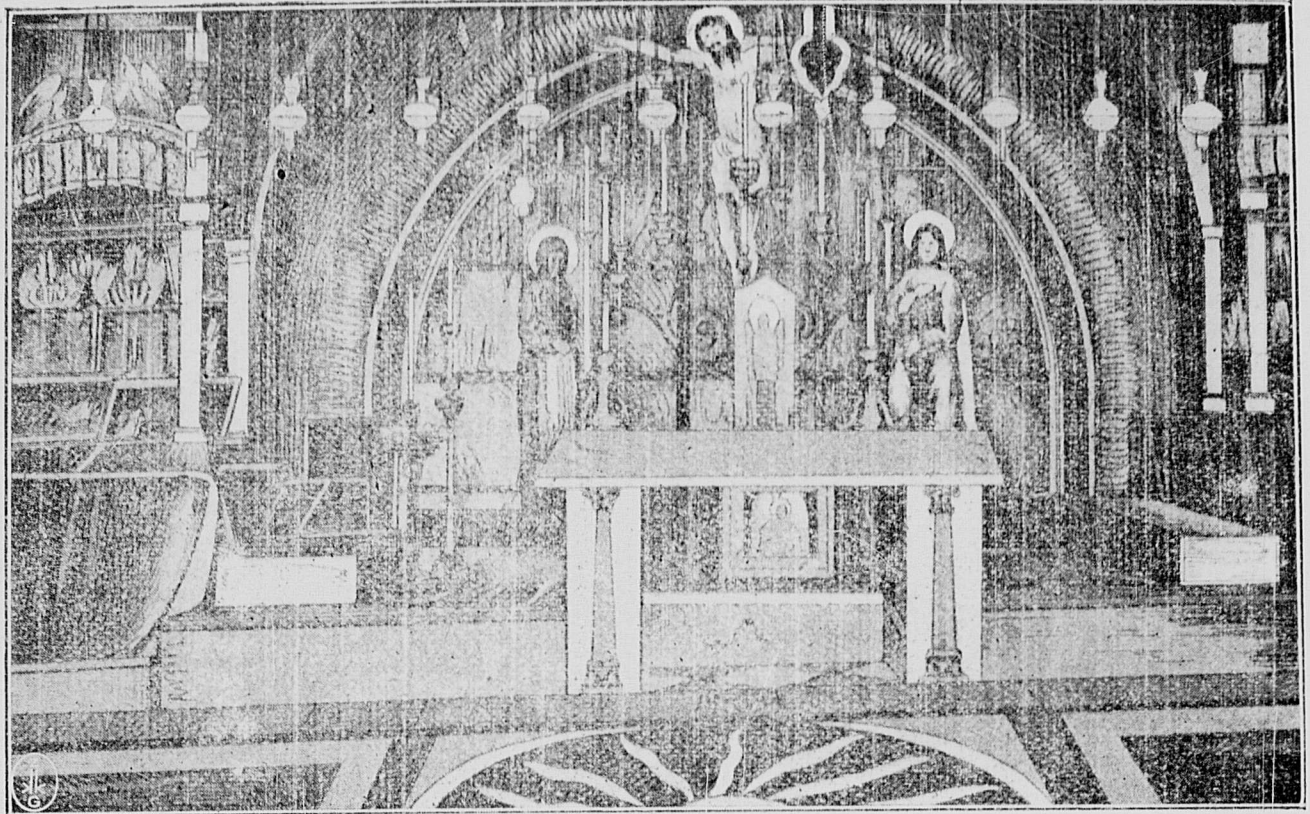
PALESTYNA — NAZARET.

Mało miast przedstawia tak uroczy widok jak Nazaret, szczególnie w wiosnę, gdy białe domy miasta odznaczają się wśród bujnej zieleni drzew i krzewów. Przeważna ilość mieszkańców zajmuje się rolnictwem. Stroje ich są bardzo ładne, szczególnie w dni świąteczne, gdy kobiety wdziewają różnobarwne, haftowane kaftany i zdobią szyję i czoło monetami. Wszystkie miejscowości, o których wzmiankuje Biblia, można zwiedzać: mianowicie kościół, gdzie ongi ukazał się anioł, zwiastując Najświętszej Pannie wesołą nowinę, pracownię Józefa, następnie synagogę, w której Chrystus nauczał, i „stół Jezusa“ szeroki, płaski kamień, przy którym Jezus wieczerzał wraz z swymi uczniami. Jest tam i studnia, która stoi prawie dziewiętnaście wieków, jedyna w Nazarecie, i do której niezawodnie Matka Boża z Dzieckiem po wodę przychodziła.

KOŚCIÓŁ ŚW. GROBU W JEROZOLIMIE.

Jak u muzułman w Jerozolimie moszeja Omara, tak u chrześcijan Kościół Św. Grobu uchodzi ę za najświętszy. Olbrzymi gmach wybudowany został 300 lat po Chrystusie przez cesarzową Helenę, matkę Konstantego, pierwszego chrześcijańskiego cesarza. Pod szerokim, płaskim dachem, ozdobionym dużą i mniejszą kopułą, kryje Kościół Św. Grobu cały rząd kaplic, ołtarzy, grobowców i pomników przypominających miejsca Jerozolimy wzmiankowane w Piśmie Świętym. Do tych należą Grób Chrystusa, szczyt Kalwarji, miejsce gdzie Zbawiciela smagano, cierniami uwieńczono i do pogrzebu namaszczono, miejsce gdzie znaleziono prawdziwy Krzyż, gdzie Jezus Chrystus ukazał się Magdalenie, a nawet znajdować się tu ma grób Adama.

Wnętrze Świątyni
Grobu Pańskiego:
u góry — ołtarz,
na lewo — widok ogólny.

JEGO EMINENCJA, NAJBŁOGOSŁAWIĘSZY DJONIZY,
METROPOLITA WARSZAWSKI I WOŁYŃSKI I CAŁEJ POLSKI,
HIERO-ARCHIMANDRYTA
POCZAJOWSKIEJ ŁAWRY WNIĘBOWZIĘCIA N. M. P.

Autokefalia Cerkwi Prawosławnej

W P O L S C E.

W ZAWIERUSZE wojny światowej, w ogniu, w łunie pożarów, powoli wschodziła jutrzienka swobody ujarzmionego od przeszło stulecia Narodu Polskiego. Łaską Boską wiedzona, ofiarnością licznych pokoleń, męstwem i odwagą legionów pod dowództwem Marszałka Józefa Piłsudskiego wywalczona, Polska, przemocą za życia pogrzebana i rozczłonkowana, do nowego, samodzielnego życia zmartwychwstała. A jednocześnie z jej zmartwychwstaniem runęły w przepaść, jedno po drugim, wszystkie trzy mocarstwa, które niegdyś na części poćwiartowały żywe ciało kulturalnego i oświeconego kraju, już w średniowieczu zajmującego wybitne miejsce wśród największych państw ówczesnej Europy.

Stało się zadość sprawiedliwości dziejowej, a potoki przelanej przez dzieci Polski krwi i łez, stały się tą rosą odżywczą, która w sercu marzącego o swobodzie Narodu podtrzymywała wiarę w jasną przyszłość, wzmacniała chęć i wolę do walki, wzniecała nigdy niezagasty ogień patriotyzmu.

Jedenastego listopada 1918 roku rozległ się na cały świat potężny głos zrzucającego z siebie jarzmo niewoli narodu: „Polska żyje!“.

Świat nie mógł nie dosłyszeć tego głosu, i Polska niedługo zajęła na mapie Europy odpowiednie do jej godności, interesów narodowych, jej odwiecznego, przez nikogo niekwestjonowanego prawa, miejsce.

Na terytorjum młodej Republiki, jako państwa suwerennego, znalazła się znaczna ilość polskich obywateli wyznania prawosławnego, prawosławnego duchowieństwa i świątyń prawosławnych. A razem z tem, w czasie

Jego Ekscelencja Teodozjusz,
Arcybiskup Wileński i Lidzki.

powstania niezależnego Państwa Polskiego, na jego ziemiach prawosławna cerkiewna organizacja faktycznie prawie że nie istniała. Ten stan rzeczy, jako nienormalny, nie mógł naturalnie, długo istnieć. Interesy Cerkwi, jak również interesy Państwa, wymagały zapełnienia tej ważnej luki, która

Jego Ekscelencja Aleksander,
Arcybiskup Poleski i Piński.

w sposób bolesny odbijała się na życiu religijno-cerkiewnym kilkumiljonowej ludności. Wobec tego, tak przed Rządem, jak i przed przedstawicielami Cerkwi powstało niełatwe zadanie: stworzyć kanonicznie prawidłową organizację cerkiewną, powołać do życia zarządy—centralny i djecezjalne, zabezpieczyć tym zarządom swobodne, w ramach uzgodnienia cerkiewnych prawideł i zasad i ustawami państwowymi, wyjawienie swojej działalności. Samo przez się zrozumiałe, iż w nowych warunkach, w obliczu nowych form politycznego i państwowego bytowania, wypadało tworzyć coś nowego, gdyż nie mogło być nawet mowy o restauracji przedwojennej struktury organizacji cerkiewnej.

Dla podobnej restauracji nie było żadnych ani podstaw, ani możliwości, ani konieczności. Z jednej strony kontakt z Moskiewskim centrum Prawosławia został zerwany, z drugiej zaś strony, Rząd Rzeczypospolitej Polskiej nie uważał za korzystne i pożądane mieć centrum religijnego życia kilku milionów swych obywateli poza granicami państwa.

Drugim bogatym rejonem roponośnym jest województwo stanisławowskie, którego głównym miastem jest **Stanisławów** z 60.000 ludnością. W roku 1929 liczone na obszarze tego województwa 56 otworów wiertniczych, produkujących ropę i 88 otworów świdrowych produkujących gaz ziemny. Poza ropą znajdujemy tu również kopalnie soli kamiennej i potasowej w **Kałużu**.

Jako jedno z największych środowisk w Małopolsce połudn.-wschodni stał się Stanisławów również ośrodkiem i innych gałęzi przemysłu, a przede wszystkim drzewnego i metalurgicznego, posiada rafinerje nafty, młyny, cegielnie, garbarnie, fabryki świec, asfaltu, wag, powozów oraz znaczny handel bydłem i ziemiopłodami.

Wreszcie znajdują się tu duże i bogate tereny turystyczne i letniskowe, dotychczas nie wykorzystane, jak **Stawsko**, **Jaremcze**, **Worochta**, **Kosów** i **Żabie**.

Największym jednak miastem Małopolski, a trzecim w Polsce pod względem wielkości, jest **Lwów**, liczący około ćwierć miliona mieszkańców. Miasto to, jako stolica całej Małopolski wschodniej, położone na ważnych szlakach komunikacyjnych (Bałtyk — Morze Czarne i Kraków — Kijów) stało się bardzo ważnym węzłem komunikacyjnym, oraz jednym z największych w Polsce ośrodków handlu, do którego rozwoju przyczyniają się coroczne **Targi Wschodnie**, na które zjeżdżają kupcy i przemysłowcy z całej Polski i wielu krajów zagranicznych.

Przedewszystkiem koncentruje się tu handel naftą, drzewem i ziemiopłodami. Ponadto posiada Lwów dobrze rozwinięty przemysł budowlany, ceramiczny, drzewny, metalowy, bielizniarski, produktów chemicznych i t. p. oraz fabryki wódek znane w kraju i zagranicą. Jako jedno z najstarszych miast Polski posiada Lwów wiele zabytków historycznych przyczem jest to ognisko kultury i oświaty dla całego Wołynia i Podola.

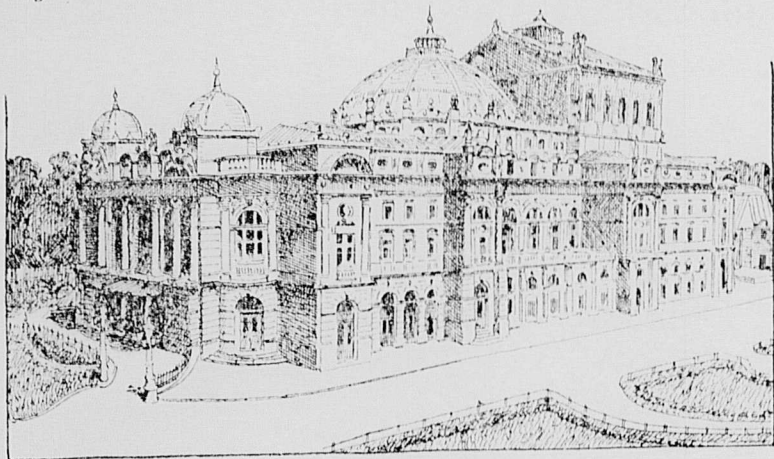
Na uwagę wreszcie zasługują parki lwowskie wśród których park **Kilińskiego** należy do najładniejszych ogrodów publicznych Europy.

Drugim po Lwowie największym miastem Małopolski jest **Kraków**, dawna stolica Polski, obecnie miasto wojewódzkie z 200.000 ludnością.

Wieża ratuszowa w Krakowie z czasów Kazimierza Wielkiego.

Kraków przede wszystkim słynie z niezliczonej ilości pamiątek narodowych i historycznych, wśród których stary zamek królewski Wawel z grobami królów polskich i słynną Katedrą wybija się na plan pierwszy. Z tego powodu Kraków jest celem wielu wycieczek. Kraków przodował zawsze i dzisiaj idzie na czele życia kulturalnego i artystycznego Polski.

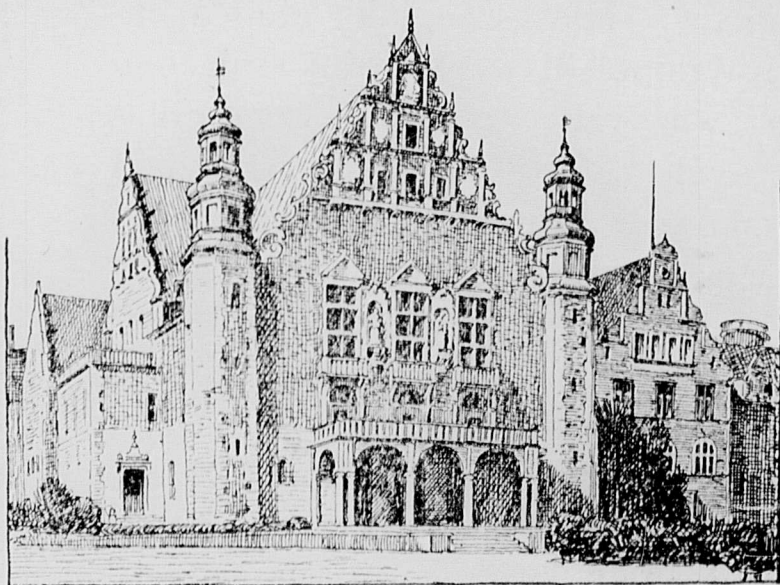
Teatr imienia Juliusza Słowackiego
w Krakowie.

Bliskość zaś Zagłębia śląskiego i dąbrowskiego sprawia, że Kraków ma znakomite warunki do rozwinięcia się tu przemysłu i stania się głównym ośrodkiem i centralą zagłębia polskiego.

Z przemysłów obecnie rozwinął się tu znacznie przemysł budowlany i pokrewne, jak cegielnie, kamieniołomy, tartaki, fabryki wyrobów betonowych, cementowych azbestowych i t.p. Pozatem przemysł metalowy wytwarza maszyny, narzędzia rolnicze, kotły, wagony i konstrukcje żelazne. Dobrze również rozwinął się tu przemysł spożywczy oraz chemiczno-farmaceutyczny i wiele innych.

Będąc w Krakowie, nie można ominąć **Wieliczki**, miasta słynnego na całą Europę z kopalń soli, jednych największych w świecie, z których w 1928 roku wydobyto 134.000 tonn soli. Dzięki licznym i pięknym komorom, kaplicom i rzeźbom wykutym w soli stanowi Wieliczka cel licznych wycieczek.

Z miast małopolskich zasługujących na szczególniejszą uwagę wyróżnia się **Zakopane**, które aczkolwiek nieliczne pod względem stałej ilości mieszkańców (tylko 15.000) to jednak słynne jest w Polsce i dalej poza granicami kraju, jako jedno z najlepszych uzdrowisk klimatycznych, posiadających ponadto znakomite tereny do turystyki i sportów górskich. Pozatem w Zakopanem rozwija się szereg przemysłów, jak drzewny, budowlany, papierniczy i zdobniczy, które uzupełnia szereg szkół zawodowych, jak szkoła gospodarstwa domowego, przemysłu drzewnego, kilimiarska i koronkarska.

Uniwersytet w Poznaniu.

Po Warszawie, Łodzi i Lwowie, największym co do ilości mieszkańców miastem jest **Poznań**, liczący około 200.000 ludności. Jest to jedno z najstarszych miast Polski, obecnie stolica województwa. Zwiedzając Poznań już

RATUSZ W POZNANIU.

na pierwszy rzut oka zwraca się uwagę, że ze wszystkich miast polskich jest on najlepiej i najregularniej zabudowany, posiada rozległe parki i ogrody wiele placów i błoni oraz piękne dzielnice willowe o charakterze miasta-ogrodu. Ponadto posiada Poznań wiele zabytków, godnych widzenia.

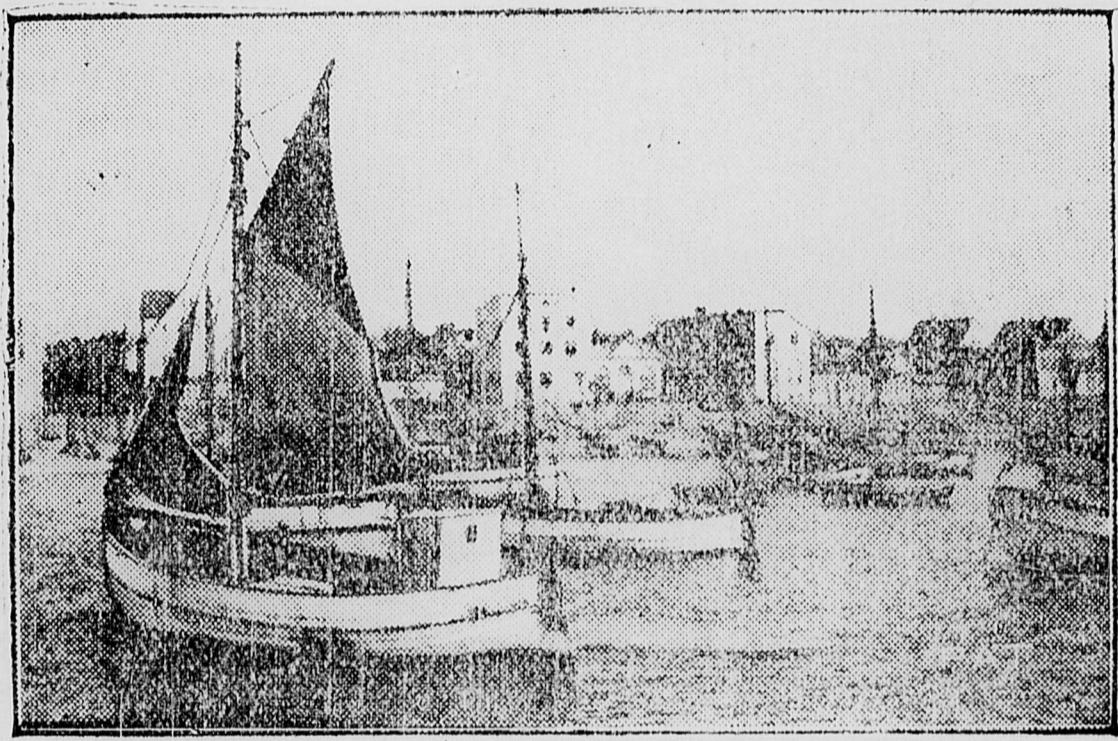
Typ rybaka z nad Polskiego Morza.

Wreszcie jako największe miasto w zachodniej Polsce — Poznań jest ogniskiem życia kulturalnego i umysłowego tej części kraju, posiadając wiele szkół różnych typów, muzea, biblioteki, teatry i t. p.

Po Poznaniu największym miastem w tym województwie jest **Bydgoszcz**, liczące przeszło 100.000 mieszkańców. Miasto to stanowi ważny węzeł komunikacyjny kolejowy i wodny, z powodu położenia nad kanałem Bydgoskim. Te warunki komunikacyjne sprawiły, że Bydgoszcz jest jednym z największych ośrodków gospodarczych, posiadając przeszło 600 większych i mniejszych zakładów przemysłowych. Najbardziej rozwinął się tu przemysł drzewny i metalurgiczny, a obok nich przemysł spożywczy, odzieżowo-galanteryjny, garbarski, włókienniczy, papierniczy, budowlany i poligraficzny. Również wysoko rozwinął się tu handel zwłaszcza drzewem i towarami bławatnymi.

Z pozostałych licznych miast zachodniej Polski wymienić należy przede wszystkim **Toruń**, będący siedzibą województwa pomorskiego. Jest to również ważny węzeł komunikacyjny, będący ośrodkiem znacznego przemysłu zwłaszcza metalowego, maszynowego, spożywczego (pierniki toruńskie) spirytusowego, drzewnego i chemicznego oraz centrum pomorskiego handlu zwłaszcza ziemiopłodami i drzewem.

Pozatem miasto posiada wiele zabytkowych budowli, jest siedzibą licznych władz i instytucji państwowych i społecznych oraz zakładów naukowych. Będąc w województwie pomorskim, nie można zapomnieć o **Gdyni**, będącej jedynym polskim portem morskim handlowym i wojennym, położo-

PORT RYBACKI NA HELU.

Państwo Polskie ma 140 kilometrów granicy morskiej. Na wybrzeżu tym wybudowało w Gdyni port handlowy. Nie zapomniało Państwo i o rybakach, budując dla nich także kilka portów.

nym nad zatoką Gdańską. Do niedawna Gdynia była małą wsią rybacką i w roku 1921 liczyła zaledwie 1.200 mieszkańców. Dzisiaj na skutek wysiłku całego społeczeństwa polskiego i rządu, rozumiejącego konieczność posiadania własnego niezależnego portu morskiego, stanowiącego główne połączenie z całym światem, Gdynia rozrasta się w amerykańskim tempie do rozmiarów wielkiego miasta i w 1929 r. liczyła już 30.000 mieszkańców. Jako port handlowy Gdynia służy przede wszystkim do eksportu węgla. Dziś jest już Gdynia znana na całym świecie, jako jeden z największych portów Bałtyku, do którego zawijają okręty niemieckie, szwedzkie, łotewskie, duńskie, norweskie, francuskie, angielskie, estońskie, finlandzkie, holenderskie i inne.

Pozatem Gdynia rozwija się jako wielki ośrodek handlowy oraz nadmorskie letnisko i morską stacją kąpielową.

Z miast Polski północnej przedewszystkiem wymienić należy **Wilno**, będące stolicą województwa wileńsko-trockiego, mające 200.000 ludności. Wilno drogie jest sercu każdego obywatela Polski przedewszystkiem z uwagi na liczne posiadane pamiątki narodowe oraz zabytki architektury. Jest też ono celem licznych pielgrzymek do słynącego cudami Obrazu Najśw. Marii Panny Ostrobramskiej, pozatem jest to jedno z najładniej położonych miast Polski.

W Gdyni Rząd Polski stara się ułatwić przeladunek wysyłanych towarów. Jak wielkie do tego celu buduje się maszyny, może świadczyć fotografia śruby, potrzebnej do dźwigu, podnoszącego całe wagony towarów z lądu na okręt, lub odwrotnie.

Jako największe miasto wojewódzkie, posiadające dogodne połączenia kolejowe, Wilno jest w tej części kraju ośrodkiem handlu drzewem, lnem i innemi ziemiopłodami, oraz centrem przemysłu garbarskiego, drzewnego, posiada fabryki szczotek i pędzli, tektury, przetworów tłuszczowych, kleju, huty szklane. Wreszcie jest Wilno wielkim ośrodkiem kultury, posiadając znany uniwersytet im. króla Stefana Batorego, muzea, biblioteki, archiwa i szereg towarzystw naukowych.

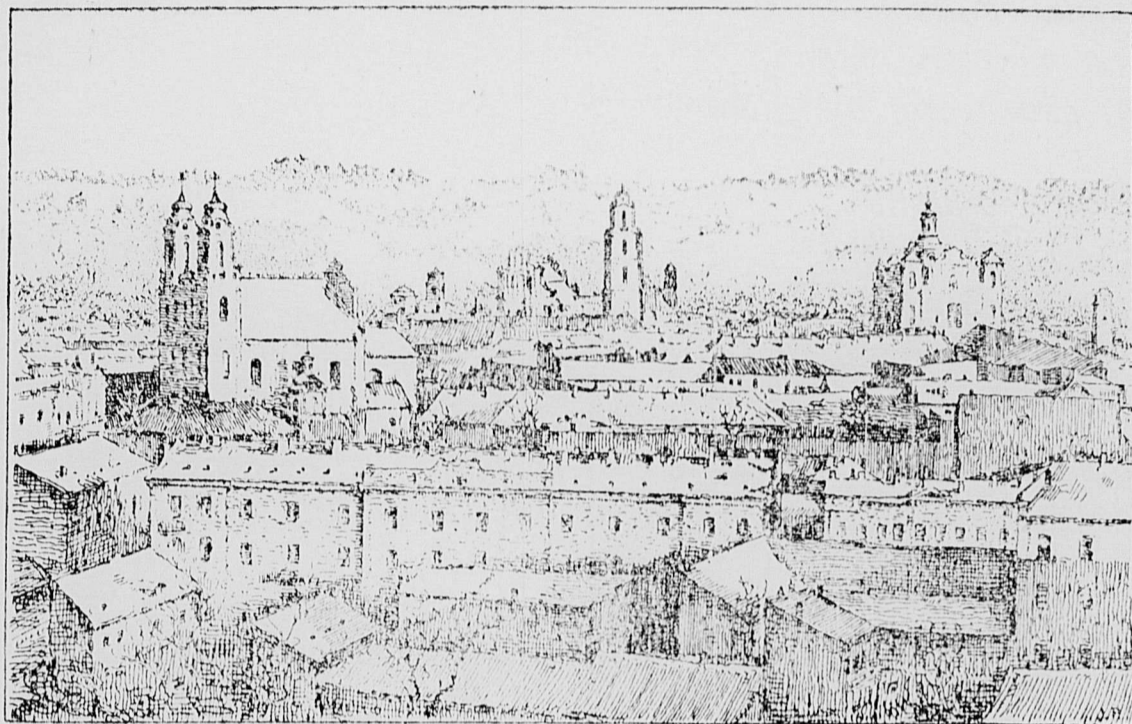
Z pozostałych polskich miast wojewódzkich przedewszystkiem wyróżnić należy **Lublin**, zamieszkały przez przeszło 100.000 ludności. Znajdujemy tu również wiele zabytków historycznych, dalej szereg szkół i instytucyj oświatowo - kulturalnych.

Posiadając dogodne położenie w środkowej części kraju, Lublin rozwija się pod względem przemysłowym i handlowym.

Dziś już w Lublinie naliczyć można około 900 większych i mniejszych warsztatów pracy, wśród których na wyróżnienie zasługują: fabryka samolotów, kotłów, fabryki maszyn i narzędzi rolniczych, wag, urządzeń młynarskich, pojazdów, betonu, cegielnie, cukrownie, garbarnie, syropiarnię, drożdżownie, młyny i szereg innych. Pozatem w Lublinie znajduje się największy w Polsce i najnowocześniejszy urządzony elewator zbożowy, obecnie oddany w zarząd wojskowy.

Lublin jest też dużym miastem handlowym zwłaszcza w dziedzinie handlu drzewem, żelazem i stalą, gipsem, nawozami, nasionami, przetworami mącznymi, chmielem, futrami, materiałami włóknistymi, galanterją i obuwem.

Po Lublinie na wzmiankę zasługują **Kielce**, również będące siedzibą województwa, liczące 42.000 mieszkańców. Z uwagi na dogodne położenie i połączenie z zagłębiami — Kielce posiadają dobrze rozwijający się prze-

Widok miasta Wilna

mysł, reprezentowany przez liczne browary, cegielnie, garbarnie, młyny, kamieniołomy, odlewnie żelaza, wyroby marmurowe i inne.

Pozostałe 4 miasta wojewódzkie, a to **Tarnopol, Brześć nad Bugiem, Łuck i Nowogródek** zasługują na uwagę przede wszystkim, jako ważne węzły komunikacyjne, wreszcie jako siedziby władz i urzędów, oraz jako ośrodki kulturalne i oświatowe.

Na zakończenie wspomnieć należy o nowo-powstałej obok Tarnowa osadzie fabrycznej **Mościce**, gdzie założono olbrzymią fabrykę związków azotowych, produkującą między innymi znane w kraju i zagranicą nawozy sztuczne. W fabryce tej zastosowano wiele najnowszych zdobyczy nauki, a wśród nich szereg wynalazków obecnego **Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego**, wielkiego uczonego i profesora.

Dziad i baba

*Był sobie dziad i baba,
Bardzo starzy oboje:
Ona kaszłaca, słaba,
On skurczony we dwoje.*

*Mieli chatkę maleńką,
Taką starą, jak oni:
Jedno miała okienko
I jeden był wchód do niej.*

*Żyli bardzo szczęśliwie
I spokojnie jak w niebie,
Czemu ja się nie dziwię,
Bo przywykli do siebie.*

*Tylko smutno im było,
Że umierać musieli,
Że się kiedyś mogiła
Długie życie rozdzieli.*

*I modlili się szczerze,
Aby Bożym rozkazem,
Kiedy śmierć ich zabierze,
Brała oboje razem.*

— „Razem! to być nie może.
Ktoś choć chwilę wprzód skona“.
— „Byle nie ty, nieboże.“
— „Byle tylko nie ona!“

— „Wprzód umrę—woła baba
Jestem starsza od ciebie,
Co chwila bardziej słaba.
Zapłaczesz na pogrzebie“.

— „Ja wprzód, moja miła,
Ja kaszlę bezustanku
I zimna mnie mogiła
Pokryje lada ranku“.

„Mnie wprzód, mnie kochanie!
 „Mnie, mówię. Dość że tego!
 Dla ciebie płacz zostanie“.
 — „A tobie nie? Dlaczego?“

I tak dalej i dalej,
 Jak zaczęli się kłócić,
 Tak się z miejsca porwali,
 Chatkę chcieli porzucić.

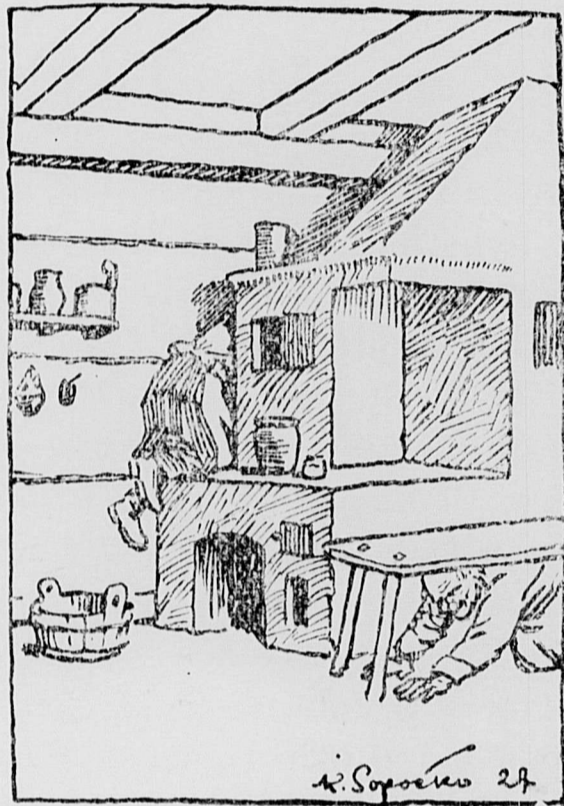

Aż do drzwi—puk! powoli...
 „Kto tam?—„Otwórzcie, proszę;
 Postuszna waszej woli,
 Śmierć jestem, skon przynoszę.

— „Idź, babo, drzwi otworzyć!“
 — „Ot to! Idź sam! Ja słaba!
 Ja pójde się położyć“ —
 Odpowiedziała baba.

„Fi! śmierć na słocie stoi
 I czeka tam nieboga!
 Idź, otwórz z łaski swojej!“
 „Ty otwórz, moja droga!“

Baba za piecem zeicha
 Krujówki sobie szuka;
 Dziad pod ławę się wpycha,
 A śmierć stoi i puka.

— I byłaby lat dwieście
 Podo drzwiami tam stała,
 Lecz znudzona nareszcie
 Kominem wleźć musiała.

Józef Ignacy Kraszewski.

Gawęda Jana z Piotrem o Samorządzie.

SŁUCHAJCIE Piotrze, zwrócił się Jan z zapytaniem, wy to człowiek bywały, byliście członkiem rady gminnej i członkiem sejmiku, to wy niejedno rozumiecie i znacie. Mówił mi wczoraj mój kum, że wyszła **nowa ustawa o samorządzie** i że teraz będą rady gromadzkie, rady gminne, rady i wydziały powiatowe. Powiedzcie mi moi kochani poco są te rady gromadzkie, rady gminne i urzędy gminne, rady powiatowe i wydziały powiatowe. Podług mnie, za dużo jest tych władz w powiecie i dużo to kosztuje. Ja myślę, że wystarczyłoby w powiecie rada powiatowa i wydział powiatowy, a reszta to niepotrzebne.

— Mój Janie co też wy mówicie. A jak jest u was w gospodarstwie? Wy orzecie w polu, siejecie, kosicie, wasza żona zajmuje się gospodarstwem w domu, jedne dzieci pasą bydło, inne pielą w ogrodzie. Każdy robi to, co do niego należy, wedle swoich sił i wedle tego, co umie. Tak samo trudno by było, żeby jedna władza w powiecie wszystkim mogła się zająć i o każdej najdrobniejszej nawet sprawie pamiętać.

W niewielkiej gromadzie, mającej mniej niż 200 mieszkańców, zbiera się **zebranie gromadzkie**, które pod kierownictwem sołtysa rozważa sprawy, obchodzące gromadę. Uczestniczyć w niem mogą obywatele, zamieszkujący w danej gromadzie od roku i mający najmniej 24 lat. W większych gromadach zgromadzenie byłoby zbyt liczne i nie mogłoby dobrze obradować, więc w tych gromadach obywatele wybierają **radę gromadzką** na 5 lat. Do rady gromadzkiej wchodzi sołtys jako przewodniczący, jego zastępca (podsołtys) i radni w liczbie od 12 do 30 zależnie od wielkości gromady.

Wybrana rada, albo w mniejszych gromadach zebranie gromadzkie, zarządza gromadzkim majątkiem, troszczy się o sprawy, które nas, mieszkańców w gromadzie, obchodzą. Bo przecież trudno, żeby Semen, który mieszka w drugiej stronie gminy i niema z nami nic wspólnego, dbał o to, by nasz wspólny majątek, czy to las, czy pastwisko były sprawiedliwie przez

nas wszystkich w gromadzie używane, czy ten majątek mamy sprzedać, albo wydzierżawić. Bo przecież i wy, Janie, nie będziecie się troszczyć o to, czy wasz sąsiad grunt sprzeda, czy dokupi gruntu, czy też grunt swój wydzierżawi, co najwyżej dacie mu radę, ale decydować jak ma zrobić nie będziecie mogli, bo to nie wasze.

Rada gminna troszczy się znowu o sprawy, które obchodzą całą gminę, a którym pojedyncza gromada nie mogłaby podołać. Bo pomyślcie Janie, czy gromada mogłaby pobudować szkołę, postarać się o opał dla szkół, ażeby nasze dzieci w szkole w zimie nie marzły, czy moglibyśmy budować drogi, czy wreszcie moglibyśmy z funduszków gromady opłacić pisarza, pomocników i utrzymać budynek na urząd. Otóż widzicie, ta **Rada Gminna** troszczy się o to skąd wziąć na wszystkie potrzeby gminy pieniądze, a **zarząd Gminny** pilnuje, ażeby wszystkie te sprawy były należycie wykonane i załatwione. To tak jak w gospodarstwie. Wy musicie się troszczyć, ażeby na wszystkie potrzeby gospodarstwa starczyło, a każdy z waszej rodziny musi się starać, ażeby swoją robotę na czas wykonał.

— Macie słusność Piotrze, widzę, że potrzebna jest i rada gromadzka i rada gminna, ale powiedzcie mi, co robi rada powiatowa i wydział powiatowy?

— Mój Janie, a nie pamiętacie jak wasza żona była chorą i trzeba ją było odwieźć do szpitala, toż zawieźliście ją do szpitala sejmikowego. A kto utrzymuje szpital? Powiat. A na to trzeba pieniędzy. Otóż widzicie, **rada powiatowa** obmyśla skąd wziąć środki na utrzymanie szpitala, a wydział powiatowy zarządza szpitalem. Ta rada powiatowa obmyśla skąd wziąć pieniędzy na utrzymanie ochronki dla dzieci, na schronisko dla starców, na popieranie rolnictwa jak np. na zasiłki dla towarzystw rolniczych, na utrzymanie szkół rolniczych, na utrzymanie instruktorów rolnych, na popieranie hodowli. A skądbyśmy mieli środki na organizowanie straży pożarnych, a przecież pamiętacie, coby się było stało z naszą wioską, kiedyto spaliła się zagroda Semenianańska, gdyby nie straże pożarne. Cała wieś byłaby z dymem poszła, a my nie mielibyśmy dachu nad głową. A pomyślcie Janie czybyście mogli dojechać do miasta tak rychło, gdyby nie bita szosa. A na to też rada powiatowa musiała znaleźć pieniądze.

Ale tem wszystkim ktoś musi zarządzać, a trudno przecie, aby rada powiatowa ciągle urzędowała, bo to byłby i koszt bardzo duży, no i trudno byłoby na częste posiedzenia tylu ludzi zwoływać. Dlatego też rada powiatowa wybiera **wydział powiatowy**, który złożony z kilku ludzi może często się zbierać i wydawać potrzebne zarządzenia.

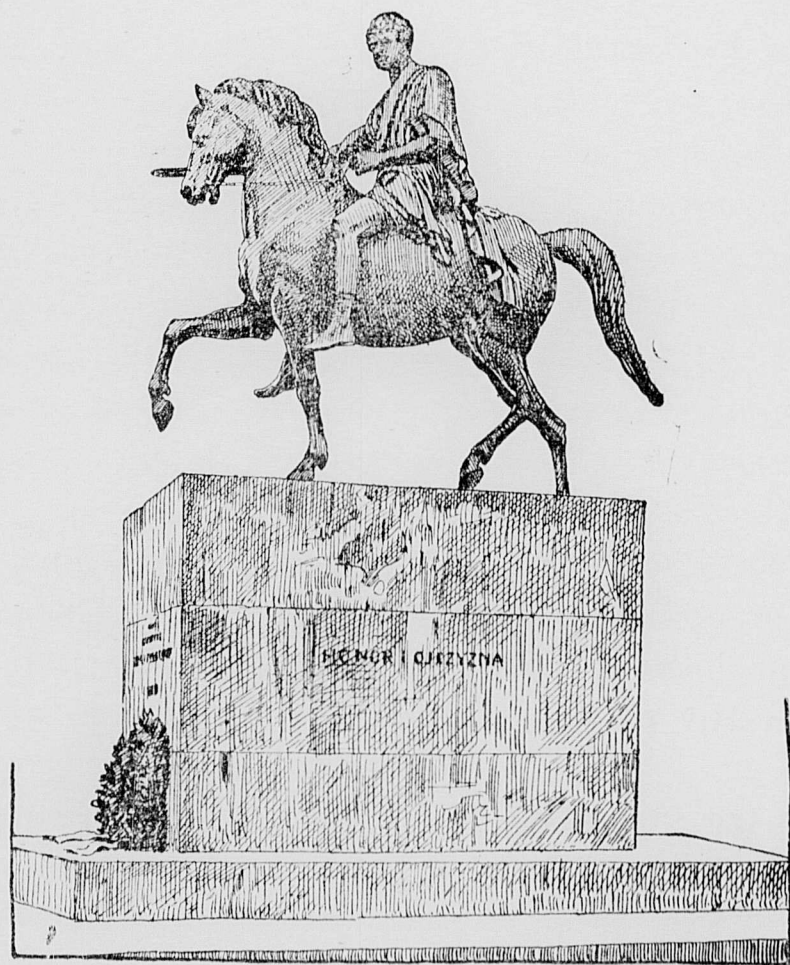
Otóż widzicie, że wszystkie te władze są potrzebne i bez nich obejść się nie można.

Ale muszę wam powiedzieć, że **do tych władz trzeba wybierać ludzi doświadczonych, rozumnych, uczciwych i statecznych**, bo tak jak w gospodarstwie, kiedy gospodarz jest próżniak, kiedy mu brak doświadczenia, kiedy innymi sprawami się zajmuje a nie gospodarstwem, to gospodarstwo

upada i przychodzi nędza i głód, tak samo dzieje się z gromadą gminną czy powiatem. Jeżeli do rządu wezmą się ludzie niezdolni, nieuczciwi, albo tacy, którzy wszyskiem innem się zajmują, a nie patrzą na dobro gromady, gminy czy powiatu, to i gospodarka będzie zła, podatki, które ludność płaci rozejdą się niewiadomo gdzie i naco, a nawet narosną długi, które cała ludność będzie potem musiała płacić.

Ale nie dość na tem, ażeby wybrać ludzi statecznych, doświadczonych i uczciwych. Wybrani członkowie muszą w pracy być zgodni, bo w przeciwnym razie współpraca dla dobra gromady, gminy czy też powiatu będzie niemożliwa. Swary i kłótnie poróżnią tylko ludzi, wywołają wzajemną niechęć, a na tem wszyskiem najgorzej wyjdzie ogół mieszkańców.

— Dziękuję wam Piotrze, żeście mnie pouczyli o tych rzeczach, bo to dobrze jak się człowiek czegoś nauczy, a czasem i drugim będzie mógł o tych sprawach opowiedzieć.

Pomnik księcia Józefa Poniatowskiego
w Warszawie.

Jak wyzyskać staw we wsi!

W dzisiejszych czasach zmuszeni jesteśmy wykorzystywać choćby najmniejsze źródła dochodu.

Każden prawie właściciel ma na swym gruncie wolny kąt ziemi, którego czy to z powodu swego kształtu, czy położenia nie może zaorać i do pola włączyć. Nie zostawi go jednak bezużytecznie. Zasadzi kilka drzewek owocowych, a pod nimi truskawki będzie hodował. W każdym razie wykorzystata te kilkadziesiąt metrów kwadratowych tak, by rocznie trochę zgarnąć grosza do kieszeni.

Prócz ziemi, można i wodę bardzo dobrze wykorzystać.

Jak wam wiadomo, kochani czytelnicy, prawie w każdej wsi znajduje się stawek. Otóż w stawkach takich, bardzo łatwo można hodować karpie.

W zeszłym roku oglądałem właśnie taki stawek wiejski, przystosowany do hodowli karpie.

Nim go urządzono była to poprostu brudna bajura, w której tylko żaby pływały, kaczki i gęsi nurkowały, a dzieciaki nad brzegiem chlapały się w błocie.

Założona w tej wsi ochotnicza straż ogniowa nie miała dosyć pieniędzy, by kupić sobie sikawkę i brak jej było beczek.

Komendant straży, który był bardzo pomysłowym człowiekiem, widząc to bezużyteczne błoto, postanowił z niego właśnie wyciągnąć potrzebne pieniądze.

Zwołał strażaków i razem z nimi wziął się do uporządkowania stawu. Spuścił całkiem wodę, oczyściwszy poprzednio rów, którym woda napływała. Z dna wyrzucił pnie i zgniłe gałęzie, a doły wyrównał. Z ulicy wiejskiej, pełnej wybojów, w której nie jeden gospodarz ugrząsł z furą siana po osie, zrobił suchą groblę, a zamiast mostu dziurawego założył mnicha. Przy tych robotach strażaków, służył radą doświadczony rybak, który w pobliżu miał ładne gospodarstwo rybne. Strażacy umieli pożary gasić doskonale, ale mimo, że od nich dużo się wymaga, trudno by wiedzieli jak zakładać stawy.

Otóż rybak ten pokazał, jak trzeba mnicha dobrze gliną obsadzić, by woda nie przeciekała i jak wkopać boczne ścianki z desek dwucalowych, by woda boków mnicha nie podmywała. Gdy już wszystko było gotowe, z końcem kwietnia, staw zalano. Narybek bardzo ładny kupili u rybaka. Kilo

kosztowało 2 zł. 80 gr., wpuścili 650 sztuk, ogólnej wagi 65 kg. (pojedyncza ryba ważyła 10 dkg). Zapłacili za całą obsadę 165 zł.

Przez całe lato nocami strażacy pilnowali na zmianę swoich ryb. Nad brzegiem powbijali kołki, by trudniej złodziejom było ryby wylawiać. Bo jak wiadomo, w każdej wsi są tacy lenie, którzy nie chcą pracować, a z cudzej własności chętnie korzystają.

Ze strażakami nie żarty i gdy raz jednego złodzieja złapali, takie suche bicie mu dali, że przez dwa tygodnie leżał w chałupie.

Gdy w pierwszych dniach października staw spuścili, by rybę wylowić i kupiec przyjechał z miasta ciężarowym autem, pół wsi się zeszło patrzeć. I co się okazało?

Z tych 65 kg. wpuszczonego na wiosnę narybku, wyrosło 395 kg. ryby kupieckiej, a tylko dwanaście sztuk zginęło. Kupiec płacił im za 1 kg. karpia 1 zł. 25 gr., a więc razem dostali 493 zł. 75 gr. Narybek ważący 10 dkg. wyrósł do wagi 62 dkg.

Ryby wcale nie karmili, gdyż ścieki z całej wsi były tak bogate, że rybom całkiem wystarczało pożywienia.

Widzicie więc, że z bezużytecznego błota dostali prawie 500 złotych gotówką.

Straż ogniowa na koszt założenia stawu dostała pożyczkę z Kasy Stefczyka, która dla takiej roboty, bardzo chętnie daje pieniądze.

Komendant straży zaraz z tych pieniędzy zwrócił pożyczoną gotówkę, a już w następnym roku będzie mógł zamówić dla ochotniczej straży sikawkę dwu-cylindrową, polskiej fabryki, której mu tak bardzo było potrzeba.

Stawek taki bardzo małym nakładem może sobie założyć każdy prywatny gospodarz, czy gmina na dochód szkoły, lub też Straż Ogniowa na własne potrzeby.

A jeżeli, czytelnicy drodzy, nie chcecie wierzyć temu co pisałem podaję wam adres tej straży, byście mogli do niej napisać i sami się przekonać, że to prawda:

Ochotnicza Straż Ogniowa w Rudce, poczta Brańsk. województwo Białostockie.

PRZYPADEK.

Leśniczy (do kłusownika, który trzyma zajaca w ręku): — A ty co tu robisz?

Kłusownik: — A proszę pana, tak mi ciężko na świecie, że chciałem się zastrzelić, ale m spudłował i kula przypadkiem trafiła w zajaca.

OKOLICZNOŚĆ ŁAGODZĄCA.

— Co panu do głowy strzeliło, ażeby swemu sąsiadowi przy stole ukraść zegarek?

— Panie sędzio, wszystkiemu wino pijaństwo!

— Więc oskarżony był pijany?

— Ja nie, tylko poszkodowany!

Król Sobieski pod Wiedniem.

OTOCZONY senatorami siedział król Jan III na tronie, a kanclerz czytał głośno list cesarza do polskiego króla. Cesarz przedstawia grozę położenia swej stolicy. 310.000 Turków pod dowództwem zastępcy sułtana, wezyra Kara Mustafy, oblega Wiedeń. Podkopują się coraz bliżej ku murom miasta, czyniąc w nich wyłomy i zasypują Wiedeń gradem armatnich pocisków. Miasto broni się ostatkiem sił: brak mu żywności i prochu, zaczyna też brakować obrońców. Cesarz wzywa pomocy króla polskiego.

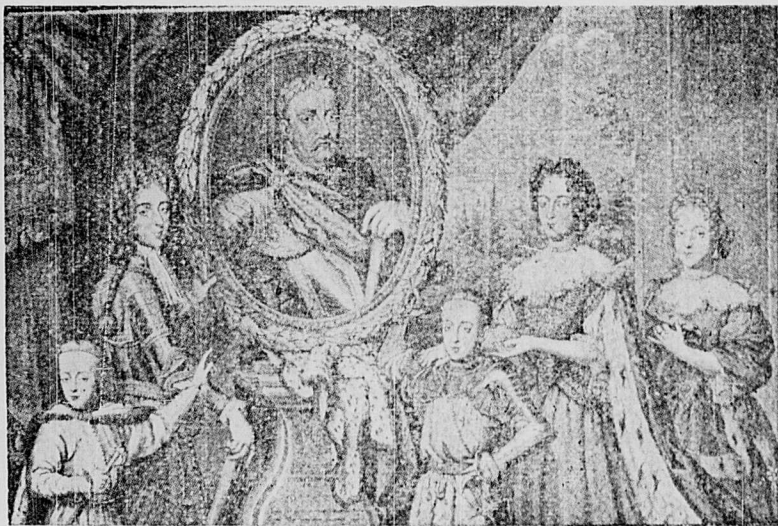
„Wiemy—kończy kanclerz czytać list cesarski— że z powodu wielkiego oddalenia jest rzeczą niemożliwą, aby Wasza Królewska Mość mógł się na czas zjawić ze swem wojskiem i przyczynić się do uratowania miasta, za-

grożonego ostatecznem niebezpieczeństwem. Nie czekamy też wojsk Waszej Królewskiej Mości—tylko obecności samego Waszego Majestatu, jesteśmy święcie przekonani, że jeżeli Wasza Królewska osoba zechciałaby stanąć tylko na czele naszych wojsk, to choćby one nie były liczne, Wasze samo imię, tak straszne dla naszego wspólnego nieprzyjaciela, z pewnością sprowadzi jego klęskę“.

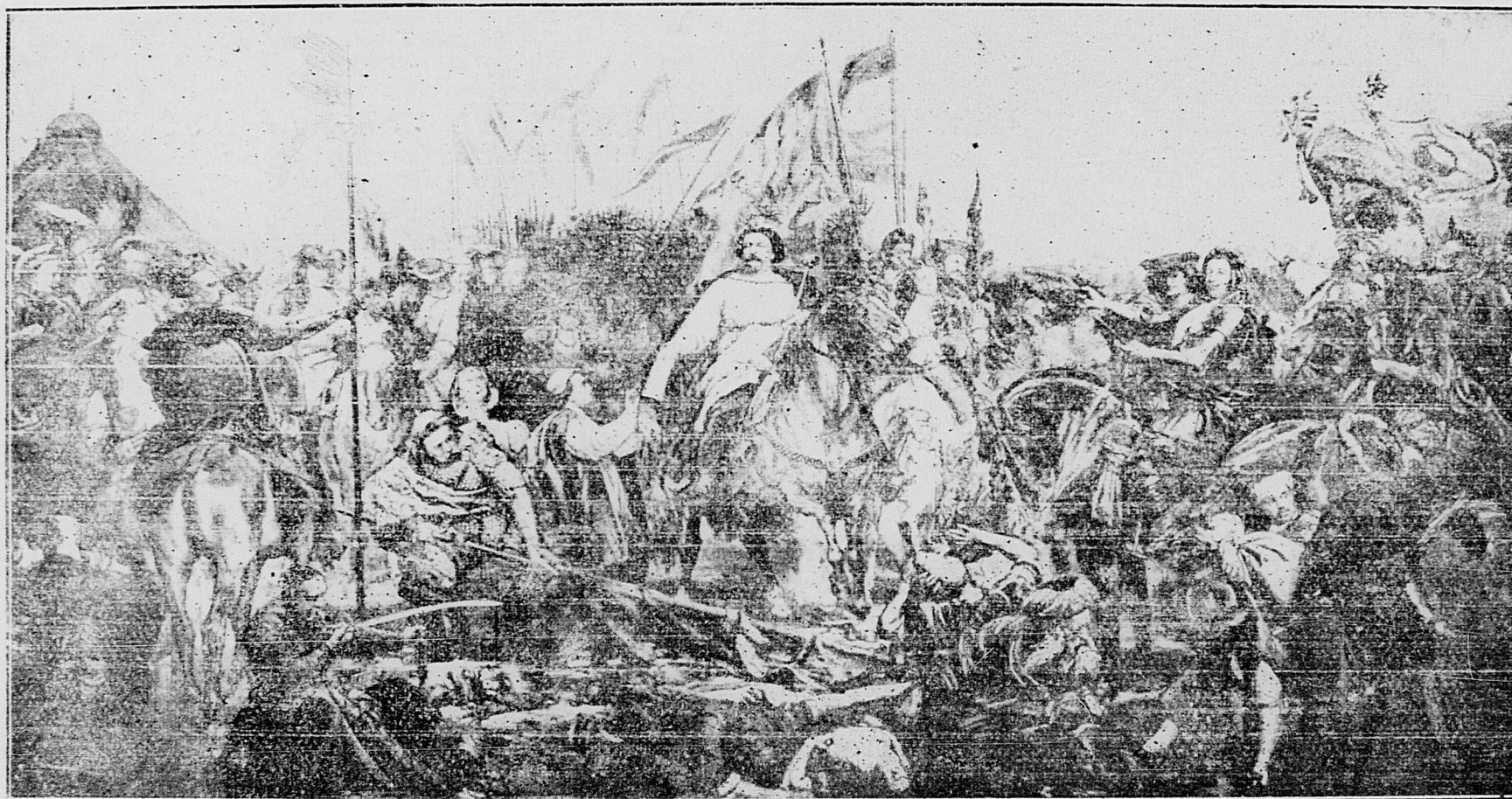
W Polsce — jak pisał jeden z uczestników cdsieczy — była ochota na tę wyprawę we wszystkich ludziach taka, że

każdy pragnął ptakiem, jak najprędzej, polecieć pod mury Wiednia. Rycerstwo zapożyczało się, by pięknie uzbroić i ubrać służbę i siebie, i by godnie wystąpić wobec Niemców.

Łatwo więc zebrał król 20.000 konnicy i 10.000 piechoty, poczem niezwykle spiesznymi marszami, przebywając po 70 km. dziennie, ruszył przez Śląsk ku Wiedniowi, a napotkawszy po drodze cesarską armję w liczbie

Rodzina Jana III skupiona około portretu Króla.
Po lewej stronie Królewicz Jakób (w zbroi)
po prawej Królowa.

Jan III Sobieski pod Wiedniem

Wdzięczna ludność Wiednia i okolicy dziękuje Królowi Polskiemu
za ocalenie jej przed jarzmem tureckim.

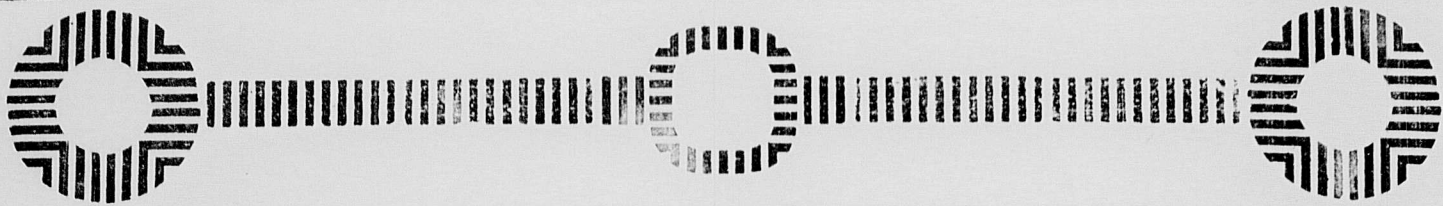
35.000, objął nad nią dowództwo. Przeprowadziwszy się przez Dunaj, kazał jednej husarskiej chorągwi i kilku oddziałom niemieckiej piechoty obsadzić Kahlenberg, górę nad kotliną, w której leży Wiedeń a następnie udał się na szczyt góry, by oglądnąć obóz wrogów. Niektórzy z wodzów nie wierzyli w możliwość zwycięstwa w otwartej bitwie, ale król powiedział:

„Wódz, który mimo naszego nadejścia zachowuje się tak, jakbyśmy byli sto mil od niego, przeznaczony jest na zgubę“.

12 września 1683 r. o 6-ej rano zabrzmiało pięć armatnich strzałów: znak zaczęcia bitwy. Na lewym skrzydle sprzymierzonych, na Kahlenbergu, ruch: to Niemcy zaczynają posuwać się w dół, ku Wiedniowi. Do południa wyrzucali w zaciętej walce Turków z zarosłych stoków gór. Wreszcie król kazał im stanąć, a ruszył prawe skrzydło. Z lasów wysuwa się polska piechota. Za nią husarzy. Na widok ich proporców i skrzydeł Niemcy z pod Kahlenbergu, oddaleni o parę km. podnoszą ogromny krzyk radości i, nie czekając rozkazu rzucają się na Turków. A z góry schodzi już środek armji i prze wroga ku Wiedniowi. Po południu armja sprzymierzonych stoi już między sadami i winnicami podmiejskich wiosek, opasując Turków półkolem. Wzdłuż półkola przebiega król na bułanym koniu widoczny zdaleka, w niebieskim kontuszu i białym żupanie; przed nim królewski proporzec i włócznia z sokolem skrzydłem, oznaką naczelnego wodza. Na prawym końcu półkola—turecki obóz. Widać wielki czerwony namiot pod zieloną chorągwią: to namiot Kara-Mustafy.

Aż do tej chwili walczyła piechota i działa; teraz kolej na ciężką jazdę. Król stanął na jej czele, by ją doprowadzić pod wroga. Było jej 7.000 koni: na przodzie husarja, za nią pancerni. Zagrzmiały kotły i trąby. Ruszyły żelazne polskie szeregi. Z zapartym oddechem patrzyły wojska na wspaniały i groźny widok. Wszyscy rozumieli, że od tych 7.000 Polaków zawisł los Wiednia, Niemiec i chrześcijaństwa. Bo Kara-Mustafa dobrze przygotował się na ten atak: postawił przeciw Polakom najlepszą konnicę w trzech szerokich rzędach jeden za drugim—i skierował ogień armat na pole przed czołem swych szyków. Grzmot dział. Chmury kurzawy. Na Turków leci husarja. Więc zamykają oczy i, obaleni jakąś straszną siłą, padają. Tak padła pierwsza ściana Turków, przyczem skruszyły się wszystkie prawie kopje husarskie. Tedy husarja koncerzami kładzie drugi szereg—i trzeci—i pędzi, jak burza, do tureckiego obozu. Ale obóz ten bezbronny. Piechota Kara-Mustafy, widząc pogrom jazdy, rozbiegła się w popłochu. Uciekł też Kara-Mustafa; „wielka armja turecka w jednej chwili znikła z przed oczu“ — pisał pewien Francuz —świadek tej bitwy.

Nieprzebrane skarby znaleziono w tureckim obozie w działach, prochach, żywności, bydłe i koniach, zbrojach i tkaninach. Było tego tyle, że brał, kto chciał: niejeden wiedeńczyk wzbogacił się, zabierając, co mu się podobało. Królowi dostały się namioty wezyra, które były „tak obszerne — pisał król do królowej Marysienki—jako Warszawa, albo Lwów w murach“, i były tam ogrody z wodotryskami, łaźnie, a nawet zwierzyniec.

Świetlica we wsi.

PODOBNIĘ jak dawniej nie można było sobie wyobrazić wsi bez karczmy, w której zbierano się dla spędzenia chwil wolnych od zajęć, przy czem po wypitce nieraz dochodziło do kłótni, a nawet i bójki, tak obecnie w każdej wsi powinna się znaleźć świetlica, w której możnaby zgromadzić się na pogawędkę, przeczytać z pism o tem, co się dzieje na szerokim świecie, posłuchać radja, nauczyć się czegoś podczas pogadanki, a wreszcie zabawić się przez zorganizowanie teatru, tańców, chóru i t. p.

Kto jednak i jak ma się zabrać do zorganizowania świetlicy?

Przedewszystkiem musi się znaleźć we wsi kilku chętnych ludzi, którzy potrafią przekonać innych o potrzebie świetlicy i wyszukają widną, obszerną izbę z przedsionkiem, w którym możnaby składać zwierzchnią odzież — a reszta pójdzie już łatwo.

A więc ktoś ze zręczniejszych gospodarzy przygotowuje 2—3 stoły, kilka ławek albo krzesełek, stojaki, wycieraczki do obuwia i t. p.

Kobiety wszystko pięknie wymyjają, wyszorują, zawieszają firaneczki w oknach, a na ścianach godło Państwa, portret Pana Prezydenta, Marszałka Piłsudskiego i kilka jakich ładnych obrazków. Trochę kwiatów w doniczkach — aby było ładniej. Potem należy zwrócić się do nauczyciela albo nauczycielki z prośbą aby zorganizowała pracę w świetlicy, dopomogła w zorganizowaniu odpowiednich pism i książek, powiedziała, jak założyć radjo i wybrała osobę na kierownika świetlicy.

Niech najodważniejsi na wsi chłopcy i dziewczęta poprobuja zrobić taką świetlicę, a napewno cała wieś będzie temu rada.

WYJAŚNIŁ.

- Wyjaśnij mi dlaczego kula tak szybko wyskakuje z lufy?
- Bo się...
- No...
- Bo się prochu boi, panie nauczycielu.

TEŻ SIĘ ODCIAŁ.

- Jak nie będziesz grzeczny, to cię zamknę w kurniku!
- Ale wam matulu i tak jajek nie będę znosił!

—o—

NA POLESIU.

MROŻNA noc jeszcze trwała nad uśpioną wsią. Daleko do świtu. Ciemność wisiała przybita gwoździemi gwiazd do nieba.

W ciasnej izbie zaczęły bosa stopy, prysła zapalka i wyblysł płomyk z kaganka. Gospodyni zakrzętała się, siadła na stołku i zaczęła prząść. W skąpem świetle znać było ruchy pracującej, nie długą, nigdy nie kończącą się, jakby wysnuwaną z palców tak zwawych, tak lotnych, tak zgrabnie spełniających czynność. Wrzeczono latało, kręciło się. Kobieta nawijając, od czasu do czasu zgarniała włosy, spoglądała w stronę śpiących.

— Jeszcze czas budzić.

Na ławach, biegnących wzdłuż ścian, pod kożuchami znać było kształty dzieci. W kącie zwisała kobiałka, zaścielona szuwarem, na sznurkach przyczepionych do belki. Kiedy rozległ się płacz, skądś z mroków wysunęła się ręka i poruszyła ową kołyską, aż niemowlę ucichło.

— Paraska, trza jej dać jeść.

Młoda gospodyni skoczyła do pieca, rozgarnęła popiół, na węgielki żarzące się od wczoraj nałożyła suchego mchu, dmuchnęła, kiedy buchnął ogień, rzuciła drewniek, zamknęła drzwiczki i skoczyła do codziennej krzątania. Do krów, do stajni, do chlewika, siana dać, wydoić, napoić, ugotować. Wszystko w gospodarstwie czekało na jej ręce. Grzbiet pękał, nogi martwiały, tchu było brak, a nie mogła ustać. Między jedną robotą a drugą siadała do kądzieli i niezmordowanie wysnuwała nitki cienkie, jakby z jedwabiu. Coś sobie przypomniała, otworzyła skrzynię, wyjęła płótno, ręczniki, ślicznie haftowane. To ona wszystko tkła, wyszywała. Wzrokiem obojętnie spozrzała i nawet nie pomyślała, ile kosztowało ją to pracy, ile mozółu. A każdego w podziw wprawiały bogactwo wzorów, drobiazgowość, pomyślowość kompozycji, mistrzowskie wykonanie. Niktby nie uwierzył, że te arcydzieła wykonały jej ręce tak bardzo utrudzone, tak bardzo stwardniałe od codziennej pracy. Żal grzbietu zgiętego i żal oczu mozolących się przy nikłym świetle, żal palców, które tak często zaszywały łyzy i znój. Skarciła się, że czas marnuje, a tu trzeba dzieci budzić.

— Iwaś—Iwaś—wstań.

Coś zamamrotało pod kożuchem. Głowa podniosła się i opadła ciężko. Po chwili chłopak żwawo odrzucił okrycie, wyskoczył na środek izby i strugą wody ochlustał twarz. Czem prędzej zaczął się ubierać, aby nie spóźnić się do szkoły, gdzie im dzisiaj nauczycielka obiecywała sprawić niespodziankę. Nogi okręcił zgrzebnem płótnem, wdział postoły, to jest łapcie uplecione z łyka, na chude plecy zarzucił ojcowską podartą kapotę, na głowę starą

czapczyne, opadającą na uszy i już był gotów do drogi. W progu wetknęła mu matka kawał chleba.

Zimny podmuch smagał drobną twarz, przenikał odzież, aż całe ciało kostniało. Śnieg skrzypiał, zdradzając każdy krok. Mała postać brnęła, gramoliła się, ginęła w mroku przedświtowym, a tylko wciąż jednak bielił się na grzbiecie kwadrat zgrzebnej torby z książkami.

Już z powały nieba wypadły gwoździe gwiazd i gdzieś zagasty. Szarzało. Wyłaniały się kształty drzew, szczegóły na ziemi.

Iwan, wkrótce spotkał inne dzieci, które zdążyły z zaścianków rzuconych w lasy, w mokradła, z chutorów i gromadą dalej wędrowali. Przedzierali się przez zaspę, zapadali w gęstwiny, a wtedy ośnieżone krzewy chlastały ich boleśnie. Czasem stanęła im na przeszkodzie topiel, która mimo mrozu nie zamrzła. Trzeba było iść po kładce zdradliwej, olodowaciałej, śliskiej. Mogli każdej chwili potknąć się i wpaść w bagno. Kiedy byli w połowie drogi, rozległo się w oddali wycie. Stanęli skupieni. Może to wiatr, może to duchy potępieńcze, tułające się po mokradłach?

— Wilki.

Ze wszystkich opowiadań, jakie słyszeli w chacie, wynurzyły się oczy rozżarzone złowrogim blaskiem.

Przysporzyli kroku i podążyli do swego codziennego celu. Na śniegu zostały ślady stóp dzieci, idących do szkoły.

— Tak daleko, już mi się uprzykrzyło chodzić...—poskarżyła się dziewczyna okutana chustką.

— Jak możesz tak mówić? — skarciła ją druga dziewczyna — teraz to godziny nie opuściłabym. Ja też narzekałam. Stryjcio powiedział mi, że na taką chwilę wiek czekali, że o szkołę modlili się nasi dziadkowie, pradziadkowie, a nas dopiero takie szczęście spotkało. Stryjcio też mówił, że on na klęczkach poszedłby do szkoły, każdy węgiel całowałby. Ja tak się cieszę, tak się cieszę.

Iwan słuchał mowy dziewcząt. Niewiele zwracał uwagi i nie rozumiał, ale wielkimi krokami maszerował z mroków w poczynający się dzień, w jasną zorzę, rozpalającą się na wschodzie.

Obok przesunęły się sanki ku kopicom sterczącym ze śniegu. Wiadomo, w lecie nie można dojechać, dopiero w zimie. Widłami rozdierali siano i kładli na wóz. Gromadka zatrzymała się chwilę. Brzoza rosła tuż przy drodze. Barwny ptak przeskakiwał z gałązki na gałązkę i otrząsał drobiny śniegu i przelatywał przez biały obłok, jakby kłębek tęczy zrzuconej w lecie z nieba i nucił śliczną, jedną, zawsze tę samą melodję. W każdej okruszynce głosu przebłyskiwała tęsknota do wiosny.

— Chodź, nie gap się, — ozwał się Iwan — spóźnimy się do szkoły.

— Jeszcze zdążymy.

Szli w milczeniu do tamtej chaty, poszytej strzechą, stojącej na uboczu, która błyszczała różowionemi, małemi okienkami, jakby uśmiechały się światłem wstającego słońca do idących dzieci.

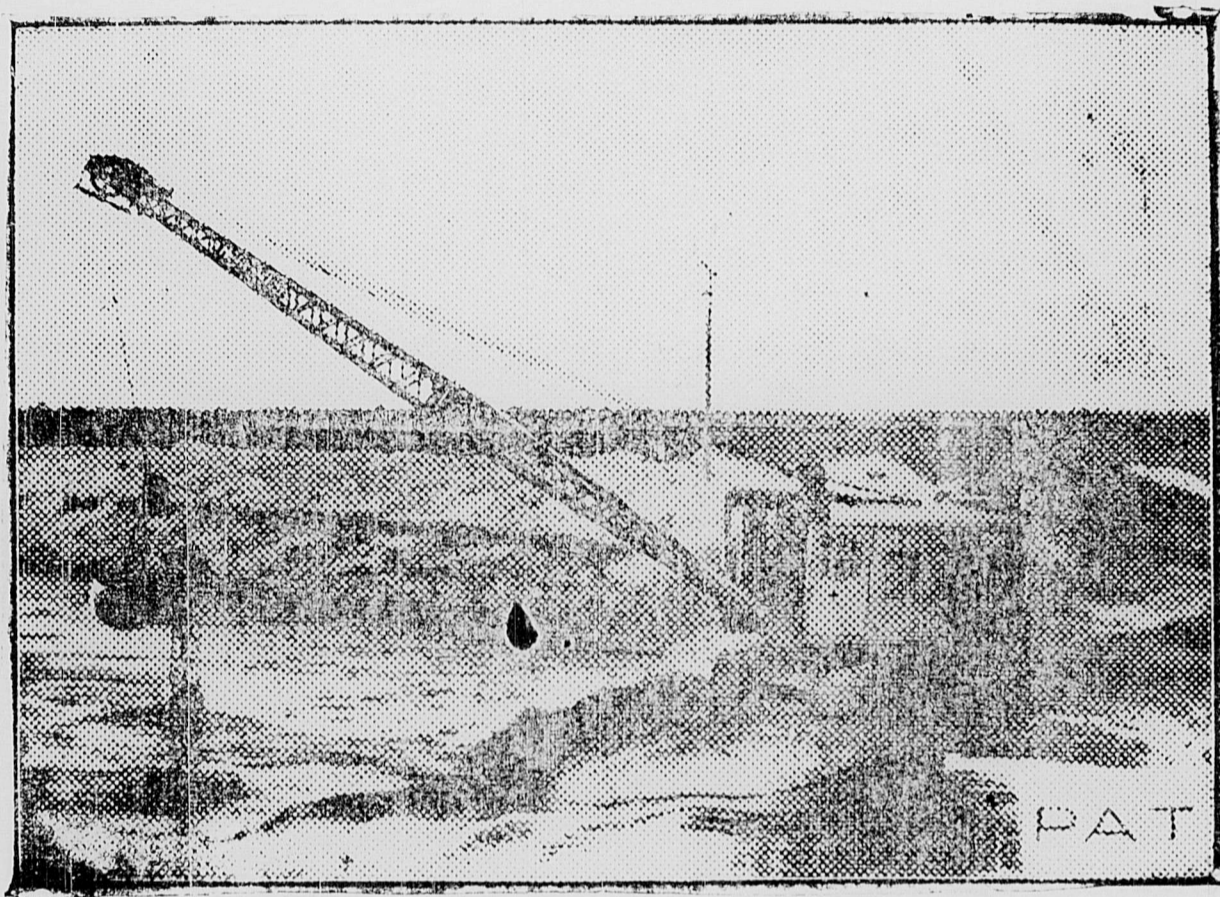
Nauka jeszcze się nie rozpoczęła. Czekali w sieni, która rozdzielała dom na dwie połowy. W jednej części mieszkała rodzina poleska z dziećmi, a jak trzeba było, to z kurami, z przychówkiem, a niekiedy i z krzykiem, kłótnią, w drugiej części mieściła się szkoła.

Otworzyły się drzwi. U progu stanęła nauczycielka.

— Dzisiaj w południe, jeżeli mróz zelży, pójdziemy na wycieczkę. Chcę wam pokazać...

— Co?

— Tajemnica! — położyła palec na ustach.

Do dźwigu, niby do ramienia, był przytwierdzony czerpak...

Hurmem wdarli się do wnętrza. Szkoła istniała już parę lat, ale żadne zmiany w niej nie zachodziły. W kącie płachta oddzielała łóżko. Tutaj mieszkała nauczycielka. Gałęzie sosny, wycinanki niebieskie i czerwone zdobiły bielone ściany. Na półkach, na deseczkach kwiatki w wazonikach. One ożywiały wnętrze i uśmiechały się różowymi kielichami. Z radością wchodziło się do tej izby podobnej do innych, a tak odmiennej, było w niej coś uroczego, coś bliskiego, coś z wesołości i pogody. Zamiast ławek ciągnęły się deski wsparte na pieńkach. Dzieci pisały, klęcząc na klepisku z ubitej gliny, wyboistej i podziurawionej. Tablicy nie było, zastępowały ją drzwi pomalowane na kolor czekoladowy.

Gwar opadł, jakby wzburzony strumień gdzieś się zatracił. W ciszy kształtowały się słowa pytań i odpowiedzi. Czasem z drugiej strony domu między dzieci padały echa kłótni, gdakanie kur, pianie koguta. I jakby na

tle odgłosów codziennego życia odbywała się nauka. I właśnie wtedy nauczycielka mówiła o kraju, o dziejach, o bojach, o mozołach ojców, broniących tej ziemi przed pożarami. I niespodziewanie wyrwała się dziewczyna z zaścianka.

— Tatuś zawsze mówi, że Polacy przynieśli na kresy męstwo w boju i bohaterstwo w pracy. Myśmy zawsze mężną piersią osłaniali otwarte granice Rzeczypospolitej, przekuwając lemiesz na miecz, aby potem skrwawiony miecz przekuć na lemiesz.

— Tak, tak, Polska szła w bagna tutejsze z mocnymi rękami, aby błota osuszyć pod chleb dla każdego — nauczycielka już miała dokończyć zdanie, gdy wszczął się ruch.

— Proszę pani, proszę pani — ozwały się okrzyki.

— Co takiego?

— Wóz zajechał. Przywieźli...

Nauczycielka stanęła przy oknie, odwróciła się ku siedzącym i rzuciła najszcześniejszą wieść.

— Ławki. Ławki.

Wszyscy zerwali się i wypadli przez drzwi. Z krzykiem wnosili ławki, świeże, pachnące farbą i ustawiali je, jak potrzeba. Oparcie, schowek na książki, stolnica do pisania, dziwy, jakby z bajki. Nakoniec wtaszczyli wielką tablicę.

— Teraz będziemy się uczyli, jak w prawdziwej szkole.

Wśród wrzawy zasiadali, opowiadając, dzieląc się nowinami. Ho! Ho! Było ich dość. Wesele. Jedno przez drugie wykrzykiwało.

Nauczycielka stanęła obok tablicy, znać było na jej twarzy wzruszenie. Chciała coś twardo powiedzieć, ale głos się załamał.

— To Polska wam przyniosła. Wasze serca rozpalać będzie...

Ze wszystkich kątów cisza się wyłoniła i objęła całe wnętrze. I stała się rzecz niezwykła. Józia, dziewczyna z zaścianka, wybiegła z ławki, zatrzymała się chwilę, coś ją uderzyło jak w strunę i z piersi zerwał się okrzyk:

— Polska zawsze zdobywa pracą i miłością.

— Kto cię tego nauczył? — nauczycielka zbliżyła się do zawstydzonej, spłonionej dziewczyny, stojącej bezradnie.

— To nie... to nie ja... stryjcio tak uczy i każe pisać.

Nauczycielka przygarnęła ją do siebie, tak że czoło uczennicy spoczęło na jej sercu, mocno w tej chwili bijącym, jakby serce pocałunki składało.

— Napisz to.

Józia chwyciła w palce kredę i zaczęła z rozmachem kreślić. Coś się w niej paliło i wyrazy buchały ogniem, powiewały płomieniem.

Przez małe okienko chaty poleskiej wpływało słońce. Dziewczyna z zaścianka pisała słowa wielkie, tylekroć w domu słyszane, jakby nie na czarnej tablicy, ale na słonecznej smudze.

— Pamiętajcie, Ojczyznę trzeba kochać — powoli mówiła nauczycielka, wpatrując się uważnie w oczy dzieci, jakby w nie rzucała światło i żar swe-

go entuzjazmu. — Każdy napis można zetrzeć z tablicy, ale zapiszcie w duszy, zapamiętajcie na całe życie. Niech będzie przykazaniem waszem.

Głowy pochyliły się. Małe palce, zaciskając obsadki, zaczęły mozolnie stawiać koślawe litery, z których składało się pierwsze słowo:

— Polska...

II.

Iwan od świtu tkwił w tem miejscu. Na ściętym pniaku rozłożył książkę. Kaszkiet z oberwanym daszkiem opadł na oczy. Co chwila podnosił głowę w stronę, gdzie pasły się krowy. Przerywał naukę, gdyż musiał biec, aby nawracać, spędzać rozpierchające się stado. Wracał ochlapany po brodę, spocony i zdyszany. Pzewracał kartki, powtarzał słowa. Nie mógł jednak skupić uwagi. Z uporem uczył się. Nieraz przerywał, śledził życie otaczające, słuchał. Wokoło było tyle trzepotu, śpiewań. Ptaki przecinały gęstwiny, jakby ktoś przerzucał barwne czółenka i wiązał melodjami, które dzwonił każdy liść.

Już rosa dawno obeschła. Słońce coraz wyżej się wspinało, przerwało poszycie drzewa i rzuciło snop światła. Iwan spojrzął na niebo i krzyknął w stronę chłopca opodal pasącego:

— Przypilnuj mi krowy. Do szkoły muszę iść. Wrócę w południe.

— Co ci mam pilnować? Ty sam sobie pilnuj.

— Za darmo nie chcę. Dam ci — wyjął z torebki kromkę chleba, długo ją ważył, zawisła ręka nad pustką rozpostartą między dłonią tamtego i powoli podawał, jakby nie mógł dźwignąć ciężaru. Oddał. Westchnął ciężko:

— Mój obiad.

Iwan mało nie wybuchnął płaczem, oderwał się stąd i biegł, przeskakując po kępach. Z pod stóp zrywały się spłoszone ptaki. Nie widział ich barw, nie słyszał ich wołań. Bociany leniwie z chrzęstem płynęły, rozpościerając szerokie skrzydła, opodal stały zadumane nad strugą odbijającą niebo i ich kształty. Kępy krzewów kłębiły się na równinie. Kopice zrudziałego zeszłorocznego siana przygniatały świeżą, wiosenną zieleń. Piaszczysta wydma wynurzyła się z odwiecznych błot. Dorodne, strzeliste sosny rozpościerały konary szumiące, jakby to obłoki spoczęły na śmigłych pniach, na rozłożystych konarach, połyskujących złotem. Pod drzewami znać było mogiły. Tutaj znajdował się wiejski cmentarz opleciony żerdziami brzozy. Na krzyżach lniane zapaski, powieszzone rękami dziewcząt. Widać było rozproszone białe kwiatki, jakby łzy spadłe z oczu zboliałych. Iwan szybko go minął. Z traw wysnuła się wąska ścieżka. Znowu dalej rozlewisko wód, szuwary, łozy, trocina. Trzeba było iść po kładkach. Tutaj ojciec kosił minionego roku, on z matką wynosili pokosy aż tam pod las. Teraz poczuł na swych barkach ciężar tamtego siana. Zobaczył siebie zachłastanego błotem, ociekającego szlamem, zgiętego pod tak okrutnem brzemieniem.

— Za parę tygodni trzeba znowu — szepnął zgarbiony. Ręce bezsilnie zwisły. Dzisiaj tyle nauganiał się za krowami, siły się wyczerpały i z tru-

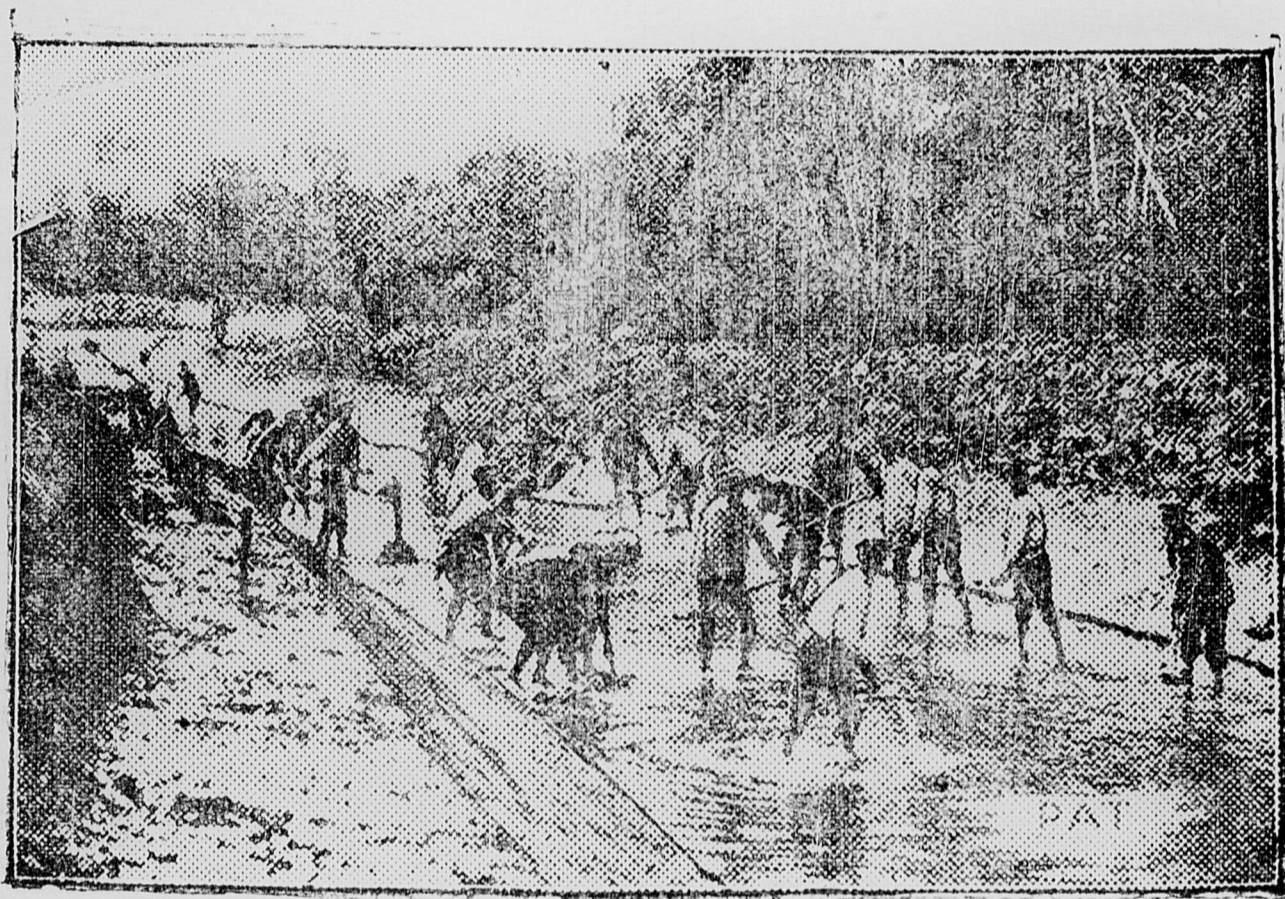
dem włókł się po bagnisku, a potem po piaszczystej drodze. Wiedział, że już nie zdąży do szkoły. Stał zdziwiony. Szeregi dzieci wynurzały się z pośród opłotków. Czapczynę zdarł z głowy i pokłonił się.

— Dlaczego spóźniłeś się?

— Bo... bo...

— Proszę pani, on pasie, rano wygania, to nie zdążył. Zawdy tak, po nauce znów leci do bydła. Ile to uganiaczki, ile, to niech ręka Boska broni — tłumaczyła dziewczyna z zaścianka.

Nauczycielka coś mówiła, widać było, że nie śmie spojrzeć w oczy chłopca skarconego, stojącego w swych przemoczonych szmatach. Odwróciła głowę, gdyż nagle zerwała się piosenka smutna, żałośliwa i zagłuszyła dalszą rozmowę.

Po obu brzegach wyrastały z mułu, z piasku, z błota wały...

Szli drogą piaszczystą. Oboż na drzewach stały przybite ule. Towarzy-
szyły im białe brzozy. Po obu stronach ciągnęła się równina bezbrzeżna,
przysłoniona odwiecznym smętkiem, jak mgłą. Ktoś orał, ktoś siał. Zagłębili
się w napotkaną wieś. Mijali domy niskie, strzechą kryte, patrzące w świat
małymi oknami. Na kalenicach znajdowały się gniazda pełne podlotów i kle-
kotań. Bociary ubrane w gronostaje chodziły po szczycie królewskim kro-
kiem, głosząc hasła i zaklęcia. Na podwórzach odbywały się codzienne sprawy
gospodarskie. Widać było bielejące spódnice kobiet, zdążających do staj-
ni, do stodoły, do studni. Na progu siedział kudłaty dziad i dłuwał łyżkę,
inny wyplatał łapcie z łyka. Na przyzbach wygrzewały się dzieci, dużo
słońca muszą zabrać do izb nędznych, ciemnych. Dzieci bezwiednie ujęły

się za ręce, utworzyły koło zaczęły powoli kręcić się we wzniesionym pyłe, śpiewając pieśń wiosenną z uśmiechów do nieba, do światła stworzoną. Z domów wychodzili starzy, słuchali tej pieśni radosnej i dzielili się wieścią:

— „Spiwajut wesnu“.

Przy innej chacie stały dziewczyny w koszulach zdobnych czerwonym haftem, trzymały w drobnych palcach strzęp lnianego płótna i tkwały wzory, których babka uczyła.

Kiedy wycieczka znalazła się poza wsią, w oddali ozwał się łoskot maszyny.

— Słyszycie? — radośnie zapytała nauczycielka, wskazując ręką.

— Co to jest?

Tutaj rozciągały się bagna. Widać było przerzucone mostki, kładki oślizgłe, grzęznące w szlamie. Czepiając się kruchego oparcia, wydostali się na twardszy grunt, który nagle urwał się. Stali bezradnie. Wtem z zarośli wynurzył się stary Poleszuk i poprowadził naprzód przez szuwary, topiel niezgruntowaną. Pierwotnym zmysłem wyszukiwał kępy, aż wywiódł na wąski wał.

Łoskot motoru wzmógł się. Z poza gęstwiny widać było żelazne kształty maszyny, wykonywującej dziwaczne ruchy.

— Widzicie tam, to maszyna pomaga ludziom w ciężkiej pracy — przemówiła nauczycielka. -- Już dawno, bo jeszcze w zimie obiecywałam wam, że was tutaj przyprowadzę, aby pokazać pracę dla przyszłych pokoleń. Co dawniej czyniły setki ludzi, to teraz ten potwór,

— My chcemy zobaczyć, — odezwały się prośby.

— Trudno tam dojść.

Stali bezradni, nie wiedząc, co uczynić. Spierano się jaką drogą przebyć napotkaną topiel. Uwagę ich zwrócił człowiek w skórzanej kurtce, który dążył, podpierając się wysoką lagą.

— O, można iść tamtędy. Przecie widać, że ludzie chodzą.

— Toć to inżynier kierujący robotami. Proszę pana o pomoc — krzyknęła nauczycielka do zbliżającego się. — Przyprowadziłam dzieci szkolne, aby pokazać czyn polski.

— Służę pomocą. Ułatwię dojście, ale zgóry przestrzegam, że buty trzeba przemoczyć.

— Trudno.

Przyzwani chłopcy rzucali wiązki faszyny. Niewiele to pomagało. Gdy ktoś na nie wstąpił, uginały się, zapadały, aż woda się po wierzchu przelewała. W innych miejscach trzeba było skakać z kępy na kępę. Ktoś poślizgnął się i runął w błoto. Gramolił się ze śmiechem. Nieszczęśnikowi podawano kij, wspierano radą lub wyciągano go za rękę.

— I pomyśleć, że tutaj ludzie muszą kosić — mówił inżynier — zbierać siano i na barkach wynosić aż tam, gdzie widać pod drzewem stogi. Z trudem zdobywali pokos za pokosem. A gdy mokre lato, to dojść nie mogą i trawa zgnije.

— Ale teraz zmieni się.

— O tak, o tak—radośnie potwierdził. — W kresy zapomniane idziemy z kulturą. Zadaniem naszych prac jest odprowadzenie nagromadzonych wód i osuszenie bezużytecznych obszarów, porośniętych trzcina, szuwarem, chaszczami. Chcąc to skutecznie, budujemy rów, do którego spływa woda. Ekskawator który widzimy, pracując motorem benzynowym, wyrzuca w ciągu dnia tysiąc metrów sześciennych ziemi, a około 90 metrów bieżących. Dotychczas wykopaliśmy 10 kilometrów i już widzimy zbawienne skutki. Dawniej na wiosnę te pola i wieś zalane były powodzią. W tym roku uniknęliśmy nieszczęścia.

Dzieci niewiele słyszały. Zdumione patrzyły na maszynę, na której wyblyskiwał orzełek i napis Northwest, przywieziony z fabryki amerykańskiej. Maszynista usmarowany oliwą, siedząc w budce, kierował motorem zapomocą siedmiu przekładni i dwóch hamulców. Ekskawator, jakby żyjąca istota, niezmordowany mocarz i olbrzym, posłuszny był skinieniom człowieka. Dźwig, gdy było potrzeba, robił zwroty, podnosił się, okrążał, sięgał, gdzie mu ręka ludzka kazała. Do dźwigu, niby do ramienia, był przytwierdzony czerpak zapomocą łańcuchów, jakby muskułów i ścięgien. Ten czerpak o wielkiej pojemności podobny do wiadra żelaznego, zagłębiał się w bagno, czy w twarde grunt, szarpał glebę, szuwary, krzewy, to znów wydzierał drzewa z korzeniami, odnosił na bok i wyrzucał na sterty. Skłębiony, brudny strumień wody spadał w dół i zapełniał wykopany rów. Po obu brzegach wyrastały z mułu, z piasku, z błota wały, które okoliczna ludność umacniała, oplatając wikliną.

— Czy maszyna spoczywa na betonie? — spytała nauczycielka.

— Ha! Ha! — zaśmiał się inżynier. — Skądże? Na bagnie?

— I nie zapadnie się? Przecież to kolos.

— A tak, ten olbrzym waży 28 tonn. Zaraz zobaczymy. Tutaj praca skończona, maszyna wkrótce posunie się dalej.

Maszynista przez naciśnięcie odpowiedniej przekładni zniżył dźwig ku ziemi, a ten zapomocą haka chwycił leżący okrągłak, jak łapie ojciec garścią urwisa za czuprynę, podważył, nieco uniósł i powłókł na przodek. W ten sposób przenosił jedną belkę za drugą i układał z nich na bajorze mocny, rozłożysty pomost. Za chwilę drgnął, poderwał się z miejsca i powoli—powoli pełzał na ślimacznicach do swego celu. Pomost ugiął się, błoto poruszane zabulgotało, woda przelewała się. Znów czerpak zagłębił się.

I tak dzisiaj, jutro, ekskawator posuwa się metr za metrem, kilometr za kilometrem, po bagnie nieprzebytem, niezgruntowanem i nieruszanem od wiek wieków.

Wszyscy w milczeniu patrzyli. Nie chcieli stąd odejść. Inżynier jednak wezwał, aby szli za nim. Zaprowadził ich z drugiej strony, aby pokazać skutki odwodnienia.

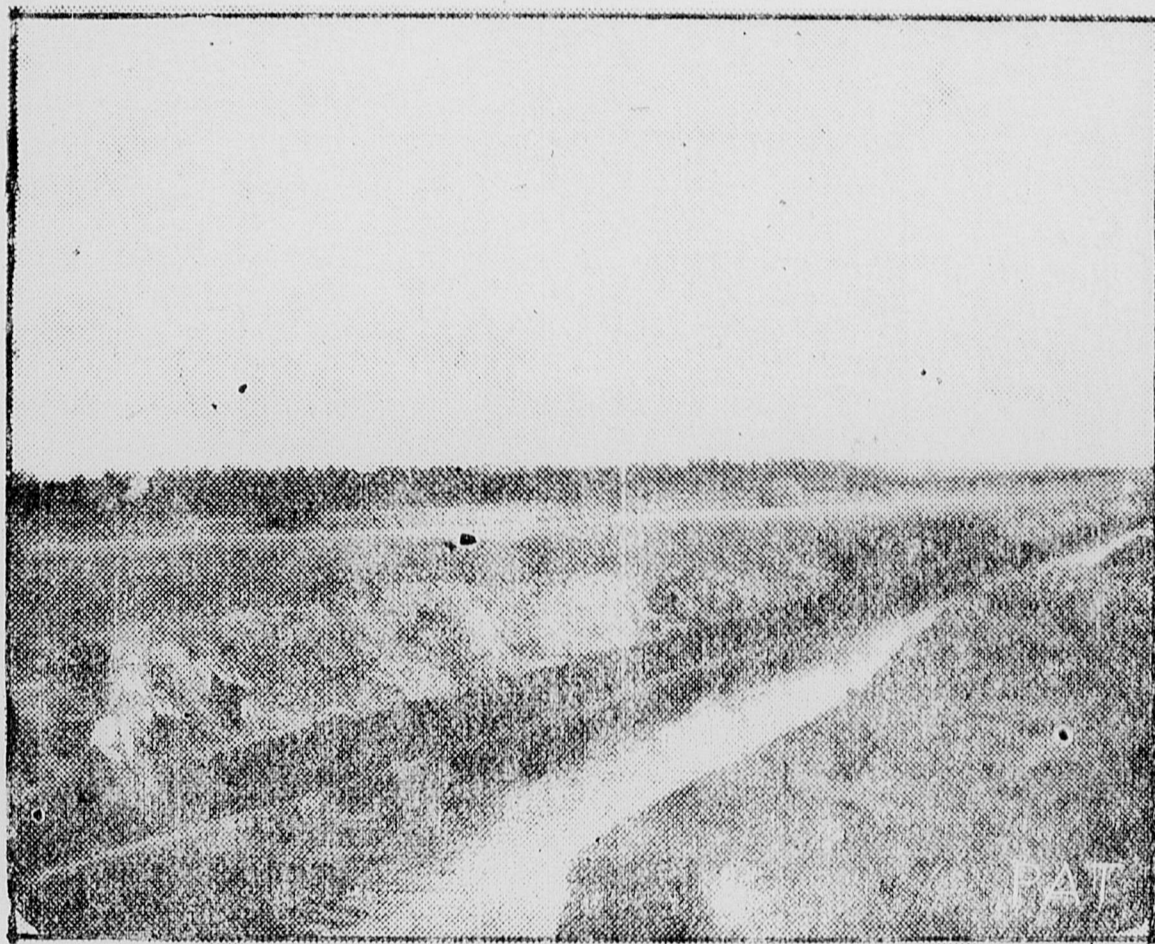
— Tam jeszcze topiel. Tu było tak samo, tędy nie można było przejechać. Konie, ludzie topili się. A teraz widzimy, woda spłynęła, znać było dokąd sięgała. O — wskazywał głębokie doły, podarte dno, rowy, wyrwy.

Zdawało się, że to po powodzi. Leżały połamane drzewa, kępy zbutwiałych troch. Za parę lat tutaj będą łąki, łąny pszeniczne.

— Czyż to możliwe?

— Najzupełniej. Koło Kobrynia jeszcze przed pięciu laty polowałem na kaczki, zapadając po pas w błoto, a tego roku po raz pierwszy zbierano pszenicę. Powstaną urodzajne łąny, sady. Tak, tak, rozpoczęliśmy pracę bez rozgłosu dla pożytku kresów, dla dobra ludzkości.

I nauczycielka i inżynier pomyśleli, że ginie piękno, smutek krajobrazu, mokradła niosące mieszkańcom tutejszym nędzę, choroby i żal po to, aby jutro wyszedł Poleszук z siekierą i wykarczował drzewa, aby pojutrze wyszedł z pługiem i zorał bezużyteczne obszary. Polska myśl wydziera ziemię bagnetom pod chleb dla wszystkich.

Zaprowadził ich z drugiej strony, aby pokazać skutki odwodnienia...

— Widzi pani, Polska zostawia tutaj najszacowniejszy skarb — twórczą pracę.

Z poza innych wysunął się Iwan i nieśmiało wyrzekł.

— To już nie będziemy paść w bagnach?

— Nie, bracie. Tutaj będą łąki takie, po pas. Na całą wieś tędzie jeden gromadzki pasterz, a takie zuchy jak ty, pójdą do szkoły.

— Szczęśliwe będą dzieci — chłopak zarumienił się, zawstydzony swoją śmiałością. Wzrok jego opadł na nogi.

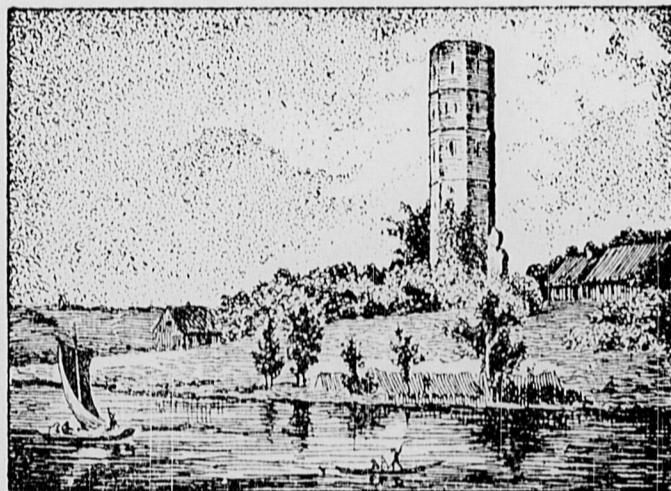
Oczy wszystkich ześlizgnęły się po nędznej postaci i spoczął na posiekanych ostrą trawą, umęczonych stopach, na których czerwienły się krople zeschłej krwi.

— Żeby to doczekać.

— Nie my, to nasi bracia, to nasi synowie będą szczęśliwi. Powiem ci jeszcze i to: najpiękniejsza praca jest umieć pracować dla tej ziemi, która nas żywi — mówił inżynier, a łoskot maszyny mu wtórował.

Iwan, ochlapany błotem, zmordowany, uśmiechał się do owej chwili.

— Nie my, to nasi bracia...

Mysia wieża nad Gopłem,
w której według legendy myszy zjadły Popieła.

Wiara w szczęście — jest szczęściem!
Bogactwo. Dobrobyt. Zapewnienie jutra
osiągniesz

KUPUJĄC LOS LOTERJI PAŃSTWOWEJ
w największej i najszcześniejszej w Lubelszczyźnie
Kolekturze

Domu Bankowego M. MORAJNE — Lublin,
Kapucyńska Nr. 3.

O gromadzie i o sołtysie

USTAWA z dn. 23/III 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego odróżnia trzy rodzaje samorządu: gromadzki, gminny, (wiejski i miejski), oraz powiatowy.

Powiat składa się z szeregu gmin wiejskich i ewentualnie miejskich.

Gmina wiejska zaś dzieli się na gromady.

Gromada stanowi najniższą komórkę samorządu terytorjalnego; z reguły gromada obejmuje jedną miejscowość czy to wieś, czy kolońję, czy osadę i t.p.

Organami gromady są:

sołtys i rada gromadzka lub zebranie gromadzkie, gdy gromada liczy mniej niż 200 mieszkańców.

Sołtysa zastępuje podsołtys. Sołtysa i podsołtysa wybiera rada gromadzka lub zebranie gromadzkie na lat 3 i wybory te podlegają zatwierdzeniu starosty powiatowego.

Sołtysem może być tylko:

Obywatel polski który ma lat 30, mieszka przynajmniej od roku na terenie gromady, posiada prawo wybierania do rady gromadzkiej, oraz umie czytać i pisać po polsku.

Kto został wybrany na sołtysa i podsołtysa, obowiązany jest przyjąć ten urząd i sprawować go przez całe 3 lata.

Odmówić przyjęcia urzędu sołtysa mogą: kobiety, duchowni, kto ma ponad 60 lat wieku, kto przed wybraniem już był sołtysem i kto jest członkiem zarządu gminnego, albo wydziału powiatowego.

Radnym gromadzkim może być tylko obywatel polski, który ma lat 30 i ma prawo wybierania do rady gromadzkiej.

Prawo wybierania do rady gromadzkiej ma obywatel polski, który ma lat 24, od roku zamieszkuje na terenie gromady i ma prawo wybierania do Sejmu.

Rada gromadzka jest wybierana na lat 5, zarządza ona majątkiem i dobrem gromadzkim, oraz rozporządza dochodami gromady, decyduje o sprawach podniesienia stanu kulturalnego, zdrowotnego i gospodarczego wsi i kolonij, decyduje o sprawach, które zajmują wyłącznie daną gromadę, a które wynikają z sąsiedzkiego współżycia członków gromady.

Gmina może przekazać gromadzie niektóre zadania gospodarki gminnej, które dotyczą wyłącznie gromady, ale na to musi się zgodzić rada gromady, albo też gmina musi dać gromadzie pieniądze potrzebne na te zadania.

Ważniejsze uchwały rady gromadzkiej muszą być powzięte większością 2/3 głosów iwerstkielich uchwał i zatwierdzone przez Wydział Powiatowy. Kierownik wydziału powiatowego nadzoruje i kontroluje działalność gromad.

Rada gromadzka kieruje i kontroluje działalność sołtysa. Sołtys wykonuje uchwały rady gromadzkiej, lub zebrania gromadzkiego, kieruje jako kierownik wójta gminy na terenie gromady, zarządza zgodnie z interesami i dobrem gromadzkiem i dobrem gromadzkiem, reprezentuje gromadę i wykonuje bieżące czynności zlecane mu przez wójta zarząd gromadzki.

Za swe czynności sołtys pobiera wynagrodzenie z funduszu gromady, a gdy gromada nie ma środków na ten cel — z funduszu gminy.

O każdym posiedzeniu rady gromadzkiej sołtys zawiadamia wójta gminy, który ma prawo przewodniczyć radzie gromadzkiej.

W wypadkach, gdy starosta powiatowy rozwiąże radę gromadzką, sołtys sprawuje bieżące nad majątkiem i dobrem gromadzkiem pod kontrolą zarządu gminnego.

Zebranie gromadzkie ma te same uprawnienia co i rada gromadzka.

PORADZIE SOBIE.

— Zdziwiałem się, że przedtem na tym miejscu stało dwa wiatraki?

— Tak jest, ale jeden z nich poleciłem zburzyć, gdy się przekonałem, że dla dwóch młynów jest za mało wiatru.

ZNALAZŁ SPOSÓB.

Pewien misjonarz ochrzcił dzikiego murzyna, poczem rzekł: — Teraz nie nazywasz się Niam-Niam, ale Piotr i pamiętaj, żebyś nie jadł w piątek mięsa.

W piątek jednak zastaje misjonarz nawróconego z kawałkiem surowego mięsa w garści i czyni mu z tego powodu wyrzuty.

Nowy chrześcijanin z niewinną miną odpowiada:

— Ależ ojcze, przecież nie jem mięsa, bo przedtem polełem je wodą i powiedziałem, tak samo, jak ty mnie: „Teraz nie nazywasz się mięso, tylko ryba“.

U GOSPODARZA DOMU.

— Pan nie płaci komornego od dwóch lat i dziwi się, że panu nadsyłam eksmisję. A Adam i Ewa zerwali tylko jedno jabłko w lokalu, który zamieszkiwali i zostali za to wyeksmitowani i to nie jak pan przez trzy instancje, ale piorunem.

ZNAKOMITY WYNALAZEK.

— Koleje żelazne, to znakomity wynalazek. Cały majątek im zawdzięczam.

— Czy pan był przedsiębiorcą kolejowym? Inżynierem?

— Nie. Odziedziczyłem majątek po wuju, który zginął w katastrofie kolejowej.

Z WYSOKICH PROGÓW.

— Córka moja wyszła za człowieka, co w hrabiowskich domach bywa...

— Tak?

— Za listonosza.

Ważniejsze uchwały rady gromadzkiej muszą być powzięte większością 2/3 głosów wszystkich radnych i zatwierdzone przez Wydział Powiatowy, który sprawuje władzę nadzorczą nad działalnością gromad.

Rada gromadzka również kontroluje działalność sołtysa.

Sołtys wykonuje uchwały rady gromadzkiej, lub zebrania gromadzkiego i jest pomocnikiem wójta gminy na terenie gromady, zarządza zgodnie z uchwałami rady gromadzkiej majątkiem i dobrem gromadzkim, reprezentuje gromadę nazewnątrz i wykonuje bieżące czynności zlecone mu przez wójta czy radę gromadzką.

Za swe czynności sołtys pobiera wynagrodzenie z funduszków gromady, a gdy gromada nie ma środków na ten cel -- z funduszków gminy.

O każdym posiedzeniu rady gromadzkiej sołtys zawiadamia wójta gminy, który ma prawo przewodniczyć radzie gromadzkiej.

W wypadkach, gdy starosta powiatowy rozwiąże radę gromadzką, sołtys sprawuje pieczę nad majątkiem i dobrem gromadzkim pod kontrolą zarządu gminnego.

Zebranie gromadzkie ma te same uprawnienia co i rada gromadzka.

PORADZIŁ SOBIE.

— Zdaje mi się, że przedtem na tem miejscu stało dwa wiatraki?

— Tak jest, ale jeden z nich poleciłem zburzyć, gdy się przekonałem, że dla dwu młynów jest za mało wiatru.

ZNALAZŁ SPOSÓB.

Pewien misjonarz ochrzcił dzikiego murzyna, poczem rzekł: — Teraz nie nazywasz się Niam-Niam, ale Piotr i pamiętaj, żebyś nie jadł w piątek mięsa.

W piątek jednak zastaje misjonarz nawróconego z kawałkiem surowego mięsa w garści i czyni mu z tego powodu wyrzuty.

Nowy chrześcijanin z niewinną miną odpowiada:

— Ależ ojcze, przecież nie jem mięsa, bo przedtem poląłem je wodą i powiedziałem, tak samo, jak ty mnie: „Teraz nie nazywasz się mięso, tylko ryba“.

U GOSPODARZA DOMU.

— Pan nie płaci komornego od dwóch lat i dziwi się, że panu nadsyłam eksmisję. A Adam i Ewa zerwali tylko jedno jabłko w lokalu, który zamieszkiwali i zostali za to wyeksmitowani i to nie jak pan przez trzy instancje, ale piorunem.

ZNAKOMITY WYNALAZEK.

— Koleje żelazne, to znakomity wynalazek. Cały majątek im zawdzięczam.

— Czy pan był przedsiębiorcą kolejowym? Inżynierem?

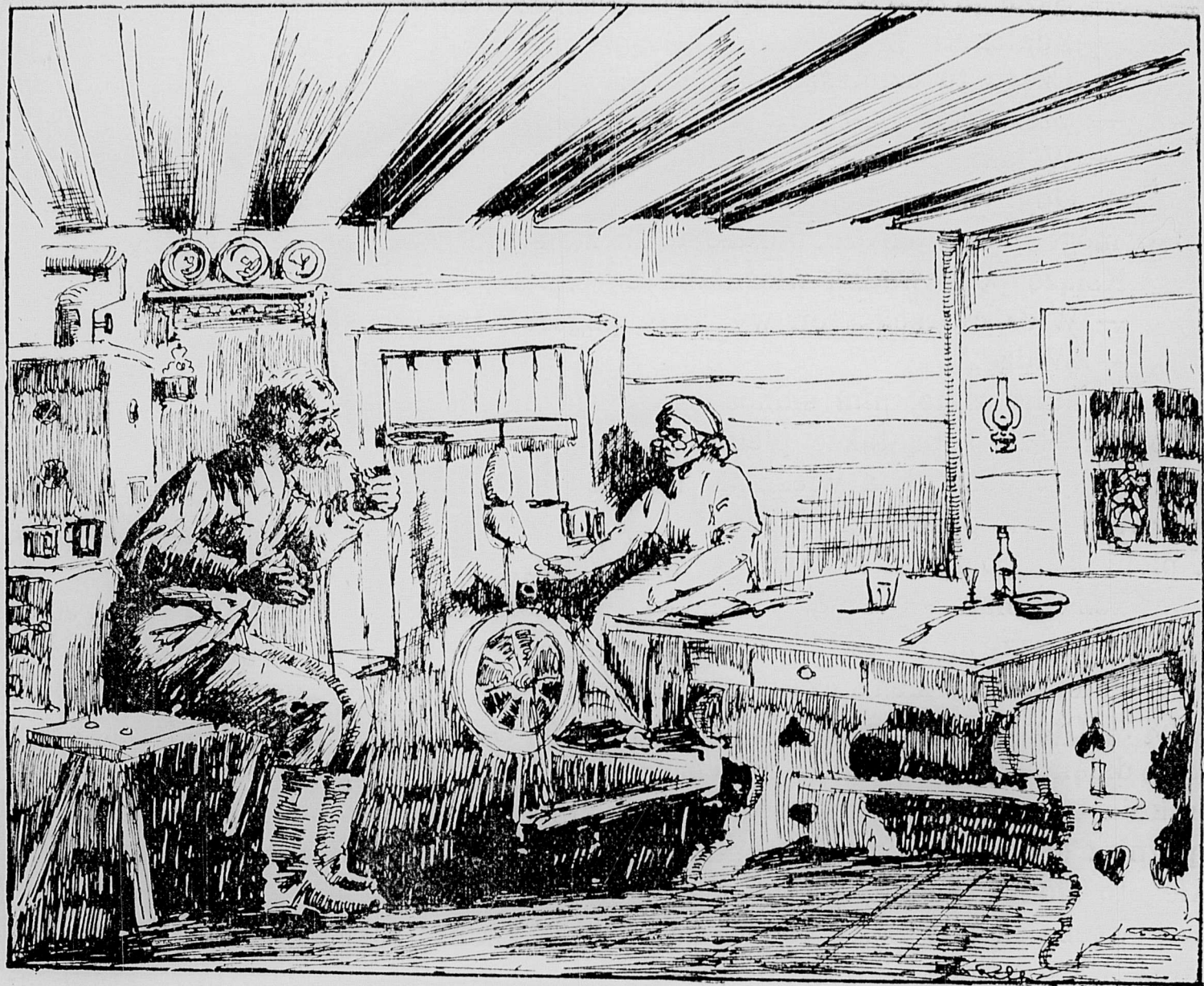
— Nie. Odziedziczyłem majątek po wuju, który zginął w katastrofie kolejowej.

Z WYSOKICH PROGÓW.

-- Córka moja wyszła za człowieka, co w hrabiowskich domach bywa...

— Tak?

— Za listonosza.

Ten — co szukał szczęścia...

NA szerokich stepach żył wieśniak zamożny. Miał kawał pola, domostwo, zabudowania, służbę. Stada koni i bydła pasły się na łąkach, a śpichrze były w jesieni pełne zboża. Dobrze mu się powodziło, ale wieśniak nie był zadowolony.

Znajomy opowiedział mu dnia jednego, że daleko na wschodzie jest kraj Baszkirów, gdzie za bezcen można nabyć ogromne łany bardzo żyznej ziemi. Od tego czasu nie mógł spać spokojnie. Widział przed sobą ciągle wielkie szmaty ziemi i zdawało mu się, że nie będzie szczęśliwy, póki jej nie posiedzie. I pewnego dnia sprzedał rolę, zabudowania, bydło, pieniądze włożył w baranią czapę i ruszył w drogę.

Szedł długo przez stepy porośnięte trawą wysoką i lasy szumiące, przebrnął wiele rzek i strumieni, albowiem kraj Baszkirów leży bardzo daleko. Wreszcie przybył do upragnionej krainy. Otoczyli go ludzie na koniach i powiedli do swego księcia.

— Skąd przybywasz? spytał wódz plemienia.

— Zdaleka.

— Czego tu szukasz?

— Szczyście.

— W jaki sposób chcesz być szczęśliwy?

— Gdybym za te pieniądze, które ze sobą przyniosłem w czapce baranią, mógł nabyć bardzo, bardzo dużo ziemi, to czułbym się szczęśliwy.

Książę poprowadził wieśniaka do okna.

— Widzisz, rzekł, ten wyniosły pagórek tam na stepie?

— Widzę.

— Już rano, nim słońce ukaże się na niebie, bądź tam na wzgórzu. A przynieś ze sobą także pieniądze.

Książę odszedł, a wieśniak ledwie doczekał rana. Nazajutrz, ledwie pierwszy świt poszarzył ziemię, był już na owym wzgórzu, czapkę baranią z pieniędzmi przyciskał pod pachą i czekał i marzył.

Rozwidniało się coraz bardziej. Nim słońce wstało, przybył książę ze swymi Baszkirami. Skłonił na wieśniaka.

— Położ tu na ziemi czapkę ze złotem i uważaj. Widzisz to pole przed sobą? Oto tyle z niego należęć będzie do ciebie, ile obejdziesz pieszo, przez cały dzień idąc. Jeden tylko warunek ci stawiam: wieczorem, nim słońce zniknie za górami, musisz być spowrotem tu na tem wzgórzu. Jeżeli się spóźnisz choć jeden moment, utracisz i pole, i pieniądze już twoje nie będą. Ale oto słońce wstaje, ruszaj w drogę.

Wieśniak puścił się rażno naprzód. Radość ogromna rozpierała mu serce. Dziś wieczorem jeszcze będzie panem tej ziemi wspaniałej. I szedł jeszcze szybciej, byle okrążyć jaknajwiększy obszar. Za nim jechało na koniach dwóch Baszkirów i znaczyli drogę, którą szedł, palikami wbijanymi w ziemię.

Słońce wyłoczyło się już na środek nieba i schodziło zwolna na drugą stronę horyzontu. Wieśniak spojrzał ku górze, a potem za siebie. Musiał zrobić ogromny kawał drogi, bo pagór, z którego rozpoczął wędrówkę, ledwie było widać. Teraz czas wracać, aby przed zachodem słońca stanąć na wzgórzu przed księciem. I już miał zawrócić kołem, gdy oto ujrzał przed sobą nowy szwał ziemi jeszcze piękniejszej niż ta, którą dotąd widział. Jeszcze trochę naprzód, jeszcze to pole musi być moje — myślał w gorączce — a potem nadrobił drogę. I puścił się pędem naprzód.

Kiedy okrążył upragniony kawał ziemi i zawrócił ku wzgórzu dalekiemu, słońce nachyliło się już mocno ku zachodowi. Chłopak dobył ostatnich sił. Pod obfitym zlewem mu twarz, ramiona, całe ciało. Serce biło młotem w pierś. Odczuwał burkę i szedł pędem. Baszkirowie, jadący za nim, nawoływali, by szedł rażniej, bo nie zdążą przed zachodem. A ci, co stali na wzgórzu, dawali mu znaki ręką i pokazywali na słońce, które uciekało nieumłostercie za góry. Wieśniak już biegł teraz, ile mu sił starczyło. Jeszcze kilkadziesiąt kroków, a będzie mieć w ręku bogactwo niezmiernie, a z niem i szczęście. I kiedy słońce dolnym rąbkiem dotknęło się horyzontu, wieśniak

dotarł do pagórka. Z chwiał się, pochylił się naprzód, wtył, machnął rękami w powietrzu, jakby się przed czymś bronił i runął przed siebie na twarz. Prawa jego ręka ścisnęła kurczowo czapkę ze złotem, a lewa objęła ziemi kawałeczek taki maleńki. Leżał bez ruchu.

Przyskoczył jeden z Baszkirów, rozpiął koszulę na piersiach i rękę położył na sercu.

— Żyje? — zapytał wódz.

— Nie, serce nie bije.

— Kopcie grób. — rozkazał książę.

Baszkirowie odmierzyli dwa metry ziemi wzdłuż, jeden metr wszerz, i wykopali dół na trzy metry głęboki.

Dwa metry wzdłuż, jeden wszerz, trzy metry wgłąb. Tylko tyle ziemi człowiekowi trzeba...

Historja każdego człowieka. Każdy chodzi, biegnie za swoim szczęściem. Szuka i trzodzi się. I nigdy nie jest zadowolony. Jeszcze trochę, jeszcze to, a już będzie szczęśliwy. Napróžno. Czemuż zapominamy o słowach św. Augustyna:

„Niespokojne jest serce nasze, Panie, dopóki nie odpocznie w Tobie“

BRAK DYSCYPLINY.

Starszy sierżant: — Melduję posłusznie, że szeregowiec Plichta dziś w nocy umarł.

Oficer: — Co? bez mego pozwolenia? Wpakować go na trzy dni aresztu o chlebie i wodzie.

GDZIE ON PĘDZI?

Janek na widok przyjaciela pędzącego konno, woła:

— Zmiłuj się, gdzie tak pędzisz?

Na to odpowiada niewprawny jeździec:

— Spytaj się o to konia.

WSTYDLIWY.

— Co? Wy chodzicie po żebrach, będąc całkiem pijany?

— Abo pr-r-rroszę dobro-dzieja, ja jak je-stem trzeźwy, to się wstydzę że-br-rrać.

CZEGO NIE WIDZĘ, TEMU NIE WIERZĘ.

Pewien niedowiarek zaprzeczał istnieniu Boga, nieba i piekła, za każdym zdaniem powtarzając: bo czego nie widzę, temu nie wierzę.

Obok siedzący gospodarz, rzekł do niego:

— Szkoda, że pan nie masz w głowie rozumu, ani mózgu.

— Jak to możesz twierdzić? — zapytał mądrała.

— Ha, bo gonie widzę—a czego nie widzę, temu nie wierzę.

* * *

— A cóż się wam stało, człowieku, żeście tacy spuchnięci?! Biegnijcie prędko do domu, niech wam żona przyłoży zimny okład!...

— Oj, ona mi właśnie dała okłady i nawet gorące! Dlatego też taki jestem spuchnięty...

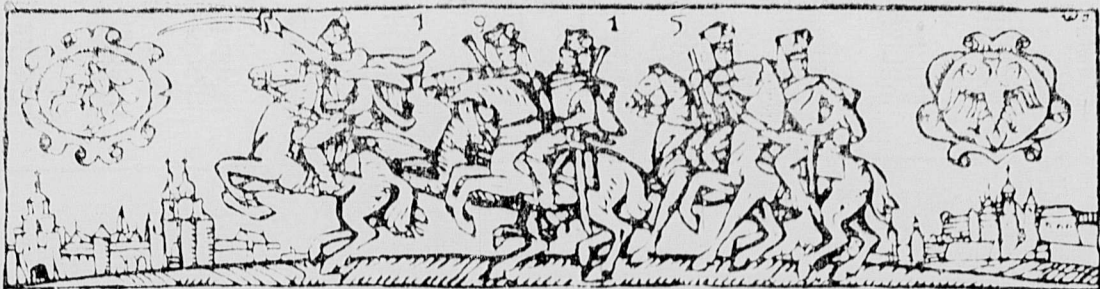
AUTOR NIEZNANY.

Nie stąpał w życiu swem po kwiatach,
Lecz dla idei tylko żył,
Miesiące długie w kazamatach
O wolnej Polsce tylko śnił.

Jego zapał i praca szczerą
Wydała dzisiaj wielki plon,
O, dobrze znamy Bohatera
Każdemu sercu drogi On.

Marzenia cudne się spełniły,
Wysłuchał modlitw Jego Bóg
I już zgnębione wrogie siły
I zwyciężony podły wróg.

Czczymy więc Ciebie Bohaterze,
Ty jeden tylko nami rządz.
Każdy krew swoją da w ofierze
Umiłowanym wodzem bądź.

JÓZEF PIŁSUDSKI

PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI.

ZNACZENIE Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w życiu Odrodzonej Polski nie kończy się w Jego wielkich czynach historycznych.

Jego obecność wśród nas odczuwamy ciągle, a gdy patrzymy na ten wzór dobrego syna Ojczyzny, to w sercach naszych brzmieć ciągle powinno pytanie:

Czy uczyniliśmy wszystko możliwe, aby Polska miała zapewnioną moc. Czy uczyniliśmy wszystko, co jest obowiązkiem kochającego swe Państwo obywatela.

Czasy są ciężkie; narzeka i rolnik, i robotnik, i kupiec, i rzemieślnik. Ale przez narzekanie nigdy losu swego nie odmienimy. Trzeba za wzorem Naszego Wodza, zacisnąć zęby i pracować.

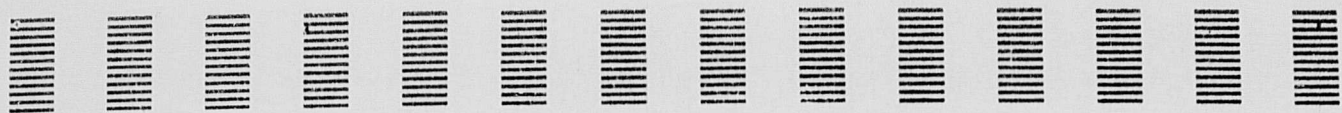
Każdy obywatel, gromada czy gmina, każdy sejmik powiatowy i magistrat miejski, muszą cały wysiłek, całą pracę skierować tak, aby poszła na pożytek ogółu. Każda myśl dobrego Polaka musi dążyć do wspólnego celu, jakim jest dobro państwa.

A najlepszym wzorem w tem obywatelskim myśleniu będą zawsze prace i czyny Twórcy Polski Odrodzonej, jakim jest Józef Piłsudski.

Pod jego kierunkiem od 1926 r. pracuje Rząd, nie wystarczy jednak tego Rządu słuchać, trzeba mu pomagać, składając nieraz ofiary i wzorując się na tym Pierwszym Obywatelu Polski, jakim jest Józef Piłsudski, który całe swoje życie złożył na ołtarzu Ojczyzny.

rys. Z. CZERMANSKI

ZBYSZEK RACZEK.

Dziecię do Komendanta.

Dziadku, chociaż Cię nigdy w życiu nie widziałem,
Jednak kocham Cię bardzo swoim sercem małym,
Znam Cię tylko z obrazków i z opowiadania,
Że wasy masz ogromne, że miałeś kasztankę
Konika, co Cię nosił, gdy biłeś Moskali,
Że nosisz maciejówkę i dużo medali
I krzyżów dużo za swe dzielne czyny;

O kocham Cię bardzo mój Dziadku jedyny.

Kocham Cię za to, żeś Polskę zbudował
I naszych wrogów dobrze poturbował,
Żeś bolszewikom takie sprawił lanie,
Jak mnie mój tatuś, gdy zły rano wstanie.
Gdybym wszystko wyliczał, wiersz byłby za długi.
Dosyć, że Cię bardzo kocham za Twoje zasługi.

KAZIMIERA ILLAKOWICZÓWNA.

Na miłość najlepszy jest len.

*Nie miała Jadwisia strojnej sukni żadnej,
Modliła się o nową jedwabną,
Modliła się z wieczora,
bo kochała Melchjora.
A ten Melchjor, chłopak we wsi najbogatszy,
na nią nie patrzył.*

*Zasnęła Jadwisia w pacierza połowie,
ukazali się jej we śnie Trzej Królowie
Kasper, Melchjor i Baltazar
przyszli do niej z nakazem.
Mieli korony i berła i orszak...
...A ten ich czarny lud był najgorszy!*

*Mówią: Jadwisiu, gdy do modlitwy klękasz,
nie módl się o jedwabną sukienkę.
Jeśli Melchjora kochasz,
uwierz nam, starym trochę.
Zapamiętaj sobie ten sen:
Na miłość najlepszy jest len.*

*Jadwisia królom uwierzy:
pozmiętała codzienne pacierze,
modli się o suknię z płótna...
...Ciotka przywiozła jej suknię.
Suknia była całkiem nieostatnia,
haftowana na płótnie w kwiaty.*

*O dziwa, cud niepojęty:
pękają z zazdrości dziewczęta,
Wieś cała z podziwem patrzy:
Melchjor się Jadwisi oświadczył!
Szli przez wieś, on odświętnie ubrany,
ona w sukience lnianej.*

*Więc wieść się rozbiegła jak żywa,
jak to się miłość zdobywa.
I odtąd należy wiedzieć,
że w lnie właśnie urok ten siedzi,
bo objawił Jadwisi sen,
że na miłość najlepszy jest len.*

KAZIMIERZ KONARSKI.

Anton Kender.

ANTONI Kędzior oparł się o parapet statku i zapatrzył się w siną dal morską. Wielki transatlantycki parowiec „Pułaski“ minął nad ranem Szczecin i parł teraz całą siłą swych maszyn ku Gdyni. Z olbrzymich kominów wałyły kłęby czarnego dymu, przesłaniającego ztyle za statkiem horyzont smugą czarniawej mgły.

Kędzior zamyślił się. Jechał drogą, którą ostatni raz przebywał w odwrotnym kierunku przed kilkunastu laty, kiedy był dzieckiem niemal. Jechał z matką do ojca do Ameryki. Ojciec był kolejjarzem, pracował w warsztatach kolejowych w Gdańsku, ale na parę lat przed wojną rzucił tę służbę i dał się namówić na tułaczkę. W Ameryce wiodło mu się niezgorzej, ale żarła go straszna tęsknota za krajem i za rodziną. Kraju za sobą przywieźć nie mógł, matka, choć z lękiem, dała się namówić na podróż. Stała Kędziorowi w oczach owa daleka droga, odbyta w strasznych warunkach, na lichym emigranckim statku, z burzą na Atlantyku, z której zdawało się, że żywi nie wyjdą. Wyszli wprawdzie cało, ale w Ameryce czyhało na nich

nieszczęście. W niespełna miesiąc po przyjeździe przywieziono im ojca martwego do domu. Zabiła go maszyna, do której się nieopatrznie zbliżył. W rok po ojcu zmarła matka, zaraziwszy się tyfusem w szpitalu, gdzie była pielęgniarką. Mały Antoś został w Nowym Jorku sam bez grosza przy duszy, bez znajomej twarzy w całym tem wielkiem, tak straszliwie obcym mieście.

Próbował walczyć z nędzą, która oplątywała go coraz silniej, miał się wszelkiej pracy, jaka popadła, ale pracy tej nie było za wiele i dla dorosłych, więc jego chudziaka odprawiano najczęściej z kwitkiem. Bywały dni, że nie miał co jeść, ani gdzie głowy na noc schronić. Tęsknił za krajem, za ludzką mową, za rodziną, którą miał pod Gdańskiem. Całą duszą pragnął tam wrócić, ale skądże miał wziąć pieniędzy na bilet okrętowy? Raz nawet spróbował się zakraść na statek jadący do Europy, ale na godzinę przed odejściem odkryli jego kryjówkę marynarze, zbili go i wyrzucili biedne dziecko zpowrotem na ląd. Znowu tułał się po mieście, aż wreszcie los zlitował się nad nim. Skostniałego i wycieńczonego z głodu chłopca zabrała ze sobą rodzina farmera, jadącego z całym swym dobytkiem w dalekie, dzikie strony, aż do podnóży Kordyljerów, na pograniczu Kanady. Ludzie byli prości, dobrzy, dziecko spragnione serca przylgnęło do nich całą duszą i z biednego popychadła, jakim był w początkach swej służby, stał się zczasem niemal członkiem rodziny, a w każdym razie jej serdecznym przyjacielem. Odżył, zahartował się, zmężniał, nauczył się walczyć z surową w tych stronach przyrodą, ale jednocześnie w owej walce pokochał tę przyrodę całym sercem.

Wybuchła wojna światowa, ale minęły całe miesiące, nim wieść o niej dotarła do źródeł rzeki Missouri, gdzie w głębokich lasach schowana leżała ferma zacnego Antkowego gospodarza. Mijały lata wojny, a oni tam w puszczy wiedzieli o niej tyle, że podnosiła się cena pszenicy, a spadały z roku na rok ceny kosztownych futer, które gromadzili w długich zimowych wyprawach myśliwskich. Wreszcie którejś zimy przywędrowała do nich wieść, że wojna się skończyła. Wieść ta była widocznie tak znużona podróżą, wyczerpana bezdrożami, lasami, przez które przedzierać się musiała, śniegami, w których brnąć po pas jej wypadło, że kiedy wreszcie dotarła w owej głuszy leśnej do ludzkich serc, nie miała już siły ich poruszyć.

Nastały znowu lata ciszy, pracy i spokoju. Pory roku goniliy jedna za drugą, że niewiadomo było, jak i kiedy z zimy robiła się wiosną, a z tej znowu lato. Płynęły niepowstrzymaną rzeką lata. Z małego wątłego Antosia Kędziora zrobił się Anton Kender, chłop naschwał, rozłożysty, krzepki, jak pomorski dębczak.

Pomorski? Nie — o Polsce, o Pomorzu zapomniał już nasz Antoś zupełnie. Dawniej, czasem jeszcze stawały mu przed oczami dziecinne lata, plątały mu się po głowie słowa polskiego pacierza lub polski wyraz matczynej pieśczoły, ale stopniowo zamierało w nim to wszystko. Polaka w okolicy na dziesiątki mil nie było na lekarstwo, ust po polsku nie było do ko-

niemiecki napis — Gdingen. Dlaczegoż na tym statku nie napisano Gdingen, tylko po polsku Gdynia?

Ostatnie wyrazy: po polsku, Gdynia, powiedział półgłosem i znów poczuł w sercu jakby ukłucie igłą od dźwięku tych słów.

Przypomniał sobie, że marynarze rozmawiali po polsku i nagle ogarnęło go zdumienie. Czyżby to był okręt polski. Polski okręt? Niemożliwe. A jednak...

Na mostku ukazała się znów grupa marynarzy. Także trzej, ale nie ci sami. Naszywki złote — oficerowie. Kędzior nateżył słuch.

— No więc, panowie, dokąd idziemy? rozległ się młody, dźwięczny głos. Jabym proponował zacząć od Domu Polskiego.

Kędzior osłupiał. Więc tu na tym statku i oficerowie po polsku gadają? W głowie mu się kręciło. Nie rozumiał zgoła nic. Znów jak automat szedł za oficerami. Doprowadzili go oni do Domu Polskiego. Wejść za nimi nie śmiał i znów, jak tam, w przystani, zaczął oglądać ów gmach. Odrazu wpadła mu w oczy księgarnia. Polska księgarnia. Tyle książek. Wszystkie po polsku. Z trudem brnął oczyma po tytułach. Prze... Przegląd... sylabizował mozolnie. Wszedł.

* * *

Od tego zaczęło się. Wrócił do siebie na wieś z pełnym kuferkiem polskich książek, gazet, broszur. Zaczął czytać bez ładu i składu, co mu tam w rękę w sklepie wsunęli. Już w kolei poczuł, że go coś ciągnąć zaczyna ku mglistemu wybrzeżu dzieciństwa, ku Polsce. Kiedy wrócił do siebie, do swej puszczy zielonej, uczucie to zrazu osłabło, ale ziarno, raz rzucone, zaczęło rozrastać się coraz silniej. Wiedział już, że Polska jest niepodległym państwem i całą duszą zapragnął ją zobaczyć. Wreszcie zdecydował się jechać. Podróż nie stanowiła już teraz, gdy był człowiekiem wcale zamożnym, takich trudności jak dawniej.

W Nowym Jorku, w Domu Polskim skierowano go do polskiej agencji okrętowej. Pewne nieporozumienie wynikło przy kupowaniu biletu. Poprosił o bilet do Gdańska. Po angielsku. Miał ochotę odezwać się po polsku, ale nie śmiał.

— Parowiec nasz idzie do Gdyni, nie do Gdańska — objaśnił go urzędnik — ale to bardzo blisko, przesiądzie się pan na inny statek, albo dojedzie koleją w pół godziny.

— Jakto do Gdyni? Przecież to zwykła rybacka przystań.

— Nie, tam teraz jest port, zobaczy pan.

— Port w Gdyni?

Osób było przy okienku dużo i nie było czasu na dłuższe objaśnienia. Ruszył na statek.

* * *

A w tydzień później dojeżdżał do polskiego wybrzeża. Dzień był pogodny, tak, że choć statek jechał w dużym oddaleniu od lądu, można już na nim było rozeznaczyć niektóre szczegóły. Jechali teraz wzdłuż wąskiego półwyspu helskiego, wąskim pasem lądu odcinającego od morza zatokę pucką. Z poza drzew błysnęła ku nim tafla wód zatoki. Kędzior drgnął. Poznał ten widok, przypomniał sobie, że bywał tu z rybakami. Była to więc pierwsza jaskółka ze świata wspomnień, z zaczarowanej krainy dzieciństwa, Po niej przyszły dalsze: latarnia morska, Hel. W Helu pamiętał biały dom na brzegu. Pamiętał go lepiej od innych, bo się w tym miejscu kiedyś w czasie kąpieli topił i ledwie go uratowali. Jest ten dom? Myszkował oczyma po wybrzeżu. Ten nie. Ten nie. Chyba ten... Tak, -- napewno ten. Ucieszył się jak dobremu znajomemu.

Statek wykręcił na południe, otworzyła się przed nim szeroka przestrzeń zatoki, zalana słońcem. Jeszcze chwila i oto w oddali śmiga w niebo ostra igła gdańskiego ratusza.

Na statku zaczyna się ruch, wynoszą bagaże pasażerskie, odwijają jakieś liny.

Kędzior, zapatrzony w zbliżającą się ku niemu ziemię, w Gdańsk, nie słyszy tego, nie spostrzega, że statek wykręcił w prawo, ku zachodowi. Rozgorączkowanymi oczyma wodzi po wybrzeżu, odkrywa coraz to nowe znajome punkty.

Ta wieża, to chyba klasztor w Oliwie. A ta kępa to Sopoty. A to co? Boże Miłosierny, co to?

Wprost przed nim wyrastała z topieli wodnej w całym swym majestacie Gdynia.

Jak macki sunęły ku niemu białe smugi wrzynających się głęboko w morze łamaczy fal, dalej widniał splątany las masztów, kominów, dźwigów, jeszcze dalej śmiało się w słońcu białymi swymi murami rozległe miasto, wtulone w puszysty kołnierz lasów, pokrywających okoliczne wzgórza.

Przechodzącemu koło niego marynarzowi rzucił pytanie, wskazując ręką na port.

— Co to jest?

Powiedział to po polsku. Po raz pierwszy od lat piętnastu odezwał się do kogoś po polsku.

Majtek popatrzył na niego trochę zukosa i odrzekł:

— A cóż ma być? Dyć to Gdynia.

— Gdynia! Boże Miłosierny! Jego Gdynia. Ta mała cicha wioszczyzna. Cud, prawdziwy cud.

A cud potężniał z każdym obrotem śruby parowca. Minęli wejście do portu. Wyciągnęły ku nim swe stalowe ramiona olbrzymie dźwigi, ogarnął ich wir portowego życia, ogłuszył łoskot maszyn, gwizd lokomotyw i syren okrętowych. Do pociągu stojącego obok statku podjeżdża z chrzęstem olbrzymi dźwig. Stanął, przekręcił się, i oto nad pierwszą węglarką zawisły olbrzymie kleszcze. Spuściły się, chwytają wagon. Chwila ciszy, potem

gwizdek, maszyna zawarezała, targnęła łańcuchami i oto wagon idzie do góry, jak zabawka dziecinna. Z całym wagonem przekreślił się teraz dźwig ponad statek, wyrócił wagon, węgiel z łoskotem runął w głąb statku, podczas gdy węglarka, już wyprostowana wracała powietrznym łukiem na swe miejsce na szynach.

Wszystko to tchnęło siłą, ale i ładem. I wszystko tchnęło Polską.

Po polsku wołali robotnicy w porcie i maszyniści.

Po polsku rozmawiał tłum pasażerów, cisnący się do wyjścia.

Po polsku krzyczały wielkie reklamy widoczne aż tutaj z miasta.

Po polsku zdawało się szumieć morze pod stopami Kędziora i wiatr nad jego głową.

Przed nim, dookoła niego, wszędzie była Polska.

I w nim samym już było trochę Polski, a teraz płynęła ona wielką falą przez oczy jasne, szeroko otwarte i przez uszy i przez serce proste, gorące ogarniając tułaczą Kędziorową duszę miłością, zapalając w niej jakieś nowe nieznane ognie.

Owce na halach Tatrzańskich.

Jak gospodarze z Mogilicy przekonali się do swojej szkoły.

SZKOŁA stała na końcu wsi, tuż przy cmentarzu. Szkoła była stara. Podobno wybudowali ją jeszcze za czasów rosyjskich, latami całymi nie remontowali, nie dziw, że była pochylona i zmurszała jak grzyb-staruszek.

Wieś była mała i uboga. Rozłożyła się daleko od szosy, daleko od stacji, daleko od miasteczka; ziemia nieurodzajna, piaszczysta lub błotnista, zboże rodziła marne i ubogie. Ludzi w biedzie ratował las pełen jagód i grzybów, no i ten kawał rzeki, gdzie można było nałowić ryb na sprzedaż, czy na własny użytek.

Wieś nazywała się Mogilica.

W szkole nauki nie było, bo jeszcze inspektor nie przysłał nauczyciela. Mówili ludzie, że nauczyciela wcale nie przyślą, bo dzieci za mało do szkoły chodzi, że te które są, będą chodzić aż na drugą wieś do szkoły, kto tam zresztą prawdy się dowie.

Minął miesiąc, do szkoły zjechała nauczycielka. Zaraz na drugi dzień zaczęła z sołtysem obchodzić chaty, bo zapisy akurat nie były jeszcze zrobione. Dzieciska, wiadomo dzikie, chowały się za piec, po kątach, gdzie popadło. Potrafiła jednak jakoś tak do nich zagadać, że jedno po drugim wyłaziło z zapiecka, z mrocznego kąta i odpowiadało na zadane im pytania. A to, do którego oddziału chodziło zeszłego roku, a to w czym matce w gospodarce pomaga, a to czy pamięta co z zeszłorocznej nauki.

Jakaś serdeczna i dobra była ta nauczycielka. Ludzie nazwali ją panienką, że to niby taka młodziutka była, dopiero co ze szkół chyba wyszła.

Dzieci, choć zapisane, do szkoły nie przyszły. Zjawiły się tylko te najmniejsze, siedmiolatki, no i trochę do drugiego oddziału, ze starszych tylko dwie dziewczyny. Dlaczego?, co?, jak?, ano był we wsi zwyczaj, że dzieci przychodziły na naukę tylko w zimie, bo to wiadomo, bydło trzeba paść, jednego pastwiska niema, każdy goni swoje, któż popędzi i popilnuje — wiadomo, dziecko.

A tu i kopanie kartofli i jaki taki obrządek gospodarski, któż pomoże, domu przypilnuje i za robotnika stanie? wiadomo dziecko...

Zeszli się rodzice niedzielną porą do szkoły i z nauczycielką tę sprawę obgadują. Oni swoje, że bieda, że dziecko biednemu człowiekowi robotnik, że z chudoby żyją, że letnią, czy jesienną porą nie sposób im się wyzbywać dziecka z domu dla szkoły, ona zaś swoje im przedkładała.

Powiada: płacie podatki tak? na co płacie podatki? na drogi, mosty, szkoły, na szkoły więc i na nauczycielkę, więc i mnie opłacacie własnym podatkowym groszem.

Za cóż to więc płacie? Myślę, że za to, bym uczyła wasze dzieci, nie zaś po to bym nie robiąc spacerowała po wsi i patrzyła jak inni pracują. Ale gdzież są te dzieci? Mówicie w zimie, bo teraz robota, bydło trza paść. W zimie przyjdzie mróz i śnieg (ct pieca w szkole niema), dziecko w domu zostawicie, bo to ubrania nie ma ciepłego, zamarznie na zimnie. Jakoś tak nieładnie wychodzi na to, że bydło i gospodarka ważniejsze dla was niż dziecko. Myślicie, dziecko wiadomo moje i niczyje. A to nieprawda. Bo dziecko to wielka odpowiedzialność przed Bogiem, bo dziecko to przyszły człowieki obywatel Państwa w którym żyjemy.

Kiedy gospodarka dobrze idzie? jak gospodarz ciemny i głupi, czy jak rozgarnięty i oczy mający na wszystko otwarte? wiadomo to drugie. To samo i w Państwie przecie. Im więcej ludzi światłych i rozumnych, tem lepiej się dzieje dla wszystkich. A skąd się wezmą ci rozumni ludzie, kiedy nawet do jednej wiejskiej szkoły tak trudno wam wasze rodzone dzieci posłać porządnie.

Oni znów swoje, że wszystko to ładnie, ale chudoba się w stajniach nie może marnować, że jednego pastwiska nie mają, że trzeba paść po leśnych rozłogach i nijak nie mogą pogodzić jednego z drugim.

Stało wreszcie na tem, że wszystko było ze wsi rozdzieli się między kilkunastu co najteższych chłopców z najstarszego oddziału, a czas nauki tak się rozłoży, ażeby ten oddział mógł się uczyć przed pasionką lub po, albo jeszcze lepiej w popołudniowej porze, kiedy bydło pędzą na udój.

Jakoś się to uregulowało. Naszły zaraz kłopoty inne. W szkole nie było pieca, a zima już była za pasem. Trzeba było jeździć do gminy, prawować się z dozorem szkolnym, gwałtować, prosić, w końcu piec stanął.

To znowu dziurawy dach przeświecał goliznami i trzeba było coś na to radzić. Dzieci co silniejsze porwały się, że same to zrobią, wylazły nawet na dach i coś tam próbowały majstrować. Gdzieżby tam zaś coś zmajstrowały, małe to jeszcze, nieumiejące.

Przechodził jednak w ową porę radny Litwińczyk. Z początku pośmiał się i pożartował z tych dziecińskich reperacyj, ale zaraz potem z nauczycielką pogadawszy, poszedł na wieś do znajomków. A że to poważanie we wsi miał, na drugi i trzeci dzień do szkoły zgłosiło się paru parobczaków, którzy nie zwlekając, dach połatali i jako tako na zimę zaopatrzyli.

Było to przecie drobne zdarzenie, cóż parę snopków słomy i para rąk, nie taka znów wielka rzecz, ale wiadomo było, że stosunek wsi do szkoły już się zmienił na lepsze. Szkoła stała się czemś własnem i bliskiem, coś jak czysta, na codzien nie otwierana izba, albo świąteczna przyodziewa.

Weszło w zwyczaj, że rodzice często zaglądali do szkoły, bo nauczycielka coraz to miała do gromady jakieś interesy. A to o sklepiku szkolnym, który miał taniej sprzedawać zeszyty, niż te, które we wsi były, a to o po-

stębach dzieci w nauce, a to o dożywianiu ich w szkole, a to znów z matkami o łatwych sposobach czystego przyoblekania dzieci, namnożyło się tych interesów tyle, że potem już nie nauczycielka, ale rodzice sami, matki zwłaszcza, coraz to coś nowego znachodziły i z „panienką“ obgadywały. Wiadomo, **opieka rodziców nad szkołą, szkole i nauczycielowi jest bardzo potrzebna.**

Dzieci też przekonały się do szkoły. Małe biegły już teraz na wyścigi mimo, że z początku straszone szkołą przez domowników nie wiedziały, gdzie oczy podziąć z bojaźni.

A przecież w szkole było wesoło i przyjemnie. Coraz to nowy obrazek cieszył oczy, a wesołą piosenką, lub wierszykiem można było pochwalić się przed matką i ojcem gdy z pola wracali do domu.

Starsze dzieci gospodarzyły w szkole. Tak to jakoś nauczycielka zorganizowała, że każdy z nich i Tomek Podhorny i Emil Gegiena i Nataszka Petruczenia czuli się, jak u siebie w domu, ba, nawet lepiej, bo w domu od dziecka ważniejsi byli matka i ojciec, a potem jeszcze starsza siostra i brat, a potem jeszcze ciotka i sąsiedzi, dziecko było na samym końcu, w szkole zaś dziecko było najważniejsze.

W szkole była tylko pani, która (tak się dzieciom zdawało) była jakby tylko na to, by myśleć, żeby im uczennicom i uczniom małej mogilickiej szkoły było w szkole jaknajlepiej. To też uczyły się, bo uczyły pilnie.

Najprzyjemniejsze były lekcje te, na których pani opowiadała im o Polsce. Że jest taka wielka i piękna, że żyją w niej miliony dzieci, które powinny uczyć się poto, by Polskę uczynić jeszcze bogatszą i piękniejszą, że ta cała szeroka ziemia, w którą rzucamy ziarno chlebne, powinna się nazywać świętą, tyle serc Ją ukochało i tyle krwi z miłości dla Niej w Nią wsiąkło, że najpierwszym, największym obowiązkiem każdego dziecka, które na tej ziemi mieszka, to staranie się ze wszystkich sił, ażeby być Jej jaknajwięcej godnym. Uczyć się, by potem móc mądrze i rozumnie dla Niej pracować, hartować się i rozwijać w sobie krzepotę duszy i ciała, by móc kiedyś Jej dzielnie przed wrogiem bronić. Że Polska najwięcej kocha właśnie dzieci, że są Jej chlubą i najwyższą radością...

Takie były te lekcje.

Gdzieś w połowie zimy dzieci zrobiły się tajemnicze. Długo przesiadywały w szkole, wieczorami chyłkiem się do niej wymykały i na pytania, co to znaczy odpowiadały, że robią z panią niespodziankę.

Trwało to trzy tygodnie.

Aż raz któregoś wieczora po Bożem Narodzeniu ozwały się we wsi jakieś śpiewania, dzwonienia szkolnym dzwonkiem, pokrzykiwania i śmiechy, Do chałup, gdzie dziewczęta i starzy byli zgromadzeni na wieczorynkach przy prządkach i krosnach, sprawiedliwie od jednej do drugiej chadzały dzieci co starsze i obrotniejsze poprzebierane, ten za kozę, ten za żydka, tamten znów z papierową gwiazdą rozjaśnioną i roztańczoną wesoło, a wszy-

scy ze śpiewaniem, że proszą całą wieś, jak długa i szeroka na jutrzejsze przedstawienie jasełkowe.

Byłóż to śmiechu, było! Koza kłapała paszczką i bodła rogami dziewczęta, małe dzieci piszczały trochę ze strachu a jeszcze bardziej z uciechy, a starzy kręcili z zadowoleniem głowami. Że to coprawda lepsze dla szkolnych dzieci takie figle, niż kotłowanie się i kwaszenie w izbie, jako to bywało zeszłych zim.

Na jasełka zwała się bezmała cała wieś. Klasa choć obszerna wszystkich nie pomieściła. Stali pod oknami, a potem dla tych, którzy byli dalej, trzeba było powtarzać.

Najbardziej cieszyła się Rusakowa, której córka była przebrana za anioła i Kalinowska, której Aniuta wystąpiła jako królowa.

Miszka Gegiena przebrany za diabła tak fikał kozły, że aż sobie nabił guza zleciawszy ze sceny pod nogi siedzących w pierwszej ławce, ale to było tylko weselej.

Taka więc była ta niespodzianka. Pierwsze przedstawienie w starej szkole.

Zima się skończyła, przyszła wiosna. Dzieci zrobiły z panią daleką wycieczkę aż do Krzemieńca i miały co opowiadać na długi czas. Prawie wszystkie pierwszy raz jechały koleją i widziały pierwszy raz duże miasto. Tak się od tej wycieczki rozciekawiały, że postanowiły składać pieniądze, żeby pojechać razem do Warszawy, albo przynajmniej do Lwowa, bo bliżej.

Kończył się już rok szkolny. Nauczycielka znów zwołała zebranie rodziców. Bardzo się jednak różniło to zebranie od pierwszego, jakie razem odbyli. Przypomnieli to sobie wszyscy z uśmiechem.

Nauczycielka wyjeżdżała na dwa miesiące i chciała oddać w opiekę rodzicom szkolny budynek. Martwiła się, czy dozór szkolny i gmina na czas wyremontują szkołę, żeby nauka mogła się zacząć normalnie.

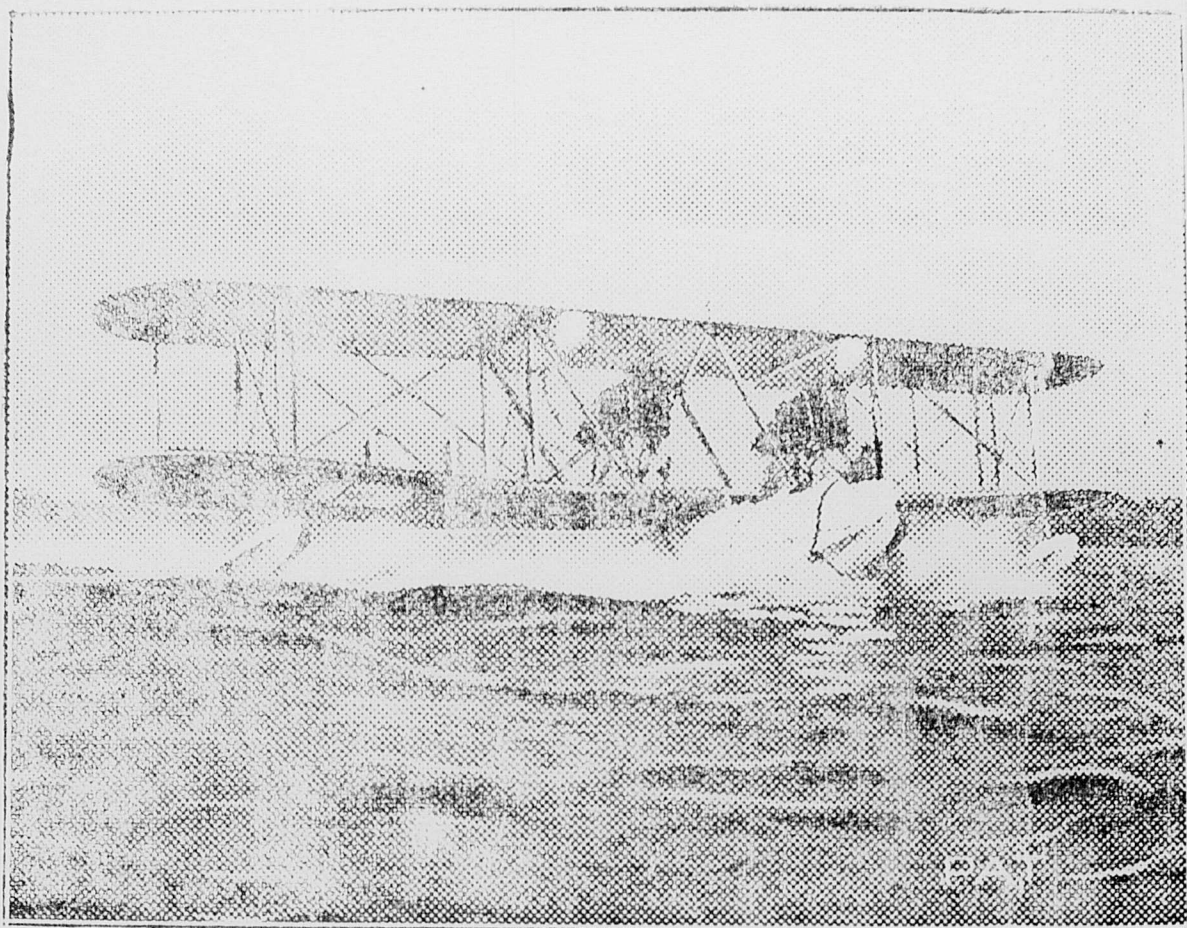
— Niech się już panienka nie kłopotuje, zabrał głos najstarszy Jakim Podhorny. Już my tego dopilnujemy. Do tej pory nie wiedzielim dokładnie, czym jest dla nas szkoła. W tym roku przekonaliśmy się, że jest pożyteczną i potrzebną.

Dziecko w szkole dobre i dla domu staje się lepsze i pracowitsze. Już my teraz szkole nie damy się zmarnować. I płót trza będzie dokoła postawić i remontu sami dopilnujemy. Panienka, choć młoda nas starych nauczyła, że szkoła potrafi wychować lepiej od matki. Niechże panienka jedzie sobie odpocząć, a my tu już naszego dobra potrafimy dopilnować.

Wiadomo, jak człowiek co pokocha, to już się tego nie wyrzeknie za nic. Tak i my. Jak przekonawszy się polubili swoją szkołę, to już jej teraz przepaść nie damy.

Da Bóg, to i nową sposobną porą wybudujemy.

Wera Tropaczyńska-Ogarkowa.

Samolot do lotów nad morzami. Zamiast kółek ma pływaki, aby nie utonął, gdy opuści się na wodę.

POLSKA KOMUNIKACJA LOTNICZA

Szybko—Bezpiecznie—Wygodnie—Tanio
oto zasady Polskich Linij Lotniczych.

JESZCZE naszym dziadom zapowiedzi, że będziemy latać w powietrzu wydawałyby się bajką, którą można opowiadać dzieciom. Z podziwem patrzyli na powstające linie kolejowe, zastanawiały ich samochody, które poruszały się same, nie ciągnięte przez konie. Przyszła wojna. Na niebie pokazały się olbrzymie ptaki, hałaśliwie warczące, mieniające się metalem kadłubów w blaskach promieni słonecznych. Ptaki te na tereny zafrontowe niosły śmierć ukrytą w bombach kształtu wielkich gruszek. To były samoloty.

Człowiek opanował powietrze.

Wojna się skończyła, nie było już potrzeby rzucania bomb.

Ludzie wrócili do pracy, do odbudowywania zgliszcz wojennych. Praca stała się szybka, wyteżona. Ludzie w miastach, ludzie prowadzący wielkie interesy, mają mało czasu. Szybkobieżne kurjery na drogach żelaznych były dla nich za powolne. Zaczęli jeździć samolotami.

I tak, obok komunikacji autobusowej, czy też kolejowej powstała komunikacja lotnicza.

Niedosć zachwycać się lotnictwem, trzeba z niego korzystać podróżując, wysyłając listy i towary samolotami!

Pełne bezpieczeństwo—Tanie ceny biletów.
Informacje w biurach podróży i w hotelach.

Dzisiaj oprócz komunikacji lotniczej między większymi miastami w Polsce, mamy połączenia lotnicze z Austrią, Bułgarią, Czechosłowacją, Estonią, Grecją, Kową i Rumunią, a wkrótce mają powstać nowe linie lotnicze, które połączą nas z Rosją i Niemcami.

Dla przykładu warto podać, że z Warszawy do Wiednia samolotem jedzie się tylko 5 godzin 40 minut, a z Warszawy do Lwowa można się dostać w ciągu 2 godzin i paru minut.

Nieraz słyszy się o strasznych katastrofach lotniczych. Otóż Polskie Linie Lotnicze „Lot” — utrzymujące komunikację powietrzną z państwami, o których wyżej mowa tem się różnią od innych linii lotniczych, że do tej pory nie było na nich ani jednego wypadku, chociaż samoloty pasażerskie tych linii od 1929 r. do 1932 roku przebyły przeszło 6 milionów kilometrów i przewiozły około 60 tysięcy pasażerów, oraz parę milionów ton towarów, jak na kolejach, a koszt przelotu wynosi zaledwie tyle, co przejazd koleją 2 klasą do tej samej miejscowości.

Komu się zatem spieszy, ten winien korzystać z komunikacji lotniczej, która mu zagwarantuje szybkość, wygodę, bezpieczeństwo no... i niezwykłe wrazenie.

== Gromada to siła. ==

GROMADA to siła“ mówi przysłowie. Czego nie zrobi słaba jednostka, dokona z powodzeniem wspólny wysiłek całej gromady.
” Jeśli zważymy, że mamy w Państwie około 3400000 gospodarstw rolnych drobnych i karłowatych, a więc jednostek gospodarczo słabych, to tembardziej występuje u nas konieczność poprawy swego życia zbiorowym wysiłkiem co, będzie z pożytkiem i dla gospodarstw i dla Państwa.

Zupełnie mylnie sądzą niektórzy, że przeciągający się kryzys i ciężkie warunki ekonomiczne, w jakich wieś nasza znalazła się, nie sprzyjają pracy dla wywołania chęci i zapału, potrzebnego przy poczynaniach zbiorowych, ponieważ historia ruchu spółdzielczego udowadnia, że nie w okresie ogólnego dobrobytu brała spółdzielczość swój początek, lecz właśnie w czasie ogólnej biedy, kiedy bezsilność pojedynczego, słabego organizmu gospodarczego tem silniej się uwydatnia.

Jeżeli tu i ówdzie jakaś spółdzielnia, a nawet pewien typ spółdzielni rolniczych, nie wytrzymał próby ogniowej obecnego kryzysu, to należy tylko wnikać głębiej w przyczyny, by przekonać się, że wina tego leży wyłącznie w błędnym ustosunkowaniu się członków do spółdzielni, bądź też w pominięciu tych zasad, które zapewniają rozwój i skuteczną działalność spółdzielni.

Jeżeli spółdzielnia zamiast oprzeć się o własne siły materialne i dostosować swą działalność do posiadanych kapitałów, szukała pomocy z zewnątrz w formie pożyczek, i kiedy brak tej pomocy w pewnej chwili zdecydował o jej losie powodując upadek, to taki fakt winien być tylko nauką, że nie można spółdzielni tworzyć na innej podstawie, jak tylko na zasadzie samopomocy i w oparciu o własne siły materialne członków.

W dobie obecnego kryzysu, może lepiej, jeśli powiemy w nowych warunkach, spowodowanych kryzysem, zagadnienie zbytu produkcji gospodarstw rolnych, jest sprawą największej wagi.

I tutaj trzeba sobie jasno sprawę zdawać, że zagadnienie to może rozwiązać tylko bezpośrednio zainteresowany rolnik.

Weźmy dla przykładu mleko. W okresie najlepszej konjunktury dla naszej produkcji mleczarskiej, wywieźliśmy zagranicę w ciągu roku około 1500 wagonów masła. Zupełnie niezależnie od nas eksport — wywóz zagranicę masła spadł do minimalnej ilości i nie należy ludzię się, byśmy w obecnych ogólnie światowych warunkach, mogli dojść zpowrotem do tej cyfry eksportu z lat pomyślnej konjunktury. Przeliczywszy jednak te 1500 wagonów na ilość mleka, widzimy, że czyni to razem 12 ltr. mleka na głowę ludności. Skąd-

inąd wiemy, że spożycie mleka u nas jest niesłychanie małe, a najważniejszą przyczyną tego jest nieodpowiednia jakość mleka, dostarczanego na rynek.

Bezpośrednia akcja rolnika w tym kierunku, może sprawę rozwiązać. Działalność spółdzielni producentów nie może ograniczyć się do roli zastąpienia dotychczasowego pośrednika, lecz w równej mierze spółdzielnia musi pracować nad podniesieniem jakości danego produktu na coraz to wyższy poziom. Zwiększenie spożycia mleka jest u nas możliwe tylko w oparciu o spółdzielcze zlewnie mleka. Praca nad podniesieniem jakości mleka wpłynie zaś na podniesienie kultury całego gospodarstwa i ludzi. Podstawowym warunkiem dobroci mleka jest jego czystość. Oddziaływanie spółdzielni w tym kierunku na poszczególne gospodarstwa, będące jej członkami, uwydatnia się po pewnym czasie w stanie czystości obory, inwentarza, naczyń, izby i t. p., bo trudno pomyśleć, by mleko mogło być czyste, jeżeli środowisko, z którego pochodzi, nie będzie również utrzymywane w odpowiednim ładzie i czystości. A pod tym względem mamy jeszcze wiele do zrobienia.

Spółdzielcze zlewnie mleka, maślarnie, spółdzielnie dla zbytu trzody i zbiornice jajczarskie, a więc działy produkcji rolnej, decydujące o egzystencji drobnych gospodarstw, muszą wysunąć się na czoło zagadnień właściciela tego typu gospodarstwa.

Najpotężniejszą dźwignią pracy ludzkiej jest idea. Własne siły i samopomoc tworzą ideę spółdzielczą.

W oparciu o taką ideę, można z powodzeniem na każdym kroku udowodniać, nawet w dzisiejszych ciężkich warunkach materialnych, że „Gro-mada to siła“.

Precz z muchami!

Muchy roznoszą różne zarazy po świecie, więc trzeba je niszczyć. Jedzenie trzeba przykrywać, aby na nim muchy nie siadały, bo nie wiadomo, czy przedtem nie były u chorego sąsiada, albo nie siadały na jakim zdechłym bydłciu.

Jeden profesor obliczył, że jedna para much od 15 kwietnia do 30 września może mieć dziewięć pokoleń i rozmnożyć się do takiej liczby, że mało kto ją przeczytać potrafi. Oto jak ta liczba wygląda:

335,923,200,000,000

A więc ochraniajmy wrogów much: pająki i osy, niszczy my muchy i ich larwy!

Żywot Pawła Pustelnika.

WCZASIE prześladowania chrześcijan pod rządami Decjusza i Walerjana, piętnastoletni Paweł zbiegł z odziedziczonego po rodzicach majątku w niższej Tebaidzie na pustynię. W tem wygnaniu zrazu przymusowem, zasmakował niebawem. I długo ukrywał się po załomach skalnych, aż ujrzał raz u stóp wzgórza przywalone kamieniem wejście do obszernej jaskini. Po usunięciu głazu oczom Pawła odsłoniło się niby jakieś podwórze pod dachem przejrzystego błękitu, Liście dużej, samotnej palmy dostarczyły temu miejscu cienia, a w dole bulgotało źródło, ginąc zaraz pod piaskiem, jakby wypite przez ziemię-rodzicielkę.

Umiłowawszy ona, niby od Boga zesłaną siedzibę, pędził w niej Paweł samotne, modlitą wypełnione chwile. Karmiła i odziewała go palma. Gdy przeżył już sto i trzynastcie lat swego błogosławionego żywota, dziewięćdziesięcioletni starzec Antoni, żyjący opodal, pomyślał raz, że trudno byłoby znaleźć doskonalszego odeń pokutnika. Lecz nocą doznał we śnie objawienia, że jest przecież ktoś jeszcze żarliwszy, i że powinien ruszyć na jego spotkanie. Powstał więc skoro świt i, na kosturze wspierając osłabłe dłonie, wybrał się w drogę nieznaną. Minął już drugi dzień tej wędrówki i drugą noc spędził na modlitwie, aż o świtaniu ujrzał z pragnienia wilczycę, która zmierzała ku wzgórzom. Powiódł za nią ciekawymi oczyma, a skoro zniknęła w wąwozie, dostrzegł wejście do jaskini. Na widok rozbłysłego nagle w ciemności światła nazbyt przyspieszył kroku i potracił stopą kamień, zgiełk czyniąc w ciszy zarannej. Na ten głos Paweł zamknął otwarte dotychczas dzwierze i przetknął zasuwę kołkiem. Tedy Antoni, padłszy na kolana u progu zawołał: „Jeśli dla zwierza masz wrota otwarte, przecz bronisz przystępu człowiekowi? Szukałem i znalazłem, pukam, aby mi otworzono. Jeśli nie wysłuchasz mej prośby, zamrę tu chyba u progu. A zewłok przecie pogrzebiesz“.

Wówczas otworzył Paweł drzwi i starcy, witając się po imieniu, padli sobie w objęcia, poczem razem odprawili modlitwy dziękczynne. Skoro zaś wymienili święte pocałunki, Paweł usiadł i rzekł do Antoniego: „Oto ten, któregoś szukał z trudem tak wielkim, gnije tu ze starości, a czaszkę jego pokryła zmierzchwiona siwizna. Masz przed oczyma człowieka, który maluczko a w proch się rozsypie“.

Tak gwarząc, ujrzeli, że na gałązce drzewa usiadł kruk, poczem spłynął łagodnie na ziemię i przed świętymi starcami złożył chleb, przyniesiony

w dziobie. Gdy kruk odleciał, rzekł Paweł: „Oto Pan, pełen łaski i miłosierdzia, obdarzył nas jadłem. Od sześćdziesięciu już lat otrzymuję codziennie połowę bochenka, a na twoje przybycie widocznie Chrystus podwoił żołnierzom swoim rację“. Podziękowawszy więc Bogu, zasiedli nad zwierciadlaną szybą źródła i ująwszy chleb w dłonie, ciągnęli go ku sobie, tak, że każdemu należna część pozostała w ręku. Pochylili się potem nad źródłem, pokrzepili wodą, dziękczyniąc Bogu, poczem resztę nocy spędzili na modlitwie.

A skoro nowy dzień narodził się z cmy nocnej, rzekł święty Paweł do Antoniego: „Bracie mój! Wiedziałem oddawna, że żyjesz tu niedaleko.

I dawno już Bóg przyrzekł mi cię za towarzysza dni moich pustelnicznych. Niedaleki jednak czas, gdy będzie trzeba usnąć snem wiecznym. I oto Bóg mi cię zsyła, abys ciało me ziemią przysypał, a raczej ziemię jeno oddał ziemi“. Słyszac te słowa, Antoni w prośby, żeby go święty brat do kompanji dopuścił w onej wielkiej podróży. A na to Paweł: „Jakiegoż szczęścia byś doznał, gdyby ci dano iść za Barankiem Bożym i zzuć nędzne ciało! Ale braci twej trzeba jeszcze nauki Bożej i twego przykładu. Idź tedy i przynieś ze sobą płaszcz, od Atanazego biskupa otrzymany w darze, abys spowinał nim ciało moje“.

Antoni milcząc, ucałował ręce i oczy Pawła i ruszył ku klasztorowi. Dotarł doń, znużony wędrówką, poczem, płaszcz wydobywszy ze swej celi, szedł drogą powrotną, nie jedząc nic ani pijąc, jeno postać Pawłową mając w oczach i pamięci.

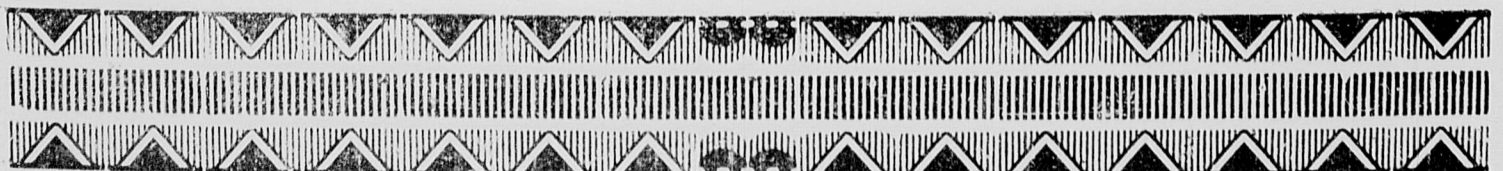
Na drugi dzień ujrzał Pawła, wstępującego do nieba w śnieżysto-białych jasnościach pośród ciżby anielskiej, pośród chóru proroków i apostołów. Padł tedy twarzą na ziemię i piasek sypał na włosy. A podniósłszy się z klęczek, zawodził: „Czemuś mnie porzucił Pawle? Czemu bez słów odchodzisz żegnalnych? Poznawszy tak późno, tak rychło mnie opuszczasz?“ Gdy zaś wszedł do jaskini, Paweł klęczał z podniesioną głową i z wyciągniętymi ku górze rękoma. Myśląc, że jeszcze żyje, ukląkł Antoni obok niego i modlił się. Widząc jednak, że nawet najlżejsze westchnienie nie porusza ustami świętego starca, objął go za szyję, a ucałowawszy posiniałe] wargi, zrozumiał, że to już jeno zewłok święty trwał w modlitewnej postawie. Okrył tedy zmarłego płaszczem i nad wyniesionym z jaskini, wedle chrześcijańskiego obyczaju śpiewał psalmy i hymny.

Pomarkotniał jednak na myśl, że nie ma czem wykopać grobu. A oto z głębi pustyni nadbiegły dwa lwy z grzywami rozwianemi od pędu. Zadrżał zrazu Antoni, lecz później, polecivszy się Bogu, patrzył na lwy, niby na dwa gołębie. Zwierzęta zaś, wymachując ogonami, zbliżyły się ku świętym zwłokom, a ległszy u ich stóp, ryczały żałośnie. I zrozumiał Antoni, że oplakują po swojemu zmarłego. A lwy poczęły drzeć ziemię pazurami, rozrzucając wokoło piasek, aż wykopały dół na miarę człowieczą. Poczem,

niby dopominając się zapłaty, podeszły ku Antoniemu, strzygąc uszami, i opuściwszy łby, lizały mu ręce i nogi. A on zrozumiał, że go w ten sposób proszą o błogosławieństwo. Tedy pokłonił się Bogu, wielbiąc Go za to, że weń wierzą nawet nieme stworzenia, i rzekł: „Bez Twojej woli, Panie, żaden liść nie spadnie z drzewa, a los ptaszyny najmniejszej w Twoim jest ręku. Daj onym lwiskom pocziwym, co uważasz dla nich za stosowne!“ Potem wznosił dłoń na znak, że mogą odejść. Sam zaś ugiął się pod ciężarem ziemskich resztek świętego pustelnika i, złożony w grobie, przysypał ziemią, wedle zwyczaju czyniąc z niej kopczyk mogilny.

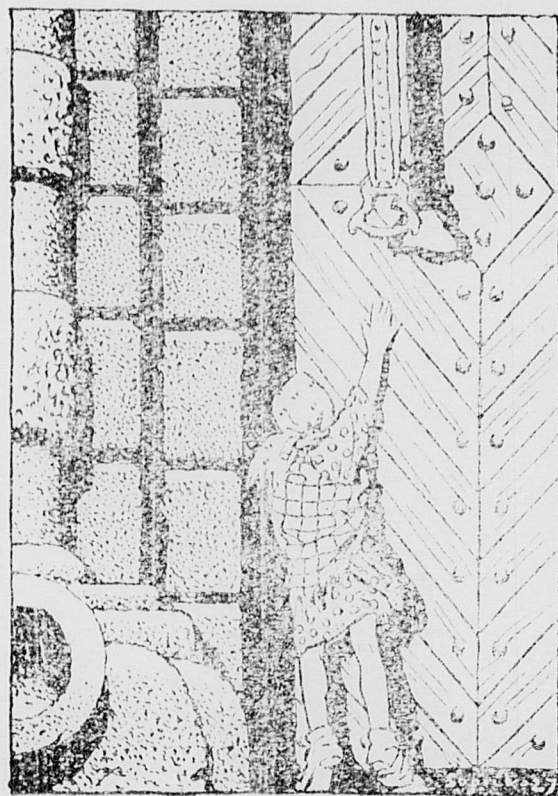

Kościół Św. Zofji po przerobieniu przez Turków
na meczet.

SIEROTKA.

W świat idzie biedna sierotka
z oczkami zapłakanemi —
wiatr wieje i sypie śniegiem
po zamarznętej ziemi.

Macocha wygnała z domu,
zimno i noc już zapada,
przy drodze nagie topole,
wron się zrywają stada.

W świat idzie biedna sierotka,
w pustkowiu zatapia oczy,
w tem przed nią pałac ogromny
z gęstej wychyli się mroczy.

W oknach goreją światła,
zamek, jak płomień, czerwony
łuna złocista bije
na mury i bastiony.

W komnatach głośno roz-
[brzmiewa
przesłodka „W żłobie leży“,
sierota zdumiona staje
u pałacowych dźwierzy,

Chee dzwonić, nie sięgnie
[dzwonka,
chee pukać za słabe dłonie:
nikt jej nie słyszy w zamku,
co w świetle i w pieśni tonie:

Gdzie — w którą stronę się
[udać?
W mgłach przed nią świat
[daleki!
Pod murem zamkowym
[spocznie
i zaśnie—może na wieki?...

Wiatr wieje i śniegiem sypie —
sierotka wyteża oczy:
u stóp zamkowych chatynka
gubi się w gęstej mroczy.

W okienku światło przygasa,
przymilka kolęda słodka:
Otwórzcie mi, dobrzy ludzie,
ja-ć biedna jestem sierotka!

Otwarli jej drzwi sosnowe,
wpuścili do niskiej chaty:
Ogrzej się, dziecię, przy ogniu,
zjedz kąsek niebogaty!

Sierotka siadła przy ogniu —
o jaki los szczęśliwy! —
i kromkę ma, a wokół
dzieją się cuda i dziwy.

W izbie, gdzie knotek przygasa,
gdzie głosu na pieśń nie stanie
światłość się wielka rozlewa
i setne słycać granie.

W białych, jak śnieg, sukien-
[kach
wkraczają aniołowie,
skrzypeczki im błyszczą
[w dłoni,
korony jasne na głowie.

Kolędy precudowne
w nadziemskie płyną raje,
a w środku tego orszaku
sam Chrystus biały staje.

Rzucił niebieskie progi,
Kościoły rzucił złote,
by dziękować biedakom,
że w dom przyjęli sierotę.

JAN KASPROWICZ.

Nasze szkoły.

MÓWIAŁ ludzie między sobą: „małe dzieci, mały kłopot, duże dzieci, duży kłopot“. I słusznie, dopóki dziecko małe — wystarczy mu przyodziewa i jadła trochę, by było szczęśliwe, a rodzice, by byli zadowoleni ze swojej nad nimi opieki. Im dziecko większe, tem większa troska rodziców, tem gorętsze ich starania, tem większy obowiązek wykierowania go na pożytecznego człowieka.

Dzielnie pomaga rodzicom w tej trosce o dziecko szkoła, bo małe, że uczy dziecko, ale jeszcze robi wielkie starania, by rodzicom pomóc dziecko wychować.

Choć rodzice nie mając czasu, często przeoczą tę i ową duchową potrzebę dziecka, szkoła o niej zapomnieć nie może. Szkoła musi pamiętać, że zadatek na człowieka jaki w dziecku dostaje już w pierwszych latach swojej pracy, nawet te najmniejsze siedmiolatki — muszą być tak chowane, by miały oczy na wszystko otwarte, a umysł i serce na wszystko — przygotowane.

Człowiek zaś, który z tego drobiazgu wyrośnie, by umiał pójść każdą drogą, jaką mu życie wyznaczy, i by skutecznie i pożytecznie służył Ojczyźnie, w której los mu wyznaczył miejsce.

Taki jest cel szkoły. Wychowanie dziecka na pożytecznego obywatela Państwa, dobrego syna własnego kraju i porządnego, uczciwego człowieka.

Każde dziecko i małe i większe jest nietylko dzieckiem swoich rodziców, ale i dzieckiem gromady, w której żyje i Państwa, w którym się urodziło. Dlatego to dbałość o dobro dziecka, to nietylko obowiązek rodziców, ale także obowiązek Państwa.

Przez szkoły, jakie Państwo zakłada—jak Polska długa i szeroka w każdym mieście, w każdej niemal wsi, Państwo opiekuje się dzieckiem. Taki jest obowiązek Państwa. A znów obowiązkiem rodziców jest pomagać szkole w jej trudach i pracy.

Tak naprawdę, to rodzice mało zajmują się swojemi dziećmi. Tyle, co pożywią, przyodzieją, dach nad głową zapewnią i dobrze, jeżeli fach jaki w rękę dadzą, czy do szkoły pošlą. To, co się dzieje w duszy dziecka, to, jak ona, ta dusza rośnie, rozwija się, zakwita, mało rodziców obchodzi. Nie mają na to czasu. Nie myślą o tem, że dziecko jak ciemny musi się dopiero uczyć poznawać świat, kochać go i żyć na nim.

A zdarza się często, że dziecko rośnie jak dziczka i tyle jego, ile posłyszysz z rozmów starszych, o czym dowie się z przygodnie schwyczonej książki, lub usłyszysz w szkole.

Szkoła wyręcza rodziców w tem uczeniu dzieci życia, a dzieciom podaje sposoby patrzenia na tysiąc różnych spraw, które są dlań nowe, nieznanne, a tak potrzebne, jak kęs chleba niesiony do ust, dla podtrzymania życia. To też Państwo stara się, by w całej Polsce nie było dziecka, któreby nie mogło chodzić do szkoły.

Dlatego to, pierwsza szkoła, jaką człowiek w swoim życiu musi przejść nazywa się powszechna. — Szkoła dla wszystkich.

Szkół powszechnych jest dziś w Polsce niezliczona ilość. Tysiące! Uczy w nich przeszło 60 tysięcy nauczycieli, a korzysta z nauki dobrych kilka milionów dzieci.

Dziecko, to skarb dla Państwa. Dziecko dobrze chowane, to jakby suma na książce P.K.O., jakby duchowy depozyt Państwa.

Toteż mąż zaufania Państwa — szkoła — dba nietylko o rozwój duszy dziecka, o naukę dla jego umysłu, ale i o zdrowie jego umysłu, ale i o zdrowie jego ciała. Dobra szkoła dba o to, ażeby to ciało nie było głodne, zmarnięte i chore. Po miastach niema szkoły, w której nie prowadziłoby się dożywiania dzieci i w której nie byłyby robione starania, by wszystkie dzieci były porządnie i ciepło przyodziane. Nad zdrowiem dzieci czuwają szkolni lekarze, którzy raz, lub nawet kilka razy do roku badają, czy między dzieci nie zakradły się zaraźliwe choroby, jaki jest stan ich zdrowia i co należy robić, by to zdrowie było lepsze.

Każdą szkołą w mieście opiekuje się t. zw. Opieka szkolna rodzicielska, która czuwa, żeby nie było w szkole dziecka głodnego i zziębłego. Dzieciom bardzo biednych rodziców daje przybory szkolne, pożycza książki, żeby nie czuły się gorsze od innych. Państwo czuwa i nad nieszczęśliwymi dziećmi, ciemnymi, głuchymi, czy dziećmi, które są niespełna rozumu.

Założyło dla nich oddzielne szkoły, zwane specjalnymi, w których te dzieci uczone przez specjalnie przygotowanych nauczycieli, chowają się pod ich dobrem i miłującym kierownictwem, zapominając o swoim nieszczęściu i niezastężonej krzywdzie.

Nie powinno być w kraju ani jednego dziecka zbłąkanego i nieszczęśliwego, dlatego i te dzieci, które los rzucił na drogę zła i nędzy, dzieci bezdomne, włóczęgi, dzieci pozornie występne, mają swoje szkoły, gdzie rozumni nauczyciele wyrывают z ich małych duszyczek chwast, a zasiewają piękne i czyste ziarno.

Nie zawsze o tem wszystkim po wsiach wiedzą. Nie zawsze wiedzą, że przy dobrej woli i staraniach gminy, powinni wysyłać do szkół specjalnych, biedne, nieszczęśliwe dzieci, ślepe, głuche, niedorozwinięte, które bez szkoły będą całe życie dla otoczenia zawadą, a dla siebie samych jednym wielkim złorzeczeniem.

Tymczasem posłane do takiej szkoły, wyuczone rzemiosła mogłyby często stać się pomocą w rodzinie.

Nie zawsze jeszcze ludzie po wsiach traktują szkołę jak należy. Dla jednych bywa ona często tylko jeszcze jednym więcej wyciągaczem pieniędzy z kieszeni, dla drugich złym duchem, zabierającym dziecko akurat wtedy, gdy matka chciałaby je zostawić w domu, by doglądało chałupy, lub bydło w pole pognało, a ojciec zabrałby je z sobą do miasta, by na jarmarku mogło koni pilnować.

Nie zawsze i nie wszędzie jeszcze rodzice traktują szkołę, jak serdecznego bliskiego przyjaciela, który przecież wyręcza ich w trudnej pracy wychowania i nauczania ich własnych dzieci.

To też koniecznie trzeba byłoby zasypać ten rów niechęci, czy obojętności, jaki dzieli często szkołę od wsi, i stanąć wspólnie do ważnej i wielkiej pracy wychowania, młodego ludzkiego narybku.

Przyszły teraz ciężkie czasy dla szkoły w Polsce. Dzieci coraz to nowe narastają, a uczyć jakże często niema gdzie i niema komu. Nauczycieli dużo ze szkół wychodzi, a niema pieniędzy na opłacenie ich. Izby szkolne stają się coraz ciasniejsze i duszniejsze dla wielkich gromad dzieci w nich się uczących, a niema pieniędzy na budowanie nowych szkół.

Gdy Państwo dawało wydatny grosz na budowy, jakoś one rosły w górę, teraz gdy Państwo borykać się musi z tysiącem coraz to większych kłopotów pieniężnych, ilość budowanych szkół zmalała.

Musimy więc się wziąć w garść i pomóc wspólnemu Włodarzowi jakim jest Państwo. Do wspólnej gospodarki szkolnej dorzucić i swój prywatny, ciężko zapracowany grosz. Niech idzie na pożytek naszym dzieciom, na szerokie i jasne izby szkolne dla nich, na krzepki i zdrowy rozwój ich młodych ciał i dusz.

Niech dla nas wszystkich największym świętem będzie podciągnięcie pod dach każdej nowej szkoły, której fundamenty powstały i z naszego kryzysowego grosza.

Nasze zainteresowanie się szkołą, otwarte dla niej serce i życzliwość będzie dla niej, dla naszych dzieci, i ich możnego opiekuna — Państwa tem, czem jest dla nowo-zbudowanego domu radosny wieniec zatknięty wysoko, na krokwiach dachu.

Wera Tropaczyńska-Ogarkowa.

H U M O R.

WYWIADÓWKA.

Bałabuch przychodzi do szkoły, dowiedzieć się jak zachowuje się jego syn. Nauczyciel zagląda do katalogu—czyta i odzywa się:

Wasz syn jest bardzo niegrzeczny. Raz nawet począł naśladować jednego z nauczycieli i ryczał jak wół.

CO MU ZASZKODZIŁO?

Paweł zachorował. Pytają go:

— Co wam się stało.

— Zaszкодził mi obwarzanek.

— Jeden obwarzanek?

— Tak, zaraz wam powiem, jak to było. Spotkałem Mirona. Wstąpili my na jednego. Wypiliśmy. Zakąsiliśmy bigosem. Znów wypiliśmy po półkwatku. Zakąsiliśmy żeberkami z kapustą. Potem wypiliśmy po butelce czystej, zjedliśmy po pół kilo kiełbasy, po kawałku słoniny, miskę jajecznicy i po parę kuflów piwa. I nie. Ale na odchodnym zjadłem obwarzanek. I ten przeklęty obwarzanek tak mi zaszkodził.

SKAPIEC.

Do bram nieba zapukał skąpiec. Św. Piotr otworzył mu i pyta:

— Coś dobrego uczynił na świecie?

— Dałem biednemu 2 grosze.

Św. Piotr sprawdził i znalazł 2 grosze zapisane.

— No i co jeszcze dobrego uczyniłeś?

— Dałem innemu biednemu 2 grosze.

I te były zapisane.

— Opowiadaj dalej o swych dobrych uczynkach!

— Dałem trzeciemu 2 grosze i już więcej nie pamiętam.

Wówczas św. Piotr zawołał swego sekretarza i powiedział:

— Oddaj mu te 6 groszy i poślij go do diabła.

ZAGADKA.

— Co to jest? Kura w małpie, a małpa w baranie?

— Nie wiem.

— To moja żona, która zjadła na obiad kurę, a potem ubrała się w barani kożuch i poszła do miasta.

DZIWNĄ ORGANIZACJĄ.

— Dziwna organizacja ten handel — powiada raz pan Kapuścik.

— Jak to dziwna?

— Zaraz to wyjaśnię. Weźmy na przykład moje spodnie. Rolnik wyhodował owce. Ostrzygł je, dostarczył wełnę fabrykantowi. Ten zrobił z niej materiał, kupiec dostarczył go mojemu krawcowi, który zeń zrobił te spodnie...

— Więc co, cóż w tem dziwnego?

— A ja za te spodnie dotąd nie zapłaciłem ani grosza, więc nie mogę zrozumieć, z czego oni wszyscy żyją?

W OGRODZIE ZOOLOGICZNYM.

Mała Hela zobaczyła w ogrodzie zoologicznym terrarium z węzami.

— Tatusiu—woła.—Chodź tu prędziutko!

— Co się stało?

— Tu jest klatka z ogonami, które machają bez psów!

TROSKLIWY O ZDROWIE.

Skazanego na śmierć pytają się przed samym wypełnieniem wyroku, jaka jest jego ostatnia prośba?

— Wypiłbym kufelek piwa—prosi skazaniec.

Przynoszą mu kufel piwa, skazany podnosi go do ust i zdmuchuje gęstą pianę z wierzchu.

— Dlaczego pan to robi?

— A no, mówił mi kiedyś doktor, że piana jest szkodliwa na żołądek. Zawsze się lepiej wystrzegać...

BAJKA BEZ SŁÓW O PSIE I CHŁOPIE.

P o w i a t o w e

Urzędy Rozjemcze

W ŚRÓD wielu ustaw mających na celu ratowanie gospodarstw rolnych przed całkowitem załamaniem, w obecnej chwili na pierwsze miejsce wysuwa się Ustawa o urzędach rozjemczych z dnia 28-go marca 1933 roku.

Ustawa powyższa powołała do życia Powiatowe Urzędy Rozjemcze, które mają za zadanie rozpatrzyć długi rolników (właścicieli i dzierżawców) u osób prywatnych i firm handlowych, a następnie określić terminy spłaty i wysokość procentów od tych długów.

Wierzyciele, którzy ze swojimi długami podlegają Powiatowym Urzędom Rozjemczym i obawiają się, aby gospodarze-dłużnicy nie podali ich do Urzędu Rozjemczego, robią wszystko, aby do tego nie dopuścić. A więc w pierwszym rzędzie siedzą cicho ze swojimi weksłami, aby usnąć czujność dłużników i doczekać się, aż ustawa przestanie obowiązywać. W innych znowu wypadkach namawiają rolników do zawarcia ugody polubownej — prywatnej, w której godzą się sami na rozłożenie długu na spłaty i obniżkę procentów, lecz zgóry wiedzą, że ugoda taka, nie zatwierdzona przez Urząd Rozjemczy, czy też przez Sąd, nie ma prawnego znaczenia i może być potem niedotrzymana.

Dlatego też organizacje rolnicze i uświadomieni rolnicy, którym naprawdę zależy na tem, aby rolnictwo nasze podnieść i wzmocnić, powinni ludziom wyjaśnić, jak się rzeczywiście sprawa przedstawia i wiedzieć o tem, że Powiatowe Urzędy Rozjemcze mogą:

1. Rozłożyć dług rolnika na spłaty w ciągu lat siedmiu, a długi z działów rodzinnych i spadkowe nawet na lat 12, przyczem przez pierwsze dwa lata po zapadnięciu wyroku w Urzędzie Rozjemczym może być wstrzymana spłata kapitału-długu.

2. Obniżyć procenty, jakie ma płacić dłużnik do $4\frac{1}{2}\%$ rocznie.

3. Zaliczyć lichwiarskie procenty, jakie płacił rolnik od 1 stycznia 1927 roku na poczet długu i w ten sposób zmniejszyć sam dług.

4. Zmniejszyć dzierżawcy czynsz dzierżawny za 2 lata zaległe i za 2 lata naprzód od dnia wyroku Urzędu Rozjemczego.

5. Rozwiązać umowę dzierżawną przed terminem, jeżeli właściciel gruntu dla spłacenia długów będzie zmuszony część ziemi sprzedać.

Kiedy już rolnik zdecyduje się wnieść swoje sprawy do Powiatowego Urzędu Rozjemczego, to musi wiedzieć jeszcze i o tem, że:

1. Do Urzędów Rozjemczych nie można iść z długami, jakie jest się winno Skarbowi Państwa (wszystkim Urzędem Państwowym), bankom, Kasie Komunalnej, Samorządowi, gminnym Kasom pożyczkowo-oszczędnościowym, spółdzielniom, należącym do Związków Rewizyjnych, rzemieślnikom, robotnikom i służbie domowej.

2. Nie podlegają Powiatowym Urzędem Rozjemczym długi nowe, jakie rolnik zaciągnął po dniu 1 lipca 1932 roku i długi za wybrane towary po dniu 1 grudnia 1931 roku.

3. Powiatowy Urząd Rozjemczy nie może rozkładać na raty długów hipotecznych (tak zwanych „z czystego wpisu“), za wyjątkiem tych, które kazał wpisać do hipoteki Sąd, albo wierzyciel sam sobie je zabezpieczył i wpisał do hipoteki.

Powiatowe Urzędy Rozjemcze mieszczą się prawie zawsze przy Wydziałach Powiatowych, tam mają swoją kancelarię i Salę do sądenia.

Jeżeli się chce skorzystać z tych wszystkich dobrodziejstw, jakie dają Powiatowe Urzędy Rozjemcze, to należy napisać do Powiatowego Urzędu podanie, w którym trzeba prosić o rozłożenie długu na raty, wstrzymanie spłaty długu przez 2 lata i zniżenie procentów.

W podaniu tem trzeba także opisać swój stan majątku, swoje długi i jeśli chodzi o długi lichwiarskie, powołać się na dowód ze świadków, a jeśli ich niema, to prosić o przesłuchanie dłużnika pod przysięgą. Do podania należy dołączyć zaświadczenie Urzędu Gminy o swoim stanie majątku, o stanie rodzinnym i o obszarze gruntów. Od podania takiego opłaca się w Powiatowym Urzędzie Rozjemczym wpis w wysokości $1\frac{1}{2}\%$ od sumy długu i po 80 groszy na wezwania osób przez Urząd.

Jeżeli wierzyciel przystępuje już do egzekucji i chce siłą, przez Komornika dług odebrać, to należy w podaniu prosić Urząd Rozjemczy o wydanie postanowienia, wstrzymującego kroki Komornika, aż do czasu rozpoznania sprawy przez Urząd Rozjemczy. Z takim postanowieniem trzeba się zwrócić do Sądu Grodzkiego, który doda klauzulę i wtedy złożyć Komornikowi.

Gdyby wierzyciel wystąpił dopiero do Sądu o zasądzenie długu, to można złożyć w Sądzie dowód, że się sprawę złożyło w Urzędzie Rozjemczym, a wtedy Sąd sprawę zawiesi.

Rolnicy mogą się także zwracać do Urzędów Rozjemczych po porozumieniu się ze swoimi wierzycielami w celu zawarcia ugody, co do terminów spłaty długu i wysokości procentów. Opłaty od zawarcia takiej ugody wynoszą tylko $\frac{1}{2}\%$ od sumy długu, a dają rolnikowi pewność, że nie zostanie przez wierzyciela oszukany.

Ci z rolników, którzy udali się ze swojemi długami do Powiatowego Urzędu Rozjemczego na podstawie starej Ustawy z 1932 roku i mają już sprawę osądzoną, mogą jeszcze raz z mocy nowej Ustawy prosić o dłuższe raty i większą zniżkę procentów.

Najlepsze informacje w tych wszystkich sprawach każdy rolnik otrzyma od Powiatowego Urzędu Rozjemczego, albo od Biura Powiatowej Delegatury do Spraw Finansowo-Rolnych, które także mieści się zwykle w Wydziale Powiatowym i jest przeznaczone do informowania rolników o wszystkich Ustawach, jakie mają podać rękę rolnikowi i wyprowadzić go z matni, w jaką zapędził rolnictwo kryzys.

Należy wreszcie liczyć się z tem, że działalność Powiatowych Urzędów Rozjemczych wkrótce się może skończyć, a wtedy już ci rolnicy, którzy nie ułożyli spłaty swoich długów nie znajdą znikąd ratunku, bo wierzyciel nie będzie miał dla nich zrozumienia i Państwo nie będzie pobłażliwe dla tych, którzy przez swoje lenistwo nie chcieli skorzystać z dobrodziejstwa Ustawy.

S. S.

Kalendarz myśliwski.

OJCZYŻNA nasza bogata jest w lasy, a las polski, to ojczyzna różnej zwierzyny, jak niedźwiedź, łoś, jeleni, daniel, sarna, dzik, wilk, wydra, bóbr, ryś, żbik, borsuk, lis, kuna, zając, wiewiórka. W Karpatach mamy kozicę i świstaka. Wiele też mamy różnorakiego ptactwa. Są głuszce i cietrzewie, jarząbki, pardwy, bażanty, kuropatwy, przepiórki, słonki, bataljony, dzikie kaczki, dzikie gęsi, dzikie łabędzie i dzikie gołębie, drozdy, kwiczoły, dropie, liczne ptaki krukowate i drapieżne, jak orły, jastrzębie, sokoły, pułhacze i t. p.

Kalendarz myśliwski rozpoczyna się z dniem 1 marca i zawiera „czasy ochronne“. Co to jest czas ochronny?

Odpowiedź na to pytanie jest następująca. Ten, który ma pozwolenie noszenia broni i prawo polowania w jakichś lasach, czy na polach, lub błotach, nie może, tak jakby chciał, o każdej porze dnia i każdego miesiąca polować na wszelką zwierzynę ssącą i ptactwo. Obowiązujące prawo łowieckie, zawarte w Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 3 grudnia 1927 r. ustanawia, między innymi, kalendarz myśliwski, to jest czas ochronny, który dokładnie podaje, jaką zwierzynę wolno strzelać w tym, a nie w innym miesiącu.

Z tego więc wynika, że niezawsze i nie każdą zwierzynę można strzelać wtedy, kiedy człowiek ma ochotę. Np.: Niedźwiedzie można strzelać tylko przez jeden miesiąc w ciągu roku, t. j. od 15 grudnia do 15 stycznia. Ktoby więc niedźwiedzia, czy inne zwierzę ubił w czasie ustawą niedozwolonym, podlega różnym karom pieniężnym i karze aresztu.

A teraz zapyta niejeden, pocóż jest ustanowiony ten „czas ochronny“? na jakie utrapienie ludzkie? Czyż to nie jest to samo, gdy ubiję niedźwiedzia 15 grudnia czy 15 maja, lub w innym czasie, nieobjętym prawem łowieckim? Otóż — nie!

„Czas ochronny“ jest na to, aby nie strzelać zwierzyny w tym czasie, kiedy ona troszczy się o swoje młode pokolenie, a przez to o zachowanie swego rodu. Zbrodnią przecież jest zabijać np. zajęczyce wtedy, kiedy ona w swoim łonie nosi młode. Przecież żaden sumienny gospodarz nie odda prośnej maciory lub cielnej krowy pod nóż rzeźnicki.

Gdybyśmy strzelali bez hamulca na prawo i lewo przez cały rok Boży, wówczas niszczylibyśmy zwierzynę w czasie jej lęgu. Nie byłoby więc żadnego przychówku i w ten sposób wyteplilibyśmy rychło wszystką czworonożną i skrzydlatą zwierzynę, która dziś upiększa i ożywia nasze ojczyste pola, łąki i lasy, czy też przestworza. Doszłoby do tego, że oglądalibyśmy ją tylko jako wypchane okazy gdzieś w muzeach, czy też w oszklonych szafach szkolnych.

A przecież zwierzyna leśna i polna to ponadto wielkie bogactwo narodowe. Dostarcza nam ona rocznie kilkadziesiąt milionów kg. mięsa do spożycia. Wiele też zwierzyny wywozimy zagranicę. Tylko tam, gdzie jest zwie-

rzyna, może być uprawiane myślistwo. A myślistwo pociąga za sobą obowiązek wykupienia w starostwie karty na broń i karty łowieckiej, co daje państwu milionowy dochód. Gdyby to źródło dochodu wyschło, musiałoby państwo w inny sposób od swych obywateli potrzebny pieniądz ściągnąć.

Myślistwo stworzyło specjalny przemysł wyrobu strzelb naboju i innych przyborów myśliwskich, zatrudniający tysiące ludzi; rozwija się przemysł wypychania zwierząt, wyprawiania skór, wyrób różnych rzeczy z rogów zwierząt i t. p. W czasie polowania zarabia przeważnie biedna ludność na wsi za podwozy i udział w nagance. Gminy pobierają zapłatę za wydzierżawianie polowania na swoim terenie. Istnieje też bardzo liczna płatna straż łowiecka, która pilnuje zwierzyny przed kłusownikami. Nadto myślistwo daje wiele sposobów uczciwej pracy.

Widzimy więc, ileby to możliwości zarobku odpadło, gdyby zabrakło u nas zwierzyny łownej. Dlatego też państwo troszczy się o tę zwierzynę, wydając ustawy łowieckie, a każdy prawy i uświadomiony obywatel powinien wiedzieć, co mówią obowiązujące w państwie ustawy i je przestrzegać.

Poniżej na dwóch tabelach podajemy czasy ochronne na rok 1933, obowiązujące na terenie Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego. Czas ochronny oznaczony jest polami kreskowanymi. Cyfry w tabelce oznaczają pierwszy i ostatni dzień czasu ochronnego. Wszystkie terminy ochronne rozumieć należy łącznie. W razie zmiany tych czasów ochronnych zawiadomienia o tem starostwo podległe gminy.

W myśl art. 48 prawa łowieckiego, nie wolno wogóle polować przez cały rok na: żubry, bobry, kozice, świstaki; — na samice i cielęta: łosia, jelenia, daniela; — na sarny — kozy i kozłeta; na niedźwiedzie od niedźwiedziątek; — na głuszce-kury, bażanty-kury, czarne bociany oraz w województwach: pomorskiem, poznańskim, warszawskim, łódzkim, kieleckim, lubelskim, krakowskim, lwowskim, tarnopolskim i stanisławowskim — na cietrzewie-kury.

Przez cały rok wolno polować na: wilki, wydry, kuny domowe (kamionki), tchórze, gronostaje, łasice, króliki, jastrzębie-gołębiarze, krogulce, sroki i wrony.

Józef Wł. Kobylański.

Ważniejsze obowiązki właścicieli (posiadaczy) koni.

1) W czasie użytkowania konia poza obrębem gminy, w której koń ma miejsce stałego postoju posiadać przy sobie dowód tożsamości konia.

2) Okazywać dowód tożsamości konia na wezwanie organów władz państwowych, urzędów gminnych oraz bez specjalnego wezwania przy poborze, próbnym poborze i przeglądzie koni.

3) Przy odstąpieniu prawa własności innej osobie: a) przekazać jej jednocześnie dowód tożsamości konia, b) zgłosić w Urzędzie Gminnym (magistracie) w terminie 7 dniowym fakt pozbycia się konia.

4) Zgłaszać w Urzędzie Gminnym (magistracie) w terminie 7 dniowym fakt nabycia konia, lub zmianę jego stałego miejsca postoju, przedstawiając jednocześnie dowód tożsamości konia.

5) Zgłaszać w Urzędzie Gminnym (magistracie) w terminie 7 dniowym wszelkie inne zmiany jak: padnięcie, kradzież i t.p. przedstawiając jednocześnie dowód tożsamości konia.

6) W razie zniszczenia, zagubienia lub kradzieży dowodu tożsamości konia donieść o tem Urzędowi Gminnemu (magistratowi) w terminie 7 dniowym celem uzyskania odpowiedniego zaświadczenia i wnieść podanie o wydanie duplikatu.

7) Przedstawić dowód tożsamości konia przy wszelkich oględzinach sanitarnych oraz na targach, jarmarkach, przy załadunku do wagonów, celem uzyskania adnotacji o stanie zdrowotnym konia.

TERMINY OCHRONNE NA ROK 1934.

Rodzaj zwierzyzny	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Paździer.	Listopad	Grudzień
Niedźwiedzie	15											15
Łosie-byki												
Jelenie-byki, daniële-rogacze								15				
Sarny-kozły					15							
Sarny-kozy, łanie jeleni i danieli	15	15										
Dziki												
Rysie	15											15
Żbiki		15										
Kuny leśne (tymaki) i norki												
Borsuki												
Wiewiórki												
Zające-szaraki	15									20		
Zające-bielaki		15										
Głuszcze-koguty			15	15								
Cietrzewie-koguty								15				
Cietrzewie-kury w woj.: Wileńsk., Białost., Nowogr., Polesk., Wołyńs.								15	15			
Jarząbki, pardwy								15				

Rodzaj zwierzyzny	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Paździer.	Listopad	Grudzień
Bażanty-koguty												
Bażanty-kury												
Kuropatwy w woj.: Wil., Biał., Now., Pol., Woł., Krak., Lwow., Stan., Tar.												
Kuropatwy w woj. pozostałych												
Przepiórki	od przylotu											
Dzikie indyki-samce					15					15		
Dzikie indyki-samice										15		
Słonki					15			15				
Bataljony							10					
Dzikie kaczory							15					
Dzikie kaczki (samice i młode) oraz inne ptactwo wodne i błotne							15					
Dzikie łabędzie, dzikie gęsi					15							
Dzikie gołębie, drozdy, kwiczoł., paszk.								15				
Dropie, dropie-kamionki (strepety)												
Ptaki krukowate i drapieżne z wyjąt. jastrzębi-goł., krogulców, wron i sok								15				

Jak sobie poradzić w urzędzie?

Każdy prawie człowiek ma niejedną sprawę do załatwienia w urzędzie, a zwłaszcza szczególnie często wypada zwracać się w różnych sprawach do Starosty, względnie do Starostwa, czyli do Urzędu starościńskiego. Starosta jest przedstawicielem Rządu w powiecie i gospodarzem całego powiatu, z tego też względu ma on bardzo dużą władzę.

W szczególności musimy się zwracać do Starostwa o wydanie różnego rodzaju świadectw urzędowych, jak świadectwa moralności, obywatelstwa, paszportów, pozwoleń na broń, na zebrania, zabawy publiczne, przedstawienia widowiskowe i t. p. Starosta ma nawet prawo karania obywateli z powodu niestosowania się — do obowiązujących przepisów.

Dlatego też ważną jest rzeczą, umieć sobie radzić w każdym wypadku, w którym musimy zwrócić się do Starostwa.

Postaramy się pomóc w tem czytelnikom, dając im szereg przykładów i **wzorów podań**, w różnych sprawach, które załatwia Starosta. Nie sposób jest podać wszystkie tego rodzaju wypadki, gdyż zajmowałoby to zbyt dużo miejsca, ale z tego co tu podamy, każdy może ułożyć sobie podanie w swojej sprawie.

Ażeby ciągle tego samego nie powtarzać, wypełnimy całkowicie tylko wzór pierwszy. W następnych wzorach podamy tylko samą treść podania, a inne szczegóły, jak tytuł, adres, nazwisko i podpis, będą zawsze pisane w ten sposób, jak we wzorze pierwszym. Według podanych tu wzorów, można układać sobie samemu również podania, nie tylko do starosty, ale i do innych urzędów, jak np. do Urzędu Skarbowego.

Podanie o świadectwo moralności.

Często w różnych sprawach, instytucje państwowe czy społeczne żądają od nas przedłożenia sobie świadectwa moralności. Świadectwo takie wydaje Starosta. Podanie o świadectwo moralności należy napisać w ten sposób :

Do
Pana Starosty Powiatowego
w Hrubieszowie.

Aleksander Matejuk, zamieszkały we wsi
Lipiny, gm. Horodło, pow. Hrubieszowskiego.

P O D A N I E .

Uprzejmie proszę o wydanie mi świadectwa moralności, przyczem zaznaczam, że urodziłem się dn. 20 maja 1901 r. (albo jeśli ścisła data jest nam nieznaną, to podać tylko rok urodzenia lub też określić wiek np. „mam lat 32“) we wsi Mieniany, gminy Moniatycze pow. hrubieszowskiego. Jestem synem Franciszka i Marji Matejuków. Do 21 roku życia

mieszkałem przy rodzicach we wsi Mieniany. Po odbyciu służby wojskowej w 8 p. p. Leg. w Lublinie, osiedliłem się w miejscu obecnego mego zamieszkania t. j. we wsi Lipiny, gminy Horodło pow. hrubieszowskiego, gdzie do dziś stale zamieszkuję.

Zaświadczenie moralności jest mi potrzebne dla przedstawienia . . . . . (tu należy wymienić, kto żąda takiego świadectwa moralności).

Wieś Lipiny, dnia 15 stycznia 1934 r.

Aleksander Matejuk.

Podanie o pozwolenie na broń.

Mieszkam w odludnym miejscu, gdzie często trafiają się napady bandyckie i rabunkowe. Przyczem jestem skarbnikiem Spółdzielni i niejednokrotnie posiadam przy sobie pewne kwoty pieniężne. Dla obrony swego życia i mienia niezbędnym jest mi posiadanie broni palnej.

Wobec powyższego proszę Pana Starostę o wydanie mi zezwolenia na kupno rewolweru.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Jeśli już takie zezwolenie i broń posiadamy, a chodzi nam o przedłużenie go na rok następny, wówczas treść podania winna być napisana krótko, według takiego wzoru:

Załączając pozwolenie na broń Nr. 287 za rok ubiegły, proszę o wydanie mi takiego pozwolenia na rok bieżący.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Podanie o świadectwo lekarskie.

Niejednokrotnie zachodzi potrzeba wydania świadectwa lekarza powiatowego. Podanie o uzyskanie takiego świadectwa należy złożyć również do Starosty Powiatowego. Podanie będzie wyglądało następująco:

Proszę Pana Starostę o zarządzenie zbadania stanu mego zdrowia przez lekarza powiatowego i o wydanie mi odpowiedniego świadectwa, które jest mi potrzebne dla przedstawienia . . . . . (tu należy wymienić komu takie świadectwo mamy przedstawić).

(Miejscowość i data).

(podpis).

Podanie w sprawach obywatelstwa polskiego.

Bardzo często niezbędne jest wykazanie się obywatelstwem Państwa Polskiego. Trzeba pamiętać o tem, że nie każdy ma jednakowe warunki dla uzyskania poświadczenia tego obywatelstwa. Najprostszy wypadek zachodzi wówczas, gdy ten, kto takiego poświadczenia żąda, jest zapisany gdziekolwiek do ksiąg ludności stałej.

W celu uzyskania świadectwa obywatelstwa w takim wypadku należy udać się do gminy, gdzie się jest zapisanym do ksiąg ludności stałej i poprosić o wydanie wyciągu z tych ksiąg. Gdy taki wyciąg otrzymamy, należy napisać do Starosty, podanie tej treści:

Załączając przy niniejszem wyciąg z ksiąg ludności gminy . . . . . (wymienić nazwę gminy, która wydała nam wyciąg z ksiąg ludności), proszę Pana Starostę o wydanie mi poświadczenia obywatelstwa Państwa Polskiego.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Inny wypadek zachodzi wówczas, gdy ktoś nie został swego czasu zapisany do ksiąg ludności, natomiast zapisani są do tych ksiąg jego rodzice. Wtedy należy z odnośnej gminy wydobyć taki wyciąg na rodziców oraz metrykę swego urodzenia i napisać do Starosty Powiatowego podanie następująco:

Przedkładając wyciąg z ksiąg ludności stałej gminy . . . . .
na moich rodziców oraz akt mojego urodzenia, z którego wynika, że urodziłem się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej z rodziców stale na tym terenie zamieszkałych, proszę Pana Starostę o stwierdzenie, że stałem się według obowiązujących przepisów obywatelem polskim, i o wydanie poświadczenia obywatelstwa polskiego.

Zarazem proszę o wydanie zarządzenia, aby mnie zapisano jako obywatela polskiego w rejestrach mieszkańców gminy, miejsca mego zamieszkania.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Następny wypadek przy staraniach o poświadczenie obywatelstwa może być taki, że ktoś nie może przedłożyć wyciągu z ksiąg ludności stałej, z tego powodu, że księgi te zostały w czasie wojny zniszczone lub wywiezione z kraju. W takim wypadku należy przed napisaniem podania do Starosty udać się do tej parafji, w której znajduje się akt urodzenia, wydobyć stamtąd ten akt urodzenia w *pełnym wypisie* i zredagować podanie z taką treścią:

Załączając akt urodzenia wydany mi przez Księdza Proboszcza, Parafji w . . . . ., z którego wynika, że urodziłem się we wsi . . . . . gminy . . . . . powiatu . . . . ., proszę o wydanie mi poświadczenia obywatelstwa Państwa Polskiego. Zaznaczam, że od urodzenia aż do chwili obecnej zamieszkuję stale we wsi . . . . . gminie . . . . . powiecie . . . . . i nigdzie z granic Państwa w okresie tego czasu nie wydaląłem się.

Nadmieniam wkońcu, że wyciągu z ksiąg ludności stałej przedstawić nie mogę, z powodu zniszczenia ich podczas wojny. Zaświadczenie obywatelstwa polskiego jest mi potrzebne dla . . . . . (tu wskazać poco zaświadczenie to jest nam potrzebne).

Równocześnie proszę o zarządzenie wpisania w rejestrach mieszkańców gminy miejsca mego zamieszkania, że przysługuje mi obywatelstwo polskie.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Podania w sprawach wojskowych.

Bardzo żywotne i ważne, szczególnie dla rodzin i gospodarstw pozbawionych jedynych żywicieli, są podania o odroczenie służby wojskowej. Ogólnie tu zaznaczamy, że prawo zezwala na udzielanie odroczeń służby wojskowej tym poborowym, którzy są jedynymi żywicielami rodzin. W szczególności ustawa przewiduje, że odroczenie terminu odbycia czynnej służby wojskowej może być udzielone:

- 1) jedynym żywicielom rodzin,
- 2) właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych,
- 3) osobom odbywającym studia teoretyczne, jak uczniowie ostatniej klasy szkół średnich, którzy nie ukończyli lat 22, i studenci wyższych zakładów naukowych, którzy nie ukończyli jeszcze lat 23.

Nas najbardziej interesują odroczenia służby wojskowej jedynym żywicielom rodzin i właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych.

Za jedynych żywicieli rodzin uważani są przez ustawę:

- 1) syn niezdolnych do pracy rodziców, lub też wdowy, albo wdowca,
- 2) rodzony lub przyrodni brat osieroczonego i do pracy niezdolnego rodzeństwa,
- 3) wnuk niezdolnych do pracy dziadków, względnie dziadka, lub babki, jeżeli ci nie mają swoich dzieci zdolnych do pracy.

Odroczenia o których mówimy, mogą być udzielone tylko w tym wypadku, jeżeli utrzymanie osób wyżej wymienionych, t. j. rodziców, dziadków, babek i rodzeństwa, *jest zależne od pracy poborowego i jeśli poborowy ten obowiązek jedynego żywiciela istotnie spełnia.*

Ważną jest rzeczą wiedzieć, kogo można uważać za niezdolnego do pracy. Otóż za niezdolnych do pracy należy uważać, po pierwsze tych rodziców i dziadków, którzy ukończyli już 60 lat życia, te matki i wdowy, które ukończyły już 45 lat, a z pośród rodzeństwa niezdolni są do pracy bracia poborowego przed ukończonym 16 rokiem i siostry przed ukończonym 18 rokiem życia. Powtóre, za niezdolnych do pracy trzeba uważać rodziców i dziadków, nie mających lat 60, braci mających ponad 16, a siostry mające ponad 18 lat — jeżeli Komisja Lekarska poborowa w stosunku do mężczyzn, a lekarz powiatowy w stosunku do kobiet — uznają, że osoby te są chore i do pracy niezdolne.

Co do właścicieli odziedziczonych gospodarstw, to ustawa przewiduje możliwość uzyskania odroczenia służby wojskowej, przez takich poborowych, którzy odziedziczyli po dziadkach, lub rodzicach, takie gospodarstwo rolne, które wystarcza na wyżywienie jednej rodziny, i jeśli ci poborowi *prowadzą te gospodarstwa samodzielnie, jako jedyne źródło utrzymania.* Gospodarstwa odziedziczone muszą więc być średnie, ani zbyt duże, ani zbyt małe. Miarodajnym dla władz przy ustalaniu wielkości takiego gospodarstwa jest wysokość opłacanego podatku gruntowego państwowego. Starając się przeto o odroczenie służby wojskowej z powodu odziedziczonego gospodarstwa rolnego, musimy przedłożyć zaświadczenie Urzędu Skarbowego, stwierdzające, że *roczny państwowy podatek gruntowy z tego gospodarstwa nie jest mniejszy niż 10 złotych i nie jest wyższy niż 30 złotych.*

W celu uzyskania odroczenia służby wojskowej, dla jedynego żywiciela rodziny należy wydobyć z gminy wyciąg rodziny i zaświadczenie o stanie majątkowym, a następnie wnieść do Starosty Powiatowego podanie takiej treści:

Proszę Pana Starostę o udzielenie synowi mojemu, poborowemu rocznika . . . . . przynależnemu do wsi . . . . . gminy . . . . . powiatu . . . . . odroczenia terminu odbycia służby wojskowej, jako jedynemu żywicielowi rodziny, albowiem utrzymanie rodziny jest wyłącznie zależne od pracy poborowego, który pracuje na moim gospodarstwie.

O własnych siłach tego gospodarstwa prowadzić nie mogę, więc udzielenie odroczenia służby wojskowej synowi jest konieczne

(Jeżeli ojciec nie ma lat 60, a brat lub bracia poborowego mają więcej niż 16 lat, a siostry więcej niż po 18 lat -- lecz osoby te czują się chore, wówczas trzeba jeszcze w podaniu napisać poniższe zdanie:)

Jednocześnie proszę Pana Starostę o wydanie zarządzenia zawiązania mnie (mego młodszego lub starszego syna) na komisję, celem zbadania stopnia mojej (syna) zdolności do pracy i ewentualnie o zarządzenie zbadania przez lekarza powiatowego mej żony (córkę).

Przy niniejszem załączam wyciąg z ksiąg ludności na całą rodzinę i zaświadczenie Urzędu Gminnego o moim stanie majątkowym.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Niezmiernie ważną jest rzeczą, aby szybko zdecydować się, czy się będzie prosić o odroczenie. Trzeba pamiętać, że można o to prosić tylko w ciągu 14 dni od chwili uznania poborowego przez Komisję za zdolnego do czynnej służby wojskowej. Później Starostwo podania nie uwzględni.

Podanie o odroczenie służby wojskowej dla jedynego żywiciela rodziny, może wnieść i sam poborowy, jak również jego rodzice, brat, lub siostra, którzy uważają się za niezdolnych do pracy.

Podanie o odroczenie służby wojskowej dla właścicieli *odziedziczonego gospodarstwa rolnego* winien wnieść sam poborowy. W tym celu należy wydobyć z Urzędu Skarbowego, lub z Gminy zaświadczenie o wysokości opłacanego podatku gruntowego państwowego, i zaświadczenie gminy stwierdzające, że poborowy gospodarstwo swoje odziedzyczył. Zaświadczenia te trzeba dołączyć do podania, które powinno być napisane w taki sposób:

Załączając zaświadczenia, stwierdzające że jestem właścicielem odziedziczonego gospodarstwa rolnego i że opłacam roczny podatek państwowy gruntowy, w granicach od 10 do 30 złotych, proszę Pana Starostę o udzielenie odroczenia służby wojskowej.

Zaznaczam, że jestem poborowym z rocznika . . . . . i zamieszkuję stale we wsi . . . . . gminie . . . . .

(Miejscowość i data).

(podpis).

Trudno jest w ramach jednego artykułu podać porady i wzory podań w wielu sprawach, z którymi człowiek w życiu się spotka, bo na to brak miejsca. Podaliśmy najważniejsze.

Na zakończenie zaznaczymy tu, że od każdej odmownej decyzji Starosty na nasze podanie przysługuje *odwołanie do Wojewody*, które trzeba wnieść koniecznie *w terminie dni 14* od dnia doręczenia odmownej decyzji Starosty. W terminie późniejszym podanie z reguły będzie nieważne. Podanie do Wojewody, które będzie się nazywało odwołaniem, można również napisać sobie samemu, w takiej krótkiej formie:

Do

P a n a W o j e w o d y

w L u b l i n i e

Aleksandra Matejuka zamieszkałego
we wsi Wola Wereszczyńska, gminy
Wereszczyn, powiatu Włodawskiego.

O D W O Ł A N I E

Pan Starosta Powiatowy we Włodawie nie uwzględnił mojego podania z dnia . . . . . w sprawie . . . . .
Powyższą decyzję Starosty uważam za niesłuszną i krzywdzącą z następujących względów . . . . .
(tu należy krótko i jasno wyłożyć jeszcze raz treść naszej sprawy).

W tym stanie rzeczy proszę Pana Wojewodę o uchylenie powyższego orzeczenia Pana Starosty Powiatowego we Włodawie i o uwzględnienie mego odwołania.

(Miejscowość i data).

(podpis).

Opłaty stemplowe.

Wreszcie musimy nadmienić, że podania w sprawach wojskowych, i odroczeń służby wojskowej opłacie stemplowej nie podlegają. Również *nie należy opłacać wszelkich skarg i zażaleń*, jakie można wnosić do władzy wyż-

szej bezpłatnie na działalność urzędów niższych i urzędników. Natomiast inne podania, jak np. o świadectwo moralności, o świadectwo zdrowia, o poszukiwaniu zaginionych członków rodzin, o poświadczenie obywatelstwa i t.p. podlegają opłacie w wysokości 5 złotych i 50 groszy od załącznika, jeśli taki załącznik czy więcej załączników do podania załączymy.

Uiszcza się opłatę stemplową w ten sposób, że kupuje się znaczek stemplowy i nakleja się go u góry na podaniu. Naklejonego znaczka stemplowego nie wolno przekreślać, bo byłby wtedy nieważny.

Jeśli kto jest zupełnie biedny i nie posiada żadnego majątku, a Urząd Gminy wyda mu *świadectwo ubóstwa* wówczas podanie takiego ubogiego wolne jest od opłaty stemplowej. Uzyskane świadectwo ubóstwa należy dołączyć do podania i prosić w podaniu o zwolnienie od opłat stemplowych.

Stawki podatku obrotowego od Nowego Roku.

Począwszy od nowego 1934 roku obowiązywać będą nowe stawki podatku od obrotu, które stanowią pewną ulgę dla przedsiębiorstw przemysłowych. Przedsiębiorstwa te, wykupujące odpowiednie świadectwa przemysłowe, będą opłacały zamiast dotychczasowej stawki 2⁰/₀ tylko 1³/₄⁰/₀, względnie zamiast stawki 1⁰/₀-wej stawkę w wysokości 0.875⁰/₀. Zniżka obejmuje wszystkie kategorie świadectw przemysłowych od 1-ej do 8-ej kategorii.

Przedsiębiorstwa przemysłowe przeważnie opłacać będą, począwszy od 1 stycznia 1934 r., stawkę podatku obrotowego w wysokości 1³/₄⁰/₀ z wyjątkiem przedsiębiorstw, które sprzedawać będą firmom przemysłowym przetwory przeznaczone dla dalszej próbki. Przedsiębiorstwa te opłacać będą za towary przeznaczone dla konsumpcji krajowej stawkę w wysokości 0.875. Wreszcie stawki przedsiębiorstw przemysłowych pracujących zarobkowo, na lon, pozostają bez zmiany — 2⁰/₀.

Firmy handlowe hurtowe, prowadzące księgi handlowe, opłacać będą nadal 0,5⁰/₀ od obrotów, osiągniętych ze sprzedaży hurtowej, lub z dostaw dla instytucji państwowych i samorządowych, a ³/₄⁰/₀ od obrotów osiągniętych z wszelkich innych rodzajów sprzedaży.

Również przedsiębiorstwa skupu zawodowego, wykupujące świadectwa przemysłowe I, II i III kategorii, prowadzące księgi, płacić będą stawki w wysokości 0,5⁰/₀. Od obrotu wszelkiego rodzaju towarami kategoria IV skupu zawodowego niezależnie od prowadzenia ksiąg, będzie płaciła 0,5⁰/₀. Wreszcie wszelkie przedsiębiorstwa handlowe, włącznie ze skupem zawodowym (z wyjątkiem kategorii IV będą opłacały w dalszym ciągu 1⁰/₀ podatku od wszelkiego rodzaju obrotów.

CHOROBY ZARAŻLIWE ZWIERZĄT DOMOWYCH.

CHOROBY zaraźliwe są jedną z najważniejszych plag jakie nawiedzają bezmała rok rocznie wieś naszą, które powodują wielkie szkody w inwentarzu żywym, niszczą nam wysiłki, a czasem grożą upadkiem gospodarstwa. Władze państwowe, zdając sobie sprawę z grożącego niebezpieczeństwa, wydały cały szereg rozporządzeń, które mają na celu w razie wybuchu zarazy, stłumić ją w zarodku i nie dopuścić do rozwleczenia jej po innych gospodarstwach. Państwo swoje zrobiło, — reszta należy do właścicieli zwierząt. Powinni oni, o każdym wypadku zachorowania zwierzęcia budzącym chociażby najmniejsze podejrzenia, że to choroba zaraźliwa, zawiadomić o tem sołtysa, lub wójta. Wyjaśnijmy dlaczego należy zawiadomić o każdej zaraźliwej chorobie. O jakich chorobach należy zawiadomić?, kiedy?, kogo? i jak?

Każden powinien meldować dlatego, że ma albo jeszcze jedno zwierzę w domu, które może zachorować, że brat jego, czy kum, ma obok gospodarstwo i u niego mogą zwierzęta się zarazić, że może to wszystko zginąć, zmarnieć, dlatego tylko, że jeden gospodarz nie zawiadomił o zauważonej zarazie. Prócz tego trzeba pamiętać, że niektóre choroby są **zaraźliwe dla ludzi**, jak na przykład: różycyca (czerwonka), wąglik (karbunkuł) wścieklizna, świerzp, a niektóre są dla ludzi bezwzględnie **śmiertelne** jak np. nosacizna (sap), na który doktorzy dotychczas nie wynaleźli żadnego lekarstwa. Dlatego też lepiej, samemu nie leczyć zwierzęcia, bo bardzo łatwo można się zarazić i zginąć w ciężkich mękach, często prędzej, niż zwierzę.

Teraz rozpatrzmy, jakie choroby należy meldować. Według ustawy należy meldować cały szereg chorób — jednak ja tu wspomnę o tych chorobach, które najczęściej nawiedzają wieś naszą i których objawy zewnętrzne, są dosyć wyraźne i łatwe do zauważenia. Z chorób trzody chlewnej podlegają zgłoszeniu **pomór i różycyca świń**. Objawy chorobowe występują zwykle szybko i są wyraźne. Świnie odrazu przestają jeść i pić, lub przestają jeść, a jeszcze piją, wogóle do jadła niechętnie się garną stale leżą, zakopują się w słomę, jeżeli spróbujemy je spędzić, to bardzo niechętnie wstają, lub wogóle wstać nie chcą; czasami zauważamy bezwład tyłu, mówimy że „zad się chwije“, oprócz tego mogą wystąpić na skórze w mniejszej, lub większej ilości plamy czerwone. Jak widzimy są to objawy, które powinny odrazu gospodarzowi rzucić się w oczy, które powinny wzbudzić w nim podejrzenie na istnienie choroby zaraźliwej, pomoru lub różycy świń i w tym momencie powinien sobie przypomnieć, że należy o tem zaraz zameldować. U bydła najczęściej spotykaną chorobą, o której należy donieść

władzom jest **wąglik (karbunkuł)** prócz tego często zdarzają się pojedyncze **wypadki wścieklizny**. Wąglik krótko trwa i zwykle na drugi dzień zwierzę pada; często zdarzają się wypadki, że wypędzamy rano na pastwisko zdrową krowę i wieczorem już ona nie wraca.

Objawy wąglika są trudniejsze do zauważenia: zaobserwujemy tutaj przede wszystkim utratę apetytu, przygnębienie zwierzęcia, (które od czasu do czasu będzie przerywane chwilami podniecenia), dreszcze, drżenie mięśni, lekkie wzdęcie, szybki oddech, a także rozwolnienie często z domieszką krwi, czasami prócz tego występują na skórze obrzęki, początkowo gorące i bolesne. Są to wszystko objawy charakterystyczne dla wąglika, oczywiście nie zawsze i nie tak wyraźnie zobaczymy wszystkie te objawy, ale wystąpienie już niektórych z nich winno wzbudzić podejrzenie na istnienie wąglika. Należy pamiętać, że wąglik jest jedną z najważniejszych chorób, i wyrządza u nas największe straty wśród bydła, jest zaraźliwy również dla koni, świń, owiec, a także i dla człowieka, rozprzestrzenia się nadzwyczaj szybko.

Dla przykładu wspomnę jeden przypadek mianowicie: raz padła krowa na pastwisku, wśród objawów wąglika. Właściciel tego, nikomu nie zameldował, a krowę dorznął na pastwisku i mięso rozdał. Ponieważ władze nie wiedziały o tym wypadku, więc bydło ze wsi chodziło w dalszym ciągu paść się na to pastwisko. I co się okazało? Po 2 tygodniach w ciągu 2 dni padło we wsi 17 sztuk bydła — zawiadomiono o tem władze, które stwierdziły wąglik u padłych sztuk; po przeprowadzeniu szczepień na koszt Skarbu Państwa i po zamknięciu na pewien czas pastwiska, więcej wypadków tej choroby we wsi nie było. Wypadek ten wykazuje, jak ostrożnie trzeba postępować, aby nie rozwlec zarazy i nie narazić sąsiadów na wielkie straty, a siebie na sądy, kary pieniężne i więzienne.

U koni najczęściej występują: **nosacizna, wąglik**, który już omówiłem i **świerzb**. Nosacizna, jak już wspominałem, jest zaraźliwa dla ludzi i zawsze u ludzi kończy się śmiercią. Poza człowiekiem, z naszych zwierząt chorują na nosaciznę osły, muły i osłomuły, a także koty. U wszystkich zwierząt jednokopytowych przebiega zazwyczaj nosacizna w postaci przewlekłej, w formie utajonej, podobnie zresztą jak w większości wypadków gruźlica (suchoty) u ludzi; czasami jednak zdarzają się wypadki formy jawnej nosacizny, czy to w postaci nosowej, czy też skórnej.

Postać nosowa objawia się wypływem z nosa, śluzowo-ropnym, lub ropnym, przyczem równocześnie jest stwardnienie i zrośnięcie z podłożem odpowiedniego gruczołu limfatycznego podszczękowego, pozatem koń nie zdradza żadnych innych objawów chorobowych.

Każdy taki wypadek stwierdzenia wypływu, śluzowo-ropnego lub ropnego, z nosa, u konia, lub innego zwierzęcia jednokopytowego należy zgłosić, przyczem aż do chwili zbadania przez powiatowego lekarza weterynarii, nie zaglądać koniowi w nozdrza i nie leczyć żadnymi własnymi środkami, ani środkami jakie poradził sąsiad czy znachor, bowiem może się zdarzyć, że koń parsknie w twarz i, o ile jest chory na nosaciznę, bardzo łatwo może człowieka w ten sposób zarazić.

Forma skórna jest znacznie trudniejsza do rozpoznania, bowiem istnieje cały szereg chorób skóry czy też ropiejących ran, z którymi można ją łatwo, przy nie prawem oku, pomylić, jednak dla zasady trzeba wiedzieć, że forma skórna przeważnie usadawia się na tylnych nogach w postaci otwartych niegojących się, ropiejących wrzodów, skóra w okolicy tych wrzodów jest zmacerowana i pozbawiona włosa. Zauważenie takich niegojących się wrzodów, winno zawsze wzbudzić podejrzenie, że to może być nosacizna.

Z kolei przystępujemy do bardzo ważnej sprawy — mianowicie: kiedy winno być uskutecznione zgłoszenie o zachorowaniu zwierzęcia. Otóż termin ten nie może przekraczać 24 godzin, a czem prędzej zawiadomiono władze — tem lepiej.

Jeżeli właściciel zwierzęcia czyni to w przepisany 24 godzinnym czasie, przysługiwać mu będą, w wypadku gdy powiatowy lekarz weterynarii urzędowo stwierdzi istnienie choroby zaraźliwej, różne świadczenia ze strony Państwa, a w wypadku gdyby zwierzę padło — zapomoga pieniężna. Państwo płaci, to znaczy daje zapomogę za wszystkie zwierzęta padłe na wąglik, wściekliznę, nosaciznę, pomór świń i t. d. o ile oczywiście właściciel na czas zameldował o zauważeniu choroby odpowiednim władzom, to znaczy najwyżej po 24 godzinach od chwili wystąpienia pierwszych objawów choroby, wzbudzających podejrzenie na jedną z chorób zaraźliwych. Gdyby zwierzę w międzyczasie padło, należy je w całości przechować aż do przyjazdu powiatowego lekarza weterynarii, nie wolno go ani krajać, ani zdejmować zeń skóry; dla zabezpieczenia przed psami, najlepiej jest w lecie przysypać je ziemią, w zimie zaś śniegiem. Gdyby zwierzę padło nagle na pastwisku, bez żadnych widocznych poprzednio objawów chorobowych, albo gdy istniejących objawów nikt nie widział, to należy w ten sposób zameldować.

Meldować o zauważeniu choroby należy **sołtysowi**, o ile jest blisko posterunek Policji Państwowej — to **na posterunku**, albo **w Zarządzie Gminnym**, lub też **w Starostwie**, pozatem nikomu więcej meldować nie należy; przy meldowaniu należy podać swoje **imię i nazwisko, miejscowość, jakie zwierzę zachorowało i kiedy zachorowało**, tutaj najlepiej podać godzinę, no i jakie są objawy choroby, dla przykładu podam jak powinien wyglądać meldunek:

Mazurek Antoni, zamieszkały we wsi Nowolipki gm. Góry zawiadamia, że dn. 23/I 1934 r. o godzinie 17 popołudniu zachorowała mi świnia, wśród objawów — zupełny brak apetytu, zakopywanie w słomę, chwiejność zadu i czorwone plamy na skórze.

Data..... Podpis.....

Zwierzę podejrzanе o chorobę zaraźliwą, należy aż do czasu przyjazdu powiatowego lekarza weterynarii odłączyć od pozostałych zwierząt i osobno podawać mu jeść. W związku ze złożonym meldunkiem, przyjeżdża do wsi w której jest chore zwierzę, względnie padło jakieś zwierzę, powiatowy lekarz weterynarii, który bada chore sztuki, a także ogląda padłe i jeżeli stwierdzi zaraźliwą chorobę, pouczy gospodarzy, co robić, aby zaraza po wsi się nie rozeszła. O ile gospodarz chorego, czy padłego zwierzęcia, dokonał w swoim czasie zameldowanie o chorobie i zastosował się do wszystkich zarządzeń wydanych przez powiatowego lekarza weterynarii, to może prosić Starostwo o **zapomogę pieniężną** za padłe zwierzęta, u których urzędowo stwierdzono chorobę, oraz o przyznanie **odszkodowania** za zwierzęta chore — zabite na polecenie lekarza weterynaryjnego.

O ile właściciel zastosował się do wszelkich zarządzeń, jednak nie dokonał zgłoszenia o zachorowaniu zwierzęcia w przepisany 24 godzinnym terminie — tylko zrobił to później, naprzykład po 25 godzinach, czy też po 2 czy 3 dniach — nie przysługuje mu prawo, ani do zapomogi, ani też do odszkodowań. Wreszcie o ile właściciel wogóle nie zameldował o istnieniu choroby i władze dowiedziały się o tem dopiero od osób trzecich — to nie tylko, że nie dostanie odszkodowania za zabite zwierzęta, czy też zapomogi

za padłe, ale jeszcze zostanie **surowo ukarany** za tajenie zaraźliwej choroby zwierzęcej, za jej rozwleczenie, za narażenie Skarbu Państwa na koszty, a sąsiadów na straty.

Z powyższego jasno widzimy, że w naszym własnym interesie jest, aby o wypadkach zachorowań zwierząt, wśród objawów wzbudzających podejrzenie, że to jedna z chorób zaraźliwych, podlegających obowiązkowi zgłoszenie, meldować o tem odpowiednim władzom, bowiem po pierwsze — w razie stwierdzenia choroby zaraźliwej, zwierzę jest leczone na koszt Skarbu Państwa, w razie zaś padnięcia, jest dawana zapomoga pieniężna, która umożliwia zakupienie nowego zwierzęcia, a po drugie nie dopuści się przez to do rozwleczenia choroby po wsi i nie narazi sąsiadów na szkody, będzie się miało zato i kieszeń pełną i sumienie czyste.

Jak długo żyją rośliny i zwierzęta?

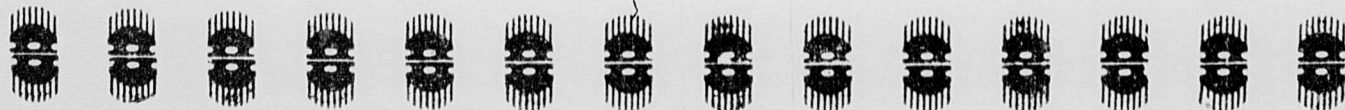
Krócej, albo też znacznie dłużej od ludzi. Drobne rośliny, grzyby i wodorosty żyją zaledwie kilka dni, trawy i zboża — kilka miesięcy, buraki — 2 lata, a niektóre gatunki buraków 4 i 5 lat.

Najdłużej żyją drzewa, przyczem takie drzewa, jak topola i olcha żyją krócej — 50 do 60 lat. Niektóre gatunki drzew żyją setki a nawet tysiące lat: w Anglii np. istnieje dąb, który liczy 1.200 lat, w Atenach w Grecji rośnie oliwka, która jakoby miała być zasadzona przed Narodzeniem Chrystusa liczyłaby więc ona 2.000 lat, w Meksyku rośnie cyprys, o którym mówią tamtejsi mieszkańcy, że ma 5.000 lat.

W świecie zwierzęcym żyją najkrócej owady. Ryby żyją dość długo np: karpie i szczupaki do 100 lat i dłużej, jesiotry — do 250 lat.

Ptaki — różnie. Czyż — 3 lata, wróbel — 10 lat, gęś, słowik i skowronek — 15 lat, pelikan — 50 lat, papuga, wrona i orzeł — do 100 lat, sokół kilkaset lat.

Co się tyczy zwierząt, najkrócej żyją króliki i zające — 7 lat, rogate bydło, koty, psy, żyją do 20 lat, koń — do 25 lat, osioł do 30 lat. Słonie -- paręset lat.

M E D Y C Y N A .

Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

KAŻDEGO z nas może spotkać jakikolwiek nieszczęśliwy wypadek. Czy to skaleczy się kto siekierą, kosą, lub czem innym, czy zaczadzieje do tego stopnia, że ledwo żywy leży, czy oparzy się, czy zaleje się wodą, natrafiwszy podczas kąpieli w rzece na głębie, czy zatruje się grzybami, zepsutem mięsem, lub stęchlą rybą—w każdym z tych wypadków potrzebna jest natychmiastowa pomoc. Samo przez się zrozumiałe, że we wszystkich podobnych wypadkach najlepiej zwrócić się o pomoc do lekarza, który posiada wszystkie niezbędne do uratowania człowieka środki. Lecz często zdarza się, szczególnie na wsi, iż lekarz mieszka gdzieś daleko, a sprawa nie cierpi zwłoki. Powstaje wtedy konieczność udzielenia nieszczęśliwemu pomocy bez udziału lekarza.

Lecz na czem pomoc taka ma polegać?

Nikt zwykle nie wie, co robić, jak poradzić, ludziska biegają, hałasują, chwytają się różnych środków, często bezsensownych, i tylko niepotrzebnie męczą chorego, jeżeli zgoła nie zapędzają swojemi nieumiejętnymi zabiegami na tamten świat. Ażeby tego uniknąć, trzeba, żeby każdy posiadał najelementarniejsze wiadomości z medycyny. Wiadomości te dadzą możliwość uratowania niejednego nieszczęśliwego od kalectwa, lub nawet śmierci.

Z pośród nieszczęśliwych wypadków rozpatrzymy następujące: zemdlenie, apopleksję, krwotoki, oparzeliznę, skaleczenie, zranienie, odmrożenie, złamanie kości, oraz uszkodzenie ścięgna i wreszcie zatrucie.

Zanim jednak zastanowimy się nad każdym poszczególnym wypadkiem, zaznaczamy, iż większość tych wypadków jest połączona z osłabieniem działalności serca, prawie całkowitym zanikiem oddechu, oraz zastojem krwi w arterjach. Zjawiska te, które zagrażają życiu chorego, dają się w praktyce usunąć przez stosowanie masażu serca, sztucznego oddechu, oraz masażu ogólnego. Stosować te zabiegi należy szczególnie przy omdleniu, porażeniu prądem elektrycznym, powieszeniu i utopieniu.

SZTUCZNY ODDECH i MASAŻ SERCA. Przy stosowaniu sztucznego oddechu należy pamiętać, iż przy zemdleniu mięśnie są osłabione, w szczególności mięśnie języka, który przez to zapada w tył. Dlatego zapadły język należy wyciągnąć nazewnątrz i, żeby zapobiec dalszemu zapadaniu, należy wysunąć naprzód dolną szczękę chorego. W tym celu należy naciskać na nią palcami z obu stron od tyłu ku przodowi, opierając się o kąty żuchwy tuż przy uszach, dopóki dolne zęby nie wysuną się poza górne. Po dokonaniu tego zabiegu, przystępuje się do właściwego sztucznego oddechu.

Istnieje wiele sposobów sztucznego oddechu, lecz największą popularnością cieszą się następujące:

PIERWSZY SPOSÓB. Przy pomocy gazy, lub szczypców - chwyta się język i co kilka sekund regularnie wyciąga nazewnątrz.

DRUGI SPOSÓB. Ten sposób często jest stosowany z dobrym skutkiem. Niestety nie można go stosować przy zranieniu rąk oraz silnych obrażeniach kości rąk. Według tego sposobu sztuczny oddech ma przebieg następujący. Przeprowadzający sztuczny oddech staje z tyłu głowy chorego, leżącego na plecach, bierze ręce chorego poniżej łokcia i podnosi do głowy chorego, trzymając je w takiej pozycji około trzech sekund. Następnie ręce chorego opuszcza nadół i przyciska z boku do piersi. Zabieg ten należy cierpliwie powtarzać w jednakowych odstępach czasu, dopóki płuca ratowanego nie zaczną działać same, bez obcej pomocy.

MASAŻ SERCA. Stosuje się przy słabych uderzeniach pulsu. Należy położyć w okolicy serca rękę i ścisnąć nią żebra, oraz górną część żołądka. Zamiast tego można poklepywać zgiętą dłońią po piersiach w okolicy serca.

Przytem krew należy pędzić w kierunku do serca, a mianowicie: podczas masażu rąk, nóg i pleców — w górę, podczas masażu boków — w kierunku serca.

A teraz zastanówmy się szczegółowo nad każdym poszczególnym nieszczęśliwym wypadkiem i wskażmy sposoby ich zażegnania.

ZEMDLENIE. Zemdlonego należy położyć na ziemię i to w ten sposób, ażeby nogi znajdowały się powyżej głowy. Następnie należy uchylić okno i rozpiąć ubranie. Daje się do wachania amonjak nalany na gałganek, a nie prosto z flaszki. Twarz skrapia się wodą zimną, rzucając ją z pewną siłą dłońią. Przy wymiotach głowę należy obrócić na bok. Jeżeli to nie pomoże, należy zastosować masaż serca oraz sztuczny oddech.

APOPLEKSJA. Powstaje wskutek wylewu krwi do mózgu. Nazewnątrz poznaje się ją po ciemno-czerwonej twarzy oraz charczącym oddechu; puls jest zwykle mocno napięty. Chorego kładzie się do łóżka w ten sposób, ażeby głowa znajdowała się wyżej tułowia. Przykłada się pęcherz z lodem na głowę, oraz w okolicy serca. Do łydek — gorczyczniki. Ubranie najlepiej zdjąć. Pomaga lewatywa oraz środki przeczyszczające. To wszystko zanim przybędzie lekarz, którego należy wezwać.

ZACZADZENIE. Zaczadzonego należy wynieść na świeże powietrze i położyć na ziemię twarzą do góry. Następnie należy stosować w ciągu pół godziny sztuczny oddech, podkładając przy tem pod szyję jakikolwiek twardy przedmiot, ażeby głowa zwieszała się wtył. Ubranie należy zdjąć. Usta należy koniecznie otworzyć. Przy zatruciu różnego rodzaju gazami pierwsza pomoc niczem nie różni się od powyższej.

OPARZELIZNA. Przy niewielkiej oparzeliznie chore miejsce przysypuje się ryżowym pudrem, lub mąką kartoflaną. Jeżeli to nie pomaga, stosuje się okłady cynkowe, lub smaruje oparzone miejsce oliwą nicejską i zawiązuje ręcznikiem; pęcherzy lepiej nie otwierać. W razie pęknięcia pęcherzy, skórę która tworzyła pęcherz obciąć, przemywać wodą z mydłem oraz roztworem sublimatu, poczem zawiązać. Przy większych oparzeniach w celu ulżenia bólowi, chorego wsadza się na kilka godzin do wanny; woda w wannie musi być uprzednio nagrzana do 35 stopni Celsjusza, a następnie temperatura musi być doprowadzona do 38 stopni.

Oprócz oparzenia od ognia i wrzątku, bywają jeszcze oparzelizny z innych powodów: od wapna, fosforu, kwasów i in. Przy oparzeniu kwasem siarczanym, lub fosforem w żaden sposób nie wolno przemywać oparzonego miejsca wodą. Od kwasu siarczanego pomaga czyste mydło, potem — rozcieńczona w wodzie palona magnezja. Od fosforu pomaga terpentyna oraz

cali hypermanganicum (czytać: kalihpermanganikum). W innych wypadkach, oparzone miejsca należy przemywać zimną wodą, w tych zaś wypadkach, kiedy oparzelizna została wywołana ługiem, do wody należy dodać octowego, lub cytrynowego kwasu.

Przy oparzeniu oka, należy natychmiast wpuścić do niego kilka kropli oliwy nicejskiej (do jedzenia), wytrzeć wazeliną, następnie przemyć kwasem bornym i wreszcie wpuścić do oka kilka kropli kokainy.

Należy nadmienić, iż przy oparzeniu jednej trzeciej części ciała, pomoc jest bezskuteczna i człowiek umiera na gangrenę.

ODMROŻENIE. Odmrożone miejsca naciera się śniegiem, lub kiedy niema śniegu, smaruje się jodyną. Nie wolno nagrzewać czemkolwiek odmrożonych miejsc (gorące butelki i t. p.). Nie wolno również wprowadzać chorego do bardzo nagrzanego mieszkania, gdyż może powstać gangrena.

Przy zamrożeniu — chorego umieszcza się w nieogrzanym lokalu. Rozciera się śniegiem, lub mokrym i zimnym ręcznikiem. Następnie, kiedy zdrętwienie ustąpi, chorego przenosi się do ciepłego pokoju, rozciera ciepłymi ręcznikami i stosuje sztuczny oddech.

Kiedy zjawi się puls, chorego należy położyć do łóżka i zacząć nagrzewać go gorącymi butelkami.

PORAŻENIE PIORUNEM. Sztuczny oddech, masaż serca; przy sparzeniu stosuje się zwykle i w podobnych wypadkach zabiegi.

Przy porażeniu piorunem człowiek jednak zwykle pada martwy. Dlatego należy unikać tego niebezpieczeństwa, trzymając się następujących zasad: podczas burzy nie stawać pod drzewem; znajdując się w polu — usiąść lub położyć się na ziemi, lecz w każdym razie nie stać; okna podczas burzy należy trzymać zamknięte i nie podchodzić zbyt blisko do przewodów elektrycznych; nie korzystać podczas burzy z telefonu.

Przed dotknięciem się porażonego piorunem, lub prądem elektrycznym, należy uprzednio obwinać rękę jakimkolwiek suchym materiałem wełnianym, dla uniknięcia porażenia prądem.

KRWOTOK. Krwotoki powstają wskutek uszkodzenia naczyń krwionośnych. Krwotoki bywają zewnętrzne i wewnętrzne. Wykryć krwotok nawet wewnętrzny nie jest rzeczą trudną. Otóż krwotok w żołądku poznaje się po wymiotach, w kiszkiach — po kale, w nerkach — po moczu, w płucach — po plwocinach. Dla zatrzymania wewnętrznego krwotoku należy trzymać chorego w położeniu leżącym. Ponadto przy pluciu krwią dobrze pomaga częste przyjmowanie wewnątrz zwykłej soli, rozcieńczonej w wodzie (1/2 stołowej łyżki na 80—100 gr.), jak również gorczycznik. Dla zmniejszenia kaszlu dobrze dawać chłodne mleko z sodą. Podczas krwotoku chory winien zachować zupełny spokój, nie kasłać, nie poruszać się.

Przy krwotoku z płuc na piersi kładzie się pęcherz z lodem. Krwotok z płuc wskazuje na gruźlicę, lub na wadę serca.

Przy krwotoku w żołądku, lub w kiszkiach zaleca się absolutny spokój, ponadto przy krwotoku w kiszkiach — całkowite wstrzymanie się od jedzenia. Na żołądek kładzie się pęcherz z lodem, pragnienie należy zaspokajać przy pomocy małych kawałków lodu. Przy krwotoku z grubej kiszki zaleca się gorącą lewatywę (42 stopni Celsjusza) z żółtkiem. Krwotoki żołądkowo-kiszkowe bywają przy wrzodach w żołądku i kiszkiach, przy tyfusie brzuszonym, pęknięciu naczyń krwionośnych oraz hemoroidach.

Krew w moczu wskazuje na krwotok w nerkach, w pęcherzu moczowym lub kanale moczowym. W pierwszym wypadku krew objawia się w moczu

stosunkowo równomiernie, w drugim—wpierw lekka domieszka krwi w moczu, potem czysta krew; w trzecim zaś — z początku czysta krew, następnie zaś — czysty mocz. Zaleca się spokojne położenie ciała, lód na dolną część brzucha; jako pożywienie—tylko mleko. Wszystkie te krwotoki mogą ustąpić tylko po usunięciu tej choroby, wskutek której one powstały.

Wstrzymanie krwotoku zewnętrznego jest rzeczą znacznie prostszą.

Przy krwotoku z nosa należy odrzucić głowę w tył, oraz wciągać do nosa zimną wodę z octem. Oile to nie pomaga, wówczas koniec nosa ściska się dwoma palcami i trzyma się w ten sposób 5—6 minut. Dobrze jest również założyć głęboko do nosa zwitek z waty lub gazy. Krwotok z nosa zdarza się w czasie szybkiego rośnięcia dzieci, wskutek niedokrwistości, malarji oraz pęknięcia naczyń krwionośnych w nosie.

Krwotok z uszu powstaje wskutek złego przyzwyczajenia dłubania w uszach. W razie krwotoku z ucha, należy włożyć do ucha zwitek z waty, ciało powinno znajdować się w położeniu spokojnym, z zewnątrz przykładają się lód. Nie wolno przepłukiwać ucha lub wlewać doń jakie krople.

Przy krwotokach arterji (tętnicy) krew wylewa się rytmicznie raźniej, lub więcej silnemi rzutami co sekundę—przy krwotokach z żyły krew wylewa się jednostajnym strumieniem z mniejszą szybkością.

Przy krwotoku z arterji mięśniowej krwawiące miejsce umieszcza się wysoko, następnie naciska się na arterję dwoma palcami wyżej miejsca krwawienia. Wskazaniem jest mocne zabandażowanie krwawiącej części ciała, również powyżej miejsca krwawienia. Lecz należy zawsze pamiętać, iż krwotok z wielkich arterji można samemu tylko zmniejszyć, lecz nie wstrzymać. Dlatego w tych wypadkach należy natychmiast zwrócić się o poradę do lekarza.

Krwotoki z kończyn przy poranieniu wielkich naczyń krwionośnych tętnicznych można zatamować, zawiązawszy kończynę gumą powyżej miejsca zranienia, zaś przy krwotoku z żyły—poniżej miejsca zranienia (np. z żyłaków).

OBRAŻENIA I ZRANIENIA. Przy porażeniach poważniejszych części ciała należy obrażoną część ciała trzymać w całkowitym spokoju. Więc przy obrażeniu nogi należy nadać jej położenie wysokie (z podporą pod kolana), przy obrażeniu piersi—chory powinien siedzieć (ułatwia to oddech), przy ciężkich obrażeniach głowy całe ciało powinno być wyżej położonem, przy obrażeniach zaś żołądka — chory powinien przyjąć pozycję napół siedzącą, zgiąwszy kolana, gdyż osłabia to mięśnie żołądka. Pomaga w tych wypadkach przykładanie lodu i masaż.

Z powyższego już dowiedzieliśmy się, jak należy wstrzymywać krew przy krwotokach zewnętrznych i wewnętrznych, co zawsze ma miejsce przy zranieniach. Na tem miejscu zastanówmy się nad tem, jak należy robić pierwszy opatrunek. Rany nie należy przemywać, lecz ograniczyć się do posmarowania jej jodyną. Opatrunek nakłada się w sposób następujący: nałożyć na ranę sterelizowaną gazę, taką jaką sprzedają apteki w zapieczętowanych paczkach, absolutnie suchą, a następnie bandaż, przyczem w żaden sposób nie wolno zawiązywać bandaża, lub zaczynać go na ranie. Bandażować należy ściśle, lecz nie bardzo mocno. Rany nie należy przemywać wodą tak podczas pierwszego, jak i następnych opatrunków. Dla przemywania zwykle używa się kwasu bornego, wody utlenionej i t. p. Często ranę przysypuje się jodoformem. Roztworu sublimatu, karbolu i t. p. nigdy do przemywania ran używać nie należy, gdyż środki te tylko ranę rozdrażniają.

POMOC TOPIELCOM. Po wydobyciu topielca z wody, usta jego należy zwolnić od mułu, błota i piasku. Następnie kładzie się go na brzuchu, pod brzuch należy podłożyć jakikolwiek twardy przedmiot. Ażeby topielec nie dotykał ziemi ustami, należy jego głowę odwrócić na bok. Następnie rękoma mocno naciska się na plecy topielca w celu wydalenia z żołądka i płuc mułu, śluzu i t. p. Kiedy przestaje ukazywać się z ust piana, topielca kładzie się na plecy i stosuje sztuczny oddech. Sztuczny oddech dokonuje się według jednego ze wskazanych wyżej sposobów i trwa półgodziny i więcej. Jednocześnie skórę topielca rozciera się mocno. Przy ukazaniu się pierwszych objawów oddechu, należy topielca wnieść do pokoju i dalej stosować sztuczny oddech, okładając jednocześnie ciało, szczególnie nogi chorego gorącymi butelkami.

O ile dał się spostrzec naturalny oddech oraz uderzenie serca, chorego należy w dalszym ciągu obserwować, gdyż tak oddech, jak i działalność serca mogą raptownie ustać i wtedy bez przedsięwzięcia natychmiastowej pomocy, chory może umrzeć. Topielec może być uratowany nawet wówczas, kiedy pozostawał w wodzie około godziny.

OBCE PRZEDMIOTY W CIELE. Często dzieci, bawiąc się, połykają ten lub inny przedmiot, który może wywołać podrażnienie, lub nawet uszkodzenie błony śluzowej żołądka i kiszek. W tych wypadkach daje się do wewnątrz kartoflaną mąkę, kaszę gryczaną i mannę, jak również dużo mleka. Tego rodzaju jedzenie oblepia przełknięty przedmiot, przez co robi go nieszkodliwym. Po upływie jednej lub dwóch dób, przedmiot ten wychodzi nazewnątrz razem z kałem. W żaden sposób nie należy stosować środków przeczyszczających, ani lewatywy.

O ile połknięty przedmiot, po zastosowaniu wspomnianych zabiegów, w dalszym ciągu powoduje bóle, należy natychmiast zwrócić się do lekarza. Kiedy obce ciało dostaje się do ucha, należy ucho przepłukać ciepłą wodą, następnie nachylić ucho razem z głową wdół i energicznie potrząsnąć głową kilka razy pod rząd. Przy powstaniu bólu wlewa się do ucha kilka kropli gliceryny lub oliwy jadalnej. Dłubać w uchu palcem lub ołówkiem i t. p. nie wolno, gdyż w tym wypadku łatwo o zranienie ścianki ucha i posunięcie przedmiotu dalej wgłąb ucha.

ATAK SERCOWY. Wezwać lekarza. Zanim przyjdzie, położyć chorego na plecach, w pozycji na półleżącej, przykładac gorące kompresy w okolicy serca, gorczyznik do plec, gorące okłady do rąk i nóg, oblewać wodą.

Temperatura wody dla okładów — 37 stopni Celsjusza, dla oblewania — 23—24 stopni.

MIGRENA. Wymagana cisza, całkowity spokój, wewnątrz antypiryna, fenacetyna, czarna kawa.

Przy bladej twarzy („blada migrena“) należy przykładac do głowy ciepłe przedmioty, przy zaczerwienionej twarzy („czerwona migrena“) zimne przedmioty.

ZATRUCIE GRZYBAMI, ZEPSUTEM MIĘSEM LUB STĘCHŁĄ RYBĄ. We wszystkich wypadkach wywołuje się wymioty, oraz stosuje się środki przeczyszczające i lewatywę. Przy zatruciu mięsem, lub rybą doskonale pomaga przyjmowanie wewnątrz co 15—20 minut stołowej łyżki siarczanu miedzi (1 gr. siarczanu miedzi na 100 gr. wody), jak również zagrzewanie ciała gorącymi butelkami. Niezależnie od powyższego zaraz wezwać lekarza.

ZATRUCIE STEŻONEMI KWASAMI. Np. esencją octową, kwasem azotowym, solnym, siarkowym. W każdym wypadku otrucia wezwać lekarza, choremu dajemy pić mleko, wodę wapienną, rozpuszczone mydło, magnezję paloną, rozmieszaną z wodą. mniej pożądana soda rozpuszczona w wodzie, poczem można podać rozpuszczony w wodzie, w ilości na koniec noża, siny kamień (cuprum sulfuricum) w celu wywołania wymiotów.

PRZY ZATRUCIU ŁUGIEM, amonjakiem, należy choremu dać pić mleko, wodę z octem lub z sokiem cytrynowym, poczem cuprum sulfuricum jak wyżej.

PRZY OTRUCIU JODYNĄ.—Mleko, mąka z wodą, poczem rozczyń siarczanu z miedzi, przy otruciu sublimatem—mleko, woda wapienna, poczem cuprum sulfuricum — jak wyżej.

PRZY OTRUCIU ŚUBSTANCJAMI NIEŻRĄCEMI, NIEPARZĄCEMI — rozczyń siarczanu miedzi, a jeżeli od chwili zatrucia minęło kilka godzin — na przeczyszczenie.

Przy otruciu fosforem np. zapalkami niewolno dawać mleka, ani jako środka przeczyszczającego—oleju rycynowego.

ZŁAMANIA I ZWICHNIĘCIA. Kończynę unieruchomić, nie próbować nastawiać i odwieźć do lekarza. Nieumiejętne nastawianie zwichnięcia wogóle, a przy ewentualnem złamaniu w miejscu przypuszczalnego zwichnięcia, może przynieść dużą szkodę choremu.

Unieruchomienie ma być tak wykonane, aby uniemożliwiało ruchy uszkodzonej kończyny, można użyć możliwie długich 2—3 łupek, lasek, tektury i t. p. ułożonych wzdłuż kończyny, tak żeby miejsce uszkodzenia przypadło mniejwięcej pośrodku opatrunku unieruchamiającego. Pod łupek dać warstwę waty lub miękkiej tkaniny, zewnątrz przebandażować na dużej przestrzeni.

Jednostki pieniężne państw najgłówniejszych.

Anglja — 1 £ (funt sterling) = 20 szylingów

1 szyling = 15 pensów.

Belgja — 1 belg = 100 centymów.

Bułgarja — 1 lewa = 100 stotynek.

Czechosłowacja — 1 korona = 100 hellerów.

Danja — 1 korona = 100 orów.

Finlandja — 1 marka = 100 penni.

Francja — 1 frank = 100 centymów.

Grecja — 1 drachma = 100 lept.

Holandja — 1 gulden = 100 centów.

Italja — 1 lira = 100 czenterymów.

Japonja — 1 jena = 100 senów = 1000 rynów.

Jugosławja — 1 dynar = 100 parów.

Niemcy — 1 marka = 100 fenigów.

Norwegja — 1 korona = 100 orów.

Polska — 1 złoty = 100 groszy.

Rosja radziecka — 1 czerwonec = 10 rubli; 1 rubel = 100 kopiejek.

Rumunja — 1 leja = 100 bań.

Stany Zjednoczone — 1 dolar = 100 centów.

Szwajcarja — 1 frank = 100 centymów.

Szwecja — 1 korona = 100 orów.

Turcja — 1 piastr = 40 parów.

—o—

Sprzedaż produktów rolnych dla wojska.

W JAKI sposób ma rolnik zapewnić sobie należyty zbytek produktów rolnych? Jak wiadomo jednym z najpoważniejszych konsumentów dwóch głównych produktów t. j. żyta i owsa jest wojsko. Od szeregu lat władze wojskowe ogłaszają, że chętnie będą kupować zboże bezpośrednio u rolników. Dowiedzieć się o tem można w województwie, starostwie, wydziale powiatowym, organizacjach rolniczych, a nawet w parafjach. Niejednokrotnie, czy to w czasie manewrów, czy przy innych okazjach sami wojskowi mówią o tem rolnikom, przedstawiając im korzyści, płynące przy sprzedaży zboża wprost temu, co je będzie używał. Wojsko postępuje w ten sposób bo chce, aby nie było zbędnego pośrednictwa, i aby kupiec niepotrzebnie nie zarabiał na pracy rolnika. Władze wojskowe robią to we własnym interesie ale i w interesie rolnika.

Mimo tych dużych dążeń i dobrych chęci przyjscia z pomocą rolnikowi, próby bezpośredniego skupywania zboża przez wojsko od rolników napotyka na niebywałe trudności.

Dla przykładu podajemy zestawienie dostaw dla wojska z uwzględnieniem zakupów u różnych źródeł w jednym z okręgów Polski.

Dostawy producentów i ich zrzeszeń w stosunku do kupców przedstawiają się w tym okręgu w procentach następująco:

Lata:	Ż y t o		O w i e s	
	Producenci i ich zrzeszenia	Kupcy	Producenci i ich zrzeszenia	Kupcy
1931/32	35.20 ⁰ / ₀	64.80 ⁰ / ₀	33.48 ⁰ / ₀	66.52 ⁰ / ₀
1932/33	35.82 ⁰ / ₀	64.18 ⁰ / ₀	53.13 ⁰ / ₀	46.82 ⁰ / ₀
do 30.XI 1933/34	40.08 ⁰ / ₀	59.92 ⁰ / ₀	64.82 ⁰ / ₀	35.18 ⁰ / ₀

Zestawienie porównawcze tych trzech okresów wskazuje, że dostawy bezpośrednie przez producentów i ich zrzeszenia w odniesieniu do żyta nie pokryły nawet w połowie zapotrzebowania wojska.

Lepiej przedstawia się sprawa dostaw owsa, gdzie wybitną przewagę mają producenci. Ponadto z tej tabeli widzimy, że rolnicy zaczynają otrząsać się ze swych urojonych przesądów, rzekomych trudności, stawianych im przez wojsko, oraz zaczynają doceniać należyte ważność zbycia produktu

bezpośrednio konsumentowi, przez co unikają kosztów pośrednictwa, a tem samem i dochodowość gospodarstwa staje się większą.

Zakupy obecnego okresu pozwalają nam wnioskować, że w najbliższej przyszłości jeśli nie w 100%, to przynajmniej w 75% — wojsko pokryje swe potrzeby wprost u producentów. Przemawia za tem interes producenta.

Ażeby producentom iść jaknajbardziej na rękę wojsko stosuje różne udogodnienia jak:

- a) zwalnia od wadłów i kaucji,
- b) „ „ „ opłat stemplowych przy ilościach zboża nieprzekraczających 1000 kg.
- c) zakupuje drobne ilości zboża od rolników z dostawą do magazynów wojskowych, wypłacając gotówkę bezpośrednio na rękę,
- d) niejednokrotnie wypożycza worki,
- e) daje możność nabycia otrąb po cenie stosunkowo niskiej,
- f) uprościło odbiór zboża od rolników —

słowem stara się uczynić wszystko co jest tylko możliwem, by zakupić jaknajwiększe ilości zboża wprost u producentów.

Sezon zakupów rozpoczyna się we wrześniu każdego roku i trwa przez okres 4—5 miesięcy t. j. mniej więcej do końca stycznia. Jak więc widać jest to najstosowniejsza pora dla rolników, bowiem daje im możność bezpośrednio po dokonaniu omłotu, sprzedaży zboża dla wojska.

Kto kupuje zboże i w których miejscowościach?

Zboże i ziemniaki zakupują magazyny zbożowe, a gdzie one są, można się dowiedzieć w starostwie lub w najbliższym pułku u oficera żywnościowego. Magazyny te noszą nazwy: „składnice materiału intendenckiego“. Magazyny te zakupują od rolników, w czasokresie wskazanym wyżej, każdą partję zboża, z tem że niektóre składnice zakupują i gromadzą tylko owies, inne żyto i owies.

Jak zaznaczyliśmy składnice zakupują przeważnie drobne partje zboża, natomiast większe ilości żyta i owsa począwszy od 15.000 kg. zakupuje Szefostwo Intendentury Okręgu Korpusu, do której należy kierować oferty pisemne, względnie zgłaszać się osobiście w referacie zakupów. Adres Szefostwa Intendentury można dostać w Starostwie lub najbliższym pułku.

Wojsko nabywa zboże w ten sposób, że producenci dowożą furmankami swemi do magazynów względnie o ile towar ma być dostarczony z dalszej odległości, wydaje swoje listy przewozowe na przewóz koleją.

Zboże musi posiadać swoją wagę t. j. w obecnym okresie gospodarczym:

żyto — 694 g/1. (f. h. 118,1)

owies — 450 „ („ 75)

oraz zanieczyszczenie przy życie do 3% — przy owsie do 3,5%.

Jak z powyższego widać warunki dostaw nie są wygórowane i nie należy mieć nieuzasadnionych obaw przed formalnościami, które jakoby wojsko miało stosować wobec rolników. Tego rodzaju plotki są rozsiewane przez głupich lub złych ludzi, którzy w ten sposób chcą wykorzystać łatwowierność wiejskiego gospodarza i pod tym pozorem wyłudniają po tańszej niejednokrotnie cenie zboże, które rolnik z powodzeniem mógłby sprzedać wojsku na lepszych warunkach.

Zauważyć należy, że wojsko prócz żyta i owsa, kupuje ponadto duże ilości ziemniaków, siana, słomy, oraz jarzyny twardej. Te artykuły zakupują bezpośrednio oddziały wojskowe, do których rolnik winien kierować swoje oferty. W każdej niemal większej miejscowości kwateruje jakiś pułk, to też w interesie producentów leży przyjść do najbliższego oddziału wojska i do-

wiedzieć się coby ten oddział chciał kupić, a napewno sprzeda swe plony po cenie korzystniejszej niż zwykłemu kupcowi.

Chęć kupowania przez wojsko artykułów spożywczych i paszy wprost u rolników winna znaleźć należytą odpowiedź w szerokich masach rolników, którzy uginają się pod ciężarem swych obowiązków i narzekają nieraz niesłusznie na brak możliwości zbytu swych produktów.

Jeżeli zważymy, że każde Szefostwo Intendentury zakupuje rocznie około 10.000 tonn zboża i że pośrednik na każdej tonnie zarabia przeciętnie około 5 — do 10-ciu złotych (50 gr. do 1-go zł. na 100 klg.), stąd dojdziemy do wniosku, że rolnictwo traci efektywnie około 1.000.000 złotych (bo jest 10 Szefostw Intendentury w Polsce), a przynajmniej połowę tego, co nie wątpliwie odbija się ujemnie na ich bilansie gospodarczym, oraz pogłębia jeszcze bardziej i tak już ciężką sytuację na wsi.

Z rozważań tych jasno widać, że przez bezpośrednią sprzedaż produktów spożywczych i paszy dla wojska, rolnicy mogą bodaj częściowo poprawić swój byt i swoje dochody.

Hasłem tedy każdego rolnika niech będzie:

„Potrzeby wojska w zakresie produktów rolnych zaspokoimy przez bezpośrednią dostawę do magazynu wojskowego Składnicy Materiału Intendenckiego, lub do pułku“

Jak usunąć plamy ?

Z materij **białych lnianych** zabrudzonych ATRAMENTEM usuwa plamy — kwas cytrynowy i kwas winny, BRUDEM I POTEM — woda z mydłem, amonjak, wiórki panamy, CUKREM — gorąca woda (bez mydła), KRWIĄ — letnia woda (z mydłem), MLEKIEM — woda z mydłem, amonjak, benzyna, OWOCAMI, WINEM — ciepła woda chlorowa, dym siarki, PARAFINĄ, WOSKIEM — zeszkobać, przykryć bibułą, poczem gorącym przedmiotem wywabić tłuszcz na bibułę, wkońcu zmyć resztki benzyną, lub spirytusem, RDZĄ, ATRAMENTEM GALASOWYM — sól szczawikowa, kwasek cytrynowy, kwas winny, TŁUSZCZEM — benzyna, terpentyna, woda z mydłem i solą, TRAWĄ — gorąca woda z mydłem.

Z materij **kolorowych bawełnianych i wełnianych** zabrudzonych ATRAMENTEM usuwa plamy rozczyń kwasu winnego (jeżeli kolory są trwałe), BRUDEM I POTEM — woda z mydłem, amonjak, CUKREM — gorąca woda, FARBĄ OLEJNĄ, POKOSTEM — terpentyna, spirytus, KAWĄ, KAKAO — woda, KRWIĄ — letnia woda, MLEKIEM — amonjak, benzyna, woda z mydłem, OWOCAMI I WINEM — letnia woda mydlana, amoniak, PARAFINĄ I WOSKIEM — jak i materje lniane, RDZĄ — jak i materje lniane, TŁUSZCZEM — amonjak, terpentyna, TRAWĄ — woda z mydłem.

Z materij **jedwabnych** zabrudzonych ATRAMENTEM usuwa plamy, jak materje kolorowe białe, BRUDEM i POTEM — benzyna, amonjak, CUKREM, FARBĄ OLEJNĄ, POKOSTEM — benzyna, eter, KRWIĄ — wiórki panamy, MLEKIEM — benzyna, OWOCAMI i WINEM — jak materje kolorowe, ale ostrożnie, RDZĄ — nie do usunięcia, TŁUSZCZEM — rozrzedzony amonjak, TRAWĄ — benzyna.

Kilka słów o gospodarce na roli.

NA Nowy Rok przybývá dn'a na kurzą stopę na barani skok" — tak głósi staropolskie przysłowie.
"Chociaż niewiele jeszcze tego dnia przybyło, ale jakoś się jaśniej robi rolnikowi na duszy, bo już niedługo będzie tej martwoty zimowej.

Rolnik z tęsknotą spotyka Nowy Rok, mając nadzieję na poprawę konjunktury, a przez to samo i lepszą dolę. Wie on dobrze, że za kwartał przyjdzie mu powrócić do codziennych mozolnych zajęć na ojczystym zagonie, w wyniku których będzie zbierał owoce swej pracy dla zaspokojenia potrzeb życiowych jego i rodziny oraz całego społeczeństwa.

Fabrykę czy jaki warsztat, które nie opłacając wkładów przedsiębiorca często zamyka, a w najlepszym razie ogranicza produkcję, czekając lepszych czasów. Rolnik nie może czegoś podobnego zrobić, to jest przestać gospodarować, bo zginąłby; musi on z roku na rok ciężko pracować na ojcowiznie, uprawiając ziemię, siejąc, pielęgnując i zbierając ziemioplody, bo bez tego ani on, ani jego rodzina, ani żadne bydło, które jego jest, ani pozostała część społeczeństwa nie miałaby codziennego kęsa chleba, a czem lepiej wszystko robi, to i na omastę wykalkuluje.

Rolnictwo z roku na rok kroczy z postępem; często niejedno, co przed wojną uważane było za najlepsze, już teraz wymaga poprawy, aby iść w ogólnym pędzie naprzód. Lecz postępek ten zawsze jest wolniejszy od postępu w innych działach gospodarstwa społecznego; my rolnicy musimy iść ciągle naprzód, bo w przeciwnym razie będziemy się cofać w naszej kulturze, a to będzie złe.

Właściwie teraz, kiedy jeszcze nie nadszedł czas do bezpośredniej pracy na roli, musimy pomyśleć i zastanowić się nad czekającą nas pracą na tej roli, i nie zaszkodzi, jak sobie bodaj przypomniemy, co, jak i kiedy zrobić, aby podnieść poziom kulturalny swego gospodarstwa, bo naprawdę w porównaniu z zachodnimi krajami dużo jeszcze mamy braków.

Musimy wszystko doskonalić, opierając tę poprawę przedewszystkiem na pracy głową, a oczywiście w ślad za tem i na pracy rąk.

Wiele nam w tem myśleniu może pomóc dobry artykuł w gazecie rolniczej, radjo, żywe słowo usłyszane czy to na zebraniu rolniczym, czy od instuktora rolnego w cztery oczy, a i od bardziej postępowego sąsiada też wiele można się nauczyć. Każde pokolenie rolnika ma swoje obowiązki, i tak: dziecko ma naukę w szkole powszechnej, młodzież winna mieć sobie za święty obowiązek ukończyć ludową szkołę rolniczą lub gospodarczą, jeśli chodzi o dziewczęta, bo jak przyjdzie czas objąć we władanie ojcowiznę, to wówczas nabyte wiadomości książkowe będą jak znalazł, a umiejętnie i roztropnie zużytkowane w gospodarstwie, dają korzyść.

Kogo z młodzieży nie stać, albo nie może z tych lub innych względów uczęszczać do szkoły rolniczej, to bardzo wiele może się nauczyć, zgłaszając się do pracy w konkursach młodzieżowych, prowadzonych przez organizacje młodzieżowe na wsi, jak Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew“ i „Strzelec“, których kilkuletni dorobek już jest bardzo okazały. Dla starszych samodzielnych gospodarzy i gospodyń też nie jest zamknięta droga do udoskonalania się w zawodzie rolniczym, gdyż mogą uczyć się na wszelkiego rodzaju kursach i konkursach, organizowanych i prowadzonych przez organizacje rolnicze.

Bracie rolniku, dużo jest dróg do uporządkowania twego gospodarstwa i poprawy bytu na nim!!

Jednym z czynników, wpływających na uporządkowanie stosunków i życia na wsi, są wysiłki organizacyjne i finansowe obecnego rządu, który oceniając aż nadto dobrze korzyści dla całego narodu i państwa płynące z dobrobytu rolnika, robi jak największe wysiłki różnego charakteru, aby tej „soli ziemi“, za jaką słusznie zresztą, uważa się rolnika, było możliwie lepiej. Wszystko się robi, aby dołączyć rolnika do reszty. Bo, jak mówią, że rolnictwo w Polsce „zostało odkryte“ dopiero przez rządy Marszałka, gdyż przedtem jego nie było, a był tylko przemysł, handel i inne, a rolnictwo stało na szarym końcu, jak kopciuszek.

Od tego momentu datuje się podniesienie rolnictwa na wyższy poziom kultury przez zastosowywanie różnego rodzaju zabiegów, pomagających mu rozwijać się.

Lecz jest to wysiłek jednostronny, a przez to samo i mniej skuteczny, bo ty, rolniku, sam nad sobą i swoim warsztatem za mało zastanawiasz się i pracujesz, trzeba się otrząsnąć z tej martwoty i zgodnie z poczynaniami Rządu współdziałać. Trzeba się wziąć na pazury i zacisnąwszy silnie zęby powiedzieć sobie, że przedewszystkiem opierając się na własnych siłach i środkach, a oczywiście i przy poparciu zawsze czujnego obecnego Rządu, muszę się dźwignąć. Bo tylko ten się ostatecznie, kto twardo po chłopsku i z uporem zabiera się do tej aczkolwiek znoonej, lecz serdecznym potem zlanej, a umiłowanej dla każdego gospodarza pracy na roli.

Po tym wstępie przejdziemy sobie pokrótce różne momenty w pracy rolnika, aby sobie bodaj przypomnieć, a może i nauczyć się, jak po synowsku z tą matką żywicielką, jak słusznie ziemię nazywamy, obejść się, a i wykonać różne prace z gospodarką na roli związane, z korzyścią dla niej, a przez to samo i dla siebie.

Zaraz po Nowym Roku, jak minie nastrój świąteczny, trzeba pomyśleć o ukończeniu młocki zboża, zapasy paszy przejrzeć, czy starczy do nowego, a jak nie, to pomyśleć o jej uzupełnieniu, kopce z kartoflami i burakami skontrolować, czy aby złożony w nich plon całorocznej pracy nie marnuje się, bo jeżeli tak, to bezwzględnie należy brać się do naprawy zła i to co rychlej, to i szkody będą mniejsze.

Narzędzia rolnicze starannie obejrzeć i pomyśleć czy aby w tym stanie można będzie nimi dobrze w polu robić i, gdyby okazały się w stanie złym, to zaraz przystąpić do ich naprawy, bo potem nie czas na majsterkę, kiedy rola woła.

Trzeba pomyśleć i o ziarnie do siewu. Zboże po omłóceniu starannie oczyścić, a jeżeli własnego dobrego nasienia niema, to postarać się o nie, czy to drogą zamiany, czy też dokupna, bo o jednym rolniku pamiętaj, że jakim ziarnem zasiejesz, to taki plon będziesz zbierał. Liche ziarno to i liche plon, a tak samo musisz się narobić przy zbiorze plonu z dobrego czy ze złego nasienia.

O żywnię dbać, gnój szanować i gromadzić go na gnojowni, stale równając i tłocząc bydlęciami, a jak jest czem, to i pomaścić, np. torfem lub ziemią, to lepiej przegnije.

W polu w tym czasie też jest robota, bo korzystając ze śniegu, można wywozić gnój pod jarzyny.

Czas również pomyśleć o kupnie potrzebnych nawozów sztucznych, lecz nie stosuj ich gospodarzu bezkrytycznie, bo poniesiesz dotkliwe straty pieniężne. Trzeba kalkulować własnym rozumem, albo iść po radę do instruktora rolnego.

Na oziminy zwracać baczną uwagę i tworzącą się skorupę lodową łamać, zaś w czasie odwilży, powstałe kałuże z wodą spuszczać w bruzdy, wybrane już zawczasu—na jesieni.

Obecnie cośkolwiek więcej należałoby powiedzieć o przygotowania nasienia do obsiewów wiosennych. Jeżeli, rolniku, masz własne dobrze wykształcone, zebrane i przechowane w snopie zboże, a po wymłóceniu okaże się, że ziarno jest dorodne, to po jak najdokładniejszym oczyszczeniu go od wszelkiego rodzaju zanieczyszczeń i chwastów oraz oddzieleniu pośladu — siej własnym ziarnem.

Jeżeli jesteś w złych warunkach, że nie mogłeś wyprodukować sam dobrego nasienia, to wymień go u sąsiada, który ma lepsze, względnie kup, ale tylko w pewnym gospodarstwie, czy też u rzetelnego kupca, np. w „Rolniku“, bo będziesz miał tą pewność, że cię nie ocyganią na jakość ziarna.

Jakość ziarna siewnego to ćwierć pomyślnego plonu, bo na resztę składa się dobra uprawa roli, jej nawożenie, sam siew, pielęgnacja z wychwaszczeniem zasiewu, a w końcu zbiór i przechowanie. Którakolwiek z tych czynności dokonana wadliwie, mści się na zbiorze jakościowym i ilościowym.

Nigdy nie goń rolniku za zachwalaniami i zbyt przereklamowaniami odmianami ziarna siewnego, a za poradą czy to światłego sąsiada, a najlepiej instruktora rolnego, bierz do siewu ziarno tych odmian, które w twoich naturalnych warunkach glebowych i jej kulturze oraz w najbliższej okolicy, dają najlepsze i z roku na rok równomierne plony—nie będzie wtedy zawodów.

Zasadniczymi cechami dobrego ziarna siewnego są przede wszystkim: dobre jego wypełnienie, a przez to samo wielkość i waga, jednym słowem aby było dorodne; następnie musi być suche, niezatechłe, niezapleśniałe, całe i dobrze doczyszczone.

W drobnym gospodarstwie, aby mieć ziarno siewne w stosunkowo małej ilości, można je omlócić cepem, bo wtedy otrzymuje się ziarno całe, gdyż połamane na siew jest już nieprzydatne.

Zawsze siej ziarnem, najwyżej zeszłorocznym, bo takie z reguły będzie dobrze kiełkowało.

Dobre oczyszczenie ziarna siewnego wymaga tej i owej maszyny: wialni, młynka, a nierzadko i tryjera.

Jeżeli ci rolniku, trudno tego dokonać u siebie w gospodarstwie, to udaj się do sąsiada, który ma te maszyny, o pomoc, albo do punktu czyszczenia, a tam go za grosze oczyścisz.

Jeżeli punktu czyszczenia niema, to zaproponuj instruktorowi rolnemu, aby postarał się o jego założenie dla ogółu gospodarzy danej wsi lub gminy, a jak to zrobić, to on już będzie wiedział.

Przy okazji czyszczenia ziarna siewnego, często może zajść konieczność zaprawienia go jakimś środkiem niszczącym zarazki chorobotwórcze, czyli mówimy wówczas o bejcowaniu nasienia. Do bejcowania ziarna siewnego rolnicy biorą najróżnorodniejsze preparaty z których ostatnio najbardziej sto-

sują suche zaprawy—w proszku, jako najwygodniejsze w użyciu, w przeciwieństwie do zapraw mokrych, które chociaż też skuteczne, ale są bardziej kłopotliwe.

Bejcowanie szczególnie potrzebne jest u pszenicy przeciw śnieci.

Bardzo wygodnym przyrządem do bejcowania nasienia zaprawą w proszku, jest szczelna beczka z wyciętym weń otworem z boku (nie w dnie, ani pokrywie), nabita przez środek dna i pokrywy nawylot na wałek, którego ramiona wystające na zewnątrz beczki obustronnie po wygładzeniu ich, ustawia się na dwu drewnianych nogach, do ramion tych dorabia się najzwyklejsze korby i cała maszyna gotowa.

Przez otwór w beczce sypie się odważoną ilość zboża, dodaje się odpowiednią ilość zaprawy i po szczelnym zatkaniu otworu właściwej wielkości deseczką, owiniętą w szmatę, obraca się beczkę kilka minut, poczem nasienie jest gotowe.

Tak się postępuje, jeżeli w pszenicy śnieci niema, lecz chcemy się przed jej ewentualną wizytą ustrzec.

Jeżeli pszenica zawiera pękate, lekkie ziarna, napełnione czarno-brunatym, cuchnącym śledziem pyłkiem, to wiemy, że mamy do czynienia ze śniecią.

Chcąc użyć śniecistej pszenicy do siewu, trzeba nasienie najpierw spławić, sypiąc ziarno do kadzi, napełnionej wodą i po zebraniu ręką spływających śniecistych lekkich ziarn, pozostałe ziarno bejcujemy.

Zaprawy do bejcowania są trujące, należy więc obchodzić się z nimi ostrożnie, aby czy to bezpośrednio, czy też pośrednio, przez naczynia nie nabawić się nieszczęścia. Stąd wniosek, że ziarno zaprawiane bejcą, nie nadaje się do spożycia, dla ludzi, bydła, lub drobiu i dlatego tylko tyle trzeba go zaprawiać, ile wyjdzie na siew.

Teraz pomówimy sobie trochę o nawozie stajennym.

Nawóz stajenny, czyli obornikowy, gnój lub mierzwa znany i stosowany jest oddawna i długo jeszcze będzie miał zastosowanie w gospodarstwie rolnem.

Gnój należy starannie przechowywać albo pod zwierzętami i wówczas mniejszy mamy z nim ambaras, albo usuwa się go z obory, stajni czy też chlewu na tak zwaną gnojownię. Świeżego obornika, nie przegniłego, nikt w pole nie wywozi.

Kwestja dobrego przechowywania obornika w drobnem gospodarstwie jest b. ważna a nierzadko wiele robi się błędów w tej sprawie.

Jeżeli obornik trzymany pod bydłem, to aby tylko obficie słać ściółką, gnój będziemy mieli pierwszorzędny, tylko przy tym sposobie musi być obora tak zwana wgłębiona, aby mogła pomieścić tworzący się gnój przez dłuższy czas, zanim go wywieziemy w pole, no i żłoby muszą być ruchome, aby w miarę przybywania gnoju, można było je podnosić.

Na ściółkę powrzechnie używa się słomy, ale można używać i innych produktów, jak ściółka leśna, torf, trociny oraz łodygi innych roślin uprawnych, niezdatnych na paszę dla inwentarza, byleby tylko wszystko było suche, boć tutaj przecież chodzi o to, żeby ta ściółka chłoneła płynne odchody zwierzęcia.

Dobrze jest słomę używaną na ściółkę krajać na długą sieczkę 20—30 cm., wówczas ściółka jest bardziej chłonna na gnojówkę, a przez to samo mniej jej wychodzi.

Trochę więcej pracy, ale jest nagroda pod postacią oszczędności na słomie, a i gnój z takiej ściółki szybciej przegniwa, no i przy przyorywaniu lepiej się ziemią przykrywa.

Ponieważ gnój gnojowi nie równy pod względem jego właściwości, bo gnój bydlęcy jest b. wodnisty, jest inny od końskiego, a jeszcze inny od owczego i świńskiego, więc wskazanem jest wszystkie gnoje gromadzić razem, bo wówczas wywożąc tak zmieszany gnój na pole, dajemy mu nawóz bardziej jednorodny.

Jak już powiedzieliśmy wyżej, gnój przechowywany pod inwentarzem najmniej traci na swej jakości, zaś dużo traci na niej, jeżeli jest przechowywany na gnojowni, a jeżeli jeszcze w dodatku nieracjonalnie to straty są jeszcze większe.

Gnoju porozwalanego po całym obejściu, narażonego na deszcz—nie można nazwać gnojem w znaczeniu rolniczem, jest to tylko mieszanina resztek roślinnych bez jego treści istotnej.

Na tym punkcie, drobny rolnik robi bardzo dużo błędów, może nawet nie wiedząc, jaką sobie robi szkodę, i po sposobie przechowywania gnoju, można poznać czy ma się do czynienia z dobrym i rozumnym rolnikiem.

Jeżeli jest nawóz przechowywany zbyt sucho, wówczas butwieje, jak mówią na wsi, spala się, a przez to traci najcenniejszy ze składników azot, pobudzający roślinę do wzrostu.

Jeżeli czujemy silną woń nawozu, to jest znak, że gnój, spalając się, niszczeje. Najczęściej to ma miejsce przy gnoju końskim i owczym, które będąc z natury swej suchemi, szybciej niszczeją, niż gnój bydlęcy albo świński. I dlatego wskazanem jest mieszanie tych nawozów, bo wówczas straty są możliwie najmniejsze.

Nawóz wyrzucany ze stajen, codziennie należy równać i tłoczyć, przepędzając po nim inwentarz, to wówczas dobrze sfermentuje, co zauważymy przy wywózce go w pole, widząc jednolitą, dostatecznie rozłożoną, przegniłą, jak masło masę.

O urządzeniu gnojowni nie będę mówił, bo można to znaleźć, oczywiście dla chętnego czytania, w książkach rolniczych, zresztą każdy instruktor poradzi jak to zrobić.

Sprawa wywózki gnoju na pole, też ma pewne reguły, np. w zimie, kiedy jest czas wolniejszy, a i droga w pole lepsza, to sanna po śniegu jest go łatwiej wywlec.

Trzeba tylko pamiętać, że na równiach i przy małym śniegu można go zaraz trząść, zaś na stokach i w czasie dużego śniegu, albo zbyt zmarzniętej roli, lepiej go złożyć w większe kupy, na najwyższym miejscu pola, aby z wiosną łatwo albo roztrząść, albo z dużych kup rozwieźć i zaraz przyorać. Dobrze jest taką kupę mocno ubić, przejeżdżając po niej końmi z wozem, potem przysypać ziemią, wówczas mniej gnoju niszczeje.

Składanie małych kupek, jest wręcz nieracjonalne, bo gnój marnieje, gdyż deszcze i woda, powstająca z tającego śniegu, wypłukuje z niego całą treść i miejsce pod kupkę będzie przenawożone, a obok niedonawożone. Powstaje plamistość pola pod względem nawożenia, bardzo dobrze widoczna w drugim polu po oborniku, na roślinach kłosowych, które w miejscach gdzie była kupka gnoju wylega, a obok sterczy niedorozwinięte źdźbło.

Ile i pod co dawać gnoju? Przedewszystkiem generalna zasada, że ziemie cięższe wymagają nawożenia obfitszego lecz rzadziej, a ziemie lżejsze mniejszego, lecz częściej, a to z tej prostej przyczyny, że na ziemiach ciężkich, wolniej się rozkładając dłużej działa skutecznie, zaś na ziemiach lżejszych odwrotnie — prędzej się rozkładając, krócej działa. Poza tem zależy, pod jaką roślinę go dajemy, a przedewszystkiem, jakiej jest dobroci nawóz pod względem swej treści.

Pole równe nawozi się, trzęsąc gnój wszędzie równą warstwą, a przez to samo i ilością. Wzniesienia trzeba przenawozić, dając nań więcej gnoju, a doliny niedonawozić, dając go mniej, bo woda w glebie, powstająca przez wsiąkanie opadów atmosferycznych, różnice w nawożeniu pola wyrównuje. Nadmiar treści nawozu wraz z wodą ze wzniesienia spływa w dolinę i pole pod względem siły nawozowej wyrównuje się.

Zwykła dawka na ziemiach średnich racjonalnie zastosowana to około 40 fur parokonnych na 1 mórg 300 prętowy wystarczająca na 4—5 lat.

Nie obojętne, pod co bezpośrednio należy dawać obornik i kiedy.

Na oborniku w pierwszym roku dobrze się udają rośliny, powszechnie przez rolnika drobnego zwane okopowemi, t. j. kartofle, buraki, kapusta, marchew, koński ząb, tytoń, a groch, bobik i mieszanki też są bardzo wdzięczne za umieszczenie ich na oborniku w pierwszym roku.

Z tych roślin buraki, tytoń i kukurydza znoszą większe dawki obornika, zaś pod pozostałe, jak kartofle, groch, mieszanki można dać mniej.

Następna zasada, że obornik lepiej znacznie jest przyorać na jesieni niż na wiosnę, ale życiowo nie zawsze jest to do przeprowadzenia, bo na jesieni z lata obornika jest mniej, niż na wiosnę z zimy i płynie stąd nakaz, że w jesieni należy wywozić gnój pod buraki i inne leguminy jak kapusta, tytoń, koński ząb i t. p. a resztę gnoju zimowego należy przeznaczyć pod pozostałe okopowe, przyorując go na wiosnę.

Pod kłosowe bezpośrednio dawanie obornika jest nieracjonalne. Nawóz należy wywozić na pole wychwaszczone, gdyż w przeciwnym razie obornik potęguje jeszcze ich rozwój. Na glebach cięższych trzeba go przyorywać płycej, zaś na glebach lżejszych można głębiej, a to z tej prostej przyczyny, że dostęp powietrza, potrzebny do rozkładu gnoju w ziemi cięższej jest bardziej utrudniony, niż w ziemi lżejszej, gdzie dzieje się odwrotnie. Nawóz przyorany zbyt głęboko torfieje i staje się dla roślin bezużyteczny.

Wyżej powiedziano o oborniku, jako o podstawowym pełnym środku nawozowym, a przytem i naturalnym. Należy to w krótkości uzupełnić wiadomościami o dalszej grupie nawozów naturalnych lecz nie pełnych t. j. nawozach zielonych, przyorywanych jako zielony pognój, oraz o nawozach mineralnych inaczej zwanych sztuczniemi, oraz o kompoście.

Często w gospodarstwie, gdzie jest nieliczna chudoba, albo nie opłaca się jej trzymać w większej ilości, a przez to samo gnoju jest zamało i nie wystarcza go na nawiezienie potrzebnej ilości morgów, wówczas posiadany obornik daje się na pole, położone bliżej obejścia, a dalsze obsiewa się roślinami takzwanemi motylkowemi, jak łubin, seradela, wyka i t. p., przyorywując je na zielony pognój. W ten sposób sztukuje się siłę nawozową naszego gospodarstwa.

Rośliny motylkowe na zielony nawóz można siać w trojaki sposób: raz jako plon główny i wówczas traci się dany kawałek pola na cały okres wegetacji, dalej jako śródplon czyli siew w główną roślinę uprawną, albo wreszcie jako poplon, czyli siew rośliny motylkowej, uskuteczniiony po sprzęcie jednego i przed siewem drugiego plonu głównego.

Na ziemiach lekkich, a przytem suchych zwykle sieje się na zielony pognój łubin i to jako plon główny, poczem przyorywuje się go w pełnym kwiecie albo pod o z i m i n ę albo pod kartofle. Siew łubinu na zielony pognój niekoniecznie musi być dokonany wczesną wiosną, w przeciwieństwie do łubinu sianego na ziarno, który właśnie musi być posiany możliwie najwcześniej, aby mając długi okres wegetacji, mógł dojrzeć. Łubin

na przyoranie jest wtenczas dobry, kiedy jest w pełnym kwiecie, wówczas ma największą masę zieloną, gdyż po okwitnięciu i przy zawiązywaniu strąków już nie przyrasta, a drewnieje. Taki łubin na przyoranie jest gorszy. Z powszechnie używanych łubinów, łubin żółty siewa się na bezwapniennych suchych i liwych piaskach. Daje on dużo masy zielonej, zaś łubin niebieski siewa się na ziemiach mocniejszych, cokolwiek bogatszych w wapno i mniej suchych. Łubin wogóle wapna nie lubi w przeciwieństwie do koniczyny, która, przy dostatecznej jego ilości w glebie, doskonale się rozwija.

Jako wsiewkę czyli śródplon na ziemiach lżejszych, lecz suchszych używany bywa łubin, zaś na takichże ziemiach, lecz wilgotnych dobrze idzie seradela. Wsiewki stosuje się tak przy jarzynach jak i oziminach, przyczem w tych drugich wsiewa się roślinę motylkową możliwie wczesną wiosną, zaś w jarzyny wsiewkę daje się po wzejściu owsa lub jęczmienia; w jęczmień z reguły, zaś w owies rzadziej wsiewa się koniczynę, która używana przez jeden rok, jako plon główny na paszę, na jesieni po zbiorze jednego, a czasami i dwóch pokosów, przyorywuje się najczęściej pod pszenicę.

Przy zbiorze plonu głównego, przy którym zastosowaliśmy wsiewkę roślin motylkowych na przyoranie, zboże należy ścinać nieco wyżej niż zwykle, a po odbiciu wsiewki, w odpowiednim momencie, przyorywuje się ją pod oziminę, lub pod jarzynę, albo okopowe.

Poplony trzeba siać zaraz po zbiorze rośliny głównej, którą najczęściej bywa żyto, jako najwcześniej schodzące z pola, gdyż posiane zbyt późno nie zdołają dostatecznie wyrosnąć, aby dać możliwie najwięcej zielonej masy na przyoranie. Po udałym poplonie, co najczęściej jest rzadkością, bo ziemi zazwyczaj brak dostatecznej ilości wilgoci z lata, aby szybko nasienie motylkowych zeszło, daje się na wiosnę jarzynę. Oczywiście poplon należy na zimę przyorać. Rośliny motylkowe posiane na zielony pognoj trzeba siać gęsto; dwa a conajmniej półtora raza gęściej, niż na zbiór ziarna.

Bliższe szczegóły i obszerniejsze, wiadomości o nawozach zielonych, uprawie pod nie, nawożeniu, ilości wysiewu i następstwie rośliny głównej można znaleźć w książkach rolniczych, albo zapytać o to instruktora rolnego, który da kompletne informacje.

Po tej krótkiej wzmiance o nawozach zielonych, też pokrótce wspomniemy o nawozach pomocniczych, inaczej zwanych uzupełniającymi lub sztucznymi, albo jeszcze inaczej mineralnymi, które jak sama nazwa wskazuje, uzupełniają braki złego obornika, lub dobrze udanego zielonego pognoju.

Dobry obornik zawiera wszystkie potrzebne roślinie składniki pokarmowe, no i próchnicę — zły ma ich mniej.

Nawóz zielony posiada wszystkie składniki obornika, lecz nie zawiera bakterji, które są potrzebne w glebie. Zaś nawóz sztuczny ma tylko składniki mineralne, nie posiadając w sobie ani próchnicy, ani tych bakterji.

Nawozem sztucznym więc uzupełniamy naturalne braki samej roli, a przy daniu obornika lub nawozu zielonego, dodajemy jeszcze pozatym próchnicę i bakterje

Nawozami sztucznymi uzupełniamy specyficzne potrzeby poszczególnych roślin uprawnych, a przez to samo i podnieść możemy znacznie ich wydajność. Tylko proszki te trzeba dawać bardzo ostrożnie i rozumnie, aby pieniądze wyłożone na ich zakup, nie były wyrzucane w błoto.

Wyciąć i oprawić w ramki.

PROFESOR IGNACY MOŚCICKI,
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

Nawozy sztuczne dzielą się na azotowe, np. saletra, azotniak, siarczan amonu; potasowe, jak sól potasowa, kainit i fosforowe, jak tomasówka i superfosfat, oraz wapno nazwane do wapnowania gleb. Każdy z nich służy specjalnie do czego innego.

Azot pędzi roślinę, potas daje jej sztywność, zaś fosfor potrzebny jest specjalnie do produkcji ziarna.

Naprzykład buraki b. sobie cenią azot i potas, ziemniaki specjalnie lubią potas, zaś kłosowe — fosfor, a zresztą wszystkie rośliny potrzebują wszystkich nawozów, tylko w różnej ilości, i stosunku ich ilościowym do siebie. Wapna potrzebują wszystkie rośliny, jedne w większym, drugie w mniejszym stopniu. Wapno służy z jednej strony jako pokarm dla roślin, a z drugiej strony działa mechanicznie na glebę; gdy ziemia lżejsza — działa skupiająco, gdy cięższa spulchniająco.

O jednym trzeba pamiętać, że przy częstym i obfitym wapnowaniu pola, należy go też i mocniej nawozić, bo wapno pomagając spalaniu się nawozu, przez to samo szybko wyjaławia glebę z jego treści. Wapnowanie bez nawożenia zdoła po dłuższym czasie glebę tak wyjałowić, że potem trzeba dłuższego czasu, aby ona nabrała żyzności.

Stąd też i gadka, że jak ojciec mocno pole wapni, jednocześnie nie nawożąc, to przez to samo uboży syna.

O jednym trzeba pamiętać, że nie można jednocześnie pola nawozić obornikiem i wapnować, bo gnoj szybko traci swoją wartość, a przez to i swą pożywność dla roślin.

W jednym wypadku wskazane jest glebę i nawozić obornikiem i wapnować a mianowicie, jeżeli nie tyle nam chodzi o działanie obornika pod względem pokarmowym, ile o energiczne działanie jego mechaniczne, w sensie spulchnienia bardzo ciężkiej gleby.

Szczegóły użycia nawozów sztucznych: pod jakie rośliny, jaki nawóz najbardziej się nadaje, jego dawkowanie i t. d. można znaleźć w każdej książce rolniczej, traktującej o nawożeniu, lub zapytać się o radę instruktora rolnego.

Pozostało jeszcze coś powiedzieć o kompoście, tym doskonałym nawozie naturalnym, o składnikach pokarmowych łatwo dla roślin przyswajalnych.

Kupy kompostowej nie powinno brakować w żadnym gospodarstwie rolnym. Tam, gdzie jej niema, widać brak poszanowania przez rolnika wszelkiego rodzaju odpadków w gospodarstwie, a przez to musi tam być brudno w obejściu. Wszelkiego rodzaju chwasty zmieszane z ziemią, nieczystości podwórzowe, mech wydrapany z łąki, liście, padlina, stawarka, struganiec z dróg i cała masa najróżniejszych odpadków gospodarskich winna mieć swoje miejsce na kupie kompostowej, która zlewana gnojówką, przysypywana wapnem i od czasu do czasu przerabiana, w wolnych chwilach od zajęć gospodarskich, po pewnym czasie, daje doskonały nawóz specjalny na łąkę, a i pod warzywa bardzo się opłacający.

Na kupie kompostowej nie może być żelastwa i szkła, bo to przy przerabianiu i rozsiewaniu jej może spowodować bardzo przykre skutki a mianowicie okaleczenia, zakażenia a nakoniec śmierć.

Jak założyć kupę kompostową; — zapytaj, rolniku instruktora rolnego. Obecnie pomówimy w krótkości o uprawie roli.

Jak tylko śnieg z pól zejdzie, a ziemia dostatecznie obeschnie, co ma miejsce wcześniej na polach lżejszych, a na cięższych później, to ładuj rolniku pług, brony i kultywator na wóz i jazda do roboty, bo zbyt późne wzięcie się do pracy na roli, może się ujemnie odbić na jej plonach.

O potrzebie uprawy roli gospodarzowi tłumaczyć nie potrzeba, bo on sam najlepiej wie, że jak się po chrześcijańsku nie zaorze i nie zabronuje, to roślina uprawna dobrego plonu nie wyda, najwyższej trzeba powiedzieć jak lepiej zaorać i zabronować, aby przez to samo stan kultury roli i siedlisko dla roślin uprawnych poprawić.

Dobrze uprawiona rola, poza wychwaszczeniem, winna być pulchna i to możliwie głęboko, bo przez to dostarcza się roślinie lepszych warunków wegetacji.

Pole po zabronowaniu winno mieć powierzchnię równą, pokrytą małymi, różnej wielkości, grudkami ziemi; jest to jej stan najlepszy. Zły stan roli mamy w wypadku jej pokrycia dużymi bryłami lub pyłem, pochodzącym z przebronowania. Przy dużych bryłach na powierzchni roli zachodzi trudność dobrego przykrycia ziarna siewnego ziemią, siewnik skacze, a przez to i nierówno sieje, zaś w wypadku nadmiernie rozdrobnionej powierzchni roli, aczkolwiek ziarno siewne dobrze będzie przykryte, ale jak pójdzie pierwszy a mocniejszy deszcz, to dużo ziarna, spadające ciężkie krople, z ziemi wybiją nawierzch, a sama powierzchnia roli zaskorupi się i utrudni dostęp powietrza do kiełkującego ziarna, co się może bardzo ujemnie odbić na wschodach. Szczególne to ma znaczenie na ziemiach ciężkich.

Inaczej uprawia się ziemię lekką, a nieco inaczej ciężką. Ziemia lekka po podorywce dostatecznie odleżała, to znaczy aby się z calizną związała, a i zazieleniła przez wzejście chwastów, po skultywatorowaniu i zbronowaniu na równo, wymaga najczęściej odwrotki, a czasami tylko odsypki, podczas kiedy ziemię ciężką, aby nadać im lepszą sprawność, wymagają włożenia weń więcej pracy narzędziem. Nie należy się w nich grzebać zbyt dużo, bo je rozpylimy, a to będzie złe.

Na rolę lżejszą można wejść z pługiem i wogóle narzędziem wcześniej, nawet gdy stan jej wilgotności jest jeszcze niezbyt zadawalający, podczas kiedy na ziemiach ciężkich trzeba wybierać odpowiedni moment, bo jak wejdziemy w nią narzędziem za wcześnie, to znaczy nie zupełnie obeschniętą, wówczas popsujemy jej strukturę i odwalane skiby nie skruszałe, jak pójdą na słońce, to zeschną się na skałę, zaś jeżeli wejdziemy z tymże pługiem zbyt późno, to ziemia nadmiernie wyschnie tak, że lemieszka weń nie zapchamy. Przy orce ziemi ciężkiej a i lżejszej o wilgotności nadmiernej, pług się maże i skiba wygładzona odkładnią odwala się bez rozkruszenia.

Przy orce ziemi lżejszej za pługiem bezpośrednio może nie iść brona, zaś na ciężkiej tuż za odwróconą skibą musi ona pójść, aby skibę rozkruszyć. Przez to samo odpadnie później konieczność rozbijania brył wałem, motyką lub kilkakrotnem bronowaniem.

Ziemię cięższą zaleca się spulchniać głębiej w celu ułatwienia dostępu powietrza do głębszych warstw roli, zaś lżejszą można spulchniać płycej, bo powietrze samo przez się łatwiej do głębi przeniknie. Ziemię lżejszą szybciej się zsiadają od gleb cięższych, co jest ważne w znaczeniu odleżenia się roli np. przy siewie żyta.

Wypowiedzenie wszystkich momentów uprawy we wszystkich okolicznościach jest niemożliwością, a przez to samo gospodarz niech sam obserwuje zachowanie się gleby jego przy różnych zabiegach mechanicznej uprawy i niech postępuje tak, jak mu sama rola wskaże, a przytem czytanie książek rolniczych wiele rzeczy wyjaśni i ułatwi orientację.

Doświadczony rolnik, jak wejdzie nogami na rolę a poprobuje laską, to od razu oceni jakość jej uprawy.

Jeżeli niejednemu rolnikowi sprawia trudność zorientowanie się, co do jakości uprawy jego roli, to niech się nie wstydzi pójść do są-

siada bardziej doświadczonego o radę, albo do instruktora rolnego, który zawsze dobrze wskaże jak, ile razy, kiedy i pod co należy orać, radłować czy też bronować.

Jedno jest pewne, że pod rośliny kłosowe uprawa może być płytsza, zaś pod okopowe musi być głębsza, szczególnie pod buraki, marchew, cykorję i t. p.; pod te rośliny dobrze robi pogłębiacz.

Przy uprawie pola pod jakąkolwiek bądź roślinę należy pamiętać jednocześnie o jego odchwaszczeniu. Tak pługiem, kultywatorem czy broną manipulować, aby jak największą ilość chwastów wytepić, bo im mniej ich jest w zbożu, czy okopowych, tem więcej pokarmu, światła, wilgoci, powietrza i wogóle korzyści dla spodziewanego plonu, a przy najlepszych warunkach wegetacji rośliny, większy ich zbiór, a przy większym zbiorze, większy dochód w gospodarstwie.

Między jednym, a drugim zabiegiem mechanicznym, przy uprawie roli, trzeba zachować odpowiedni odstęp czasu, aby dany zabieg spełnił swe zadanie i dał pożądaný rezultat.

Czy pług, czy brona, czy kultywator w pracy winny poruszać się energicznie, bo działanie ich jest bardziej skuteczne, a z tego wniosek, że o inwentarzu pociągowym trzeba pamiętać, bo jak on silny, to i robota wykonana będzie szybciej i dokładniej.

Z reguły orka jesienna na zimę czyli tak zwana ziębła, jest lepsza od orki wiosennej. Wówczas skibę należy wysztorcować i tak zostawić na zimę, nie bronowaną, bo w ten sposób ułatwimy dostęp do niej powietrza, wody i mrozu, a przez to samo przemarznie i skruszeje. W wypadku wywózki obornika w zimie, na rolę, tę ostatnią trzeba zawlec broną i wyrównać.

Przy uprawie mechanicznej ziemi, a w szczególności przy orce trzeba specjalnie zwrócić uwagę na konieczność podorywek ściernisk, inaczej zwanych podkładkami.

Długoletnia praca organizacyj rolniczych już w tym kierunku duża działała, ale jeszcze zdarzają się smutnie sterczące ścierniska z bydłem na nich.

Jest to źle z kilku względów, a mianowicie: pole po zbiorze zboża zazwyczaj jest wysuszone i zbite, a jak po nim chodzi jeszcze bydło do późnej jesieni, to jeszcze bardziej go trątuje, przez co psuje się jego struktura, a i pługiem weń wejść trudniej. Następnie tam, gdzie chudoba może się popaść na ściernisku, to coś z walką z chwastami jest nie w porządku, bo jest ich za dużo, że może się bydło na nim jeszcze pożywić. Jeżeli więc pole przy jego uprawie w racjonalny sposób odchwaszczamy, a przez to samo i chwastu na ściernisku niema, to poco robić z niego miejsce spaceru dla inwentarza.

Najlepiej posiać dla chudoby jakiejś mieszanki, koniczyny czy też końskiego zębu i spasać każde we właściwym okresie późniwnym, aż do zimy, a wówczas nie będzie potrzeby trzymania ściernisk li tylko dlatego, aby móc gdzie bydło w okresie późniwnym pożywić.

A i z tego względu trzeba podkładkę skuteczniejszą i to bezpośrednio po ścięciu zboża, bo przyorane resztki późniwne, to mały pognój, który przyorany wcześniej, wcześniej się rozłoży, ułatwiając nam dalsze zabiegi uprawy mechanicznej, a i daje pokarm dla następnej rośliny uprawnej. Dla walki z chwastami podkładka też ma nie małe znaczenie.

Jeżeli zaś na dobytek zamierzamy siać jakiś poplon, to bezwarunkowo podkładka musi być zrobiona zanim snopy zwieziemy z pola; mendle czy półkopki stawia się rzędem na brzegu pola, sieje się poplon na ściernisko i płytko przyorywuje, korzystając jeszcze z resztek wilgoci w ziemi, koniecz-

nej do wzejścia poplonu. Wał po zasiewie poplonu dobrze robi na jego wschody.

Podkładka musi być zrobiona możliwie płytko, tak aby tylko zerwała utworzoną skorupę na powierzchni pola, przez co zabezpieczy dalsze głębsze warstwy gleby od wysychania, przerywając parowanie. Pożądane jest podkładkę przywałować, przez co ułatwimy podsiąkanie wilgoci z niższych warstw gleby do powierzchni podłożonego pola, a przez to samo prędzej się ono zwiąże z calizną, wszystkie chwasty szybciej powschodzą i prędzej będziemy mogli wejść z dalszą uprawą na pole, t. j. kultywatorem, broną, a potem pługiem z orką siewną czy odwrotką.

Bacząc, aby możliwie wszystkie orki dokonane były na jesieni, z wiosną po płytce wzruszeniu roli kultywatorem, a w razie koniecznej potrzeby pługiem (kiedy pole jest zbyt zbite), po bronie i wogóle po należytych przygotowaniach roli, przystępujemy do siewów w kolejności wskazanej przez samą naturę, siejemy więc groch i owies najwcześniej, a i śródplony wsiewamy w oziminę, oraz mieszanki czy to na ziarno, aby miały czas dojrzeć, czy też na zieloną paszę, aby ją mieć możliwie wcześniej dla bydła na zakładkę.

Jeżeli siejemy jarą pszenicę, to też jej siew wymaga wiosną pośpiechu. Poczem przystępujemy do siewu jęczmienia, a jak wszędzie to wsiewamy weń koniczynę, chociaż można ją siać jednocześnie z jęczmieniem.

Jęczmień do szybkiego wschodu, wymaga suchej powierzchni i dostatecznie wygrzanej roli, wówczas szybko rusza.

Można siać rzędem albo rzutem. Siew pierwszy zawsze jest racjonalniejszy, bo i ziarna mniej wychodzi, lepiej będzie ono przykryte, prędzej i równiej wszędzie, co ma duże znaczenie przy dojrzewaniu. Cały łan jednocześnie dochodzi, mniej jest niedogonów, a po młóce i oczyszczeniu ziarna mniej poślada, a więcej ziarna równego i celnego.

Następnie przystępujemy do siewu buraków pastewnych i cukrowych, oczywiście na oborniku przyoranym na jesieni lub na kartoflisku, również wyoranym w tymże czasie.

Przed siewem buraków, najlepiej dokonanym na płask siewnikiem rzędowym z odjętymi tulejkami co 40 cm., rolę trzeba dobrze zwałować, aby pole było zupełnie równe, a po zasiewie lekko bronkami posiewnymi na sągę zawlec.

Bezpośrednio po tem musimy przystępować do sadzenia ziemniaków, chociaż z tem nie należy się spieszyć do czasu, kiedy rola dostatecznie obeschnie i nagrzej się. Tak posadzone ziemniaki szybko wschodzą, nie będąc narażone na gnicie, czy też na ataki różnego rodzaju szkodników, co ma miejsce przy zbyt wczesnym ich posadzeniu w nazbyt wilgotną i niedostatecznie ogrzaną rolę.

Ziemniaki najlepiej sadzić pod znacznik na krzyż w odstępach między rzędami 50 cm., a na rzędzie 40 cm., przyczem na ziemiach bardziej ubogich trzeba sadzić trochę rzadziej, a na bogatszych gęściej. Po złożeniu ziemniaka na przecięciu znaku markera, zrobionego wzdłuż i w poprzek pola, przykrywamy go obsypnikiem jednostronnie, a po pewnym czasie i drugostronnie.

Dobrze jest dać lekki wał wzdłuż redlin celem obciśnięcia ziemniaka ziemią, to mu ułatwi skielkowanie.

Można sadzić ziemniaki na płask pod szpadel, wówczas tak samo znaczy się pole, jak poprzednio, tak samo się kładzie ziemniaki w przecięciu linii, lecz w dołek i nakrywa się ziemią, wybraną z następnego dołka.

Pamiętajmy o jednym przy ziemniakach, że one lubią glebę przewiewną. A więc grzebanie się w nich po wzejściu (jak pokażą nad ziemią różyczkę), aż do momensu zakwitnięcia, zawsze wyjdzie im, a przez to samo i nam na dobre. Przy ziemniakach sadzonych na płask, pod szpadel, trzeba pole bronować w miarę wschodzenia chwastów, zmniejszając przez to ich ilość przy dalszej pielęgnacji pola ziemniaczanego.

Sadzić ziemniaki należy zdrowe, całe, i średniaki raczej większe niż mniejsze. Jeżeli mamy mało jakiejś cennej odmiany, a chcemy ją szybko rozmnożyć, to można w ostateczności krajać. Po przekrajaniu wzdłuż ziemniaka, nigdy wpoprzek, należy go pozostawić na kilka dni, aby przekrój zabił się, to znaczy przysechł i zbrązowiał, poczem sadzimy, uchronimy go wówczas, w ziemi, przed atakiem niepożądanych chorobotwórczych grzybków.

Na samym końcu siejemy reczkę.

Sposób wysiewu poszczególnych roślin, jego ilość na morg, można znaleźć w każdej książce rolniczej, a instruktor rolny zawsze wam doradzi najlepiej, jak postąpić, aby nie robić błędu.

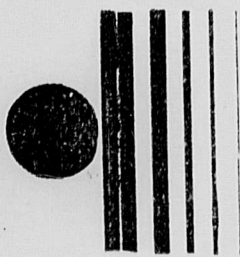
Po ukończeniu siewów, patrzymy jak trawa rośnie, jak to się czasami mówi i równocześnie musimy brać się do ich pielęgnacji. Brona, motyka, opielacz, no i praca ręczna przedewszystkiem ma pole do popisu. O zasiewy trzeba dbać, aby żadnego chwaścika w nich nie było, plewiąc nawet ręcznie, jak również trzeba pamiętać, aby rola w szczególności nie zaskorupiała się, co bardzo ujemnie wpływa na wzrost roślin, przez uniemożliwienie dostępu powietrza do rozwijających się korzeni, którego one niezbędnie do swego rozrostu potrzebują.

Na ratach najlepiej widzimy, co to jest brak powietrza w glebie, bo rośliny nędznie wyrastają, gdyż w ziemi zamiast koniecznego powietrza, jest nadmiar wody. Rośliny gniją.

Nadmiar wody w glebie usuwamy przez racjonalnie zaprojektowaną i uczciwie wykonaną meljorację, albo rowami otwartymi, jak to zazwyczaj robi się na łące, albo krytymi drenami, zazwyczaj na polu uprawnym. Jak się przeprowadza meljorację, wskaże fachowiec drenarz, bo wykonanie jej po domowemu bez specjalisty, a przez to najczęściej źle, dużo kosztuje pracy i pieniędzy, a co gorsza, że nie usunie zła, o którego właśnie nam chodzi.

Na tym zakończylibyśmy swe krótkie uwagi o pracy gospodarza na roli. Wielu rzeczy nie poruszono, o wielu powiedziano może za mało, ale nie sposób jest w krótkim artykule podać całość zagadnień, dotyczących i interesujących rolnika.

Na jedno trzebaby zwrócić uwagę gospodarza rolnika, to jest aby dla swego dobra więcej czytał i wogóle uczył się, a i jak najwięcej obcował z instruktorem rolnym, czy to u siebie w gospodarstwie, czy w kółku rolniczym na kursie, czy też biorąc udział w konkursach różnego rodzaju bo to wszystko może wpłynąć na poprawę gospodarki, a przez to samo i na racjonalizowanie warsztatu pracy.

Chcesz odbyć podróż
tanio — szybko — wygodnie?

Leć samolotem!

Orzeł Biały Piastowski.

CENTRALNE I NAJWAŻNIEJSZE URZĘDY W POLSCE.

Prezydent Rzeczypospolitej — Warszawa — Zamek królewski.

WŁADZE USTAWODAWCZE.

Sejm i Senat Rzeczypospolitej — ul. Wiejska 4, 6, 8.

WŁADZE WYKONAWCZE.

Prezydjum Rady Ministrów — Krakowskie-Przedmieście 46/48.

Podlegające Prezydjum Rady Ministrów:

- a) „Monitor Polski“ — Miodowa 22.
- b) Polska Agencja Telegraficzna (P.A.T.) — Królewska 5.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — Nowy Świat 69.

Główny Urząd Statystyczny — Al. Jerozolimskie 32.

Policja Państwowa: Główna Komenda — Nowy Świat 67.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych — Wierzbowa 1.

Departament konsularny (wydawanie wiz na wjazd do Polski) — Fredry 1.

Ministerstwo Spraw Wojskowych — Nowowiejska 1-5.

Sztab Główny — Plac Marszałka Piłsudskiego 3.

Korpus Ochrony Pogranicza — Nowy Świat 69.

Marynarka Wojenna — Chałubińskiego 3.

Ministerstwo Skarbu — Rymarska 3-5.

Bank Polski — Bielańska 10-12.

Państwowy Bank Rolny — Nowogrodzka 50.

Bank Gospodarstwa Krajowego — Al. Jerozolimskie 1.

Pocztowa Kasa Oszczędności — Jasna 9.

Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń — Kopernika 36-40.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu — Elektoralna 2.

Ministerstwo Pocht i Telegrafów — Plac Napoleona 8.

Główna Poczta — Plac Napoleona 8.

Telegraf Główny — Fredry 3.

Ministerstwo Sprawiedliwości — Długa 7.

Redakcja „Dziennik Ustaw“ — Długa 50.

Najwyższy Trybunał Administracyjny — Miodowa 2.

Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej — Kopernika 36-40.

Najwyższy Sąd w Warszawie — Pl. Krasińskich 5.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Al. Szucha 25.

Uniwersytet Warszawski — Krakowskie-Przedmieście.

Uniwersytet Jagielloński — Kraków.

Uniwersytet Jana Kazimierza — Lwów.

Uniwersytet Poznański — Poznań.

Uniwersytet Stefana Batoro — Wilno.
Politechnika Warszawska — Warszawa.
Politechnika Lwowska — Lwów.
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego —
Warszawa, Hoża 74.
Akademja Sztuk Pięknych — w Krakowie.
Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie —
ul. Mikołaja Reja.
Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie —
ul. Rakowiecka 6.
Wyższa Szkoła Dziennikarstwa w Warszawie.

Kuratorja Szkolne:

Kuratorjum Krakowskie — Kraków, ul. Wie-
lopole.
Kuratorjum Lwowskie — Lwów, ul. Kar-
melicka 4.
Kuratorjum Lubelskie — Lublin, ul. 3-go
Maja 6.
Kuratorjum Łódzkie — Łódź, ul. Piotrkow-
ska 104.
Kuratorjum Poleskie — Brześć n/B. ul. Ber-
beckiego 8.
Kuratorjum Pomorskie — Toruń, ul. Sien-
kiewicza 44.
Kuratorjum Poznańskie — Poznań, ul. To-
warowa 23.
Kuratorjum Warszawskie — Warszawa. ul.
Bagatela 12.
Kuratorjum Wileńskie — Wilno, Wólana 10.
Kuratorjum Wołyńskie — Równe.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej — ul. Długa 38/40.

Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych — Senatorska 15. Pałac Prymasowski.

Ministerstwo Komunikacji — Nowy Świat 14.

Ministerstwu Komunikacji podległe są dyrekcje kolei żelaznych: Gdańska, Kato-

wicka, Krakowska, Lwowska, Poznańska,
Radomska, Stanisławowska, Warszawska,
Wileńska.

Najwyższa Izba Kontroli Państwa —
Żórawia 44, Nowogrodzka 21.

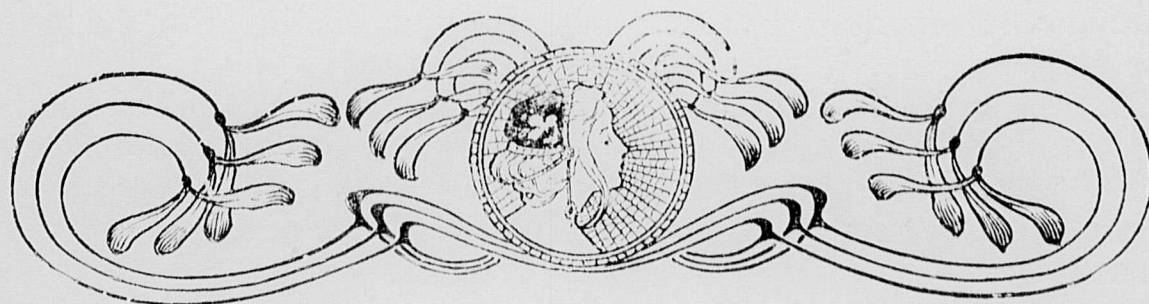
Korpus dyplomatyczny najgłówniejszych państw w Polsce.

A) Ambasady:

Francja — Aleja Róż 2.
Stany Zjedn. Ameryki P. — Krakowskie-
Przedmieście 15.
Turcja — Szopena 2-a.
Anglja — Nowy Świat 18.
Włochy — Plac Dąbrowskiego 6.

B) Poselstwa:

Argentyna — Żabia 4.
Austria — Koszykowa 11.
Belgia — Al. Ujazdowskie 23.
Brazylja — Hotel Europejski.
Bułgarja — Al. Ujazdowskie 39.
Czechosłowacja — Koszykowa 18.
Danja — Koszykowa 8.
Estonja — Al. Ujazdowskie 19-4.
Finlandja — Pl. Napoleona 3.
Grecja — Marszałkowska 48-5.
Hiszpanja — Szopena 8-3.
Holandja — Czackiego 9-8.
Japonja — Foksal 10.
Jugosławja — Al. Ujazdowskie 33.
Łotwa — Szkolna 6.
Meksyk — Hotel Bristol.
Niemcy — Piusa XI. 17.
Norwegja — Foksal 8.
Rosja — Poznańska 15.
Rumunja — Mokotowska 51-3.
Węgry — Mokotowska 48.

Ważniejsze państwa świata.

Europa.

- ALBANJA — królestwo, obszar 37.554 km. kw., 751.000 mieszkańców. Król Achmed Zogu. Stolica Tirana. Barwy: czerwona z czarnym orłem.
- ANGLJA — czyli Wielka Brytania — królestwo konstytucyjne, obszar 245.000 km. kw., 45 milionów mieszkańców, wraz z kolonjami — 37 milionów km. kw., 1450 milionów mieszkańców, największe państwo świata. Król Jerzy V. Stolica Londyn (7.742.000 ludn.) Barwy: czerwona, w lewym górnym.
- AUSTRJA — republika, 83.000 km. kw., 6 i pół miliona mieszkańców. Kanclerz Adolf Dolfuss. Stolica Wiedeń. Barwy: biały pas na czerwonym tle.
- BELGJA — królestwo konstytucyjne, obszar 31.000 km. kw., 7 i pół miliona mieszkańców. Król Albert. Stolica Bruksela. Barwy: czarno-żółto-czerwone.
- BULGARJA — królestwo, obszar 105.329 km. kw., 5 milionów mieszkańców. Król Borys. Stolica Sofja. Barwy: biało-zielono-czerwone.
- CZECHOSŁOWACJA — republika, obszar 140.350 km. kw., 14 milionów mieszkańców. Prezydent Tomasz Masaryk. Stolica Praga. Barwy: biało-czerwono-niebieskie.
- DANJA — królestwo konstytucyjne, obszar 42.920 km. kw., 3.300.000 mieszkańców. Król Chrystjan X. Stolica Kopenhaga. Barwy: biały krzyż na czerwonym tle.
- ESTONJA — republika, obszar 45.000 km. kw., 1.300.000 mieszkańców. Stolica Tallin. Barwy: biała, czarna i niebieska.
- FINLANDJA — republika, obszar 387.450 km. kw., 3.335.000 mieszkańców. Stolica Helsinki. Barwy: niebieski krzyż na białym tle.
- FRANCJA — republika, obszar 551.000 km. kw., 42 miliony mieszkańców. Prezydent Lebrun. Stolica Paryż (3 miliony mieszkańców). Barwy: niebiesko-biało-czerwone.
- GRECJA — republika, obszar 127.337 km. kw., 5 milionów mieszkańców. Stolica Ateny. Barwy: białe paski na niebieskim tle.
- HISZPANJA — republika, obszar 505.000 km. kw., 21 milionów mieszkańców. Stolica Madryt. Barwy: dwa czerwone pasy na żółtym tle.
- HOLANDJA — królestwo konstytucyjne, obszar 34.186 km. kw., 7.841.000 mieszkańców. Królowa Wiktorja. Stolica Haaga.
- JUGOSŁAWJA — królestwo, obszar 248.980 km. kw., 12 milionów mieszkańców. Król Aleksander. Stolica Białogród. Barwy: niebiesko-biało-czerwone.
- LITWA — republika, obszar 58.811 km. kw., 2.100.000 mieszkańców. Prezydent Smetona. Stolica Kowno. Barwy: czerwono-zielono-żółte.
- ŁOTWA — republika, obszar 65.790 km. kw., 1.800.000 mieszkańców. Stolica Ryga. Barwy: biały pas na czerwonym tle.
- NIEMCY — republika związkowa, obszar 472.082 km. kw., 63 miliony mieszkańców. Prezydent Hindenburg. Stolica Berlin. Barwy: czarno-biało-żółte.
- NORWEGJA — królestwo, obszar 322.900 km. kw., 2.649.775 mieszkańców. Król—Chrystjan. Stolica—Oslo. Barwy: niebieski krzyż na czerwonym tle.
- POLSKA — republika, obszar 388.390 km. kw., 31.147.616 mieszkańców. Prezydent prof. Ignacy Mościcki. Stolica Warszawa. Barwy: biały orzeł na czerwonym tle.
- PORTUGALJA — republika, obszar 88.740 km. kw., 5.700.000 mieszkańców. Stolica Lizbona. Barwy: zielono-czerwone.

- ROSJA — Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, obszar 21.274.105 km. kw., 160 milionów mieszkańców. Prezes Wszechrosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego — Kalinin, Sekretarz — Stalin. Stolica Moskwa. Barwy: czerwona z pięcioramienną gwiazdą.
- RUMUNJA — królestwo konstytucyjne, obszar 304.225 km. kw., 17 i pół miliona mieszkańców. Król Karol. Stolica Bukareszt. Barwy: niebiesko-żółto-czerwone.
- SZWAJCARJA — republika, obszar 41.298 km. kw., 3.900.000 mieszkańców. Stolica Genewa, siedziba Ligi Narodów. Barwy: biały krzyż na czerwonym tle.
- SZWECJA — królestwo konstytucyjne, obszar 448.460 km. kw., 6 milionów mieszkańców. Król Gustaw. Stolica Sztokholm. Barwy: żółty krzyż na niebieskim tle.
- TURCJA — republika, obszar 616.397 km. kw., 11 milionów mieszkańców. Prezydent Kemal Pasza. Stolica Angora. Barwy: biała i czerwona, na czerwonym tle gwiazda i księżyc.
- WĘGRY — królestwo konstytucyjne, obszar 92.916 km. kw., 8 milionów mieszkańców. Tron nieobsadzony. Regent Horthy. Stolica Buda-Peszt. Barwy: czerwono-biało-zielone.
- WŁOCHY — królestwo konstytucyjne, obszar 312.510 km. kw., 39 milionów mieszkańców. Król Emanuel Wiktor, rządzi dyktator Mussolini. Stolica Rzym. Barwy: zielono-biało-czerwone z krzyżem w środku.

Ameryka.

- ARGENTYNA — republika, obszar 2.987.350 km. kw., 11 milionów mieszkańców. Stolica Buenos Aires. Barwy: biały pas na niebieskim tle.
- BRAZYLJA — stany zjednoczone z republiką, obszar 8.522.000 km. kw., 31 milionów mieszkańców. Stolica Rio de Janeiro (czytaj Rio de Żanejro). Barwy: tło zielone, żółte godło i kula ziemiska.
- STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ — związek federacyjny państw (stanów), obszar 9.372.000 km. kw., 122 miliony mieszkańców, Prezydent Rooswelt (czytaj Ruzwelt). Barwy: paski czerwone na białym tle, w rogu 48 gwiazd na tle niebieskim.

Azja.

- CHINY — republika, obszar 9 milionów km. kw., 430 milionów mieszkańców. Stolica północna — Pekin, południowa — Kanton. Barwy: pięć pasów — czerwony, żółty, niebieski, biały i czarny.
- JAPONJA — cesarstwo, obszar 684.750 km. kw., 85 milionów mieszkańców. Cesarz — Mikado Hiro Hita. Stolica Tokio. Barwy: czerwone słońce na białym tle.

Afryka.

- EGIPT — królestwo, obszar 790.000 km. kw., 12 milionów mieszkańców. Król — Sułtan Faud. Stolica Kair. Barwy: trzy białe księżycy i trzy białe gwiazdy na czerwonym tle.

Kula ziemiska.

Objętość kuli ziemskiej	wynosi	1.082.841.315.400 km ³ .
Obwód	"	na równiku 40.079.368 km.
Powierzchnia kuli ziemskiej		396.301.133 km ² .
Powierzchnia wody		252.190.539 km ² .
Ląd stały		144.110.594 km ² .
Poszczególne:	Europa	10.352.803 km ² .
	Azja	43.745.847 km ² .
	Afryka	29.887.075 km ² .
	Ameryka	38.655.323 km ² .
	Australja	8.951.782 km ² .
	Ziemie polarne	12.517.764 km ² .

Ziemia porusza się naokoło słońca z szybkością prawie 30 km. na sekundę.

Ogólna liczba mieszkańców na kuli ziemskiej dosięga — 2.000.000.000.

Na 1 km² wypada 14,5 mieszkańców.

Ludność:	Europa	485.000.000	—	51,4 m./km ² .
	Azja	970.000.000	—	24,4 " / "
	Afryka	220.000.000	—	5 " / "
	Ameryka	198.000.000	—	5,5 " / "
	Australja	11.000.000	—	1 " / "
	Ziemie polarne	160.000	—	" / "

R a s y :	biała	720.000.000
	żółta	820.000.000
	czarna	250.000.000
	czerwona	11.000.000
	szara (mulaci)	110.000.000

W y z n a n i a :	chrześcijańskie	700.000.000
	muzułmańskie	252.000.000
	izraelickie	11.000.000
	pogańskie	930.000.000

„P. R. U. E. B.“

Ilość czasopism wydawanych w poszczególnych językach w roku 1930:

Angielskich (razem z Ameryką)	37.325	Czeskich	1.340
Niemieckich	11.595	Chińskich	1.005
Francuskich	9.250	Rumuńskich	835
Hiszpańskich i Portugalskich	9.230	Węgierskich	725
Skandynawskich	5.110	Ukraińskich	560
Rosyjskich	2.640	Greckich	510
Polskich	2.255	Arabskich	400
Japońskich	2.065	Żydowskich	370
Holenderskich	1.975	Tureckich	225
Włoskich	1.435	W innych językach	6.080

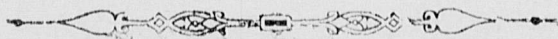
R A Z E M 95.000

„P. R. U. E. B.“

Najpospolitsze skróty w prasie polskiej.

A. D.—Anno Domini (łac.)—w roku Pańsk.
a. d.—a doto (łac.) od dnia dzisiejszego.
A. U.—Akademja Umiejętności.
A. W.—Ajeneja Wschodnia.
b.—bardzo.
Baon—bataljon.
B.B.W.R.—Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.
B.B.C.—Biuro Badania Cen.
B.G.K.—Bank Gospodarstwa Krajowego.
b. m.—bieżącego miesiąca.
B. N.—Biblioteka Narodowa.
B. P.—Bank Polski.
b. p.—błogosławionej pamięci.
C.S.W.—Centralna Spółdzielnia Wojskowa.
D. c. n.—Dalszy ciąg nastąpi.
D. O. K.—Dowództwo Okręgu Korpusu.
Dz. U.—Dziennik Ustaw.
Dz. U. R. P.—Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
G. U. S.—Główny Urząd Statystyczny.
I. C.—Jezus Chrystus.
i in.—i inne.
I. N. R. I.—Iesus Nasareus Rex Iudeorum (po łacinie) Jezus Nazareński Król Żydowski.
I. P. P.—Informacja Prasowa Polska.
i t. d.—i tak dalej.
i t. p.—i tem podobne.
K. Fl. N.—Komitet Floty Narodowej.
K. H.—Kodeks Handlowy.
K. K.—Kodeks Karny.
K. P. C.—Kodeks Postępowania Cywilnego.
K. P. K.—Kodeks Postępowania Karnego.
K. O. P.—Korpus Ochrony Pogranicza.
K. O. S.—Kuratorjum Okręgu Szkolnego.
L. O. P. P.—Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.
M. P.—miejsce pieczęci.
M. P. i H.—Ministerstwo Przem. i Handlu.
M. P. i O. S.—Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.
M. P. i T.—Ministerstwo Poczty i Telegrafów

M. R. i R. R.—Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych.
M. S.—Ministerstwo Skarbu.
M. S. W.—Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.
M. S. Wojsk.—Ministerstwo Spraw Wojskowych.
M.S.Z.—Ministerstwo Spraw Zagranicznych.
M. W. R. i O. P.—Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
n. { netto, czysty dochód po odtruceniu
N-to { wydatków; czysta waga po odtrą-
           { czeniu tary.
N. D.—Narodowa Demokracja.
N. I. K.—Najwyższa Izba Kontroli.
np.—naprzykład.
N. T. A.—Najwyższy Trybunał Administracyjny.
Ö. P. L.—Obrona przeciwlotnicza.
p.—pan, pani.
P. A. T.—Polska Agencja Telegraficzna.
P. A. U.—Polska Akademja Umiejętności.
P. B. R.—Państwowy Bank Rolny.
P. I. M.—Państwowy Instytut Meteorologiczny.
P. I. P.—Państwowy Instytut Pedagogiczny
P. I. P.—Paawosławna Informacja Prasowa.
P. K. O.—Pocztowa Kasa Oszczędności.
P. K. P.—Polskie Koleje Państwowe.
P.K.U.—Powiatowa Komenda Uzupełnień.
P. P. S.—Polska Partja Socjalistyczna.
Rozp.—rozporządzenie.
R. P.—Rzeczpospolita Polska.
S. A.—Spółka Akcyjna.
S-ka—Spółka.
str.—strona.
S. z o. o.—Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.
t. j.—to jest.
T-wo—Towarzystwo.
ust.—ustawa, ustęp.
Y. M. C. A.—Young Men-Christian Association (ang)—Stowarzyszenie młodych ludzi chrześcijan.
Z. U. P. U.—Związek Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

SŁOWNIK SŁÓW OBCYCH.

A.

- A b s o l u t y z m** — samowładztwo, władza jednej osoby od nikogo nie zależna.
- A b s t r a k c j a** — pojęcie oderwane. (np. mądrość).
- A b s t y n e n c j a** — wstrzemięźliwość, wstrzymywanie się od czegoś.
- A d m i n i s t r a c j a** — zarząd.
- A d o p t a c j a** — przybranie cudzego dziecka za swoje.
- A f e r z y s t a** — spekulant, człowiek oddający się różnym interesom dla zysku bez względu na ich uczciwość.
- A g o n j a** — konanie.
- A k s j o m a t** — prawda, nie potrzebująca dowodu.
- A l i m e n t a c j a** — żywienie.
- A l i m e n t a** — płaca obowiązkowa na utrzymanie dzieci lub żony.
- A l m a m a t e r** — tytuł dawany uniwersytetom, znaczy — matka żywicielka.
- A l t r u i s t a** — człowiek miłujący bliźnich i pomagający im bez myśli o zysku.
- A m b a s a d a** — najwyższe przedstawicielstwo jednego państwa w kraju innego państwa.
- A m n e s t j a** — ułaskawienie.
- A n a r c h i s t a** — człowiek, który chce aby nie było, ani państw, ani rządów.
- A n o n i m** — list niewiadomo przez kogo napisany.
- A n t a g o n i z m** — przeciwieństwo poglądów, lub uczuć.
- A r b i t e r** — sędzia polubowny.
- A r t r e t y z m** — gościec, choroba stawów.
- A r y s t o k r a c j a** — najwyższa klasa społeczna.
- A s t m a** — duszność, dychawica.
- A s y g n a c j a** — piśmienne zlecenie wypłaty pieniężnej.

- A s y m i l a c j a** — robienie się podobnym do kogoś.
- A t e i z m** — niewiara w Boga.
- A u t o r** — człowiek który napisał daną książkę, lub artykuł.

B.

- B a g a t e l a** — rzecz drobna bez znaczenia
- B i u r o k r a c j a** — ścisłe przestrzeganie przepisów bez uwzględniania potrzeb obywateli.
- B o j k o t** — chęć zniszczenia przeciwnika przez niekupowanie u niego towarów.
- B r u t t o** — waga towarów wraz z opakowaniem, przychód bez uwzględnienia kosztów.
- B u c h a l t e r j a** — rachunkowość.

C.

- C e c h** — stowarzyszenie rzemieślników tego samego, lub pokrewnego fachu.
- C e n z u r a** — świadectwo postępów ucznia w nauce, osądzanie treści książek, druku i t. d.
- C y n i z m** — bezwstyd, bezczelność.
- C y r y l i c a** — pismo słowiańskie, którego twórcą miał być Św. Cyryl.

D.

- D e c e n t r a l i z a c j a** — taka organizacja państwa, że obok władz naczelnych jest samorząd.
- D e f r a u d a c j a** — sprzeniewierzenie, oszustwo.
- D e m o k r a c j a** — rządy przedstawicieli ludu.
- D e m o n s t r a c j a** — publiczne okazywanie niezadowolenia z powodu spraw ogół obchodzących.
- D e m o r a l i z a c j a** — upadek obyczajów.
- D o g m a t** — niewzruszona zasada religijna.
- D o m i n i u m** — większa własność ziemska.
- D u p l i k a t** — drugi egzemplarz.

D y k t a t o r — człowiek rządzący samowładnie państwem.

D y m i s j a — uwolnienie od służby.

D y p l o m a c j a — nauka i sposób załatwiania spraw międzypaństwowych.

D y r y g e n t — kierownik orkiestry, lub chóru.

D y s c y p l i n a — karność.

D y w i d e n d a — rozdział zysków z przedsiębiorstwa udziałowego między uczestników.

E.

E d y k t — rozporządzenie władzy.

E k o n o m j a — umiejętność oszczędnego gospodarowania.

E k o n o m j a s p o ł e c z n a — nauka o gospodarstwie społecznym.

E k s p e r y m e n t — próba, doświadczenie.

E k s p l o a t a c j a — użytkowanie dla korzyści.

E l e m e n t a r n y — początkowy.

E m b l e m a t — godło, znak.

E p o p e j a — poemat bohaterski, mający za treść wielkie wypadki dotyczące całego narodu.

E t n o g r a f j a — nauka o ludach, ich obyczajach, sposobie życia i t.d.

E t y k a — nauka o zasadach moralności.

E w o l u c j a — rozwój.

F.

F a k t o r — pośrednik handlowy.

F a n a t y z m — przesadna żarliwość.

F a n t a z j a — wyobraźnia.

F a r s a — komedyjka.

F a t a l i s t a — wierzący w przeznaczenie.

F e d e r a c j a — związek.

F i l o z o f — myśliciel, mędrzec.

G.

G e n j u s z — człowiek wyjątkowych zdolności i rozumu.

G ł a g o l i c a — najdawniejsze pismo słowiańskie.

G r e g o r j a ń s k i k a l e n d a r z — kalendarz nowego stylu, poprawiony przez papieża Grzegorza XII w r. 1582.

G r y p a — choroba zaraźliwa, której towarzyszy silna gorączka i ból we wszystkich członkach.

G w a r a n c j a — poręczenie.

H.

H a l u c y n a c j a — chorobliwe przywidzenie.

H e g e m o n j a — pierwszeństwo, zwierzchnicza władza.

H e l w e c j a — Szwajcaria.

H i p o t e k a — instytucja prawna, podająca rzeczywisty stan majątkowy, oraz prawa osób trzecich do nieruchomości.

H i s t e r j a — choroba nerwowa.

H u s y c i — zwolennicy Husa, reformatora religijnego w Czechach w XV w.

H y d r o t e c h n i k a — budownictwo wodne.

I.

I m i g r a c j a — napływ obcej ludności.

I m p e r j a l i z m — rządy oparte na samowładztwie i sile wojskowej.

I n f l a c j a — obniżenie wartości waluty przez drukowanie dużej ilości pieniędzy papierowych.

I n t e r c y z a — umowa przedślubna.

J u l j a ń s k i k a l e n d a r z — kalendarz wschodni, t. zw. starego stylu, poprawiony przez Juljusza Cezara.

K.

K a t a s t e r — ocena posiadłości ziemskich i ich dochodu w celu opodatkowania.

K a l k u l a c j a — obliczenie możliwych zysków.

K a n i b a l i z m — ludożerstwo.

K a p i t u l a c j a — poddanie się.

K a s a c j a — unieważnienie, zniesienie.

Katakлизм -- gwałtowna zmiana.
Kler -- ogół duchowieństwa.
Kodyfikacja -- połączenie i ułożenie ustaw w jedną systematyczną całość.
Kolektywizm -- kierunek ekonomiczny, dążący do ustroju społecznego, w którym przeprowadzona będzie wspólność narzędzi i materiałów produkcji.
Kolektywny -- zbiorowy.
Komasacja -- połączenie rozrzuconych gruntów w jedną całość.
Kompensacja -- wyrównanie wzajemnych należności.
Komunikacja -- połączenia za pomocą dróg lądowych, wodnych i t. p.
Komunizm -- kierunek polityczno-społeczny, mający na celu zaprowadzenie wspólnej własności.
Koncesja -- pozwolenie na przedsiębiorstwo.
Konfidencja -- poufałość.
Konkubinaty -- pożycie z kobietą bez ślubu małżeńskiego.
Konserwatyści -- przeciwnik reform i postępu.
Konstytucja -- ustawa państwowa, która wszystkim obywatelom gwarantuje równość wobec prawa.
Konsumpcja -- spożycie.
Kontrybucja -- jednorazowy podatek nakładany na zdobyte kraje w czasie wojny.
Konwencja -- układ, umowa.
Korporacja -- zgromadzenie.
Kosmogonia -- nauka o powstaniu i rozwoju wszechświata.
Kosmopolita -- człowiek, uważający cały świat za swą ojczyznę.
Kuratela -- opieka prawna nad pełnoletnią osobą i jej majątkiem.

L.

Labirynt -- sprawa, lub rzecz bardzo zawikłana.

Lakoniczny -- krótki, zwięzły.
Lojalność -- postępowanie zgodne z prawem.

M.

Manifestacja -- publiczne, zbiorowe okazanie uczuć.
Mason -- wolnomularz.
Materalizm -- teoria filozoficzna nie uznająca ducha, lecz materję za podstawę i przyczynę bytu.
Mennica -- zakład, w którym biją monety.
Monopol -- prawo wyłącznego handlu, lub fabrykacji jakiegoś przedmiotu.

N.

Neurastenja -- chorobliwe osłabienie nerwów.
Nominacja -- mianowanie.

O.

Obdukcja -- lekarsko-sądowe oględziny zwłok.
Obligacja -- kredytowy papier procentowy.
Oferta -- propozycja.
Okupacja -- tymczasowe zajęcie kraju zapomocą wojska.

P.

Panslawizm -- dążenie polityczne, mające na celu zjednoczenie wszystkich słowian.
Pertraktacja -- układy, umawianie się.
Pesymizm -- pogląd filozoficzny, głoszący, że na świecie więcej zła niż dobra.
Plenarny -- ogólny.
Plutokracja -- arystokracja pieniężna.
Politeizm -- wiara w wielu bogów.
Poselstwo -- przedstawicielstwo jednego państwa w kraju innego państwa.
Postulat -- żądanie.

P o z y t y w i z m — kierunek filozoficzny, opierający się wyłącznie na wynikach nauk stwierdzonych doświadczeniem.

P r e m e d y t a c j a — rozważanie.

P r o d u c e n t — wytwórca.

P r o h i b i c j a — zakaz.

P r o l e t a r j a t — klasa ludzi ubogich, bez własności.

R.

R a c h i t i z m — choroba angielska, krzywienie się kości u dzieci.

R e a l i s t a — człowiek trzeźwo zapatrujący się na wszystko.

R e n e g a t — odszczepieniec, zdrajca.

R e p l i k a — odpowiedź na zarzuty.

R e p r e s j a — gnębienie.

R e w i n d y k a c j a — odebranie.

R y w a l i z a c j a — współzawodnictwo.

S.

S a l d o — różnica w rachunku między przychodem i rozchodem, — reszta pozostała po zamknięciu obustronnych obrachunków.

S a n k c j a — zatwierdzenie przez wyższą władzę.

S a t y r a — utwór poetycki, wyszydający błędy ludzkie.

S c e p t y c y z m — kierunek filozoficzny, który podaje wszystko w wątpliwość.

S e k u l a r y z a c j a — zabranie dóbr duchownych na rzecz skarbu państwa.

S e p a r a t y z m — wyodrębnienie się.

S k r o f u ł y — choroba krwi, objawiająca się obrzmieniem gruczołów, gniciem dziąseł, wrzodami.

S t a b i l i z a c j a — ustalenie.

S u b j e k t y w n y — wpływający z osobistego zapatrywania się na rzeczy.

S y b a r y t a — człowiek dbający o własne wygody i przyjemności.

S y m o n j a — świętokupstwo, kupczenie urzędami duchownymi.

S z a n t a ż — wymuszanie groźbą.

S z o w i n i z m — przesadny patriotyzm.

T.

T e s t a m e n t — rozporządzenie ostatniej woli.

T r u s t — zmonopolizowanie całej gałęzi przemysłu w ręku kilku ludzi, którzy dyktują ceny i regulują warunki produkcji,

T y r a n j a — okrutne rządy.

U.

U n i f i k a c j a — zjednoczenie.

U n i w e r s a l i z m — dążność do wszechstronności.

U t y l i t a r y z m — pogląd nauczający jak żyć i działać, aby sobie samemu i społeczeństwu przysporzyć jaknajwięcej korzyści.

U z u r p a c j a — bezprawne przywłaszczenie.

W.

W a n d a l i z m — niszczytelstwo.

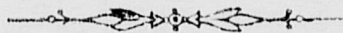
W e r d y k t — wyrok sądu przysięgłych.

W y r a f i n o w a n y — wyszukany.

Z.

Z e l o t y z m — gorliwość w sprawach religijnych.

Ż y r a n t — przekazujący weksel osobie trzeciej i poręczający weksel.

MIARY i WAGI.

W Polsce legalnymi jednostkami miar i wag są jednostki układu metrycznego, na mocy dekretu Naczelnika Państwa o miarach z dnia 8 lutego 1919 roku. Legalnymi są te narzędzia miernicze, które odpowiadają przepisom o warunkach legalizowania, wydanym przez Główny Urząd Miar.

Miary długości.

a) metryczne :

Metr (*m*) = 10 *dm* = 100 *cm* = 1.000 *mm*
kilometr (*km*) = 1.000 *m*
decymetr (*dm*) = 0,1 *m*
centymetr (*cm*) = 0,01 *m*
milimetr (*mm*) = 0,001 *m*

b) dawne polskie :

mila polska = 8 stajom = 8,534 *m*
pręt = 7½ łokcia = 4,32 *m*
sążeń = 3 łokciom = 1,73 *m*
łokieć = 2 stopom = 58 *cm*
stopa = 12 calom = 29 *cm*
cal = 12 linjom = 24 *mm*

c) inne niemetryczne :

mila geograficzna = 7420,4 *m*
„ morska = 1852 *m*
„ francuska = 4445 *m*
„ angielska = 1609 *m*
„ niemiecka = 7500 *m*
„ austriacka = 7026 *m*
sążeń austriacki = 6 stopom = 1,90 *m*
„ rosyjski = 3 arszynom = 2,133 *m*
wiorsta = 500 sążniom = 1096,8 *m*.
yard (jard) ang. = 3 stopom ang. = 91,44 *cm*

Miary powierzchni.

a) metryczne :

metr kwadratowy (*m*²) = 100 *dm*² = 10.000 *cm*²
= milionowi *mm*²
ar (*a*) = 100 *m*²
hektar (*ha*) = 100 *a*

b) dawne polskie :

włóka = 30 morgom = 16 *ha* = 79,6 *a*
mórg = 30 prętom kwadratowym = 56 *a*
pręt kwadratowy = 56,25 łokcia kwadrat.
= 18,66 *m*²
sążeń kwadratowy = 2,99 *m*²

c) inne niemetryczne :

mórg austriacki = 57,546 *a*
„ pruski = 25,532 *a*
akr. angielski = 4057 *m*²
dziesięcina = 109,25 *a*

Miary objętości.

a) metryczne :

metr sześcienny (*m*³) = 1000 *dm*³ = miljonowi *cm*³
1 litr (*l*) = 1 *dm*³
hektolitr (*hl*) = 100 *l*

b) polskie dawne :

sążeń sześcienny (miara drzewa) = 5,16 *m*³
korzec = 32 garncom = 128 *l* (niezupelniedokł.)
garniec = 4 kwartom = 4 *l* „ „
kwartá = 16 kwaterkom = 1 *l* „ „
antał = 18 garncom
antalek ½ albo ⅓ antata

c) inne niemetryczne :

tonna rejestr. angiels. (miara pojemności okrętów) = 2,83 *m*³
tonna okrętowa angielska = 1,19 *m*³
gallon angielski = 4,54 *l*
buszel (bushel) angielski = 8 *gallonom*
gallon amerykański = 3,79 *l*
beczka rosyjska = 40 wiadrom = 492 *l*
wiadro austriackie = 160 kufplom wied. = 56,6 *l*
kufel wiedeński (Wiener Seidel) = 0,35 *l*

Wagi.

a) metryczne :

kilogram (*kg*) = 100 *dkg* = 1000 *g*
tonna (*t*) = 1000 *kg*
centnar metryczny (*q*) = 100 *kg*
dekagram (*dkg*) = 0,01 *kg*
gram (*g*) = 0,001 *kg*
decygram (*dg*) = 0,1 *g* (wagi apteczne)
centygram (*cg*) = 0,01 *g* „ „
miligram (*mg*) = 0,001 *g* „ „

b) dawne polskie :

centnar = 100 funtom = 40 *kg* 55 *dkg*
funt polski = 32 łutom = 405,5 *g*

c) inne niemetryczne :

centnar cłowy (pojedynczy) = 50 *kg*
funt angielski = 16 uncjom = 453,6 *g*
„ austriacki = 560 *g*
„ pruski = 467 *g*
„ rosyjski = ¼ puda = 409,5 *g*
karat holenderski = 0,2051 *g* (służy do wagi żenia drogich kamieni i pereł).

Kto w obrocie publicznym wyraża miary w innych jednostkach niż w jednostkach metrycznych,

kto w obrocie publicznym używa fałszywych miar, to jest nieoczekiwanych przez Urząd Miar,

ten będzie karany — (o ile dany czyn nie ulega karze surowszej) — grzywną do 1000 zł. i aresztem do 6 tygodni, lub jedną z tych kar.

MIARA CZASU.

Miarami czasu są: wiek, rok, miesiąc, tydzień, doba, godzina, minuta i sekunda.

1 wiek = 100 lat.

1 rok = 12 miesięcy = 52 tygodnie = 365 dni.

Rok przestępny, następujący co czwarty rok, ma 366 dni, gdyż w tym roku przestępnym miesiąc luty ma 29 dni, a w innych latach, nieprzestępnych, luty ma stale 28 dni. Inne miesiące mają ustalone ilości po 30 i 31 dni,

Po 30 dni mają stale: kwiecień, czerwiec, wrzesień i listopad.

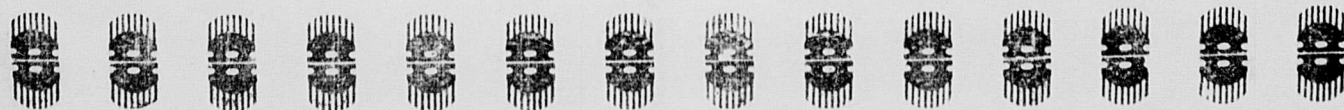
Po 31 dni mają stale: styczeń, marzec, maj, lipiec, sierpień, październik i grudzień.

1 tydzień = 7 dni

1 doba = 24 godziny

1 godzina = 60 minut

1 minuta = 60 sekund.

TARYFA POCZTOWO - TELEGRAFICZNA.

Obrót wewnętrzny i z W. M. Gdańskiem.		Obrót zagraniczny.	
Waga — wymiar — inne warunki.	gro- szy.	Waga — wymiar — inne warunki.	gro- szy.

KARTKI POCZTOWE.

miejscowe		pojedyncze — — — — —		
pojedyncze — — — — —	10	z odpowiedzią — — — — —	20	35
z odpowiedzią — — — — —	20	do Austrii, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier		70
zamiejscowe		pojedyncze — — — — —	20	30
pojedyncze — — — — —	20	z odpowiedzią — — — — —	40	60
z odpowiedzią — — — — —	40	wymiary jak w obrocie wewnętrznym.		
wymiary:				
największe 15 × 10,5 cm., najmniejsze 10 × 7 cm.				

L I S T Y.

miejscowe		do 20 g. — — — — —		
do wagi 20 g. — — — — —	15	za każde dalsze 20 g. — — — — —	20	60
ponad 20 g. do 100 g. — — — — —	20	Do Austrii, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier		30
ponad 100 g. do 250 g. — — — — —	30	do wagi 20 g. — — — — —	30	50
ponad 250 g. do 500 g. — — — — —	40	za każde dalsze 20 g. — — — — —	40	30
zamiejscowe		Najwyższa dopuszczalna waga 2 kg. Wymiary jak w obrocie wewnętrznym.		
do 20 g. — — — — —	30			
ponad 20 g. do 100 g. — — — — —	45			
ponad 100 do 250 g. — — — — —	60			
ponad 250 do 500 g. — — — — —	80			

Wymiary w każdym z trzech kierunków najwyżej 45 cm., rulony: najwyżej 45 cm. długości i 10 cm. średnicy.

L I S T Y W A R T O Ś C I O W E.

a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi i ponadto:		a) opłata za list polecony odpowiedniej wagi i ponadto:	
b) należność asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości, lub ich część przy listach nadawanych w stanie zamkniętym — — — — —	10	b) należytość asekuracyjna za każde 300 zł. podanej wartości, lub ich część — — — — —	50
przy listach nadawanych w stanie otwartym — — — — —	30	Wartość podana nie może przekraczać 5000 franków w złocie, względnie ich równowartości — o ile w obrocie z niektórymi krajami nie obowiązuje kwota niższa.	
Wartość podana nie może przekraczać przy listach prywatnych 10.000 zł.		W obrocie z W. M. Gdańskiem:	
W Polskim Urzędzie Pocztowym Gdańsk 1 należytość asekuracyjna wynosi za każde 300 zł. lub ich część — — — — —	5	a) opłata za list odpowiedniej wagi (jak w obrocie wewnętrznym)	
najmniej jednak — — — — —	10	b) należytość za polecenie — — — — —	60
		c) należytość asekuracyjna za każde 300 zł. lub ich część	50
		Wartość podana do 10.000 zł.	

**Obrót wewnętrzny
i z W. M. Gdańskiem.**

Obrót zagraniczny.

Waga — wymiar — inne warunki.

gro-
szy.

Waga — wymiar — inne warunki.

gro-
szy.

D R U K I.

do wagi 25 g. — — — —	5
ponad 25 g. do 50 g. — —	10
„ 50 g. „ 100 g. — —	15
„ 100 g. „ 250 g. — —	25
„ 250 g. „ 500 g. — —	50
„ 500 g. „ 1000 g. — —	60
„ 1000 g. „ 2000 g. tylko pojedynczo wysłane tomy —	70
Druki urzędowe do 250 g. jak za druki prywatne	
ponad 250 g. do 2000 g. — —	40
Wymiary jak dla listów.	
Druki bezadresowe do wagi 50 g.	5
Tylko w obrocie wewnętrznym.	

Za każde 50 g. — — — — 10

Najwyższa waga 2 kg. Waga pojedynczo wysyłanych tomów może wynosić do 3 kg.

Wymiary jak dla listów.

D R U K I D L A O C I E M N I A Ł Y C H.

do wagi 5000 g. — — —	5
Wymiary jak dla listów.	

za każde 1000 g. — — — 5

do Austrii, Czechosłowacji i Węgier do wagi 3000 g. — — 5

Najwyższa waga 3 kg. Wymiary jak dla listów.

P R Z E K A Z Y. *)

do 10 zł. — —	20
ponad 10 do 25 „ — —	35
„ 25 „ 50 „ — —	50
„ 50 „ 100 „ — —	70
„ 100 „ 250 „ — —	95
„ 250 „ 500 „ — —	135
„ 500 „ 750 „ — —	180
„ 750 „ 1000 „ — —	220
„ 1000 „ 1250 „ — —	255
„ 1250 „ 1500 „ — —	290
„ 1500 „ 1750 „ — —	325
„ 1750 „ 2000 „ — —	355

1) Do Kanady, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanji za każde 100 zł. — — — 100

2) Do innych krajów, z którymi wprowadzono obrót przekazowy do 100 zł. — — 80

za każde dalsze 100 zł. — — 50

Za przekazy telegraficzne oprócz należności powyższych należność manipulacyjna za sporządzenie telegramu przekazowego — — — — 20

Należność za telegram i należność za pospieszne doręczenie, o ile nie chodzi o przekazy adresowane poste-restante, lub do zamiejscowego okręgu doręczeń.

W Polskim Urzędzie Pocztow. Gdańsk i opłaty przekazowe o 5 gr. zmniejszone.

*) W obrocie z W. M. Gdańskiem obowiązuje taryfa zagraniczna.

**Obrót wewnętrzny
i z W. M. Gdańskiem.**

Obrót zagraniczny.

Waga — wymiar — inne warunki.	gro- szy.	Waga — wymiar — inne warunki.	gro- szy.
N A L E Ż Y T O Ś C I D O D A T K O W E.			
1) polecenie przesyłki poczt.	50	1) polecenie przesyłki poczt. —	60
2) zwrotne poświadczenie odbioru żądane przy nadaniu	50	2) zwrotne poświadczenie odbioru żądane przy nadaniu	60
3) żądane po nadaniu — —	100	3) żądane po nadaniu — —	100
4) zwrotne poświadczenie wypłaty żądane przy nadaniu	50	4) zwrotne poświadczenie wypłaty żądane przy nadaniu	60
5) żądane po nadaniu — —	100	5) żądane po nadaniu — —	100
6) Należytość manipulacyjna przy nadaniu przesyłki za pobraniem, lub zleceniem —	60	6) za pośpieszne doręczenie przesyłki (express) za listy za paczki 80 ct.	100
7) doręczenie pośpieszne (express) przesyłek listowych, oraz dokumentów oddawczych na nadeszłe listy wartościowe, przekazy i paczki	80	8) reklamacja przesyłki poczt.	100
8) reklamacja przesyłki poczt.	50		

T E L E G R A M Y.

a) miejscowe opłata od wyrazu, a ponadto opłata zasadnicza od każdego telegramu — —	5	Austria	26 c.	Jugosławia	26 c.
b) zamiejscowe opł. od wyrazu, a ponadto opłata zasadnicza od każdego telegramu — —	25	Belgia	26 „	Litwa i Kłaj.	26 „
c) pilne — opłata od wyrazu, a ponadto opłata zasadnicza od każdego telegramu — —	15	Bułgaria	26 „	Łotwa	19 „
	50	Czechosł.	19 „	Niemcy	22 „
	45	Dania	26 „	Rumunia	12 „
	50	Estonia	26 „	Szwajcaria	26 „
		Finlandja	35 „	Szwecja	26 „
		Francja	28 „	Węgry	17 „
		Grecja	33 „	W. Bryt.	39 „
		Hiszpanja	34 „	Włochy	36 „
		Holandja	26 „	Rosja Sow.	34 „

P A C Z K I. *)

W a g a.	S T R E F A. **)			
	1	2	3	4
	gr.	gr.	gr.	gr.
do wagi 1 kg. — —	50	60	60	60
ponad 1 kg. do 3 kg.	70	100	130	160
„ 3 „ „ 5 „	100	150	200	250
„ 5 „ „ 10 „	150	250	350	400
„ 10 „ „ 15 „	200	350	550	600
„ 15 „ „ 20 „	250	450	650	800

W obrocie wzajemnym między Polską a Polskim Urzędem Pocztowym w Gdańsku pobiera się:

Za paczki od wagi 1 kg. — 100 gr.
ponad 1 kg. do 5 kg. 200 „
„ 5 „ „ 10 „ 300 „
„ 10 „ „ 15 „ 500 „
„ 15 „ „ 20 „ 600 „

Za paczki ochronne opłata od wagi 50% wyższa.

Za paczki wart. — oprócz opłaty od wagi należytość asekur. za każde 100 zł. podanej wart. lub ich część 10 gr. i należ-

ność manipulac. do 200 zł. wartość 20 gr. ponad 200 zł. podanej wartości 40 gr.

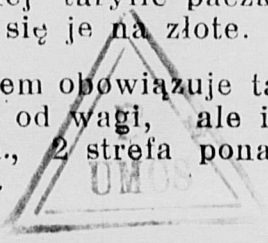
Wartość podana nie może przekraczać przy paczkach prywatnych 10.000 zł.

Za paczki pilne pobiera się podwójną opłatę taryfową.

Opłaty i warunki przyjęcia różne (zależnie od kraju przeznaczenia i od drogi przewozu) oznaczone szczegółowo w zagranicznej taryfie paczkowej. Opłaty te są ustalone w centymach i frankach złotych i przelicza się je na złote.

*) W obrocie z W. M. Gdańskiem obowiązuje taryfa zagraniczna.

**) Opłaty oblicza się nie tylko od wagi, ale i od odległości. W tym celu ustalone zostały 4 strefy: 1 strefa do 100 km., 2 strefa ponad 100 do 300 km., 3 strefa ponad 300 do 600 km., 4 strefa ponad 600 km.

**KOMUNALNA
KASA OSZCZĘDNOŚCI**

**POWIATU
TOMASZOWSKIEGO.**

**DRUKARNIA
SEJMIKU HRUBIESZOWSKIEGO**

ULICA 3-go MAJA № 19.
W HRUBIESZOWIE.

Konto czekowe № 7 w Kom. Kasie Oszczędnościowej
w Hrubieszowie